

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KUL HİMMET’İN ŞİİR DÜNYASI, ŞİİRLERİNDE GELENEK, ETKİLEŞİM
VE EĞİTİM**

SELAY ÖZCAN

**İZMİR
2011**

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KUL HİMMET'İN ŞİİR DÜNYASI, ŞİİRLERİNDE GELENEK, ETKİLEŞİM
VE EĞİTİM**

SELAY ÖZCAN

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. MEHMET YARDIMCI**

**İZMİR
2011**

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum *Kul Himmet'in Şiir Dünyası, Şiirlerinde Gelenek, Etkileşim ve Eğitim* adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19.05.2011

Selay ÖZCAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından.....

.....Türkçe Eğitimi..... Anabilim Dalı
.....Türkçe Öğretmenliği..... Programında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sabahattin SAĞIN

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstitü Müdürü

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	406644
Yazar Adı / Soyadı	Selay Özcan
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 35626741846
Telefon / Cep Telefonu	02323419967 05553909979
e-Posta	selayozcan@mynet.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Kul Himmet'in Şiir Dünyası, Şiirlerinde Gelenek, Etkileşim ve Eğitim
Tezin Tercümesi	Poetry World Of Kul Himmet, Custom, Interaction and Education In His Poems
Konu Başlıkları	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	Eğitim Bilimleri Bölümü
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	348
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı
Dizin Terimleri	Türkçe eğitimi=Turkish education Halk edebiyatı=Folk literature
Önerilen Dizin Terimleri	Kul Himmet
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a.Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

12.07.2011
İmza:.....

Yazdır

ÖZET

Alevî- Bektâşî edebiyatının önemli şairlerinden Kul Himmet üzerine, bu güne kadar bilimsel nitelikte sayılabilecek bir çalışma yapılmamıştır. Kul Himmet'in parça parça şiirleri yayımlanmıştır. Ancak tüm şiirlerini derleyen sağlıklı bir çalışma da mevcut değildir. Yapmış olduğumuz çalışmamız, yapılan derlemeleri ve ayrı ayrı yayımlanan şiirleri ve bazı cönklerde bulunan şiirleri bir araya getirerek tam bir şiir metni oluşturmayı hedeflemektedir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Kul Himmet'in dâhil olduğu edebi dönem ve bu dönem içerisinde şiirlerinden hareketle yaşamı ele alınmıştır. Gelenek ve etkileşim çerçevesinde, Kul Himmet'in başka şairlerle karıştırılan şiirleri ve Pir Sultan Abdal ile ilişkisi incelenmiştir

İkinci bölümde, Kul Himmet'in şiirlerinde işlediği konular örneklerle ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, "Kul Himmet'in Şiirlerinde Eğitim Unsurları ve Dil Kullanımları" başlığı altında, şiirlerin özellikle anlambilimsel değerlendirilmesi yapılmış; şairin, dile hâkimiyeti tahlil edilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise şiirlerin metni bulunmaktadır. Metinler, farklı kaynaklardan bir araya getirilmiş, benzer metinler dipnotlar kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, Kul Himmet'in şiir dünyasının, gerek dönemi, gerek işlediği konular, gerekse eğitimsel yönü bakımından zengin olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kul Himmet, Eğitim, Pir Sultan, Dil Kullanımı

ABSTRACT

As one of the major poets of Alevi-Bektaşî Literature, any study has been conducted on Kul Himmet so far which can be considered scientific nature. Although there are some poems of Kul Himmet have been published one by one, there is no present study which compiles all of his poems healthily. In our study, it is aimed to constitute a poem text by gathering the other collections and separately published poems.

Our study composes four sections:

In the first part, the literary age which Kul Himmet has been included and his life through his poems have been examined. Within the scope of the tradition and interaction, it has been examined the poems of Kul Himmet which have been mixed with the others poems' and his relation with Pir Sultan Abdal.

In the second section, it has been addressed the issues which Kul Himmet has subjected in his poems by giving examples.

The third section, under the title of "The Elements of Education and Use of Language in Kul Himmet's Poems", especially the semantic evaluation of the poems has been made; the domination of the poet on language has been analysed.

The fourth and final section concludes the text of the poems. The texts have been put together from different sources, notes have been compared using similar texts.

As the result of the study, it has been concluded that the Kul Himmet's world of poetry is substantial both about the subjects discussed and his age.

Keywords: Kul Himmet, Education, Pir Sultan, Use of Language

KISALTMALAR

- a.g.e.** : Adı geçen eser
- A.Ö.** : Abdullah Özkan'ın "Başlangıcından Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi"
adlı eseri
- B.A.** : Besim Atalay'ın "Bektâşîlik ve Edebiyatı" adlı eseri
- bkz.** : Bakınız
- C.** : Cilt
- C.Ö.** : Cahit Öztelli'nin "Pir Sultan'ın Dostları" adlı eseri
- d.** : Dize sayısı
- D.D.** : Dürdane Demir'in "Zile Kaynaklı Bir Cönk Üzerine Tetkik" adlı
yayınlanmamış yüksek lisans tezi
- E.U.** : Emin Ulu'nun "100. Yılda Almus" adlı eseri
- İ.A.** : İbrahim Aslanoğlu'nun "Kul Himmet" adlı eseri
- İ.Ö.** : İsmail Özmen'in "Alevî- Bektâşî Şiirleri Antolojisi" adlı eseri
- M.T.** : Metin Turan'ın "Kul Himmet" adlı kitabı
- s.** : sayfa
- S.** : Sayı
- Ş.** : Şiir numarası

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
GİRİŞ	II
I.BÖLÜM.....	1
ALEVÎ- BEKTÂŞÎ EDEBİYATI	1
XVI. YÜZYILDA ALEVÎ- BEKTÂŞÎ EDEBİYATI	3
1. KUL HİMMET’İN YAŞAMI, YAŞADIĞI ÇAĞ VE ETKİLEŞİM.....	6
1.1. KUL HİMMET’İN YAŞAMI	6
1.1.1. KUL HİMMET’İN YAŞADIĞI DÖNEM	8
1.2. DİĞER KUL HİMMET’LER	11
1.3. KUL HİMMET VE PİR SULTAN ABDAL	12
1.4. KUL HİMMET’TE NAZİRECİLİK	15
1.4.1. Kul Himmet’in Etkilendiği Âşıklar ve Şiirleri	17
1.4.2. Kul Himmet’in Etkilediği Âşıklar ve Şiirleri	27
II. BÖLÜM.....	31
2. KUL HİMMET’İN ŞİİRLERİNDE İÇ YAPI.....	31
2.1. KUL HİMMET’İN ŞİİRLERİNDE DİNÎ KONULAR	31
2.1.1. Allah Sevgisi.....	31
2.1.2. Hz. Muhammed Sevgisi	34

2.1.3. Hz. Ali Sevgisi.....	36
2.1.4. On İki İmam Sevgisi.....	38
2.1.5 Hacı Bektaş Veli Sevgisi	39
2.1.6. Diğer Peygamberlere, Din ve Devlet Büyüklerine, Dini Kavramlara Duyulan Sevgi	40
2.2. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE DİN DIŞI KONULAR.....	46
2.2.1. Sevgi Temi.....	46
2.2.2. Özlem Temi	47
2.2.3. Sosyal Temler	48
III. BÖLÜM	51
3. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE EĞİTİM UNSURLARI VE DİL KULLANIMLARI.....	51
3.1. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE EĞİTİM UNSURLARI	51
3.2. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE DİL KULLANIMLARI.....	53
3.2.1. İMGE	54
3.2.2. ŞİİRLERDE DOĞAL, RAHAT SÖYLEYİŞ VE KONUŞULAN DİLDEN YARARLANMA.....	58
3.2.3. ANLAM ÇERÇEVESİ.....	61
3.2.3.1. GÖNDERGESEL ANLAM.....	62
3.2.3.2. YAN ANLAM	63
3.2.3.3. ÖZEL ADLARDAN YARARLANMA	65
3.2.3.3.1. DİNSEL KAVRAM VE TİPLER.....	65

3.2.3.3.2. EDEBÎ TİPLER	65
3.2.3.3.3. HİKÂYE TİPLERİ.....	67
3.2.3.3.4. TARİHÎ TİPLER.....	69
3.2.3.3.5. OLAĞANÜSTÜ TİPLER.....	70
3.2.3.3.6. YER, ÜLKE, ŞEHİR, ULUS, SOY ADLARI	71
3.2.3.4. EŞ ADLI VE ÇOKANLAMLI ÖĞELERDEN YARARLANMA ...	75
3.2.3.5. KAVRAM KARŞITLIĞINDAN YARARLANMA	76
3.2.4. BENZETME	78
3.2.5. AKTARMALAR.....	82
3.2.5.1. DEYİM AKTARMALARI.....	83
3.2.5.1.1. Açık Eğretileme	83
3.2.5.1.2. Kişileştirme	85
3.2.5.2. AD AKTARMASI.....	88
3.2.6. SES ÖĞELERİNDEN YARARLANMA	93
3.2.6.1. Yinelemeler.....	93
3.2.6.2. Uyak-Redif.....	99
3.2.6.3. Ölçü.....	104
IV. BÖLÜM	109
4.ŞİİRLER.....	109
4.1. 11 HECELİ ŞİİRLER.....	109
4.2. 7 VE 8 HECELİ ŞİİRLER	281

4.3. ARUZLU ŞİİRLER.....	331
SONUÇ	343
KAYNAKÇA.....	345

I.BÖLÜM

ALEVİ- BEKTÂŞÎ EDEBİYATI

Tekke Edebiyatı adı verilen oluşum içerisinde, ondan belli ölçülerle farklılaşan bir kol durumunda var olan Alevi- Bektâşî Edebiyatı'nın XIII. yüzyılda Kaygusuz Abdal ile kurulduğu varsayılmaktadır. İslamiyet'in bir mezhebi olan Alevilik inancı, özünü, İslamiyetten, Anadolu kültüründen, farklı dinlerin öğretilerinden, hatta eski Türk inançlarından harmanlayarak oluşturan bir inanç sistemidir. Cahit Öztelli, Şamanlığın izlerinin Alevilikte görülmesi üzerine “Türk ruhunun eski şamanlığın inanç ve töreleri daha uygun geliyordu. İslam'ın sıkı kurallarını, eski dinlerin gelenek ve göreneklerini katarak yumuşattılar.”(1973:13) biçiminde açıklama getirmektedir.

“Alevi-Bektâşî Edebiyatı” adı altında, Hz. Ali, Ehl-i Beyt, On İki İmam'a bağlılık konusu ön plana çıkarken, yaşanan bunalımlar, eziyetler, tarikata bağlılık, pîrlik ve mürşidlik, zamandan ve toplumsal konulardan yakınma konuları da sıkça ele alınmıştır. Bunun yanında din dışı konularda şiirler de görülmektedir.

Heceyle ve halkın diliyle yazdığı ilahileri hem halk şiirine hem Tekke şiirine öncülük eden Yunus Emre, Alevi- Bektâşî edebiyatına da kaynaklık etmiştir. (Gölpınarlı, 2010: 6) Hem şekil hem tasavvufî unsurları işlemesi bakımından Tekke edebiyatıyla birçok ortak noktaya sahip olan Bektâşî Edebiyatı, buna rağmen, “özellikle Alevi-Bektâşî tarikatlarında ortaya çıkan farklı uygulamaların tarikat erkân ve usulündeki değişikliklerin bu zümre âşıklarının edebi ürünlerine yansması sonucu farklılık göstermektedir” (Artun, 2006: 93)

Alevilik ve Bektâşîlik kavramları tam olarak birbirini karşılamasa da genelde bir arada kullanılırlar. Aslında, Bektâşîlik, Aleviliğin bir koludur. Anadolu kültürüyle şekillenmiş olan Bektâşîlik için Anadolu Aleviliği adlandırması yapmak uygun olacaktır. Cahit Öztelli, Bektâşîliği, “...eski ve yeni birçok inanışın karışımı olması nedeniyle bir tarikat değil, bir mezhep gözüyle bakmak daha uygundur.” (1973: 13) diyerek açıklamıştır. “İslam'ı benimseyen Türkler özellikle, Mani, Zerdüş ve biraz da

Budistliđi, Şamanistliği atamazlar. Anadolu'ya geldiklerinde ise Anadolu kùltùrleriyle kaynaşım gösterirler. Dolayısıyla Anadolu Aleviliği de böyle bir mozaik yapı kazanır.” (Öz, 1996: 14)

“Alevi geleneği bugùne kadar yaşıamış âşıkların yedi tanesini çok usta ve kutsal sayarlar. Bu âşıklara “Yedi Kutuplar” adını verirler. Bu âşıklar Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Hatayi, Yemini, Virani, Teslim Abdal ve Nesimi'dir.” (Birdoğan, 2003: 420)

En yaygın şekliyle şiir türünde ürünler veren bu edebi dönem, tarikata ait özel terimler dışında oldukça sade bir dil kullanmıştır. “Bektâşilik ve Alevilikte hemen bütün terimler Türkçe'dir. Okunan gülbenkler, tercemanlar Türkçedir. Edebiyatları Türkçedir. Nefesler, ilahiler Türkçe'dir. Başka tarikatlarda, hele Mevlevilikte görùlen İran dil ve kùltürünün etkisi bu tarikatlarda görülmez.” (Öztelli, 1973: 14) Belli kural ve kalıpları bulunan Alevi- Bektâşî şiiri, âşık edebiyatı özelliklerini de içinde barındırır. Koşma nazım biçimi kullanılmış, ölçü ve kafiye de âşık edebiyatına bağlılık gösterilmiştir. Fuad Köprülü,

“Tekke edebiyatı, XIII-XIV. asırlarda Anadolu'da büyük bir inkişaf göstermiş ve bilhassa büyük mutasavvıf-şair Yunus Emre'den sonra kuvvetli bir manevi nüfuz kazanarak, ortodoks tarikatlere mensup derviş-şairler o tarzda şiirler yazmıştır. Ancak bu şiir tarzının en ziyade heteredoks tarikatler arasında inkişaf ettiği ve bedii kıymet bakımından en orijinal, en kuvvetli örneklerini -Kaygusuz Abdal, Hatayi, Pir Sultan Abdal gibi- bektâşiler ve kızılbaşlar arasında bulduğu muhakkaktır.” (1962: 35-36)

diyerek Bektâşî şiirinin, Tekke Edebiyatı'ndaki yerini vurgulamıştır

Günümüzde de devamını görebileceğimiz bu edebi süreç, Anadolu insanına özgü nitelikleri taşıması ve kendine has söylemlerle milli bir tavır içinde söylenmesi bakımından önemlidir. Kaygusuz Abdal'la başlayan, Hacı Bektaş Veli ile güçlenen, Şah Hatayi, Balım Sultan, Pir Sultan gibi şahsiyetlerde kendine özgü bir sese sahip olan Alevi- Bektâşî Edebiyatı, sonraki devirlerde Seyrâni ve Neyzen Tevfik ile farklılaşarak devam etmiştir.

XVI. YÜZYILDA ALEVÎ- BEKTÂŞÎ EDEBİYATI

Alevi- Bektâşî Edebiyatı'nın oluşumunun, başlangıcının, 13.- 14. yüzyıllara dayandığı söylenebilir. Bu edebi oluşum her ne kadar eski dini ve edebi ürünlerin etkisiyle var olmuşsa da, tam manasıyla edebiyat süreci Kaygusuz Abdal'la başlatılmaktadır. Yine 14. Yüzyılda “Hatâyî” didaktik şiirleriyle bu edebiyatın mihenk taşlarından biri olmuştur. “15. yüzyıl dönemi bu yazın için bir susma, kabuğuna çekilme deyim yerinde ise, saklanma-gizlenme dönemidir” (Özmen, 1995: 23). İsmail Özmen, bunun nedenini “15. yüzyıl Anadolu'suna baktığımızda toplumsal yapının çöküntüye uğradığını, bozulduğunu, siyasal çalkantıların arttığını, çeşitli dengelerin yer değiştirdiğini, egemen güçlerin parçalandığını, toplumsal göçlerin boğuntulu şekilde hızlandığını, Moğol istilalarının Osmanlıları da, kendilerinden önce Anadolu'ya egemen olan Selçuklular gibi perişan ettiğini görürüz.” (1995: 23) biçiminde açıklamaktadır.

Kul Himmet'in de içinde yaşamış olduğu 16. yüzyıl ise Alevi-Bektâşî Edebiyatı için oldukça verimli bir dönem olmuştur. Kul Himmet'in yanında, Balım Sultan, Pir Sultan, Fuzuli, Yemini, Virani, Bağdatlı Ruhi, Muhayyittin Abdal, Hayreti, Hayali, Usuli, Sururi, Şahi, Sani, Seher Abdal, Husrev, Bosnalı Vahdedi gibi bir çoj ozanın bu devirde yetiştiğini ve bu edebi oluşumua önemli yer ettiklerini görmekteyiz.

16. yüzyıl ve ardından 17. Yüzyıl, büyük bunalımların yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu durumun temelinde, İran'daki Safavî Devleti'nin siyasal emelleri, Yavuz Sultan Selim ile bu yolda çarpışmaları sonucu yaşanan Alevi ölümleri de yatmaktadır. Yaşanan olaylar sonucunda şiiri propoganda aracı olarak gören kimi Alevi- Bektâşî şairleri bir arada kalmanın yollarını aradılar. Cahit Öztelli, bu durumu, “Ama, hiçbir zaman tutulan yoldan dönülmedi. Gizli gizli yer altı çalışmalarına geçildi. Pek çok derviş ellerinde sazlarıyla propoganda gezilerine çıktılar. Beklenen kurtuluş günü için ülküyü ayakta tutmaya çalıştılar.” (Öztelli, 1973: 200) şeklinde ifade etmektedir.

Esasen, 16. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin yükselişte olmayı sürdürdüğü, ekonomik ve siyasal başarıların devam ettiği bir dönemdir. Ancak, toplumsal huzursuzluk,

ayaklanmalar baş göstermiş ve devlet bu duruma sağlıklı çözümler üretememiştir. Bu durumda, halk tepkisini göstermek için farklı yollara başvurmuştur. Şiir de tepkileri göstermenin bir yolu olmuştur. “Alevi- Bektâşî ozanları, toplumsal olayların acılarını, yarattığı yıkım ve sıkıntıları Allah- Muhammed- Ali ve On İki İmam sevgisiyle sararak, örtüleyerek, yakınma biçiminde, bir çığlık şeklinde şiirlerinde yansıtmakta, kendi bireysel acılarını evrensel niteliğe ulaşan “Ehl-i Beyt” acısıyla birleştirmekte, yoğurup sözle, sazla topluluklarına sunmak suretiyle onların bilinçlerini diri tutmaya çalışmaktadırlar.” (Özmen, 1995: 26)

Bu buhranlı günlerde, halkı ateşleyen ve isyan çıkaran Pir Sultan Abdal ise, bu edebi sürecin en lirik şairi olmuştur. Sivas’ta asılan Pir Sultan’ın, “buluşlarındaki canlılık, hayat sevgisi ve insanî görüş, en kudretli şairlere bile nasip olmayacak kadar üstündür. Pir Sultan’ın mensuplarından Kul Himmet ve onun çağdaşı Huseynî de, Pir Sultan’a yaklaşan şairlerdendir.” (Gölpınarlı, 2010: 7)

“15. Yüzyıldan başlayarak dinsel giysili bir ideoloji çerçevesinde ortaya çıkan halk hareketleri, kırsal kaynaklı idi. Köylü ve göçebe kesim sanatçısı olan halk ozanlarını da kapsıyordu be eylemler. Ozanlar kendilerini doğal olarak içinde buldukları bu eylemleri destekliyorlar; sözleriyle, sazlarıyla harekete ivme kazandırmaya çabalıyorlardı.” (Zelyut, 1989: 36) Bu dönemde, Alevi- Bektâşî şiirinin de daha çok kırsal kesimde yayılma alanı bulunduğunu söyleyebiliriz.”Büyük yerleşim alanlarının baskısından ve sıkıcılığından kaçan Alevi- Bektâşî topluluğu daha çok kırsal kesimi tercih etmiş, dağlık ve ıssız yerlere, baskının ve korkunun ulaşamayacağı, dağlara, saplara çekilmiştir.. Kapalı bir toplum haline dönüşen bu topluluk kendi içinde hızla şiirini üretmeye, dilini işlemeye, yaşamını güzelleştirmeye başlamıştır.” (Özmen, 1995: 24)

“Köy çevrelerinde, kendi mezheplerinin eğitimi ile yetişmiş halk şairlerini âşıklardan ayırmak güçtür; onlar yaratmalarında bütün nitelikleriyle âşık geleneği içinde kalırlar. Bu bakımdan, örneğin Pir Sultan, bir alevî şairi olmakla beraber birçok yönleri ile âşıktır. Şehirlerde yetişmiş Tekke şairleri içinde ise, âşık geleneğiyle daha çok ortak nitelikler gösterenler Bektaşî şairler olmuştur.” (Necdet, 1997: 7)

Kısacası, 16. yüzyıl, Alevi- Bektâşî toplumu için bunalımlı bir dönem olmakla beraber, edebi ürün bakımından oldukça parlak bir yüzyıldır. Şiir, halkı coşturmak için bir araç niteliğinde olmuş bunun yanında din dışı konulara yönelimler de görülmüştür. Kul Himmet de bu dönem şairlerinden biri olarak, üzerine düşen görevi yerine getirmiş, Alevi- Bektâşî edebiyatının önemli şairlerinden biri olarak sesini duyurmuştur. “Çorum ilinin İmat köyünden olan Âşık Mehmet bir deyişinde : ‘Kul Himmet katarından ayırma bizi’ diye yakarmaktadır.” (Gürel, 1980: 56). Bu durum Kul Himmet’in Alevi- Bektâşî topluluğu için öneminin bir göstergesidir.

1. KUL HİMMET’İN YAŞAMI, YAŞADIĞI ÇAĞ VE ETKİLEŞİM

1.1. KUL HİMMET’İN YAŞAMI

Kul Himmet’in yaşamı ile ilgili bilinenler, son çalışmalara kadar, birkaç tahmini bilgiden öteye geçemiyordu. Bunun nedeni Kul Himmet üzerine yeterince çalışma yapılmaması, elde yeterince kaynak bulunmaması, şiirlerinin tam olarak derlenememesi olarak sayılabilir. Kul Himmet adında bir Bektaşî şairinin varlığı ilk defa Prof. Dr. M. Fuad Köprülü ile tanınmış fakat hakkında pek bir bilgi verilmemiştir. Ardından Sadettin Nüzhet Ergün “Pir Sultan Abdal” adlı eserinde “Kul Himmet” adlı bir şairin Bektaşî şairleri arasında yer alabileceğini ve Pir Sultan’ın müridi olabileceğini belirtmiştir. Vasfi Mahir Kocatürk “Tekke Şiiri Antolojisi” (1968), Abdülbâki Gölpınarlı “Alevi-Bektâşî Nefesleri”(2010), Pertev Naili, Boratav ve Halil Vedet Fıratlı “İzahlı halk şiiri Antolojisi” (1943), Refik Ahmet Sevengil “Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri” (1965), Ziya Gürel “Hak Âşıklarından Deyişler” adlı eserlerinde, Kul Himmet’in önemli bir şair olduğunu vurgulayarak, şiirlerinden hareketle Pir Sultan ile münasebetlerine değinmişlerdir.

Kul Himmet’in yaşamı ve şiirleri üzerine ilk önemli çalışmayı Cahit Öztelli yapmıştır. “Pir Sultan’ın Dostları” eseri ile Öztelli, Kul Himmet’in birçok şiirini gün yüzüne çıkarmıştır. Metin Turan, “Kul Himmet”i tanıtıcı ve daha çok araştırılmasına ön ayak olucu bir kitapçık hazırlamıştır. Kul Himmet’i en son ve en geniş çaplı inceleyen İbrahim Aslanoğlu olmuştur. Bu çalışma, Kul Himmet’in şiirlerinin bir araya getirilmesinde ana kaynak konumundadır. Ancak daha sonra ele geçen cönkler ile bu sayı arttırılmıştır. Doğan Kaya “Kul Himmet”in Bilinmeyen Deyişleri” adlı makalesinde 13 şiir yayınlayarak Kul Himmet’in şiirlerinin daha fazla olduğunu açığa çıkarmıştır.

Kul Himmet’in yaşamı hakkında bildiklerimiz, şiirlerinden elde ettiğimiz ipuçlarından ibarettir. Bu bilgiler ilk çalışmalarda çok sınırlıyken, şiirleri derlendikçe daha fazla bilgiye ulaşılabilmektedir. Şairin 16. yüzyıl sonları, 17. yüzyıl başlarında Tokat’ın Almus ilçesinde Varzıl köyünde dünyaya geldiği bilinmektedir. Varzıl köyü

bugün “Görümlü” olmuştur. Şiirlerinden Şah Tahmasp (ölm. 1576) ve Şah Abbas (ölm. 1628) dönemlerinde yaşadığı bilinmektedir. “Şiirleri incelendiğinde, iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Aldığı kültür, medrese kültürü değil, halk ve tekke kültürüdür. Bu arada şiirlerinde sık sık okur-yazarlığından da söz eder. Dili çok sade olmakla birlikte, tasavvuf ve tarikat terimlerini iyi kullanır.” (Özkan, 2003: 724)

Şiirlerinden elde edilen bilgiler harmanlanınca, Kul Himmet’in yaşadığı dönem daha iyi anlaşılacaktır. Şiirlerde adı geçen çeşitli din büyükleri, isimler, belirleyici tarihler, olaylar bizi 16. yüzyıl sonlarına ve Alevi- Bektaşî Edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Kul Himmet’in yaşadığı döneme taşımaktadır.

Yaşadığı köydeki araştırmalar, Kul Himmet’i, Bektaşî tarikatının Erdebil tekkesi’ne bağlı Safaviye kolu’na götürmektedir. Alevi-Bektâşî inancı sebebiyle zorlu bir hayatı olduğu, zindana atıldığı öne sürülmüştür. Turgut Koca, Kul Himmet’in “...bütün Osmanlı topraklarını köy köy dolaştığını, şiirlerini bu gezginciliği sırasında yazdığını; bir ara Hacı Bektâş-ı Veli dergahında dervişlik ettiğini....” (Koca, 1990: 163) iddia etmektedir. Ölümüyle ilgili bilgiler kesin olmamakla birlikte, bir müddet kaçak yaşadığı ancak köyünde vefat ettiği düşünülmektedir.

1.1.1. KUL HİMMET’İN YAŞADIĞI DÖNEM

Yaşamını ve yaşadığı dönemi şiirlerinden yakaladığımız ipuçlarıyla tahmin ettiğimiz Kul Himmet, şiirlerinde döneminin şahlarına ve yaşanan büyük olaylara yer vererek, bizi 16 yüzyılın sonlarına götürmektedir. Kul Himmet ile ilgili ilk önemli saptamayı yapanlardan biri olan Saadettin Nüzhet, Kul Himmet’in kimi şiirlerinin ‘ Menakıb ül Esrar Behcet ül Arar’ adlı eserde kayıtlı olduğuna değinerek, şairin büyük ihtimalle on altıncı yüzyılda yaşadığını belirtmiştir. Alevi-Bektaşî mecmualarında Pir Sultan ve Hatayi ile birlikte en çok adı geçen şairin Kul Himmet olduğunu görerek, yaşadığı devirde ve kendinden sonraki devirlerde büyük bir şöhret sahibi olduğunu vurgular. (1944: 171)

Dönem olarak da 16. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Kul Himmet, şiirlerinde bu dönemin toplumsal buhranlarını da dile getirmiştir. “Kul Himmet’in yaşadığı tarihsel dönem, Osmanlı İmparatorluğu’nun resmi tarihte en görkemli dönemi gibi görünmesine karşın, alabildiğine karışıklıklarla dolu, bunalımlı bir dönemdir. Özellikle Safevi Devleti’yle yürütülen savaşlar, Anadolu’daki Şah yandaşlarını da bu düzene karşı cephe almaya sürüklemiş; üstelik bu kesimlere Osmanlı’nın şiddetle yaklaşması tepkinin boyutunu daha da genişletmiştir.”(Turan, 1994: 11). Kul Himmet’in,

Yalnız kaldım, yalvarırım ol Şah’a

Kendi kazancımla düştüm bu câha

Bizim için niyaz eden dergaha

Ayn-ı cemde oturan erenler mürvet (Ş. 122)

*

Tavus kuşu cevlan kurar bu demde

Çekmişler Mansur’u dâra meydanda

Nice sefillerin boynu urganda

On'ki İmam seher vakti gel yetiş (§. 118)

dizelerinde de bu sıkıntılı günlerin yakarışları görülmektedir.

Şiirlerinde adı geçen, devrin siyasi ve din büyükleri, çıkan büyük olaylar ve çatışmalar da bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Özellikler çeşitli yerlerde ismi geçen “Şah” hangi iran şahı olduğu hususunda da şüpheler bulunmaktadır. Örneğin,

Hey erenler kimse şaha gidemez

Şah’a Kanber gibi kul olmayınca (§. 2)

*

Cevahir yanmasa aşkın oduna

Sikke yazarlar mı şahın adına (§. 2)

*

Şahım şahlar şahıdır

Alemim penahıdır (§. 130)

*

Şahın duacısıyım

Şah benim duacımdır (§. 130)

deyişlerinde bir şahtan bahsedilmiş ancak bu şahın kim olduğu tam olarak verilmemiştir. Cahit Öztelli bu şahın “Şah Tahmasp (1524-1576) veya Şah Abbas (1588-1528) “(Öztelli, 1996: 33-34) olduğunu ileri sürmüştür. İbrahim Aslanoğlu da Öztelli ile aynı doğrultudadır. Ancak Kul Himmetin yakarışlarında sözü geçen şahın I. Şah Abbas mı (1587-1628) yoksa II. Şah Abbas mı (1642-1667) olduğu üzerine tereddüt yaşar. Aradaki ‘Şeyh Safi’den söz edilmediğine dayanarak Şah I. Abbas olacağı ihtimalini kuvvetlendirir. (1997: 3). Ancak İbrahim Aslanoğlu’nun eserindeki metin kısmı incelendiğinde, şiirlerde, Şeyh Safi’nin adı da görülecektir: (1997: 117)

Kul Himmet’im gezer oldum ırağı

Süremez kimse Şeyh Safi süreği (Ş. 98)

Alevi- Bektâşî alanında araştırmalar yapan İsmail Kaygusuz'un ise bu şahın "Şah İsmail" olduğu yönünde görüşleri vardır. Kul Himmet'in bir şiirinde:

Bugün tutsak oldum kollarım bağlı

Ayn-Cem'de oturan erenler mürvet

Erenler serveri Erdebil Oğlu

Ayn-i Cemde oturan erenler mürvet (Ş. 122)

adı geçen "Erenler serveri"nin Şah İsmail, "Ayn-i Cem'de oturan erenler" ise Safavi Devleti'nin, Alevi Türkmen oymaklarının Dede-Beglerinden oluşturduğu yüksek Ehl-i İhtisas kuruludur. (Kaygusuz, 2005: 338-339)

Kul Himmet'in şiirlerinde geçen,

Yeriş İmam Abbas cenab-ı âlim

Onlardan gayrı kimim var benim (Ş. 67)

*

Deli gönül Şah Abbas'ı arzular

Her andıkça azalarım sızılar (Ş. 103)

*

Kul Himmet'im mürit idim Dehman'a

Özüm ulaştırdım sahip-zamana

İradet getirdim Şah Tahmasp Han'a

Hüseyinîyız mevâliyiz ne dersin (Ş. 83)

deyişlerinde açıkça dile getirdiği Şah Abbas ve Şah Tahmasp'ın zamanında yaşamış olduğu düşüncesi daha baskındır.

Ailesi hakkında şiirlerinden yola çıkarak çok şey söylemek mümkün değildir. Bir şiirinde “Dedem Hızır Abdal pîrim ocağı” diyerek, Kemaliye’nin Ocak köyündeki Hızır Abdal ocağına saygısını vurgular. Bunun dışında bağlılığını dile getirdiği tek makam Erdebil Tekkesidir.

1.2. DİĞER KUL HİMMET’LER

Kimi halk âşıklarının kendine bir *pir*, *mürîd* ya da *usta* seçerek, onun söylemine, diline, işlediği konulara ulaşma çabasını görmekteyiz. Âşıklık geleneği içerisinde de yer alan bu durum “usta-çırak geleneği” ya da “nazire söyleme geleneği” biçiminde dile getirilmektedir. Bazı şairlerin ününden yaralanmak isteyen kimi şairlerin, aynı mahlası seçtiği veya mahlasın önüne ya da arkasına bir ad ekleyerek mahlası kullandığı, âşık tarzı halk edebiyatında sıkça rastlanan bir durumdur. Hatayî, Pir Sultan, Yunus Emre, Emrah, Karacaoğlu gibi birçok ünlü ozanın kendilerinden sonra gelen taklitçileri, bir başka deyişle, onların yolundan yürüyen takipçileri bulunmaktadır.

Alevî- Bektâşî şairleri, divan şairlerinden farklı olarak adlarının önüne “kul”, “abdal”, “pir”, “sultan” gibi adlar almışlar; bununla da yetinmeyip mahlaslarının sonuna “sultan”, “dede”, “pir” gibi adlar eklemişlerdir. (Zelyut, 1992: 67, 69) Kimi şairler aynı mahlası az farkla ya da önüne bir sıfat getirerek kullanmakta; bu durum da günümüze dek gelen şiirlerin, en çok ün sahibi şaire mal edilmesiyle sonuçlanmaktadır.

Aynı sonuç “Kul Himmet” mahlası için de geçerli olmuştur. “Sivas’ın Divriği ilçesinin Karabegan bucağına bağlı Örencik köyünde 1743’te doğan Kul Himmet Üstadım 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl başında yaşamasına rağmen şiirleri 16. Yüzyıl sonu ile 17. yüzyıl başında yaşamış Kul Himmet adına yayınlanmaktadır.”(Yardımcı, 2008: 162) “Kul Himmet”i üstadı olarak gören bu âşığın şiirleri Kul Himmet’e mal edilmiştir. Bu şair, dil, söyleyiş, konu bakımından “Kul Himmet”e oldukça yaklaşmış, bu nedenle iki şairin şiirleri arasındaki fark uzun yıllar dikkatleri çekmemiştir. Cahit Öztelli, İbrahim Aslanoğlu ve Mehmet Yardımcı yaptıkları çalışmalarla, “Kul Himmet” ile “Kul Himmet Üstadım” adlı şairlerin şiirlerini ayırmıştır. Ancak İbrahim

Aslanoğlu'nun derlemesi ölçüt alındığında bu çalışma sadece mahlas ayrımıyla yapılmış ve birçok şiir, sadece “üstadım” sözcüğü esas alınarak “Kul Himmet Üstadım”a mal edilmiştir. Bu şiirler incelendiğinde hem tarz hem dil olarak Kul Himmet şiirleri olduğunu düşündüğümüz şiirlere rastlamaktayız. Araştırmacı İsmail Kaygusuz’a göre bu şiirler Kul Himmet’ten başkasının değil iken, gerek cönk yazıcılarının hatası gerek ise İbrahim asıl adlı Kul Himmet Üstadım’ın, Kul Himmet’in şiirlerini kendine mal etmesiyle gerçekleşmiştir.(2005: 380)

Kul Himmet mahlaslı şiirler incelendiğinde, bu mahlasla ya da benzer mahlaslarla yazılmış birçok isimle karşılaşmıştır. Geda Kul Himmet, Sefil Kul Himmet, Öksüz Kul Himmet, Himmetî, Derviş Himmet mahlaslı şiirlere baktığımızda, bunların da “Kul Himmet Üstadım” gibi farklı bir şairce yazıldığı düşünülmektedir. Ancak, Kul Himmet mahlaslı şiirlerle gerek konu gerekse dil ve üslûp yönünden gösterdikleri benzerlik bu şüpheyi ortadan kaldırmaktadır.

1.3. KUL HİMMET VE PİR SULTAN ABDAL

Kul Himmet’in yaşamıyla ilgili bilgilerin büyük kısmı, Cahit Öztelli ve İbrahim Aslanoğlu tarafından yapılan araştırmalarla edinilmiştir. Bu anlamda Kul Himmet ile Pir Sultan ilişkisi konusunda edebiyatçılar arasında iki farklı görüş mevcuttur. Kul Himmet üzerine ilk çalışmaları yapan isimler arasında olan Cahit Öztelli “Bektaşî Gülleri, Alevî Bektaşî Şiirleri Antolojisi” eserinde, şiirlerinden yola çıkarak edindiği bilgiler doğrultusunda, Kul Himmet’in, Pir Sultan’ın müridi olduğunu ileri sürer. Bu yolda ele aldığı dörtlüklerden biri:

“Bir sözüm vardır tutana

Er odur Hakk’tan utana

Kul olmuşuz Pir Sultan’a

Eşiği de kiblegâhtır.”dır. (Ş. 155)

Yine, Emin Ulu da “Kul Himmet, 16. yy’da Pir Sultan’ın yolundan yürüten, O’nun müridi olan, Pir Sultan’la başlamış olan işleri yürütmeye çalışan, bu uğurda can veren bir ‘Koca’dır” (1987: 341) açıklamasıyla bu görüşü destekler.

İbrahim Aslanoğlu ise bu dörtlükte “Kul olmuşuz Pir Sultan’a / Eşiği de kıblegahtır” dizelerinde bahsi geçen ve kendisine kul olunan “Pir Sultan”ın yanlış anlaşıldığını iddia etmektedir. İddiasını da şu sözlerle ifade etmektedir: “Şimdi biraz düşünelim: Kula kul olunur mu? Bu davranış dini inançlara ters düşmez mi? Bir an için olduğunu farzedelim, kıblegâh diye tanımlanan bu ulu kişi, kendisi gibi aşkın ve taşkın bir köy şairi değil. En aşağı serçeşme¹ (Uludağ, 2005: 314) olması gerekir. Çünkü Kul Himmet’in şiirleri incelendiğinde görülecektir ki, o sadece Hz. Ali başta olmak üzere on iki imam ve Hacı Bektaş Veli’yi ulu tanır. Atalarının bağlı olduğu Hızır Abdal için dahi bu sıfatı kullanmaz. Öyleyse eşiği kıblegâh olan kişi ya Hz. Ali veya Hacı Bektaş Veli’dir. Bir başka olasılıkla Erdebil Tekkesi ve Şeyh Safiüddin’i amaçlamış olabilir. Her üç halde de dizeyi “Kul olmuşuz bir sultana” şeklinde okumak daha doğru olur.” (1997: 11) diyerek adı geçen ‘Pir Sultan’ın ‘bir sultan’ olması gerektiğini gerekçeleriyle savunmuştur. Yine Cahit Öztelli’nin Kul Himmet, Pir Sultan’ın yardımcısıdır görüşüne “Osmanlı tarihinde bir zorbanın yardımcısı olduğunu biliyoruz ama, bir şairin yardımcısı olduğunu daha yeni işitiyoruz. Bildiğimize göre bir şairin ya ustası olur ya çırağı. Galiba Öztelli, Pir Sultan’a bir başkaldırı hazırlatıyor ki, Kul Himmet ve Kul Hüseyin’i yardımcı seçmiş.” (1984: 54-55) şeklinde cevap vermiştir.

Kul Himmet ve Pir Sultan münasebetini gösteren bir diğer dörtlük ise:

“Kul Himmet daima eder niyazı

Pir Sultan yolundan ayırma bizi

Ol mahşer gününde isteriz sizi

Muhammed önünde car Hacı Bektaş”dır (Ş. 117)

¹ “ser-çeşme: 2. Bir tarikatın ilk şeyhi, pir-i tarikat. Tarikatları kuran şeyh.

Bu dörtlükte açıkça görülen bir şey vardır ki o da Kul Himmet'in seçtiği yol, Pir Sultan'ın gittiği yoldur. Dualarını, bu yoldan ayrılmamak üzere etmektedir. İbrahim Aslanoğlu, bu dörtlüğün de yanlış yorumlandığı, Kul Himmet'in Pir Sultan'dan değil, onun yolundan ayrılmak istemediği üzerinde durmaktadır. Ancak bu durum da bir şeyi değiştirmez. Mürşid terimi, "1. İrşâdden, doğru yolu gösteren, kılavuz. 2. Tarîkât pîri, şeyhi (müridlerine yol gösterdiği için)" (Devellioğlu, 1996: 735) şeklinde tanımlanmaktadır. Zaten mürşid yol gösteren, mürid o yolda yürüyendir. Bu durumda, Kul Himmet de Pir Sultan yolundan ayrılmamak için dua eder. Yine,

Niyaz kılın Pir Sultan'a, Pîrime

Her kul dayanır mı böyle zulüme

Zayıf Yusuf mehlem etsin yarama

Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli (Ş. 48)

dizelerinde, açıkça ifade edilmiş olan, Pir Sultan'a Pîrim biçiminde sesleniş; bir bakıma bu ilişkiyi doğrulamaktadır. Pîrini görememenin üzüntüsü o kadar açıktır ki, bu durum sadece beğenilen bir şair ya da bu yoldaki kahramana duyulan bir özlem değildir.

Kul Himmet'te etkileşim bölümünde üzerinde duracağımız bir durum da, Pir Sultan'ın birçok şiirine Kul Himmet tarafından nazire yazılmış olmasıdır. Bunun yanında birçok şiirinde ise gerek söyleyiş gerek konu gerekse uyak-redif ilişkisi bakımından açık bir etkileşim görülmektedir. Âşıklık geleneklerinden biri olan, usta-çırak geleneği çerçevesinde bir eğilimin var olduğunu düşünmekteyiz. Kul Himmet'in de kendisinden sonraki şairler üzerindeki etkisi de düşünüldüğünde, bir Pir Sultan Kolu'nun varlığından söz edebiliriz. Bu kolun önemli isimlerinden biri de bizce Kul Himmet'tir. Kul Hüseyin, Kul İbrahim gibi âşıkların şiirleri yanında, kendisinden çok sonra yaşamış, ve manevi açıdan Kul Himmet'i üstad kabul etmiş bir şair olan Kul Himmet Üstadım gibi şairlerin olduğu ve Kul Himmet Üstadım'ın şiirleri, yakın zaman kadar Kul Himmet'in sayılacak kadar birbirine benzemekte olduğu düşünüldüğünde, böyle bir kolun varlığı söz konusu olabilir.

1.4. KUL HİMMET’TE NAZİRECİLİK

Her âşık kendinden önceki âşıkların şiirlerini okur, duyar ve etkilenir. Kendi çizgisini oluşturmada, kendinden önceki dönemin etkisi yadsınamaz boyuttur. Bu etki kimi zaman, "usta-çırak" geleneğinde olduğu gibi, *usta âşığa bağlılık duyarak, ona ait üslûp, dil, ayak, ezgi, konu ve anıları devam ettirme* (Yardımcı,2002: 222) biçiminde olurken, kimi zaman ise kendinden önce yaşamış bazı âşıkların deyişlerini örnek alarak şiirler yazma şeklinde görülebilmektedir.

Bu gibi etkilenmeler nazirecilik geleneğinin oluşmasında ve devam etmesinde etkili olmuştur. Aslında Divan şiiri'nin bir parçası olan nazireciliği Mehmet Yardımcı, "Aslında Divan Edebiyatı'na ait olan nazire, bir şairin şiirini, diğer bir şair tarafından, aynı uyak ve ölçüde olmak üzere benzer biçimde yazma demektir. Bir başka deyişle bazı kuralları gözeterek bir eseri ustalıkla taklit etmektir." (2002: 256) diyerek tanımlamıştır.

Divan Edebiyatı’nda, 18. yüzyılda özellikle Fuzûlî, Nailî, Bâkî, Nâbî... gibi şairlerle, ardından da Nedim ve Şeyh Galip ile nazirecilik anlamında parlak bir dönem yaşandığı görülmektedir. Bu yüzyılda mazmun kullanımında tıkanma yaşanması bu durumun da şiirlerde tekrara düşme yoluna gidilmesi üzerine nazireciliğin önem kazandığı söylenebilir. Nazire yazmada amaç, şiirde en az aslı kadar güzelliği yakalamaktır.

“Ama kimi divan şairleri, nazireciliği, bir biçim benzeyişi düzeyinden ileri götürememiş; taklitle sınırlı kalmışlardır. Örneğin, Kazım Paşa, Fuzulî’nin birçok şiirine nazire yazmışsa da, aynı ruh ve sanat kendisinde görülmediğinden şiirleri kuru bir taklitten öteye gidememiştir. Oysaki nazirede asıl amaç, kendi kişilik ve sanatçı özelliğini göstermektir”.(Dilçin, 2009: 269)

Halk şiirinde ise nazirecilik geleneği biraz daha farklı ilerlemiştir. Âşık her ne kadar, ustasının ya da kendinden önce yaşamış âşığın şiirlerinden etkilenerek nazireler söylese de; şiirler arasında tam benzerlikler söz konusu olmamıştır. Âşıkların irticalen söylemesi veya şekle gerekli önemi vermemesi bu duruma yol açmış olabilir. Bunun yanında pek çok âşığın nazire söyleme geleneğini sürdürdüğü görülmektedir. Örneğin, Karacaoğlan’ın:

“Nasıl methedeyim sultanım seni

Gürcistan iline değer gözlerin

Bir bakışta eylen harâb cihanı

Cezayir Tunus’u değer gözlerin” (Seçmen, 1983: 179)

dörtlüğüyle yazılmış şiirine, Hüznî’nin:

“Kızarmış ruhların kudret alması

Ma’cûnu Lokmân’ı değer gözlerin

Kaşlar cellâd lebler hayat çeşmesi

Taht’ı Süleyman’ı değer gözlerin” (Oğuz, 1988: 131)

biçiminde nazire yazdığı görülmektedir. Halk şiirindeki nazirecilik geleneğinde “usta âşık şiirinin beğenilip tanzir edilişine memnun olduğu gibi, bir usta âşığın şiirine nazire yazan da ustalığını kanıtlamış olduğu için gurur duyar. Şiiri tanzir edilen de eden de memnun olur.” (Yardımcı, 2002: 260) anlayışı hakimdir.

Halk şiirinde var olan bu gelenek Kul Himmet’te de kendini göstermiş, bir çok şairin şiirine nazireler yazmış, kendinden sonraki bir çok şairi de etkilemiştir. Nesimî, Fuzulî, Hatayî, Yeminî, Viranî ve Pir Sultan ile birlikte Kul Himmet Alevi toplumunun yedi büyük şairinden biri sayılmaktadır. Özellikle Şah Hatayî ve Pir Sultan Abdal etkisi şiirlerinde önemli ölçüde etkilidir. Bunun yanında Karacaoğlu, Dadaloğlu, Yunus Emre gibi halk şairlerinin şiirlerinden de etkilenmiş ve benzer şiirler yazmıştır.

Kendisinden sonra gelen şahsiyetleri de etkilemiş, özellikle 18, yüzyılda Kul Himmet mahlasının sonuna saygı ibaresi olan “Üstadım” sözcüğünü ekleyerek şiirler yazan Kul Himmet Üstadım isimli şair bu duruma örnektir. Yakın zamana kadar aynı şaire ait olduğu düşünülen bu şiirler, gerek konu gerekse biçim yönünden oldukça benzerlik taşımaktadır. Kul Hüseyin adlı bir şair de Kul Himmet’ten etkilenmiş, benzer özellikler taşıyan şiirler yazmıştır.

1.4.1. Kul Himmet'in Etkilendiği Âşıklar ve Şiirleri

Kul Himmet'in etkileşim içinde bulunduğu şairlerin başında Pir Sultan Abdal gelir. Öyle ki kimi şiirleri çok küçük ayrımlarla birbirinden ayrılır derecededir. Alevi- Bektaşî şiirinin öncülerinden olan Pir Sultan, üslûp ve biçim olarak Kul Himmet'i etkilemiştir. Bu anlamda, nazirecilik geleneği içinde Pir Sultan'ın yeri, Kul Himmet için ayrıdır. Bir şiirinde;

Kahpe felek sana n'ettim n'eyledim

Attın gurbet ele parelerimi

Âhirinde beni sıladan ettin

Bulunmaz derdimin çarelerini (Ş. 52)

dörtlüğüyle başlayan Kul Himmet, Pir Sultan'ın:

Kahpe felek sana n'ettim n'eyledim

Attın gurbet ile taşımı felek

İbtida gülmeyen sonra güler mi

Akıttın gözümde yaşımı felek (Korkmaz, 1994: 442)

Şiirine nazire olarak yazılmıştır. Yine Pir Sultan'ın:

Âdemoğlu şu cihana gelince

Yeni açmış güle benzer misali

Anasından doğup kırkı çıkınca

Kalaylanmış taşa benzer misali (Korkmaz, 1994: 442)

dörtlüğüyle başlayan şiirinin bir benzerini Kul Himmet:

Âdemoğlu şu cihana gelince

Kuru ağaçta gül bitmiş gibidir

Kâmil olup on yaşına gelince

Yükünü kumaştan tutmuş gibidir (§. 102)

biçiminde dile getirmiştir. Kul Himmet:

Gel benim derdime bir derman eyle

Alemler derdine derman olan Şah

Hükmünün üstüne bir ferman eyle

Alemler hükmüne ferman olan Şah (§. 22)

dörtlüğüyle başlayan şiirinde, Pir Sultan Abdal'ın:

Gel benim derdime bir derman eyle

Alemler derdine derman olansın

Özümün hükmüne bir ferman eyle

Alemler hükmüne ferman olansın (Korkmaz, 1994: 42)

dörtlüğüyle başlayan şiirine nazire yapmıştır. Yine Pir Sultan'ın:

Hak Muhammed Ali geldi dilime

Mürvet günâhıma kalma yâ Ali

Küllî günâhımı aldım elime

Mürvet günâhıma kalma yâ Ali

dörtlüğüyle başlayan şiirine nazire olarak Kul Himmet:

Hak Muhammed Ali geldi dilime

Kalma günahıma mürvet ya Ali

Gine senden imdat ola kuluna

Kalma günahıma mürvet ya Ali (§. 43)

dörtlüğünü söylemiştir. Kul Himmet:

Horasan'dan kalktım s    n eyledim
 Ŗunda Kul Yusuf'u görmeğe geldim
 İndim eŖi  ine niyaz eyledim
 Dergâhına yüzler sürmeğe geldim (Ŗ. 61)

dörtlüğüyle baŖlayan Ŗiirini Pir Sultan'ın:

Horasan'dan kalktı s    n eyledi,
 Elestü deminin yeli geliyor.
 Urum abdalları akın eyledi,
 BoŖandı Kevser'in seli geliyor (Korkmaz, 1994: 244)

dörtlüğüyle baŖlayan Ŗiirine,

Ezelden divane kıldı aŖk beni
 H  sey  ni'yiz mevaliyiz ne dersin
 Yine ta'n edersin tarik d  Ŗmanı
 H  sey  ni'yiz mevaliyiz ne dersin (Ŗ. 83)

dörtlüğüyle baŖlayan Ŗiiri ile Pir Sultan'ın:

Ezelden divane etti aŖk beni
 H  sey  n  'yim Aleviyim ne dersin
 Niçin dahledersin, tarik d  Ŗmanı
 H  sey  n  'yim Aleviyim ne dersin (Korkmaz, 1994: 278)

dörtlüğüyle baŖlayan Ŗiirine nazire yazmıŖtır. Pir Sultan'ın

H   erenler bir m  Ŗk  l  m var benim,
 Server Muhammed'in nuru kandadır
 AŖka d  Ŗt  m gece gündüz yanarım,
 Muhammed Ali'nin nuru kandadır (Korkmaz, 1994: 397)

dörtlüğüyle başlayan şiirinin bir benzeğini Kul Himmet:

Aman mürvet bir müşkülüm var benim

Naci'nin gittiği doğru yol nedir?

Besmeleden sonar Tanrı kelamı

Kudret kalemini tutan el nedir? (Ş. 101)

biçiminde dile getirmiştir. Yine Pir Sultan'ın:

Gece gündüz yalvarırım pirime,

Seher vakti On'ki İmam sen yetiş.

Kanım kaynar imamların yoluna

Seher vakti On'ki İmam sen yetiş (Korkmaz, 1994: 235)

dörtlüğüyle başlayan şiiri. Kul Himmet'te küçük değişikliklerle:

Gece gündüz yalvarırım pîrime

On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Kanım kaynar ehl-I beytin yoluna

On'ki İmam seher vakti gel yetiş (Ş. 118)

tenzir edilmiştir. Kul Himmet'in :

Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Dergâhına gider bu yollarımız

Evvel On'ki İmamı sevenlerdeniz

Düvaz İmam okur bu dillerimiz (Ş. 127)

dörtlüğüyle başlayan şiiri, Pir Sultan'ın :

Ey yezit bizlerde kıl ü kal olmaz

Biz Muhammet Ali diyenlerdeniz

Tarikat ehline mezhep sorulmaz

Biz Muhammet Ali diyenlerdeniz (Korkmaz, 1994: 103)

şiiirine nazire olarak yazılmıştır. Yine nazire olmasa da, Pir Sultan'ın şiiirlerinden:

Seyyah olup şu alemi gezerken

Bulamadım hakkına kail olunca

Muhammed Ali'den kuruldu pazar

Odur bize lütf-ü kerem kılıcı (Korkmaz, 1994: 328)

şiiirinden etkilenen Kul Himmet:

Seyyah oldum şu âlemi gezerim

Çıka vardım bir örenin taşına,

Daim ören ne zamandan berisin

Neler geldi neler geçti başıma (§. 7)

dörtlüğüyle başlayan şiiirini yazmıştır. Pir Sultan Abdal'ın :

Çoktan beri yollarını gözlerim,

Hatırım sormaya yâr sefa geldin.

Gönlümün yemişi bağı bostanı,

Ayva ile turunç nar sen mi geldin (Korkmaz, 1994: 162)

dörtlüğüyle başlayan şiiiri ise, Kul Himmet tarafından:

Çoktan beri yâr gözlerim ben seni

Gönlümün aşnası yâr sen mi geldin

Şu hasta gönlümün bağı bostanı

Ayva turunç elma nar sen mi geldi (§. 79)

şeklinde söylenmiştir. Kul Himmet'in:

Yürü bire yalan dünya
 Hiç murat almadım senden
 Kâh al giydin kâh kırmızı
 Yönünü dönderdin benden (Ş. 147)

dörtlüğüyle başlayan şiiri de, Pir Sultan'ın:

Yürü bre yalan dünya
 Yalan dünya değil misin
 Hasan ile Hüseyin'i
 Alan dünya değil misin (Korkmaz, 1994: 371)

dörtlüğüyle başlayan şiirine bir benzektir. Aynı şiir Karacaoğlanda ise :

Yörü bire yalan dünya
 Senden murad alınır mı
 Pek dolukmuş humâr gözler
 Buna çare bulunur mu (Özdemir, 2009: 183)

biçiminde görülmektedir. Bu üç âşık arasında güçlü bir etkileşim görülmektedir.

Pir Sultan'dan sonra, Kul Himmet'in şiirlerinde etkisi bulunan en önemli şahsiyet Şah Hatayî olmuştur. Kul Himmet'in

Gel gönül aşk kitabın al eline
 Serimize ne yazılmış görelim
 Şehadet kelamın getir diline
 Din selverine salâvat verelim (Ş. 65)

dörtlüğüyle başlayan şiir, Hatayî'nin:

Aşkın kitabını sen al eline
 Serimize ne yazılmış görelim

Selavat kelimesin getir diline
Din serverine salâvat verelim

dörtlüğüyle başlayan şiirine benzek olarak yazılmıştır. Yine Hatayî'nin:

Pervaneyi aşk oduna düşüren
Mürüvvet Şah-ı Merdan sana sığındım
Dalga vurup deryaları coşturan
Mürüvvet Şah-ı Merdan sana sığındım

dörtlüğüyle başlayan şiirine nazire olarak Kul Himmet:

Pervaneyi aşk oduna yandıran
Aman Şah-I Merdan sana sığındım
Dalga vurup deryaları coşturan
Aman Şah-I Merdan sana sığındım (Ş. 58)

dörtlüğüyle başlayan şiiri söylemiştir. Kul Himmet'in :

Muhabbetten geçen Hak'tan da geçer
Muhabbet de muhabbetten hasıldır
Ârifler boyuna bir kaftan biçer
Neslin yitirmeyen yine asildir (Ş. 112)

dörtlüğüyle başlayan şiir, Hatayî'nin:

Bâtınımda dedi bana bir aziz
Mahabbetten geçen Hak'tan da geçer
Vermen nasibini kesin gıdasın
Mahabbetten geçen Hak'tan da geçer (Birdoğan, 1991: 86)

şiiriyle etkileşim içinde yazılmış bir şiirdir. Hatayî'nin:

Sofî mezhebimin nesin sorarsın
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz
 Gözlüye gizli yok ya sen ne dersin
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz (Birdoğan, 1991: 107)

dörtlüğüyle başlayan şiirine Kul Himmet:

Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz
 Dergâhına gider bu yollarımız
 Evvel On'ki İmam sevenlerdeniz
 Duvaz imam okur bu dillerimiz (§. 127)

dörtlüğüyle başlayan şiir ile nazire yapmıştır. Hatayî'nin :

Gel gönül yola gidelim
 Hak yoldan öte mi dersin
 Gel hizmet eyle bir pire
 Emeğin yete mi dersin (Birdoğan, 1991: 134)

dörtlüğüyle başlayan şiirini Kul Himmet:

Kalk kardaş yola gidelim
 Hak yoldan öte mi dersin
 Murad-ı maksuda erelim
 Bu söze hata mı dersin (§. 150)

dörtlüğüyle tenzir etmiştir.

Anadolu'da efsaneleri ve güzellemeleleri ile büyük bir üne sahip olan Karacaoğlan da, Kul Himmet'in şiirinde etkileri bulunan âşıklardandır. Karacaoğlan'ın:

Yer altında sarı öküz
 Kim bilir kaç yaşındadır

Dört ayağı yer zulumat

Bir sinecik peşindedir (Birdoğan, 1991: 175-176)

biçiminde başlayan şiirini Kul Himmet:

Yer altında sarı öküz

Hak bilir kaç yaşındadır

Ver anın manasın bana

Dünya anın peşindedir (§. 156)

tenzir ederek söylemiştir. Yine Kul Himmet:

Hakk'ın haznesinde gizli sır idim

Anamın beline gönderdin beni

Ak mürekkep idim kızıl kan oldum

Türlü irenlere bandırdın beni (§. 51)

dörtlüğüyle başlayan şiirinde Karacaoğlu'nın:

Hakk'ın kandilinde gizli sır idim

Babamın beline indirdin beni

Ak mürekkep idim, kızıl kan ettin

Türlü irenglere yandırdın beni (Birdoğan, 1991, 257)

dörtlüğüyle başlayan şiirinden etkilendiği açıkça görülmektedir. Karacaoğlu'nın:

Kadir Mevlam senden bir dileğim var

Muhannes kuluna muhtaç eyleme

Cennet-i âlâyı nasib et bana

Sırat köprüsünden yolum bağlama (Özdemir, 2009: 212)

dörtlüğüyle başlayan şiirinden etkilenen Kul Himmet ise:

Kadir Allah senden bir dileğim var

İşte ölüyorum halim nic' olur

Azrail çıktı da göğsüm üstüne

Alıyor canımı halim nic' olur (Ş. 114)

dörtlüğüyle dile getirmiştir. Bunun yanında Kul Himmet'in:

Efendim cemalin görmeğe geldim

Muhammed Ali'nin nuru sendedir

Ayağına yüzüm sürmeğe geldim

Hasan Hüseyin'in nuru sendedir (Ş. 99)

dörtlüğüyle başlayan şiirinde, Karacaoğlan'ın

Elâ gözlerini sevdiğim dilber

Göster cemalini, görmeye geldim

Şeftalini derde derman dediler

Gerçek mi sevdiğim sormaya geldim (Özdemir, 2009: 292)

dörtlüğündeki gibi Karacaoğlan etkisi sezilmektedir.

Kul Himmet'in etkileşim içinde bulunduğu diğer âşıklardan biri de Dadaloğlu'dur. Dadaloğlu'nun:

Yedi iklim dört köşeyi dolandım

Meğer düna her tarafta bir imiş

Ben dünyayı Al'Osman'ın sanırdım

Meğer dünya dört sultanlık yerimiş (Kutsi, 1978: 80)

dörtlüğüyle başlayan şiirine nazire olarak Kul Himmet:

Yedi iklimi dört köşeyi dolandım

Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Kısmet verip âlemleri yaradan

Ben Ali'den gayrı bir er görmedim (§. 60)

dörtlüğüyle başlayan şiiri dile getirmiştir.

1.4.2. Kul Himmet'in Etkilediği Âşıklar ve Şiirleri

Kul Himmet'in etkilendiği şairler olduğu gibi, Kul Himmet'ten etkilenen ve onun yolundan giden şairler de olmuştur. 18. yüzyıl Alevi- Bektâşî şairlerinden Âşık Veli:

Ağlar da gezerim dağlar başında

Beni nâgah yere ağlatma Ali

Değirmenler döner gözüm yaşında

Kuru çaylarında çağlatma Ali (Aslanoğlu, 1984: 28)

dörtlüğüyle başlayan şiirini Kul Himmet'in:

Ağlar da gezerim dağlar başında

Yâr elinden yarası var gönlümün

Gündüz hayalimde gece düşümde

Yâr elinden yarası var gönlümün (§. 88)

dörtlüğüyle başlayan şiirinden etkilenerek yazdığı görülmektedir. Yine Kul Himmet'in:

Çok günah işledim senin katında

Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali

Sen kerem-kânısın zâhir bâtında

Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali (§. 44)

şiirine nazire yazan Er Mustafa:

Çok günah işledim senin katında
 Bir de bizim için yalvar Muhammet
 Şefaatkanımsın Hakkın katında
 Bir de bizim için yalvar Muhammet (Aslanoğlu, 1961: 12)

dörtlüğüyle başlayan şiiri yazmıştır.

Kul Himmet'in yolundan giden ve isminin önüne "Üstadım" ismini ekleyerek, kendisine bağlılığını belirten Kul Himmet Üstadım da, söyleyiş özelliği ve seçtiği konular bakımından Kul Himmet'ten etkilenmiş Alevi- Bektâşî âşıklarından biridir. Şiirleri incelendiğinde, bu etkileşim göze çarpar. Bir şiirinde:

Allah medet ya Muhammed ya Ali
 Yusuf kuyusunda zindana düştüm
 Gülbankı çekelden Bektaşî Veli
 Yok mu gayretiniz dermana düştüm (Aslanoğlu, 1995: 79)

diyen Kul Himmet Üstadım'ın şiirinde, Kul Himmet'in:

Günahlarım çoktur ümidim sensin
 Allah medet ya Muhammed ya Ali
 Kalmaz günahlara gani sultansın
 Allah medet ya Muhammed ya Ali (Ş. 38)

dörtlüğüyle başlayan şiirinin etkisi görülmektedir. Yine Kul Himmet'in:

Gece gündüz hayalinde gezerim
 Bir gece rüyama gir Hacı Bektaş
 Günahkârım günahlardan bezerim
 Özüm dare çektim sor Hacı Bektaş (Ş. 117)

dörtlüğüyle başlayan şiirine nazire olarak Kul Himmet Üstadım:

Ay mıdır gün müdür doğmuş aleme

Yüzünde balkıyor nur Hacı Bektaş

Musa Peygamber durunca selama

Binbir kelâmını sor Hacı Bektaş (Aslanoğlu, 1995: 106)

dörtlüğüyle başlayan şiirini dile getirmiştir. Kul Himmet'in:

Kapıya bir sail geldi

Ya Ali ben acım dedi

Irak yollardan gelmişim

Nana muhtacım dedi (Ş. 134)

dörtlüğüyle başlayan şiirine benzek olarak Kul Himmet Üstadım:

Bugün bize Ali geldi

Elinde hem dolu geldi

Sözümüzün üzerine

Hacı Bektaş Veli geldi (Aslanoğlu, 1995: 127)

dörtlüğünü yazmıştır. Yine Kul Himmet'in :

Şunda müşkülümüz seçilmez oldu

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Tarık-I tercüman seçilmez oldu

Hünkar Hacı Bektaş sen imdat eyle (Ş. 16)

dörtlüğüyle başlayan şiirini, Kul Himmet Üstadım:

Dün gece seyrimde bir dolu içtim

Sultan Hacı Bektaş sen imdat eyle

Çok niyaz eyledim yalvara düştüm

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle (Aslanoğlu, 1995: 41)
dörtlüğüyle başlayan şiiriyle nazire yazmıştır. Kul Himmet'in:

Gafil kaldır gönlündeki gümanı
Bu mülkün sahibi Âli değil mi
Yaratmıştır on sekiz bin âlemi
Onun rızgın veren Ali değil mi (Ş. 49)

şiirine Kul Himmet Üstadım:

Gafil kaldır gönlündeki gümeni
Bu mülkün sahibi Ali değil mi
İrşad etti onsekizbin âlemi
Rızkını da veren Ali değil mi (Yalıncaklı, 1995: 72)

II. BÖLÜM

2. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE İÇ YAPI

Şiirler incelendiğinde, bir yandan tarikat çerçevesinde Alevi- Bektâşî inançları ve bu inançlar uğruna yapılan özveriler anlatılırken; diğer yandan aşk, özlem, toplumsal değişimler gibi din dışı şiirler bulunmaktadır.

2.1. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE DİNÎ KONULAR

Tasavvufi Halk Edebiyatının bir uzantısı biçiminde gelişen Alevi- Bektâşî Halk Edebiyatı aynı inanç felsefesinden doğmuş olsa da aralarında bir takım farklar barındırırlar. “Tasavvufi Halk Edebiyatı genellikle sünnî, Alevi Bektâşî Halk Edebiyatı ise daha çok batınî özellikler taşır. Birisi aynı bağlamdaki şiire nefes, ilahi vb. derken; diğeri deyiş, deme, duaz vb. demektedir.”

Kul Himmet, Alevi kültürüyle yetişmiş bir halk âşığı olarak, şiirlerinde daha çok Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgini dile getirmektedir. Bunun yanında On İki İmam ve mürşit kabul edilen Hacı Bektaş Veli de şiirlerde öne çıkan şahsiyetlerdir.

2.1.1. Allah Sevgisi

Alevi- Bektâşî inanç sisteminde önemli bir yeri bulunan Allah- Muhammed- Ali üçlemesi; nefes, ilahi ve şathiyelerin işlediği temel konudur. İslami anlayışla Allah sevgisi dile getirilmiş,

Hakkı zikreyle sen nice bin ünde

Ak olsun yüzün de yarınki günde (Ş. 3)

*

Hak mihmandır canda hazır bilenler

Edepsizlik etme mihman yanında (Ş. 5)

*

Hakk'ın gevherinden arşın nurundan
Andan hasıl oldu gürûh-ı naci (§. 23)

*

Kul Himmet'im deste gülü elinde
Daima zikr eder Hakk'ı dilinde (§. 24)

*

Amel olmayınca Hakk'a varılmaz
Mürvet demeyince dâra durulmaz (§. 112)

*

Er odur ki Hakk'ı öge
Dest_i damanına dege (§. 155)

dizeleriyle “Hakk” sözcüğü kullanılarak Allah sevgisi dile getirilmiştir. Bunun yanında,

İkilikte idik birliğe yettik
Çok şükür Allah'a didara yettik (§. 50)

*

Evvel Allah deyip yola gelenler
Dilinden mabudun koyma divane (§. 18)

dizelerinde olduğu gibi “Allah”,

Kul Himmet günahkâr dilimde virdim
Rabbim cemaline balkır nur idim (§. 10)

*

Benlik eyleyenler Rabb'ini bilmez
Gördüğün ört görmediğin söyleme (§. 17)

dizelerinde olduğu gibi “Rabb”,

Cümlesinin erkânı bir yolu bir

Mevlâm bir nurdan yaratmış anları (§. 33)

*

Ol nurun birisi âlâdır âlâ

Lahmike lâhm etmiş sır ile Mevlâ (§. 90)

dizelerinde olduğu gibi “Mevlâ”,

Bismillah sur-ı Huda için

Kalma günahlara el’aman Mürvet (§. 121)

*

Zahit gel beli de Âl-i Aba’ya

Ne için bakarsın nur-ı Huda’ya (§. 82)

dizelerinde olduğu gibi “Huda” sözcüğüyle Tanrı’ya seslenilmiştir. Tanrı sevgisini dile getirmek için, bunların yanında;

Göründü Hak Çalap lütfundan n’etti

Üçüncü ferîştah ol yana gitti (§. 8)

*

Hak Teala seni övmüş yaratmış

Din ü iman ile Kur’an sendedir (§. 98)

*

Besmeleden sonra Tanrı kelamı

Kudret kalemini tutan el nedir (§. 101)

*

Hazret-i Hünkâr’ı mürşit bilenler

Bir niyazı yüz bin hoca sayılır (§. 97)

şiiirlerinde görüldüğü gibi Hak Çalap, Hah Teala, Tanrı, Hazret-i Hünkâr gibi adlandırmalar ile Allah sevgisi dile getirilmiş, Allah'ın adı anılmıştır.

2.1.2. Hz. Muhammed Sevgisi

Kul Himmet'in şiiirlerinde Hz. Muhammed başta olmak üzere tüm peygamberlerin önemli bir yeri vardır. Ancak Allah Hz. Muhammet ve Hz. Ali sevgisi en çok ele alınan konudur. Bu bağlamda, gerek Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali bir arada ele alınmış gerek ise tek adlarından söz ederek Allah inancı dile getirilmiştir.

Cümle bir mürşide demişler beli

Tesbihleri Allah Muhammed Ali (Ş. 33)

*

Günahlarım çoktur ümidim sensin

Allah medet yâ Muhammed ya Ali (Ş. 38)

gibi şiiirlerde bu üçlemeyi belirgin bir biçimde görebiliriz. Başta Allah, ardından Hz.Muhammed ve son olarak Hz. Ali'ye duydukları sevgiyi aynı dize içinde isimlerini zikrederek göstermiştir. Kimi şiiirlerde ise Hz. Muhammet ile Hz. Ali'nin ismi beraber anılır;

Başında nurdan tac belinde kemer

Taç Muhammed kemer Ali'dir meğer (Ş. 26)

*

Medine'dir Muhammed'in durağı

Uyurdu Muhammed uyardı Ali (Ş. 45)

*

Şefaatçim Muhammed Mustafa'dır

İmanımız Ali aynı vefadır (§. 83)

*

Anda Muhammed'e peyik saldılar

Muhammed'in kolun tutan Ali'dir (§. 104)

bu şiirlerde Kul Himmet, Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'in yolundan gittiğini belirtmiştir. Açıkça görülen, Hz. Muhammed'e duyulan saygının büyüklüğüdür.

Hz. Muhammed'e duyulan sevgi, en zarif ifadelerle anılmıştır.

Pirlik âleminde bir güzel gördüm

Muhabbetten Muhammed'dir ismi var (§. 90)

biçimde dizelerle Hz. Muhammed'e övgüler düzer.

Gül kokusu Muhammed'in teridir

Ah ettikçe karlı dağlar eridir (§. 55)

dizelerinde Hz. Muhammed'e duyulan sevgi farklı imajlarla söylenmiştir.

Muhammed'in muhabbeti kadimdir

Beli kırklar meclisinde hadimdir. (§. 54)

şeklinde, Muhammed'in muhabbetinin kırklar meclisinde yardımcı, yol gösterici olduğunu vurgulamıştır. Kul Himmet'in bir şiirinde ise Hz. Muhammed şu şekilde ifade bulmuştur:

Pirlik âleminde bir güzel gördüm

Muhabbetten Muhammed'dir ismi var (§. 90)

2.1.3. Hz. Ali Sevgisi

Alevi- Bektaşî Edebiyatının en büyük yedi şairi içerisinde sayılan Kul Himmet'in şiirlerinde en belirgin konu, Hz. Ali'ye duyduğu sevgidir. Şiirlerinin hemen hemen tamamını, kendilerine pir olarak seçtikleri, yolundan yürüdükleri Hz. Ali'nin kahramanlıkları üzerine yazan Kul Himmet, bu yolda öncü bir şair olduğunu da ispatlamıştır.

Kul Himmet şiirlerinin büyük bir kısmında "Ali" uyak olarak tekrarlanmıştır. Bu durum, her dördlüğün sonunda dile getirilerek, Hz. Aliye' duyulan sevgi ve saygı ifade edilmiştir.

Tez kavuştur Muhammed'in tozuna

Cefalı dostun telisin ya Ali (Ş. 40)

*

Eğilsem dizine niyaz eylesem

Yüzüm tabanına sürsem ya Ali (Ş. 41)

*

Günahım çok imiş ne diyem size

Kalma günahıma mürvet ya Ali (Ş. 43)

*

Tanrı'nın aslanı sırr-ı velisin

Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali (Ş. 44)

biçiminde, doğrudan Hz. Ali'ye duyulan hayranlık, sevgi ve saygı ifadelerinden oluşan şiirler oldukça çoktur. Bunun yanında telmih ögesini de barındıran, Hz. Al'nin din uğruna yaptığı kahramanlıklar da, olağanüstü unsurlara yer verilerek, şiirlerde anlatı biçiminde yer almıştır. Örneğin;

Ali'm kendi kendin havaya attı

Havada üç saat akılsız yattı

Yere göğe bir zelzele yarattı

Ali'm Hayber kalesine varınca (§. 1)

*

Ali o kuyunun dibine indi

Uyur devler efkârından uyandı

Dev başını kaldırıp Ali'yi gördü

Onu beğenmeyip dudak devirdi (§. 27)

gibi şiirlerde Ali'ye duyulan sevginin büyüklüğü, masalsı anlatımlarla ve abartı unsuruna yer verilerek anlatılmıştır.

Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali birçok şiirde bir arada anılmıştır. Bu durum, Alevi inancı için de geçerli olmuş, Allah ve Hz. Muhammed'ten sonra Hz Ali sevgisi dile getirilmiştir.

Hak Muhammed Ali üçü bir oldu

Muhabbet ettiler kadim yol oldu (§. 29)

ifadeleri Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali yolunu benimsemiş, bir Bektaşî şairi olan Kul Himmet'in deyişlerine örnektir.

Biz öğüt aldık bizden uludan

Hak Muhammed'den mürvet Ali'den (§. 126)

dizeleriyle, Muhammedin ihsanının Hz. Ali tarafından yayıldığı dile getirilmiştir.

Kul Himmet'in şiirlerinde en çok konu edilen şahıs şüphesiz Hz. Ali olmuştur. Ehli Beyt sevgisi On İki İmam Sevgisi ve Çeşitli din büyüklerinin sevgisi ile birlikte Hz Ali'ye duyulan hayranlık şiirlerde önemli bir yere sahiptir.

2.1.4. On İki İmam Sevgisi

Alevilikte on iki imam inancı, temel dini inancı oluşturur. Bu bakımdan Kul Himmet'in şiirlerinde On İki İmam inancı ve sevgisinin yeri büyüktür.

On'ki imamlardan adap öğrendim

Okuduğum ilmin Hızır ilminde (§. 10)

dizeleriyle On iki imam'ın yol, erkân gösterdiği belirtilmiştir. Yine,

On'ki imama uymayan

Dergâhtan dûr değil midir (§. 158)

dizeleriyle On iki imam'ın çizdiği yoldan gidilmediği taktirde ilahi rahmetten yoksun olunacağı vurgulanmıştır. “On iki İmam” ifadesi kimi şiirlerde ise bağlama dizelerinde tekrar edilmiştir.

Gece gündüz yalvarırım pîrime

On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Kanım kaynar ehl-i beytin yoluna

On'ki İmam seher vakti gel yetiş (§. 118)

Kul Himmet'in birçok şiirinde On İki İmam'ın tamamı olan, İmam Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Bakır, İmam Cafer-i Sadık, İmam Musa Kazım, İmam Rıza, İmam Muhammed Taki, İmam Naki, İmam Hasan El Askeri ve İmam Mehdi'nin isimleri zikredilmiştir.

Fatıma'dan Hasan Hüseyin oldu

İmam Zeynel şu âleme zeyn oldu

İmam Bâkır ganimeti ayn oldu

Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi (§. 54)

ya da

Kâzım Musa Rıza Hakk'ın nurudur

Taki Naki Asker Mehdi sırrıdır

Selman'ın yedinde deste güllüdür

Anın katarından ayırma bizi (Ş. 55)

biçiminde dörtlüklerde, övgü dolu sözlerle On iki İmam isimleriyle Kul Himmet'in şiirlerinde yerini almıştır.

2.1.5 Hacı Bektaş Veli Sevgisi

Kul Himmet'in şiirlerinde en çok adı geçen şahsiyetlerden biri de Hacı Bektaş Veli'dir. Hacı Bektaş Veli, tarikat yolunda izinden gidilecek Pir, mürşit, Hünkar kabul edilmiştir.

Bektaş-ı Veli 'nin yolun bilmeyen

Gündüzü karanlık gece sayılır (Ş. 97)

*

Kul Himmet'im der ki bu sır Ali'nin

Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin (Ş. 92)

*

Be erenler hizmet eylen uluya

Din serveri Hacı Bektaş Veli'ye (Ş. 27)

gibi ifadelerle Hacı Bektaş Veli'nin Bektaşî tarikatı için önemli bir şahsiyet olduğu vurgulanmış, yolundan gidildiği belirtilmiştir.

Hacı Bektaş Veli şiirlerde isim olarak geçtiği gibi, sadece kendisi için yazılmış şiirleri de mevcuttur. Örneğin;

Şunda müşkülümüz seçilmez oldu

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Tarık-ı tercüman kılınmaz oldu

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle (Ş. 16)

ve

Gece gündüz hayalinde gezerim

Bir gece rüyama gir Hacı Bektaş

Günahkârım günahlardan bezerim

Özüm dare çektim sor Hacı Bektaş (Ş. 117)

gibi şiirler buna örnektir.

Yalnızca Kul Himmet için değil, tüm Bektaşî şairleri ve tarikat ehli için büyük önem taşıyan Hacı Bektaş Veli, Kul Himmet tarafından da ele alınmış ve şiirlerinde işlenmiştir. Ona duyulan büyük saygı şiirlerde açıkça görülmektedir.

2.1.6. Diğer Peygamberlere, Din ve Devlet Büyüklerine, Dini Kavramlara Duyulan Sevgi

Kul Himmet'in şiirlerinde Hz. Muhammet ve Hz. Ali'nin yeri oldukça önemlidir. Ama bunun yanında diğer peygamberlere elmi yoluyla göndermeler yapılmış, dönemin siyasi liderlerinin isimleri şiirlerde yer almıştır. Bu bakımdan incelendiğinde, şiirlerde büyük bir şahıs kadrosu bulunmaktadır.

Şiirlerde geçen peygamberler sevgi ve saygının en zarif ifadeleriyle ele alınmış, kimi peygamberlerle ilgili menkıbeler telmih yoluyla dile getirilmiştir. Örneğin bir dörtlüğünde:

Yakub'un gözlerin giryan eyleyen

Yusuf'u Mısır'da sultan eyleyen

Süleyman'ı mülke hakan eyleyen

Allah medet ya Muhammed ya Ali (§. 39)

dizeleriyle Yakup, Yusuf ve Süleyman peygamberlerin kıssalarını hatırlamamız sağlanmıştır. Bir şiirindeyse:

Eyüb'ün kurdunu döküp sağ eden

İbrahim'in yerin çayır su eden (§. 9)

diyerek Eyüp Peygamber'in acılarına ve İbrahim Peygamber'in ateşin suya dönüşmesiyle kurtulmasına telmih yapılmıştır.

Nuh Peygamber gibi gemiler çattım

İletip deryaya ummana kattım (§. 68)

dizeleriyle Nuh Peygamber,

Binbir ismi vardır bir ismi Hızır

Nerede çağırsan orada hazır (§. 49)

sözleriyle Hızır Peygamber'e,

Musa'dan İsa'ya mucizat eden

İsa'dan ölmüslere hayat eden (§. 39)

diyerek Musa ve İsa Peygambere,

Doğurmazdan evvel Cibril Âdem'i

Ruhlar idi Hak'la buluşan hacı (§. 23)

diyerek Adem Peygamber'e ,

Kâbe'yi yaptırdı Halil Peygamber

Ayrılık derdinin dermanı nedir (§. 100)

dizeleriyle ise Halil peygamber’etelmih yapılmıştır.

Peygamberlerin yanı sıra Ehlibeyt sevgisi de Kul Himmet’in şiirlerinde yer alır. Hz. Ali’nin e e, Hasan ve Hüseyin’in annesi Hz. Fatıma da şiirlerde adı geçen  ahsiyetlerdendir.

Fatm’Ana dünyadan vefat edince

Gülşende g l n kokusu gelince ( . 4)

ya da

Haydar   ık oldu gezdi bir zaman

O da Fatm’Ana’nın hevesi ile ( . 11)

dizeleriyle Fatıma Ana zarif sözcüklerle ifade edilmiştir.

Hz. Ali’nin oğulları Hasan ve Hüseyin de Ehlibeyt sevgisi içinde şiirlerde yer almaktadır:

Hasan’la Hüseyin dardayken oldu

Hazret-i Zehra da kundağa sardı ( . 95)

dizeleriyle Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Fatıma lakabı “Zehra” ile anılmıştır. Hz. Muhammed’in eşi Hz. Hatice de,

Hatice Fatıma mihr- muhabbet

Umarım kuluna eyleye hürmet ( . 43)

dizeleriyle, Kul Himmet’in şiirlerinde adı anılan şahsiyetlerden biridir. Yine, Hz. Ali’nin kızı Şehriban Hatun,

Fatma Ana ile Şehriban Hatun

Libasın üstüne döktü Ali’nin ( . 81)

ve

Şehriban soyundu bindi deveye

Allah bir Muhammed Ali diyerek (Ş. 56)

Kul Himmet'in şiirlerinde Allah'ın dört büyük melekleri olan Cebrail, Mikail, İsfafil ve Azrail de yer almıştır.

Kudret kelâmını söyler Cebrâil

Rıza lokmasını sunar Mikâil

Canı cana ulaştırır Azrail

İsrafıl ağzında surdur muhabbet (Ş. 119)

dizeleriyle Allah'ın meleklerine duyulan sevgi dile getirilmiştir. Bunun yanında,

Yusuf ile bile kuyuya düştüm

Hakk emretti Cebrail'e ulaştım (Ş. 10)

Cebrail, vahiy meleği, şiirde ele alınmıştır.

Kul Himmet'in şiirlerinde dönemin İran Şah'larının da isminin geçtiği görülür. Bir şiirinde,

İradet getirdim Şah Tahmasp Han'a

Hüseynî'yiz mevaliyiz ne dersin (Ş. 83)

diyerek Şah Tahmasp Han'a güvenini dile getirmiştir. Yine bir şiirinde,

Kul Himmet'im gezer oldum ırağı

Süremez kimse Şeyh Safi süreği (Ş. 98)

diyerek Şeyh Safi'nin adı anılmıştır. Bunun yanında,

Bu teberrâ Muaviye'nin soyuna

Ezeldendir ezeldendir ezelden (Ş. 75)

diyerek İslamiyet'in yayılmasında önemli görevleri olan Müslümanlar için önemli din ve devlet adamı Muaviye'nin de Kul Himmet şiirlerinde yeri vardır.

Kul Himmet şiirlerinde bunların dışında,

Ol Hasanü'l Askeri'yi çağırdı

Mehdi gelir deyu Bilal Bağırdı (§. 38)

dizeleriyle Peygamberimizin müezzini Hz. Bilal'i,

Hangi kitapta gördün Ömer Osman

Kuran'da okunan Ali değil mi (§. 49)

dizeleriyle dört halifeden olan Hz. Ömer ve Hz. Osmanı'ı,

Abdülrezzak gibi Hızır'a yettim

Selman gibi eski dini terk ettim (§. 68)

dizeleriyle ise Alevilik'te önemli bir pir kabul edilen Selman'a gönderme yapılmıştır.

Yine Muaviye'nin oğlu Yezit şu dizelerle şiirde yer almıştır:

Âyat-ı Kur'an'da indi şanına

Hain Yezit kast eyledi canına (§. 38)

Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza ise,

Hani ya Hamza'nın başın kim kesti

İşte Ali orda mürveti bastı (§. 31)

biçiminde, kahramanlıklarına yer verilerek anlatılmaktadır.

Bunun yanında Alevi dedelerden ünlü, Abdülvahap Gazi, Samut Baba, Seyyid, Aslanoğlu, Âl-i Aba da şiirlerde yer almışlardır.

Abdülvahab Gazi samut Baba'ya

Seyyid Aslanoğlu Âl-i Aba'ya

Bizim için yalvarsınlar Mevlâ'ya

Allah medet ya Muhammed ya Ali (Ş. 37)

Kul Himmet'in şiirlerine bütün olarak baktığımızda gerek peygamberler gerekse din büyükleri bakımından geniş bir Şahıs kadrosuna sahip olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum da bizi, Kul Himmet'in, iyi bir eğitim aldığına ve özellikle Bektaşî kültürüne hakim olduğuna götürmektedir. Hz. Ali sevgisi başta olmak üzere, dini olaylar, kahramanlıklar, zaferler Kul Himmet'in şiirlerinin ana temasını oluşturmaktadır.

2.2. KUL HİMMET’İN ŞİİRLERİNDE DİN DIŞI KONULAR

Kul Himmet, şiirlerinin büyük bölümünü dini konularda yazmıştır. Ama bunun yanında din dışı konularda şiirleri de vardır. Şiirlerinde din dışı konular sevgi, özlem ve sosyal temler olarak ele alınabilir.

2.2.1. Sevgi Temi

Şiirlerinin temelinde Allah, Muhammed ve Hz. Ali sevgisi bulunan Kul Himmet’in, mecazi aşkı ve sevgiyi anlattığı şiirleri de bulunmaktadır. Sayıca az olan bu şiirlerde dinsel tipler yerini saçıyla, kaşıyla, dudağıyla güzellere bırakmıştır. Bu şiirlerde, Karacaoğlan etkisi açıkça görülmektedir. Aynı yüzyıllarda yaşamasalar da, Anadolu toprağından beslenen bu iki şair arasında söylem olarak bir benzerlik sezilir.

Birlik âleminde bir güzel gördüm

Leblerin sükkeri var kandi var (Ş. 91)

*

Yakuttur yanağın, hilaldir kaşın,

Şekerdir dudağın, incidir dişin,

Gezdim şu cihanı yok imiş eşin

Bulamadım hüsnüne bahane dilber (Ş. 93)

*

Kaşların “lamelif” gözlerin “ayın”

Hûri kızlarından yok imiş tay’ın,

Sığındır bakışın, ceylandır soyun,

Gözlerin benziyor, şahana dilber. (Ş. 93)

*

Senin aşkın bana hû dost çağırttı

Can zülfün teline bağlandı gine (§. 19)

Şiirlerde görüldüğü gibi, beşeri aşk kavramı üzerinde durulmuş, sevgili dudağıyla, kaşıyla, gözleriyle, zülfüyle, dişıyla teşbih edilmiştir.

Yâr uğruna çekilen acılar da şiirlerde zarif ifadelerle yer almıştır. Örneğin:

Felek soldurunca açılan gülüm

Ötmez oldu aşk bağında bülbülüm

Eğer dostlar sorarlarsa ahvalim

Yâr elinde yarası var gönlümün (§. 88)

biçiminde dörtlüklerle, aşk acısı dile getirilmiştir. Bazı şiirlerde de,

Gel gönlüm kimsenin aybına bakma

Hazer kıl sevdiğim değme gönüle

Arif ol cihanda bir gönül yıkma,

Hazer kıl sevdiğim değme gönüle (§. 12)

biçiminde sevgiliye öğütler verilmiştir.

Kul Himmet, bir şiirinde,

Aşk eseri olan karar bağlamaz

Yüreğinde dert olmayan ağlamaz

Bizi bu yerlerde kimse eğlemez

Giden gelsin bizimle aşk iline (§. 20)

diyerek aşkın tanımını yapar ve kendisi gibi düşünenleri aşka davet eder.

Beşeri aşkın yanı sıra Kul Himmet'in şiirlerinde cansız varlıklara duyulan sevgi de gözlenmektedir. Bir şiirinde,

Seyyah oldum şu âlemi gezerim

Çıka vardım bir örenin taşına

Daim ören ne zamandan berisin

Neler geldi neler geçti başıma (§. 7)

diyerek, öreni dost kabul ettiği ve onunla dertleştiği görülür.

Her ne kadar Alevi- Bektaşî edebiyatının işlediği konularda yoğunlaşsa da, Kul Himmet, aşk ve sevgi şiirlerinde de güzel söylemlere ulaşmış ve sevgiliye değişik benzetmelerle seslenmiştir.

Hindidir yârimin kaşları hindi

Yoksa melek midir arştan mı indi

Bir su ver içeyim yüreğim yandı

Temmuz aylarında kar sen mi geldin (§. 79)

2.2.2. Özlem Temi

Kul Himmet'in kimi şiirlerinde, özlem duygusunun vurgulandığı sezilmektedir. Din dışı konularda, sevgiliye duyulan özlem,

Garipsedim seni göresim geldi

Gül kokulu misk ü anber kokuşlum

Sen gideli gönlüm eğlenmez oldu

Gözlerini tusi maya süzüşlüm (§. 71)

biçiminde apaçık ifadelerle dile getirilmiştir. Yine,

Gündüz hayalimde gece düşümde

Yar elinden yarası var gönlümün (§. 88)

değişinde, sevgiliye kavuşamama durumu göze çarpmaktadır. Bir şiirinde ise,

Çoktan beri yar gözlerim ben seni

Gönlümün aşnası yar sen mi geldin (§. 79)

diyerek, uzun zamandır özlem duyduğu sevgiliye kavuşma sevinci dile getirilmiştir.

2.2.3. Sosyal Temler

Kul Himmet'in şiirlerinin bir kısmı toplumsal eleştiri, dünya ve kaderden yakınma, insanoğlu gibi sosyal konuları ele alır.

Dünya ile bir pazarlık eyledim

Ne virane ne hadrane ne kuldur

Seyranımda bir dükkana uğradım

Ne çarşıdır ne bedestan ne haldir (§. 111)

dizelerinde olduğu gibi dünya'nın güvenilir bir yer olmadığı üzerine toplumsal bir eleştiri yapmıştır. Yine bir şiirinde,

Yürü bre yalan dünya

Hiç murat almadım senden

Kâh al giydin kâh kırmızı

Yönünü dönderdin benden (§. 147)

dizeleriyle bu görüşünü tekrarlar. Dünyaya ve kadere isyan ettiği şiirlerinden biri de,

Kahpe felek bana n'ettin n'eyledin

Attın gurbet ele parelerimi

Âhirinde beni sıladan ettin

Bulunmaz derdimin çarelerini (§. 52)

biçiminde dile getirdiği dizelerdir. Kimi şiirlerde,

Yer altında sarı öküz

Hak bilir kaç yaşındadır

Ver anın manâsın bana

Dünya anın peşindedir (§. 156)

şiirinde olduğu gibi Dünya “sarı öküz” gibi çeşitli varlıklara benzetilmiş, bu şekilde dünyanın güvenilir bir yer olmadığı imgesel olarak vurgulanmıştır.

Toplum düzeni ve yaşamın zorluğunu dile getirmek için, Kul Himmet, şöyle seslenmiş,

Âdemoğlu şu cihana gelince

Kuru ağaçta gül bitmiş gibidir

Kâmil olup on yaşına gelince

Yükünü kumaştan tutmuş gibidir (§. 102)

biçiminde hayat yükünden dem vurmıştu. Dönemi içerisinde kadının toplumdaki yerini ise şu şiirine bakarak anlayabiliriz.

Birisi içerde başını bağlar

Birisi taşrada obayı kollar

Atların kapıda kuyruğun teller

Şeytanın sancağın çeker avratlar (§. 89)

Toplumsal konuları açık bir biçimde dile getiren Kul Himmet, kimi şiirinde eleştiri yaparken kimi şiirinde isyan eden bir sestir. Yaşadığı dönemin ve yaşadığı dünyanın düzenine, insanoğlunun gündelik telaşına değinerek sosyal mesajlarını, halkına, şiir yoluyla iletmeye çalışmıştır.

III. BÖLÜM

3. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE EĞİTİM UNSURLARI VE DİL KULLANIMLARI

3.1. KUL HİMMET'İN ŞİİRLERİNDE EĞİTİM UNSURLARI

Kul Himmet'in şiirleri incelendiğinde, Alevi- Bektaşî kültürünü, kendi duyuş ve düşüncelerini yansıtmının yanında; halkı eğitme, doğru yolu gösterme eğilimi de göze çarpmaktadır.

Bu şiirler'in bir kısmı, dini-tasavvufî, ahlaki yönden didaktik mesajlar verme amacı taşır. Örneğin;

Her gördüğün şeyhi mürşit edinme

Zâhiri bâtını bir olmayınca

Teslim olup sakın mürşit edinme

Bir kâmil kemalli er olmayınca (§. 3)

dizelerinde, tarikat yoluna baş koymuş bir mürşidin dikkat etmesi gerekenleri bildirmektedir. Bir müride mürşit olmak için, onun yaptıklarından, gittiği yoldan emin olmak gerektiğini hatırlatmaktadır. Yine bir dörtlüğünde,

Eğer sen bu yola olmazsan talip

Matlubun bulmazsın n'eylersin gelip

Yollar haramilik beller yağarlık

Merdansız menzilin alabilersen (§. 76)

biçiminde, talip-matluup ilişkisini ve bu ilişkinin tarikat için önemini vurgular.

Dinleyip öğüdün almayan kişi

Dinin tarikatın bilmeyen kişi

Dört mezhep nedendir girmeyen kişi

Harap olur nice kuldur efendi (§. 36)

dörtlüğünde ise, tarikat ehlinde dinlemenin, nasihatlere kulak vermenin önemi üzerinde durmaktadır.

Tasavvufî öğretiler üzerinde de duran Kul Himmet,

Şeriat tarikat yoldur erkandır

Marifet kapısı gevher-î kandır

Bir kardaşın dört kapısı tamamdır

Küfr iman sayılır nadan yanında (§. 5)

dizeleriyle ve

Lanet olsun yürü bre havariç

Yüz bin namaz kılıp ister tut oruç

Vardım baktım aslın hariç sen hariç

Ezeldendir ezeldendir ezelden (§. 75)

diyerek, dini-tasavvufi ve ahlaki boyutta öğüt verici dörtlükler kullanmaktadır.

Kul Himmet'in şiirlerindeki eğitim boyutu, sadece "dini-tasavvufi" yönde değildir. Bunun yanında toplumu, doğru insan olmaya çağırın, bunun için öğütler veren şiirleri de oldukça çoktur. Örneğin,

Söyleme yalanı yalan var olmaz

Veliden yalan söz lisana gelmez

Benlik eyleyenler Rabb'ini bilmez

Gördüğün ört görmediğin söyleme (§. 17)

biçiminde yalan söylememe üzerine nasihatler verdiği gibi,

Niçin irehberin emrin tutmazsın

Sakın kazancından hayır görmezsin

Hatırlar yıkarsın gönül sarmazsın

Yaktığın hatırı yap da andan gel (§. 57)

insan kalbi kırmanın doğurduğu kötülüklerden dem vurduğu şiirleri vardır.Yine,

Sırrını verme kallaşa

Kalbi çürük meyli boşa

Kıvılcım düşse bir taşa

Yanmadan tüte mi dersin (§. 150)

dizeleriyle, arkadan iş çevirenlere güvenmemek gerektiği, “ateş olmayan yerden duman çıkmaz” atasözüne dayandırarak açıklanmıştır.

3.2. KUL HİMMET’İN ŞİİRLERİNDE DİL KULLANIMLARI

Edebi türlerden şiir; kendine özgü göstergeleri, etkileme gücü, ahengi ve diliyle diğer türlerden çok ayrı bir yere sahiptir. “Şiir dili, şairin sanatkârca bir görüşle, kendine özgü bir biçimde tamamıyla şahsi tasarruflarıyla ürettiği bir dildir. Şair sıradan dil unsurlarına hayat vermeli, kanatlandırmalı, onu zengin çağrışım ve imgelerle doldurmalı, dili adeta yeniden üretmelidir.” (Çetin, 2008: 165)

Bu çerçevede baktığımızda şair, gündelik yaşantımızda kullandığımız ortak dilden hareketle, sözcükleri gerçek anlamları dışına taşıyarak ve kendi imgelemine kurarak özel bir şiir dili yaratır. Bu şiir dilini oluşturmada ve kullanmada şair, öncelikle dilini sevmeli, onu çok iyi tanımalı ve işlek bir biçimde kullanabilmelidir.

“Halk şiiri, dünyanın her ülkesinin yazınında doğal, zorlama ve yapmacıktan uzak ve halkın içten gelen duygularını yalın bir biçimde yansıtan örnekler olarak ayrı bir yer

tutar.” (Aksan, 2005: 16). Edebiyat akımları ve edebi dönemler içerisinde şiir çok farklı şekiller almış, her birinde sözcük seçiminden, ölçüye, ele alınan konulardan, sanat anlayışına kadar birçok konuda ayrımlar göze çarpmaktadır. Tasavvuf edebiyatı içinde ayrı bir kola sahip olan Alevi- Bektaşî edebiyatının da kendine ait bir söylemi, yoğunlaştığı bir konusu ve bu doğrultuda kullandığı bir kelime kadrosu vardır. Halk edebiyatı içerisinde ele alınan bu edebi dönem, âşıkların duyuş ve düşüncelerini yansıtmış ve genel olarak özünü halkın konuştuğu dilden almıştır.

Kul Himmet’in şiirlerini dil kullanımları bakımından

1. İmge
2. Doğal, Rahat Söyleyiş ve Konuşulan Dilden Yararlanma
3. Anlam Çerçevesi
4. Benzetmeler
5. Aktarmalar
6. Ses Öğelerinden Yararlanma

gibi ana başlıklar altında inceleyebiliriz.

3.2.1. İMGE

İmge, “...sanatçının çeşitli duygularıyla algıladığı özel, özgün bir görüntünün dille aktarılışıdır; bir betimleme değil, öznel bir yorumlama sayılabilir” (Aksan, 2006: 32) olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, çeşitli söz sanatları ve anlamsal değiştirmelerle okuyucunun gözünde hayali görüntüler oluşturma işi, bir imge üretimidir.

Klasik Türk edebiyatındaki adı *mazmun* olan imge, beyitin tamamında şair tarafından hedeflenen mana, şiirin arka planında gizlenen anlamdır.(Çetin, 2008: 83). Her bireyin hayal dünyası, olayları algılama biçimi, hayata bakışı farklı olduğu gibi her sanatçının da kendini ifade edişinde ve dili kullanımında farklılıklar görülmektedir. Şiir dilinde daha kolay gözlemlendiğimiz bu durum, kimi zaman orijinal bir imajla kimi zaman alışılmamış

bağdaştırmalarla kimi zamansa hiç kullanılmamış bir anlatımla ortaya çıkmaktadır. Bu durum, hiç şüphesiz, o şiirin etkileyiciliğini, kalıcılığını ve başarısını etkileyen unsurların başında gelmektedir.

İmge kullanımı, Türk edebiyatının çeşitli dönemlerinde kullanıldığı gibi halk şiirinde de kendini göstermiş, Yunus Emre gibi anadiline hakim bir çok halk şairi tarafından imgeler başarılı bir şekilde dile getirilmiştir. Kul Himmet'te de imge kullanımına örnek oluşturacak bir takım öznel söylemler bulunmaktadır. Örneğin:

Deryanın yüzünde döner üç gemi

Yiyelim içelim sürelim demi

Deryanın bekçisi ol Hızır Nebi

Ayrılık derdinin dermanı nedir (§. 100)

dizelerinde Hızır Nebi, denizlerin bekçisi olarak hayal edilerek farklı bir imge meydana getirilmiştir. Yine bir şiirde:

Vücudum şehrini gir seyran eyle

Çık yüzün üstüne, cihana dilber (§. 93)

dizeleriyle; insan vücudu bir şehir, insan yüzü ise dünya yüzeyine benzetilerek farklı bir hayal unsuru oluşturulmuştur.

Bir sarpın üstünde bir pınar akar

Sana lâzım ise var kabın doldur (§. 113)

dizelerinde, ilim, irfan bir sürekli akan bir pınar, insanoğlu ise kap olarak düşünülerek imge oluşturulmuştur.

Âdemoğlu şu cihana gelince

Kuru ağaçta gül bitmiş gibidir (§. 102)

dizeleriyle; dünya kuru dala, insanlar ise güle benzetilerek orijinal bir imge yaratılmıştır.

Anamın rahminde dünyaya geldim
 Kapaştılar beni ortada kaldım
 Dokuz aylık yoldan misafir oldum
 Dünya derler hana kondurdun beni (Ş. 51)

dörtlüğünde ise anne karnından dünyaya yapılan yolculuk ve dünyanın misafir kalınan han olma durumu arasındaki bağlantı güçlü bir imgeyle ifade edilmektedir.

Gâhi bulut olup göğe ağarsın
 Gâhi yağmur olup yere yağarsın
 Ay mısın gün müsün gökte doğarsın
 Ilgıt ılgıt esen yel Hacı Bektaş (Ş. 117)

dörtlüğünde de Hacı Bektaş Veli'nin öğretilerinin her yerde söylendiği, doğadaki unsurlara yüklenerek bir imge yaratılmıştır.

Kul Himmet'in şiirlerindeki imge sayılabilecek diğer örnekler ise şöyle sıralanabilir:

Kul Himmet'im eyder günahım çoktur
 Can bir emanettir tende konuktur (Ş. 123)

*

Deli gönül dost evini dolandır
 Girmek ister irehbersiz varılmaz
 Derebilirsen bağcıvanın gülünü
 Gül seni seyreden canlar yorulmaz (Ş. 126)

*

Gerçek âşık bilir bunun farkını
 Sever ma'budunu vermez terkin
 Dosta ulaştırıp gönül arkını

Deryalar geçmeğe gemim var benim (§. 66)

*

Bir su ver içeyim yüreğim yandı

Temmuz aylarında kar sen mi geldin (§. 79)

*

Gönül evine bir karartı gelse

Şol nefs bulutunun delâletidir (§. 110)

*

Suda balıklar ağlaştı

Denizler kaydadı coştı

Müminlere matem düştü

Ya güzel İmam Hüseyin (§. 151)

*

Gönül kuşu kalp evinde yuvası

Serimize çöktü aşkın hevesi (§. 56)

*

Şehit düştü Muhammed'in ön dişi

Cebraîl asker yetürdü tez varı (§. 31)

*

Şems چراغın olmuş aynım içinde

Arar iken buldum koynum içinde

Şükür Kul Himmet'im kalbim içinde

Hutbe-i duvazda imam yazıldı (§.26)

*

Ciğerimi aşk oduna pişirdi

Kavurdular aşkın tavaşı ile (Ş. 11)

*

Değme dala konmaz gönül sayyadı

Dostun bahçesine kondurmaz yâdı (Ş. 19)

*

Bu her dem bahardır bunda kış olmaz

Öter bülbülleri dilleri durmaz

Kokusu tükenmez hem rengi solmaz

Bir acayip bağ-ı gülzardır muhabbet (Ş. 119)

*

Mutasevver ki gölgen düşmez yere

Çü baştan ayağa cismin ziyâdır (Ş. 168)

3.2.2. ŞİİRLERDE DOĞAL, RAHAT SÖYLEYİŞ VE KONUŞULAN DİLDEN YARARLANMA

Her ne kadar, şiir dili, halkın gündelik konuşma dilinden ayrı, üst bir sanat dili olsa da; her şair ana kaynağını halkın canlı konuşma dilinden almaktadır. Böyle olunca şiir içerisinde, gündelik konuşmalar, doğal ve samimi söyleyişler yer almakta ve kimi zaman bu söyleyişler şiirin etkililiğini artırmak, şiirde kalıcılığı sağlamak için kullanılmaktadır.

Bir dilin sahip olduğu atasözleri, deyimler, yerel söyleyişler, kalıp sözler, devrik cümleler... o dilin zenginliğini gösteren unsurlardır. Şairin bu unsurlara hakimiyeti, şiiri konuşma diline yaklaştırmakta; bunun yanında, şiirin ahengine de doğrudan etki etmektedir.

Halk şiirinin özünü, halkın gündelik konuşma dili oluşturduğu için, bu söyleme Türk edebiyatında en çok yaklaşan dönem halk şiiri olmuştur. “Onda Divan şiirinin özenle seçilmiş, mazmunlarla güçlendirilmiş, çoğu zaman yapay olan anlatımlarına rastlamayız.” (Aksan, 2005: 94)

Kul Himmet’in şiirlerinin küçük bir kısmında, Tekke edebiyatının dini- tasavvufi öğelerinin yoğunluğu, dilde aşırıya gidip, doğal ve rahat söylemden uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu şiirler genelde, Divan şiirinin etkisinde kalıp aruz vezniyle yazdığı birkaç şiirinde görülmektedir. Örneğin:

Alırsan lâl ü gevherden sebak al ilm-i Câ’fer’den

Kâzım İrıza’ya yetken kân-ı kârhaneye düştü (Ş. 169)

beyitinde, Kul Himmet’in, konuşma dilinden oldukça uzaklaştığı görülür. Fakat, şiirlerinin büyük bir bölümünü oluşturan heceli şiirlerinde, bahsettiğimiz doğal ve rahat söyleme, konuşma diline yaklaştığı görülür.

Esti seher yeli derdim arttırdı

Ateşim yanmadan koğlandı gine

Gülistan ilinden selam getirdi

Sinem bülbülleri söylendi gine (Ş. 19)

*

Aldırdım elimden dostumu deyü

Kanber de ağladı ya veli deyü

Nereye götürün babamı deyü

Hasan devesini tuttu Ali’nin (Ş. 81)

*

Pek azgın bed ile avratın feyli

İyisin sorarsan oraktan eğri

Yârini görünce titirer canı

Şeytanın alemin çeker avratlar (§. 89)

*

Ali'nin yoktu azuğu

Arab'a geldi yazuğu

Çıkardı verdi yüzüğü

Var şar anan al deyü (§. 134)

*

Sözü nedir sencileyin çürüğün

Yüzün görme yüzü gözü bürüğün

Bak aşağı indirmişsin sarığın

Korkarım başın da keldir efendi (§. 36)

*

Talip kendi özün sen bilmeyince

Nic'edeyim n'eyleyeyim ben sana (§. 6)

*

Kuran azim gökte mi yazılmıştır

Yoksa yeryüzünde hoca yazmıştır

Kangı ay kangı gün nazil olmuştur

Getirip de haber veren kul nedir (§. 101)

*

Kalk kardaş yola gidelim

Hak yoldan öte mi dersin (§. 150)

dizelerinde görüldüğü gibi, Kul Himmet, halkın konuşma dilini ustaca kullandığı gibi; kendine özgü ifadelerle samimi bir üslûba ulaşmıştır.

3.2.3. ANLAM ÇERÇEVESİ

Kul Himmet’in şiir dili içerisinde, kullanılan sözcüklerin ve göstergelerin taşıdığı tüm anlam değerleri, anlam çerçevesi içerisinde değerlendirilir. Anlam çerçevesi, “Göstergelerin dil düzeni içinde anlam açısından taşıdığı bütün değerleri, temel anlamlarıyla birlikte yan anlamlarını, dinleyen/okuyanda, çağrıştırdığı başka kavramların tümünü içine almaktadır.” (Aksan, 2006: 76) Şeklinde tanımlanmıştır. Doğan Aksan’ın yaptığı tasnifte, anlam çerçevesi şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. Göndergesel Anlam
2. Yan Anlamlar
3. Duygu Değeri
4. Şiir Dilinde Özel Adlardan Yararlanma
5. Uzak Çağrışımlar
6. Eşadlı ve Çokanlamlı Öğelerden Yararlanma
7. Kavram Karşıtlığından Yararlanma (Aksan, 2006: 1-2)

Kul Himmet’te anlam çerçevesi, adı altında ise şu başlıklar bulunabilir:

1. Göndergesel Anlam
2. Yan Anlam
3. Özel Adlardan Yararlanma
4. Eşadlı ve Çokanlamlı Öğelerden Yararlanma
5. Kavram Karşıtlıklarından Yararlanma

3.2.3.1. GÖNDERGESEL ANLAM

Dilbilimde düz anlam terimiyle de ifade edilen göndergesel anlam, nesnelerin aklımıza ilk getirdiği anlamdır. Türkçenin zenginliği göz önüne alındığında, sözcüklerin yan ve mecaz anlamları dışında; çeşitli aktarmalardan bağımsız temel anlam, göndergesel anlam içerisinde ele alınır.

“Göstergeler, değişik etkenlerle yeni yeni kavramları anlatır duruma gelse de anlam değişmelerine uğrasa da başlangıçta *bir kavrama bir gösterge* ilkesinin geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Her toplumun dili için geçerli olan bu ilke, genelde, aynı kavram için birden fazla göstergenin kullanılamayacağını ortaya koyduğu gibi, hiçbir dilde tam eşanlamlı göstergenin de bulunamayacağını da gösterir.” (Aksan, 2006: 78). Bu bağlamda eşanlamlı diye tabir ettiğimiz sözcüklerin ya farklı dillerden dilimize geçmiş sözcükler ya da aralarında anlamsal farklar bulunan sözcükler olduğunu vurgulamalıyız.

Halk şiirimize baktığımızda, göndergesel anlamın yoğun bir biçimde kullanıldığını görmekteyiz. Bu durumun ortaya çıkmasında, halk şairlerinin sanat yapma telaşına düşmemesi, doğaçlama şiir okuması gibi kimi durumlar söz konusu olabilir. Kul Himmet’te, sözcüklerin yan anlamından yararlanma, mecazlara ve aktarmalara başvurma ve benzetme kullanımı yoğun olsa da, göndergesel anlamlardan yararlandığı ifadeler de bulunmaktadır. Örneğin,

Her gördüğün şeyhi mürşit edinme

Zâhiri bâtını bir olmayınca

Teslim olup sakın mürşit edinme

Bir kâmil kemalli er olmayınca (Ş. 3)

dizelerinde, sözcükler tamamen temel anlamlarıyla kullanılmıştır. Yine;

Her söze sakın dilin uzatma

Doğru söyleyene dilde nemiz var

Aybın görüp elin gıybetin etme

Kendimiz görelim ilde nemiz var (§. 92)

dörtlüğünde de sözcükler göndergesel anlamlarıyla kullanılmıştır. Aynı şekilde;

Namazı sorarsan ağız tadıdır

Şeriatin edebidir ududur

İkindi sekiz akşam yedidir

Pir imamlık etti kıldık namazı (§. 34)

dizelerinde de dini kavramlarla ilgili sözcükler, göndergesel anlam olarak kullanılmıştır.

3.2.3.2. YAN ANLAM

Sözcüklerin gerçek anlamlarının zaman içinde, anlamca benzer kavramları karşılaması, o sözcüğün yan anlamı adı verdiğimiz yapıları oluşturmaktadır. Bu anlamda, yan anlam kavramı içinde, mutlaka temel anlam ile bir bağlantı bulunmalı, bir yönüyle gerçek anlama bağlanmalıdır.

Dilin, yan anlam üretmesi bir anlamda çokanlamlılık eğilimidir. “Bu nitelik, insanoğlunun kavramları kimi zaman daha etkili, daha somut, daha kolay, biçimde dile getirebilmek için, aralarında biçim, işlev, amaç ilişkisi ve yakınlığı bulunan başka kavramlara dayanarak açıklamak istemesinden kaynaklanır; zaman zaman benzetmeli, nükteli anlatım eğilimini de içerir.” (Aksan, 2009: 58). İşte bu tutum şiir dili içerisinde de belli bir anlama yönelik kullanılmaktadır.

Kul Himmet’in şiirlerinde yan anlamları şu şekilde belirleyebiliriz:

Ey âşiki saramadım **yâremi** (§. 72)

dizesinde yara sözcüğü temel anlamında, vücutta oluşan kesik, oyuk anlamı taşıırken; burada dert üzüntü anlamlarında kullanılmıştır. Kul Himmet'in şiirlerindeki diğer yan anlam örnekleri:

Bu fani dünyada **lezzet** alamaz

Leyl ü Nehar ağlar dahi gülemez- 1. Tat, 2. Zevk, haz- (§. 3)

*

Ciğerimi aşk oduna pişirdi

Kavurdular aşkın tavaşı ile- 1. Akciğer, karaciğer, 2. Yürek, iç (§. 11)

*

Durakları irfan bağ ile bostan

Silinmiş kalpleri gümandan **pastan**- 1. Pas, küf, 2. İnanç (§. 32)

*

Taki'nin sevgisi kalp **evim**izde

Hutbe-i duvazda imam yazıldı- 1. Ev, hane 2. Bölüm (§. 26)

*

Hakk'ın kudretinden **konukluk** gördü

Dosta izzet etti döktü taamı- 1. Misafir, 2. Yarar, fayda (§. 29)

*

Ar namus **gömleğin** çıkar eğninden

Dervişler hırkasın giy de andan gel- 1. Gömek, giysi, 2. Davranış, huy (§. 57)

*

Derdini derman eylesem derdime

Tabip hacet değil **emim** var benim- 1. İlaç, 2. Çare (§. 66)

biçiminde sıralanabilir. Gördüğümüz gibi sözcükler, gerçek anlamı dışında, yan anlamıyla kullanılmıştır. Kullanılan anlamlar arasında bir çağrışım vardır. Bu nedenle mecazi kullanım söz konusu değildir.

3.2.3.3. ÖZEL ADLARDAN YARARLANMA

3.2.3.3.1. DİNSEL KAVRAM VE TİPLER

Kul Himmet'in şiirlerinin büyük bir kısmı dini konularda yazılmıştır. Bu bakımdan dinsel kavramlar ve tipler şiirlerinde büyük yer tutar. Başta Allah, Muhammed ve Hz. Ali olmak üzere, Ehl-Beyt, On iki İmam, Hacı Bektaş Veli, melekler, peygamberler ve diğer dini kavram ve tipler Kul Himmet'in şiirlerinde genişçe yer alırlar. Bu dini kavram ve tipler çalışmamızın "Kul Himmet'in Şiirlerinde İç Yapı" başlığının "Kul Himmet'in Şiirlerinde Dini Konular" alt başlığında ele alınmıştır. (bkz. s. 31-44)

3.2.3.3.2. EDEBÎ TİPLER

Kul Himmet'in şiirlerinde ismi geçen edebî tiplerden biri Pir Sultan Abdal'dır. Bir şiirinde:

Bir sözüm vardır tutana

Er odur Hakk'tan utana

Kul olmuşuz **Pir Sultana**

Eşiği de kıblegâhtır (Ş. 155)

diyen Kul Himmet, bir dörtlüğünde ise:

Kul Himmet daima eder niyazı

Pir Sultan yolundan ayırma bizi (Ş. 117)

dizeleriyle Pir Sultan Abdal'ı şiirlerinde anmıştır. Yine:

Eydür Kul Himmet, üstadım **Pir Sultan**

Hem küçük yatağan, büyük yatağan (§. 14)

biçiminde dizeleriyle Pir Sultan'a duyduğu saygı ifade edilmiştir. Yine:

Sivas'ta **Pir Sultan** şehitler eşi

Ali Baba'yınan Hacı Bektaş'ı

Sana minnetçi saldım Ergunaşı

Allah medet ya Muhammed ya Ali (§. 37)

şeklinde dile getirdiği dörtlükte Pir Sultan Abdal, şiirlerde yer almıştır.

Pir Sultan'ın yanı sıra Alevi-Bektaşî edebiyatının pirlerinden sayılan Hatayi'de, Kul Himmet'in bir şiirinde:

Hatayî yüklemiş ben de yüklerim

Kalk gidelim senin ile divana (§. 18)

dizeleriyle yerini almıştır. Bir şiirinde ise:

Nesimî gibi yüzdüregör postunu

Türablıktan a'lâ yol mu bulunur (§. 115)

dizeleriyle Nesimî,

Balım Sultan Haydar kend'aslan Ali'm

Türablıktan a'lâ yol mu bulunur (§. 115)

dizeleriyleyse Balım Sultan Haydar, Kul Himmet'in şiirlerinde yerini almıştır.

3.2.3.3.3. HİKÂYE TİPLERİ

1. Leylâ ile Mecnûn

Klasik Türk Edebiyatında ve Halk Edebiyatında sık sık işlenen bir konu olan Leylâ ile Mecnûn hikayesi, kavuşulamayan bir aşkı anlatır. Halk hikayelerinde ve mesnevilerde yer alan bu anlatıda, Mecnûn'un Leylâ uğruna çöllere düşmesi ve aklını yitirmesi, şiirlerde telmih olarak kullanılmaktadır.

Kul Himmet'in şiirlerinde:

Ali'dir **Mecnun**'a yollar bekleten

Ali'dir **Leylâ**'yı sevip haklatan (Ş. 107)

*

Merakı gülşendir hem Şirin Ferhad

Leyla da **Mecnun**'a göründü üstad (Ş. 119)

*

Kul Himmet yârin över de

Çıkar yollara döver de

Nerde nerde bu pınarda

Leylâ Mecnun'a hoş geldi (Ş. 137)

*

Mecnun olan gezer daim destinde

Aşkın dolusunu tutar destinde (Ş. 2)

*

Mecnun'a değdi bir nesne değmedi Zeliha'ya

..... değdi merkum değmedi evliyaya (Ş. 170)

Leylâ ile Mecnûn'a yapılan göndermeler bu şekilde ifade edilmiştir.

2. Ferhâd ile Şîrîn

Ferhâd ile Şîrîn, Klasik Türk Edebiyatı ve Halk Edebiyatı'nın önemli tiplerindendir. Şîrîn'e ulaşmak için Ferhâd'ın yaşadığı zorluklara Kul Himmet'in:

Mehdi ile yatar idim bir handa

Ferhad ile öldüm **Şirin** yolunda (Ş. 10)

*

Ferhat'ın sevgisi **Şirin**'den deyü

Mansur'un eceli dârından deyü

Muhammed'in alın teründen deyü

Hicap etti güle konmadı arı (Ş. 31)

*

İsa ile bile idim havada

Musa ile bile idim duada

Ferhat ile külünk çaldım kayada

Attım külüngümü zordan gelirim (Ş. 68)

*

Ali'dir **Ferhat**'a kaya şaklatan

Şirin ile **Şirin** olan Ali'dir (Ş. 107)

*

Merakı gülşendir hem **Şirin Ferhad**

Leyla da Mecnun'a göründü üstad (Ş. 119)

*

Ferhat isen dağı dolaş

Şehit isen kana bulaş

Fatma Ana cara ulaş

Çağırırım gel ha gel (Ş. 141)

dizeleriyle ifade edilmektedir.

3.2.3.3.4. TARİHÎ TIPLER

Mansur

İranlı mutasavvıf Hallac-ı Mansur, tasavvufî öğretileri bilmeyen halk tarafından söylediği “Ene’l Hakk” (Ben Hakk’ım) sözünün Allah’a şirk koşmak olarak algılanması sonucu infaz edilmiştir. Kul Himmet, kimi şiirlerinde Mansur’a telmih yapar. Bu şiirler:

Gönül kuşu cevlan eder gülşende

Mansur’u çektiler dara meydanda

Nice sefillerin boynu urganda

On’ki İmam seher vakti gel yetiş (Ş. 118)

*

Mansur’u öldürüp darda astıran

Çalıp Zülfikar’ı taşı kestiren

Muhammed Miraçta nişan gösteren

Aman Şah-ı Merdan sana sığındım (Ş. 58)

*

Ferhat’ın sevgisi Şirin’den deyü

Mansur’un eceli dârından deyü

Muhammed'in alın teründen deyü

Hicap etti güle konmadı arı (Ş. 31)

*

Mansur'u fevt edip darda astıran

Çekip Zülfikar'ı taşı kestiren

Miraçta Resul'e nişan gösteren

Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle (Ş. 15)

biçiminde Mansur'un darağacında sallandırılması olayına gönderme yapmaktadır.

3.2.3.3.5. OLAĞANÜSTÜ TİPLER

Kul Himmet'in şiirlerinde kimi olağanüstü olaylara ve kahramanlara yer verilmiştir.

Örneğin:

Ali o kuyunun dibine indi

Uyur **devler** efkârından uyandı

Dev başını kaldırıp Ali'yi gördü

Onu beğenmeyip dudak devirdi (Ş. 27)

*

Dev der ki: "Kaf Dağı'dır mekânım

Dünyada yoğ idi eşim, lökerim

Nice bin yıl ben bu derdi çekerim

Kuşça canım kafesinde üzüldü" (Ş. 25)

*

Selman geldi ölüğünüeledi

Âdet üzre beşiğine beledi

Ejderha beşikte yutmak diledi

Ejderhayı iki bölen Ali'dir (Ş. 104)

biçiminde dörtlüklerde olağanüstü tiplere yer verilmiştir.

3.2.3.3.6. YER, ÜLKE, ŞEHİR, ULUS, SOY ADLARI

Çok metah yüklendim **Hind**'e **Yemen**'e

Hasan Hüseyin'in devesi ile (Ş. 11)

*

Derc eyleyip aldı **Hind**'i **Yemen**'i

Kazım İrıza'nın duası ile (Ş. 11)

*

Şah Nihap Dağı'nda Ali'yi gördüm

Tur Dağı'nı gezdim havası ile (Ş. 11)

*

Horasan'dan kalktı **Urum**'a geldi

Nice gerçekleri aşkına saldı (Ş. 40)

*

Hacı Bektaş konmuş **Çağlözü**'ne

Şunca gerçekler de düşmüş izine (Ş. 40)

*

Kerbelâ'da yatan imam aşkına

Şefaatt umarız senden ya Ali (Ş. 42)

*

Yemen illerinden bir can yürüse

Kimse duymadan duyardı Ali (Ş. 45)

*

Kalktı **Mekke**'den bıraktı sılayı

Mâ'mur eyledi **Bağdat Kerbelâ**'yı (Ş. 64)

*

Diyar-ı gurbette **Cezayir**'lerde

Eller bayram etsin ben ah edeyim (Ş. 69)

*

Çığırılım Hacı Bektaş pîrime

Aldı sancağını girdi **Urum**'a (Ş. 73)

*

Bir nur doğdu Muhammed'in vechinden

Zülfikar oynadı **Çin ü Maçin**'den (Ş. 81)

*

Gerek mescide var gerek **Kâbe**'ye

Dışın sofı için kâfir n'eylesin (Ş. 82)

*

Mağripte maşrıkta **Yemen**'de **Beç**'te

Âlemde misli yok hemen kendi var (Ş. 91)

*

Ne ararsın Şam-i Şerif **Mekke**'den

Ka'betullah ile Fürkan sendedir (Ş. 98)

*

İstanbul'da yazılıdır göçeği

Kerbelâ'da görünüyor sancağı (Ş. 100)

*

Kâbe'yi yaptırdı Halil Peygamber

Ayrılık derdinin dermanı nedir (Ş. 100)

*

Musa ile **Tur Dağı**'nda

Ali'yi gördüm Ali'yi (Ş. 140)

*

O can erenlere gitti

İndi **Mekke**'yi seyretti

Ali Şah Necef'te yattı

Munzur'da bir çim ağ taş var (Ş. 152)

*

Ali'm Necef'ten göçtü

Bağdat ehli de ağlaştı (Ş. 152)

*

Kal deyince durdu **Hacer**

Tenimiz toprakta kocar

Kerbela'da oyuk tecer

Ziyareti de on beş var (Ş. 152)

*

Gine taşı **Pasin** suyu

Yoktur **Alagöz**'ün dağı
Samsun'da K r İsa suyu
 Sonusa'da **Akartaş** var (Ş. 152)

*

Palas G l  Budaközü
Ernefes'tendir de d z 
Engürü'de Seyit Gazi
Urum'da Hacı Bektaş var (Ş. 152)

*

İstanbul'da Nigar Saru'ya
Ayasofya'ya yüz sürüye
 Var **Eyüp Sultan**'a uğra
 Eline ayağına d ş var (Ş. 152)

*

Tüyünün  st  nur tutmuş
 Tırnakları taşa batmış
 Burnu **Hindistan**'a yetmiş
Elbistan da dışindedir (Ş. 156)

*

Kazım'a kıldılar ceza
 Münafık kalır mı size
Horasan'da şah ırıza
 Sırr-ı penahım Ali'dir (Ş. 157)

*

Bir nur doğdu Muhammed'in vechinden

Zülfikar oynatır **Çin ü Maçın**'den (Ş. 80)

*

Hindistan ilinden kumaş gelmişsin

Söyle, metana baha ne dilber (Ş. 93)

*

Ben bezirgan olsam, sen de bir esir

Yeter mi bahana **Şam** ile **Mısır** (Ş. 93)

Görüldüğü gibi, Kul Himmet'in şiirlerinde soy, yer, ülke, şehir, ulus adları geniş bir yer tutmaktadır. Nevin Akkaya'nın “ Türk Halk Şiirinde Özel Adlar” çalışmasında da üzerinde durduğu gibi, Halk şiirinde genel olarak, dinsel kavram ve tipler şiirlerde özel isim olarak ilk sırayı alırken, tarihi tipler ikinci sırada, edebi- masal- efsane tipleri üçüncü sırada, coğrafi adlar dördüncü sırada, nesne ve hayvan isimleri ise son sırada yer almaktadır.” (Akkaya, 1999: 630)

3.2.3.4. EŞ ADLI VE ÇOKANLAMLI ÖĞELERDEN YARARLANMA

Dilimizde var olan, eş adlı sözcükler ve çokanlamlılık unsurları, anlamsal zenginliğin bir göstergesidir. Türkçeye, Arapça ve Farsça'dan giren sözcükler de bu zenginliği perçinlemiştir. Şiir dilinde gerçekleştirilen pek çok söz sanatı, bu eş adlı ve çokanlamli öğelerden yararlanarak meydana getirilmektedir. Örneğin:

“Güzeller mihrîbân olmaz demek yanlışdır ey Bâki

Olur vallâhi billâhi hemen yalvarı görsünler” (Aksan, 2006: 111)

biçiminde “yalvarı” sözcüğünün hem yalvarmak eylemi hem de para anlamı taşıdığı, “tevriye” sanatı olarak bilinen bu kullanımlar, Klasik Türk Şiirinde eş adlı ve çokanlamli öğelerden yararlanıldığının göstergesidir. Yine hem Klasik Türk Şiiri'nde hem Türk

Halk Şiiri’nde kullanılan, “cinas” sanatı da, sözcüklerin eş adlılığından yararlanılarak yapılır.

Kul Himmet de kimi şiirlerinde çokanlamlılıktan yararlandığını görebiliriz. Örneğin:

Çekilip giderken Miraç yolunda

Arslan gördü sekiz **uçmak** ilinde (§. 24)

dizelerinde “uçmak” sözcüğü hem uçma eylemi hem cennet anlamında kullanılmış ve bir anlam zenginliği oluşturulmuştur. Yine bir şiirde:

Gâh gelir gülşende gökte görünür

Gâh gelir isimde **dilde** görünür (§. 91)

dizeleriyle “dil” sözcüğü, ilk anlamı konuşma organı ve Farsça gönül anlamlarını karşılamıştır. Bir şiirinde de:

Mecnun olan gezer daim deşinde

Aşkın dolusunu tutar destinde (§. 2)

dizelerinde “Mecnun”, hem Leyle ile Mecnun halk hikayesindeki kahraman Mecnun, hem aklını yitirmiş, deli anlamında kullanılarak çokanlamlılıktan yararlanılmıştır.

3.2.3.5. KAVRAM KARŞITLIĞINDAN YARARLANMA

Şiirde etkileyiciliği sağlamak için kullanılan bir yapı olan kavram karşıtlığı, anlamca birbirine karşıt olan iki kavramın bir arada kullanılmasıyla oluşmaktadır. Klasik Türk Şiiri’nde “tezat” adı verilen bir sanat olan bu yapı, anlamı desteklemesi ve vurgu yapması bakımından tercih edilen bir yöntemdir.

Kul Himmet de şiirinde anlamı güçlendirmek ve etkileyiciliği sağlamak için kimi yerlerde karşıt kavramlardan yararlanmıştır. Örneğin:

Irakta arama vardır **yakını** (§. 2)

*

Gençlik yaza hasret **kocalık** güze (§. 24)

*

Bir **sağ**ıma baktım bir **sol** omuzum (§. 23)

*

Zâhiri bâtını cümle bilirsen

Gördüğün ört **görmediğin** söyleme (§. 17)

*

Ayan olsun sana hep **gizli** sırlar (§. 17)

*

Uluya hizmet et **küçüğe** izzet (§. 17)

*

Varlığın yokluğa bazar etmezsen (§. 5)

*

Gözlü görür bizi **gözsüz** göremez (§. 3)

*

Sana erişmiştir **ruh** ile **zâtım** (§. 39)

*

Hû deyince **yakın** eyler **ırağı** (§. 45)

*

Kimin **açıp** kimin **örtmeğe** geldim (Ş. 61)

*

Münkire cehennem mü'mine cennet (Ş. 75)

dizelerinde, karşıt kavramların anlamı pekiştirdiği görülmektedir.

3.2.4. BENZETME

“Sözü daha etkili bir duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe üstün olana benzetmek.” (Dilçin, 2009: 405) olarak tanımlanan benzetme, Klasik Türk Edebiyatı’nda “teşbih” sözcüğüyle karşılanmıştır.

“Benzetmeler aktarmaların ilk aşamasıdır.” (Aksan, 2009: 61) Anlatımı destekleyen ve farklılık getiren bezetmeler kimi zaman kalıplaşarak bir dilde yer edinirler. Kimi zaman ise şairin yaratıcılığını ve dile hâkimiyetini gösteren özgün benzetmeler anlatımın etkileyiciliğini ve kalıcılığını sağlaması bakımından önem taşır. Bu anlamda şiir dilinde çok kullanılan benzetmeler, şiirin anlamını ve şairin anlatımını destekleyen önemli unsurların başında gelmektedir.

“Halk şiirimiz de, halk dilinin çokça kullandığı benzetmeleri enine boyuna kullanmaktan geri durmamıştır. Bunlar arasında sıradanlığı tartışılmayacak olanların yanında, bireysel tasarı ve yaratının eserleri olanlar da dikkat çekmektedir.” (Karadağ, 1998: 178)

Kul Himmet’in yararlandığı benzetme örnekleri:

Arının yaptığı bala benzersin

Şu garip yerlerde gönlüm eğlersin (§. 117)

*

Türap olmayınca Hakk'a yetilmez

Türap gibi ayaklarda basıl dur (§. 112)

*

Doksan bin evliya kabri içinden

Mezarı misk gibi koktu Ali'nin (§. 81)

*

Cennet bahçesinin nedendir taşı

İncidir toprağı hikmettir işi (§. 60)

*

Gül kokusu Muhammed'in teridir

Ah ettikçe karlı dağlar eridir (§. 55)

*

Küser isem ben yârime küseyim

Siyah zülfün **mah yüzüne** asayım (§. 100)

*

Cümlenin muradı o ulu dosttan

Arı gibi sadalaşır ünleri (§. 33)

*

İsm-i Âzam duasını okudu

Sanırsın **yıldırım oldu şakıdı** (§. 27)

*

Söylersen Muhammed Ali'den söyle

Sükker dudakların bal kerem eyle (§. 13)

*

Hasan Hüseyin Beşir şu bir kulaktır

İmam Zeynel İmam Bakır yanaktır

Câfer hüsün hecesinde ayaktır

Medet pîrim imdat eyle talibe (§. 9)

*

Mü'min yola gelür yoldaşım gibi

Halimden bilirsekardaşım gibi

Mü'minin gönülü ibrişim gibi

Dolaştırma çözümezsın divane (§. 18)

*

Leyl-ü Nehar akar çeşmimin yaşı

Dost yoluna koyup can ile başı (§. 20)

*

Süleyman der; Kim bağladı elini,

Kaddin hilal olmuş bükmüş belini (§. 25)

*

Yakuttur yanağı , hilaldir kaşın

Şekerdir dudağın, incidir dişin

Gezdim şu cihanı yok imiş eşin

Bulamadım hüsnüne bahane dilber (§. 93)

*

Kaşların “lamelif” gözlerin “ayın

Hûri kızlarından yok imiş tayın

Sığındır bakışın ceylandır soyun

Gözlerin benziyor şahana dilber (Ş. 93)

*

Seni hiç korlar mı talip evine

Zer gibi sararıp kal olmayınca (Ş. 2)

*

Yükletmezler sana filin yükünü

Bükülüp kametin dal olmayınca (Ş. 2)

*

Benim sevdiceğim Muhammed Ali

Ay ile gün gibi doğar sabahtan (Ş. 74)

*

Hindidir yârimin kaşları hindi

Yoksa melek midir arştan mı indi (Ş. 79)

*

Felek soldurunca açılan gülüm

Ötmez oldu aşk bağında bülbülüm (Ş. 88)

*

Âdemoğlu şu cihana gelince

Kuru ağaçta gül bitmiş gibidir (Ş. 102)

*

Hak dediğin yerin küfrünü tutma

Hak bir coşkun akar bulanık seldir (Ş. 113)

*

Yüzün benzer bedir aya

Sensin ömrüme sermaye (§. 137)

*

Senin böylece işlerin

Kargaya benzer kuşların (§. 137)

*

Ey yüzü gül gözleri nergis sözleri şeker (§. 167)

*

Lîk yakut dişin lü'lü-i gevher

Saçın ve'l-leyl vechin bedr-i ricâdır (§. 168)

biçiminde sıralanabilir.

3.2.5. AKTARMALAR

Aktarmalar, anlatıma güç kazandırmak ve etkileyiciliği sağlamak adına başvurulmuş söz ve sözcük gruplarından oluşur. Doğan Aksan, aktarmalar için, “Aktarmalarda, benzetmelerde olduğu gibi, anlatılmak istenen kavram, onunla bir yönden ilişkisi, benzerliği, yakınlığı olan başka bir kavramla anlatılmaya çalışılır; böylece bir gösterge yeni bir anlam kazanır.” (Aksan, 2009: 62) açıklamasını yapmıştır.

Metnin anlamıyla doğrudan ilgili olduğu için anlambilimciler tarafından ele alınan aktarmalar, kimi çalışmalarda söz sanatları olarak da ele alınmaktadır.

Aktarmalar, genel olarak, “Deyim Aktarmaları” ve “Ad Aktarmaları” olarak iki bölümde incelenmektedir.

3.2.5.1. DEYİM AKTARMALARI

Aktarmaların en yaygın türü olarak nitelenebilen deyim aktarmaları, “iki nesne ya da kavram arasındaki benzerlik ilişkisine, benzer anlam özelliklerine dayanarak birinin adını diğerine aktarma” (Toklu, 2003: 54) olarak tanımlanabilir. Açık eğretileme, somutlaştırma ve kişileştirme gibi alt bölümlerde inceleyeceğimiz, eski söz sanatlarında eğretileme, “Aksan’ın deyim aktarması olarak adlandırdığı, Osmanlıca istiare denilen bu kavram, kimi yerlerde Fransızca biçimiyle metefor olarak da geçer.” (Toklu, 2003: 54)

3.2.5.1.1. Açık Eğretileme

Söz sanatlarında açık istiare olarak kullanılan bu kavram, “doğadaki nesnelerin adlarının ve bu nesnelerle ilgili sıfatların insanlar ve onların nitelikleri için kullanılması” (Aksan, 2006: 128) olarak tanımlanır. Klasik Türk Şiiri’nde, bir süre sonra kalıplaşan bu kullanımlar *mazmun* halini almıştır.

Doğan Aksan, aktarmaların bu türüyle ilgili olarak, “doğadan insana aktarma, doğa varlıklarının insan için kullanılması biçiminde gerçekleştirilenleri, halk şiirimizde en çok rastlanan türdür. Doğayla iç içe olan halk ozanı, sevgilisini, doğadaki sevilen, göze hoş gelen, gül, sümbül, reyhan gibi çiçekler, suna, ceylan, turna gibi hayvanların adlarıyla anarak, onu çeşitli özellikleriyle bu nesnelere yaklaştırmakta, dinleyenin ve okuyanın gözünde canlı, somut ve hoşla gidecek görüntüler oluşturmaktadır.” (2005: 145-146) şeklinde bir açıklama yapmıştır. Bu tip aktarmalarda benzeyen söylenip, benzetilen sezdirilir.

Kul Himmet’in şiirlerinde açık eğretilemeyi görmek mümkündür. Örneğin bir dördlüğünde,

Gördü bağ içinde bir **taze fidan**

Şad-ü hurrem oldu güldü sevindi (Ş. 25)

dizelerinde geçen “taze fidan”, sevgilinin yerine kullanılarak açık eğretileme yapılmıştır. Yine:

Kul Himmet'im hizmetini sorarsan

Cümlenin sahibi ol **yeşil eldir** (Ş. 113)

ve

Nurdan bir kubbeye kondu ferîştah

Orada **yeşil el** bulmadı mı ya (Ş. 8)

dizelerinde ise “yeşil el” sözcükleriyle Allah kastedilmiş ve açık eğretilme yapılmıştır. Kul Himmet, bir şiirinde,

Şu hasta gönlümün **bağı bostanı**

Ayva, turunç, elma, nar sen mi geldin (Ş. 79)

diyerek “bağ”, “bostan”, “ayva”, “turunç”, “elma” ve “nar” sözcükleriyle sevgilisini kastetmiştir. Bu dizelerde birden fazla açık eğretilme yapılmış ve doğadaki unsurlar sevgiliye aksettirilmiştir.

Sen cennetten geldin **gülsün fidansın**

Âşıkın ardınca zarınç edersin (Ş. 71)

dizeleriyle sevgili gül ve fidan olarak düşünülmüş,

Kudret kandilinde gizli sır iken

Âleme **çeşm-i çerağsın** sevdiğim (Ş. 64)

dizeleriyle ise sevgili ışık kaynağı olarak düşünülmüştür. Yine bir şiirde:

Değme dala konmaz **gönül sayyadı**

Dostun bahçesine kondurmaz yâdı (Ş. 19)

biçiminde sevgili, gönül avcısı gibi düşünülmüş ve açık eğretilme yapılmıştır.

Şimdi başlar ayak oldu

Çark devrildi devir döndü (Ş. 147)

dizeleriyle, “baş” sözcüğüyle yöneticiler, “ayak” sözcüğüyle ayak takımı diye tabir ettiğimiz halk kademesi dile getirilerek açık eğretileme yapılmıştır.

3.2.5.1.2. Kişileştirme

Klasik Türk Şiir’inde teşhis adıyla bilinen kişileştirme, çeşitli kavramlara insan özelliklerinin verilmesiyle sağlanır. Kul Himmet de şiirlerinde kişileştirmeye yer vermiştir. Anlatımı destekleyen ve güçlendiren bir öge olan kişileştirme iki temel bölümde incelenebilir. Bunlar:

- a. Soyut kavramların kişileştirilmesi
- b. Somut kavramların kişileştirilmesi

a. Soyut Kavramların Kişileştirilmesi

Bu bölümde, duygulara dayalı bir takım kavramlara insan özelliklerinin yüklenmesiyle oluşan kişileştirme söz konusudur. Genellikle felek, ve gönül kavramları ön plana çıkmaktadır.

Kul Himmet, feleğe seslendiği bir şiirinde:

Kahpe **felek** sana n’ettim n’eyledim

Attın gurbet ele parelerimi

Âhirinde beni sıladan **ettin**

Bulunmaz derdimin çarelerini (Ş. 52)

dizeleriyle feleğe isyanda bulunur. Bir şiirde ise:

Yürü bire yalan **dünya**

Hiç murat almadım senden

Kâh al **giydin** kâh kırmızı

Yönünü **dönderdin** benden (§. 147)

dizeleriyle de dünyadan ve felekten yakınma söz konusudur.

Kul Himmet'in şiirlerinde kişileştirme yapılan diğer bir kavram gönüldür. Burada bahsi geçen gönül, aslında Kul Himmet'in kendisidir. Kendi gönlünü bir başkasıymış gibi gören Kul Himmet, ona seslenerek, insan özellikleri yükler:

Aklım fikrim yâr eyledim ben sana

Öğüt verdim deli **gönül almadı** (§. 24)

*

Gel gönül aşk kitabın **al** eline

Serimize ne yazılmış görelim (§. 65)

*

Düşme dünyanın peşine

Ne hub nesne sandın **gönül**

Gördün derdine çare yok

Ne de tez **usandın** gönül (§. 143)

*

Gel **gönül** kimsenin **aybına bakma**

Hazer kıl sevdiğim değme gönüle (§. 12)

Felek ve gönül kavramlarının yanında kişileştirilen soyut kavramlar:

Hayallerin can evime **seğirtti**

Benliği perişan etti **dağıttı** (§. 19)

*

Gençlik yaza **hasret kocalık** güze

Yüreğim başlıdır dertlerim taze (§. 24)

biçiminde sıralanabilir.

b. Somut Kavramlarla İlgili Kişileştirmeler

Çeşitli varlıkların kişileştirilmesiyle meydana gelen kişileştirme ögesidir. Cansız varlıklar, hayvanlar, çiçekler, yer ve doğa olaylarına insan özelliklerinin verilmesiyle meydana gelen kişileştirme türüdür. Kul Himmet'in şiirlerinde:

Küffarı görünce **durmaz** kınında

Ali ele aldı şah **Zülfikar**'ı (Ş. 31)

dizelerinde Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikar'a insan özelliği yüklenerek, yerinde duramadığına vurgu yapılmıştır. Yine:

Gene **bülbül çeker gülün zârını**

Gül diye dikene dağlatma beni (Ş. 50)

dizelerinde gül ve bülbül kişileştirilmiş,

Yaz bahar ayında bulanık selde

Seller bayram etsin ben ah edeyim (Ş. 69)

dizelerinde ise bir doğa olayına insan özellikleri yüklenmiştir. Bir şiirde de:

Alması farz imiş sünnettir selâm

Hak nurdan yaratmış **yaz dedi kalem** (Ş. 24)

cansız varlık olan kalem kişileştirilmiştir.

3.2.5.2. AD AKTARMASI

Benzetme amacı gütmeyen, sözcükleri gerçek anlamları dışında, başka anlamlarda kullanmak olarak tanımlanabilecek ad aktarmaları, hemen her dilde görülen anlam olaylarından biridir. “Düz değişmece” ve “mecaz-ı mürsel” gibi farklı adlandırmaları da görebileceğimiz ad aktarmalarına hem günlük dilde hem de şiir dilinde sıkça rastlamamız mümkündür.

Deyimlerin hemen hepsinde yararlanılan bu sanat, değişik biçimlerde oluşabilmektedir. “Bir şeyin parçasını söyleyip bütünü ya da bütünü söyleyip parçasını, özeli söyleyip geneli veya geneli zikredip özeli, nedenini söyleyip sonucu ya da sonucu söyleyip nedenini, zarfını söyleyip mazrufunu ya da mazrufunu söyleyip zarfını kastetmek gibi durumlar hep mecaz-ı mürseldir.” (Çetin, 2008: 88). İsa Kocakaplan, bu sanatla ilgili olarak, “İlk olarak, herhangi bir kelimenin mecaz-ı mürsel olabilmesi için mecazî manada kullanılmış olması ve ikinci olarak kelime ile yerine kullandığı varlık arasında benzetme maksadının olmaması lazımdır.” (1992: 97) şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Doğan Aksan, ad aktarmalarında görülen kavramlar arası ilişkiyi “ Ad aktarmasının bir türü Yunanca’da *sünekdokhé* adı verilen aktarmaları kapsar ki, iki ayrı yolla gerçekleşir. 1. Bütünü yerine parçanın anılması, 2. Parçanın yerine bütünü anılması.” (2009: 69)

“Bütünü yerine parçanın anılması”nda, parça veya parçalar, nesnenin tümünü anlatmak için kullanılır. Örneğin; “aile” sözcüğü yerine “baba ocağı”, “sinema” yerine “beyaz perde” kullanımları, günlük dilde de mevcut olan ad aktarmalarıdır. Kul Himmet’in şiirlerinde:

Gönül kuşu cevlan eder gülşende (Ş. 118)

dizesinde, güçlü bir imgeyle birlikte, “gönül kuşu” deyimiyle, “aşk” sözcüğü karşılanmıştır. Burada, ilk grupta incelediğimiz, bütünü yerine parça olan “gönül” kavramı söylenerek, tüm anlam kastedilmiştir. Yine:

Mü’minin kalbinde **Hak çekirdeği** (Ş. 75)

dizesinde de, “Allah sevgisi”, sadece “Hak çekirdeği” deyimiyle, parça olan “Hak” sözcüğü söylenerek dile getirilmiştir.

İkinci grup olan, “Parça yerine bütünü anılması” anlam olayında, bütün niteliği taşıyan bir sözcüğün adı söylenerek, onun her hangi bir parçasının kastedilmesi söz konusudur. Örneğin, “Bir bardak içtim.” Cümlesiyle kastedilen bardağın içindeki sıvıdır. Yine, “Sınıf gürültülüydü” cümlesinde ise, sınıf söylenerek, sınıfın içindeki öğrenciler kastedilmektedir. Kul Himmet’in bir dizesinde:

Gel **gönül** lal olma fehmeyle idrak

Kimdir şu cihanın kaimmakamı (Ş. 29)

“gönül” sözcüğüyle kastedilen “Kul Himmet’in gönlü”dür. Burada bütün söylenerek, aslında sadece Kul Himmet’in gönlü dile getirilmek istenmiştir. Yine:

Dünyanın ardına düşme kallaştır

İnanmam gaziler ötesi hiçtir (Ş. 5)

dizelerinde, “Dünya’nın düzeni”ni, bütün olan “dünya” sözcüğüyle ifade edilmiştir.

Anlatımı güçlendiren, anlatıma canlılık katan bir öge olan ad aktarması, günlük dilde de çok kullanılmaktadır. “Ağlamak” yerine “gözyaşı dökmek”, aşık olmak” yerine “abayı yakmak”, “TBMM” yerine “Ankara” sözcükleriyle, daha ilgi çekici bir söyleme kavuşmak mümkündür. Şiir dilinde ise her dönemde örneklerini bulacağımız ad aktarmaları, Kul Himmet’in de şiirlerine dâhil ettiği bir unsur olmuştur. Kul Himmet,

Her **çaput başlılar** bacı mı olur

Erenler haliyle hal olmayınca (Ş. 2)

dizelerinde, “çaput başlılar” diyerek “kadınlar”ı ifade etmek istemiştir. Yine:

Hasan Hüseyin ağladı figan eyledi

Fatm’Ana **ağaç ata** binince (§. 4)

dizelerinde, “ağaç at”, tabutu ve ölümü anlatan bir söylem niteliğindedir.

Sen de varıp elin **kuyusun kazma**

Kuyuya düşersin yolundan azma (§.18)

dizelerinde “hainlik yapmak”,

Hatunun dizinde o devin başı

Ali’yi görünce **döktü gözyaşı** (§. 27)

dizelerinde “ağlamak”,

Dev başını kaldırıp Ali’yi gördü

Onu beğenmeyip **dudak devirdi** (§. 27)

dizelerinde “memnun olmamak” ad aktarması yapılarak farklı biçimlerde dile getirilmiştir. Kul Himmet’in şiirlerinde rastladığımız diğer ad aktarması örnekleri:

Şehit düştü Muhammed’in ön dişi

Cebrail asker yetürdü tez varı (§. 31) –kırılmak-

*

Düldül ana **kulak verdi** dikildi

Kâfir beylerinin **ömrü söküldü**

Zülfikar çalındı **kanlar döküldü**

Hani kâfir Hamza Pehlivan deyi (§. 31)-dinlemek-korkmak-ölmek-

*

Ten kalesi Beytül-mamur evidir

Bilene bir ulu yoldur efendi (§. 36)- insan kalbi-

*

İsmin vacip vasfın **gelmez kaleme**

Cümle mümin müslim durmuş selâma (§. 40)- yazılmamak-

*

Kanber gibi hizmetine yeldirsen

Elim eteğinden kesmem ya Ali (§. 41)- ilişğini koparmamak-

*

Seherin yelleri zülfün değdiği

Kanber kulluk edip **boyun eğdiği** (§. 54)- kabullenmek-

*

Gönül kuşu pervaz vurup uçtukça

Kalkıp arzulayıp yola düştükçe (§. 54)- aşk-

*

Hatırlar yıkarsın gönül sarmazsın

Yıktığın hatırı yap da andan gel (§. 57)- incitmek- affedilmek-

*

Yedi iklim dört köşeyi dolandım

Ben Ali'den gayrı bir er görmedim (§. 60)- dünya-

*

Giderken sevdiğim sesin işitsem

Gökte **gönül turnam uçmuş** gibidir (§. 102)-aşık olmak-

*

İçtim aşk meyinden mest oldum bugün

Arzumanın Şah-ı Merdan Ali'dir (Ş. 103)- aşık olmak-

*

Arının yaptığı bala benzersin

Şu garip ellerde **gönlüm eğlersin** (Ş. 117)- oyalamak-

*

Ah eder de **gözyaşını dökerim**

Çeşmimin yaşını sil kerem eyle (Ş. 13)- ağlamak-

*

Ali'ye dört melek işaret etti

Fatm'Ana Ali'ye **gözün yumunca** (Ş. 4)- ölmek-

*

Yükletmezler sana filin yükünü

Bükülüp **kametin dal olmayınca** (Ş. 2)- yaşlanmak-

*

Ciğerimi **aşk oduna** pişirdi

Kavurdular aşkın tavaşı ile (Ş. 11) –aşk acısı-

*

Nâdana söz atıp dile getirme

Cahile uyup da kendin yitirme (Ş. 92)- cahil insanlar-

*

Bu şarın adı var **gönül pazarı**

Engürler ezilir meyler içilir (Ş. 108)- dost meclisi-

biçiminde görülmektedir.

Görüldüğü gibi, Kul Himmet'in şiirleri hem ad aktarmaları bakımından zengin kullanımlara sahip hem de güçlü imgelerle desteklenmiş bir yapı göstermektedir.

3.2.6. SES ÖĞELERİNDEN YARARLANMA

Şiiri şiir yapan unsurların başında gelen ahenk, “şiiri okutan, güzel ve akıcı kılan, akılda kalmasını sağlayan ve dinleyicide kalıcı, hoş, güzel bir etkiye sebep olan başlıca unsurlardan birisidir. Ahenkteki başarı, şairin dilin musıkîsini yakalayabilme, sesin hakkını verebilme, okuyucu ya da dinleyicinin kulağını tatmin edebilme becerisine bağlıdır.” (Çetin, 2008: 237)

Şiirde ahenk, söz ve söz öbekleri, mısralar, mısra öbekleri ile bir bütün şeklinde oluşmaktadır. Şiirdeki ses tekrarları, sözcük tekrarları, uyak gibi unsurlar, kulağa hitap eden ve ritim duygusunu oluşturan öğelerdir. Müzik ve ses arasında var olan yakınlık da işte bu ritim duygusundan kaynaklanmaktadır. Dilin müziğe yaklaşması sonucu, anlamlı bir bütün oluşması şiirin temel oluşumudur diyebiliriz.

Şiirde sese dayalı kullanımlar,

1. Yinelemeler
2. Uyak ve Redif
3. Ölçü

şeklinde sıralanabilir.

3.2.6.1. Yinelemeler

Şiir dilinde ahengi sağlamak için kullanılan unsurların başında gelen yinelemeler, farklı biçimlerde şiir dilinde yer almaktadır.

- a. Aliterasyon ve Asonanslar
- b. Sözcük Yinelemeleri

biçiminde tasnif edebileceğimiz ses ve söz tekrarları Kul Himmet’in şiirlerinde de müzikaliteyi oluşturmada önem teşkil etmişlerdir.

a. Aliterasyon, Asonans

Şiirde iç ahengin oluşturulmasında yararlanılan, dize içindeki sessiz harflerin benzeşmesiyle aliterasyon; sesli harflerin benzeşmesiyle ise asonans meydana gelmektedir.

Atasözleri, kalıplaşmış sözler, tekerlemeler gibi halk ürünlerinde de etkileyiciliği arttırmak için kullanılan bu ses tekrarları, abartılmadan kullanıldığında ritim duygusunu güçlendirecektir.

Kul Himmet’in şiirlerinde,

“**Sabak**ın bilmeden **sabak** alırsın

Dün **sabak**ın verdim idi ben sana (Ş. 6)

dizelerinde a sesiyle

Daim **ören ne** zamandan berisin

Neler geldi **neler** geçti başıma (Ş. 7)

dizelerinde ise e, n ve l sesleriyle iç ahenk sağlanmıştır.

Kul Himmet’im bu sır evliyanındır

Canım göz görenin yol varanıdır

Kemlik bizim amma kerem senindir

Kulun **ne** haddi var sultan yanında (Ş. 5)

dörtlüğünde ise n ve r sesinin müzikalitesinden yararlanıldığı görülmektedir. Bunların yanında:

Üç yüz batman gürzü aldı eline

Duman çöktü gözlerinin yoluna

Üç kez hamle kıldı Ali'nin yoluna

Ali Zülfikar'ı bir kez indirdi (Ş. 27)

*

İster pirlık ister dervişlik eyle (Ş. 17)

*

Gördüğün ört görmediğin söyleme (Ş. 17)

*

Vücudumu birleşmişim ol demde (Ş. 10)

*

Var olup özün dergâha ulaştır

Kadri irfan olur umman yanında (Ş. 5)

*

Ulu melekler de halısın serdi

Ol cennet kuşları bahçeye girdi (Ş. 4)

*

Mecnun olan gezer daim deşinde

Aşkın dolusunu tutar destinde (Ş. 2)

*

Tabip olmayınca yaram sarılmaz

Yâr geldi yaralar sağlandı gine (Ş. 19)

dizelerinde farklı ses tekrarlarından yararlanılarak bir iç ahenge ulaşıldığı görülmektedir.

b. Sözcük Yinelemeleri:

Sözcük ve sözcük gruplarının dize içinde tekrar edilmesiyle oluşan yinelemeler bu gruptadır. Kul Himmet'in şiirlerinde:

Çifte çifte pınarlarım akardı

Anca beyler seyirime çıkardı (Ş. 7)

*

Bir kesikbaş geldi aslan Ali'ye

Dev elinden **aman aman** çağırdı (Ş. 27)

*

Hak katında **saf saf** oldu melekler

Ziyaret kıldılar güzel hocamı (Ş. 29)

*

Yanalım da deli gönül **yanalım**

Gene aryalım vücutta bulalım (Ş. 54)

*

İmama tecella yezide teberra

Ezeldendir ezeldendir ezelden (Ş. 75)

*

Evrahımız Hüseyinî'ye karışır

Beri gel beri gel gelebilirsen (Ş. 76)

*

Cumaya gecesi hünkâr Veli'nin

Anadan doğduğu gün **bugün bugün** (Ş. 87)

*

Gel beri gel beri gelebilirsen

Yedi kere konup göçen Ali'dir (Ş. 105)

*

Bülbül gülü sever tuti şekeri

Kumru dost dost deyip yâre çevrilir (Ş. 109)

*

Zahit **hû** demeyi inkâr eyleme

Ya niçin çağırır insan **hû deyü**

Hû demenin aslı nedendir söyle

Gel edelim sana beyan **hû deyü** (Ş. 125)

*

Evliya dârına **saf saf** duranlar

Yarlıganır ehl-i irfan yanında (Ş. 5)

*

Bölük bölük olup gelen **dedeler**

Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Bölük bölük olup gelen **dedeler**

Dedeler siz yağmadan mı geldiniz (Ş. 129)

*

Ağlar gezerim cihanda

Ali diye Ali diye

Yalvarırım Muhammed'e

Ali diye Ali diye (Ş. 133)

*

Dilimde vird eyledim

On'ki İmam Ali Ali

Eyle sefillere yardım

On'ki İmam Ali Ali (Ş. 135)

*

Kıya kıya bakışların

Divanelere hoş geldin (Ş. 137)

*

Sevdiğim Muhammed Ali

Çağırırım gel ha gel

Urum'da Bektaş Veli

Çağırırım gel ha gel (Ş. 141)

*

Selâm aldım selâm verdim

Yetiş pîrim Hızır **yetiş** (Ş. 161)

*

Ağla şu gözlerim **ağla**

Gelir teslim tastik kula

Yetmiş yıl zindanda Zeynel

Ağlar Ali Ali deyü (Ş. 163)

*

Beni ne ağlatırsın **zâri zâri**

Nice bir çektirirsin intizârî (Ş. 165)

*

Yedi iklim padişahı geldiler

Alay alay, taraf taraf durdular (Ş. 25)

*

Düzüm düzüm olmuş yüzünün beni

Açılmıştır gül benzinde yanağı (Ş. 77)

*

Şu benim sevdiğim Muhammed Ali

Kumru dost dost deyü öten Ali'dir (Ş. 106)

*

Bize imdâd oldu Hak'tan

Sabreyle gönül **sabreyle**

Âlemi yarattı yoktan

Sabreyle gönül **sabreyle** (Ş. 131)

dizelerinde, sözcük sözcük gruplarından oluşan yinelemelerin, ahengi sağlamada yararlanıldığı görülmektedir.

3.2.6.2. Uyak-Redif

“İki veya daha fazla mısraın veya vezinli sözlerin sonunda anlam ve görevleri bakımından birbirine benzemeyen aynı sesin birbirine uygun olarak tekrarı.” (Çetin, 2008: 242) biçiminde tanımlanan uyak ve “Kafiyelerden sonra gelen hem ses hem de anlam benzerliği olan ek ve kelimeler” (Çetin, 2008: 251) olarak tanımlanan redif, şiirde ahengi oluşturan temel öğelerin başında gelmektedir. Halk şiirinde “ayak” olarak ifade bulan uyak, doğaçlama şiir söyleyen ve sesi ön planda tutan âşıklarca farklı bir değere sahip olmuştur. “Divan şiirinde olduğu gibi, halk edebiyatının uyak konusunda kralcı bir tutumu yoktur. Halk şairleri en eski dönemlerden beri, uyak konusunda hafif bir ses

benzerliğini dahi kesin kurallara bağlamadan şiirlerinde kullanmışlardır.” (Çetin, 2008: 251)

Klasik uyak tanımlarının yanında Mehmet Yardımcı, “Nazımda ahengi yakalamak için, bulunduğu yere bakılmaksızın kullanılan dizeler arasındaki her türlü ses benzerliğidir.” (2008: 118) diyerek farklı bir uyak tanımı yapmıştır. Yine “Şiirlerde bulunduğu yere bakılmaksızın yazılışları, okunuşları ve görevleri aynı olan eklere ya da anlamları aynı olan sözcüklere redif denir.” (2008: 118) biçiminde redif tanımı yapmıştır.

Kul Himmet, şiirlerinde şu uyak türlerinden yararlanmıştır:

Yarım Uyak:

Halk şairlerinin en sık başvurduğu uyak türü olan yarım uyak, Kul Himmet’in şiirlerinde de yer yer görülmektedir.

Ali’m ol demde de ayağa **durdu**

Kâfirler Ali’den kırk sual **sordu**

Ali’m kırkının da manasın **verdi**

Ali’m Hayber kalesine varınca (Ş. 1)

dizelerinde geçen durdu/ sordu/ verdi sözcüklerinde , -r sesi yarım uyak olarak, –di eki ise redif olarak kullanılmıştır. Yine:

Mansur’u öldürüp darda **astıran**

Çalıp Zülfikar’ı taşı **kestiren**

Muhammed Miraçta nişan **gösteren**

Aman Şah- Merdan sana sığındım (Ş. 58)

dizelerindeki astıran/ kestiren/ gösteren sözcüklerinde –s sesi yarım uyak, -tiren ise redif olarak kullanılmıştır.

Tam Uyak:

Dize sonundaki bir sesli bir sessiz harf benzerliğine dayanan tam uyak, Kul Himmet'in şiirlerinde önemli ölçüde yer almıştır.

Başında nurdan tac belinde **kemer**

Taç Muhammed kemer Ali'dir **meğer**

Kulağında mengûş şübber ü **şebber**

Hutbe-i duvazda imam yazıldı (§. 26)

dizelerinde, -er sesleri tam uyak olarak kullanılmıştır.

Ali'nin bindiği Düldül **at oldu**

Kanber'in serdiği sofr **zat oldu**

Bin bir ismi bir harf ile **mat oldu**

Cebrail'in kanadında yazılı (§. 28)

dizelerindeki at/ zat/ mat/ sözcüklerinde –at sesleri tam uyak olarak kullanılırken;

“oldu” sözcüğü redif olarak kullanılmıştır.

Muhammed Taki de canımda **canan**

İmam Ali Naki kalbimde **iman**

Âşıklara bu muhabbet bu **nişan**

Ezeldendir ezeldendir ezelden (§. 75)

dörtlüğünde, canan/ iman/ nişan sözcükleri arasında –an sesleriyle oluşturulmuş tam uyak bulunmaktadır.

Bin ayağı bir papuca **takarlar**

Kimi hayran olmuş ona **bakarlar**

Her kardaşı günahınca **yakarlar**

Hakkı hak sorarlar kimse darılmaz (Ş. 126)

dizelerinde, tak/ bak/ yak sözcüklerindeki –ak sesi tam uyak olarak kullanılırken,

“-arlar” eki redif olarak şiire ahenk katmıştır.

Zengin Uyak

İkiden çok ya da tam uyaktan daha fazla ses benzerliğine dayanan dize sonlarındaki uyaklara zengin uyak adı verilir. Daha çok ses benzeşimi söz konusu olduğundan, ahenk daha fazladır. Kul Himmet’in şiirlerinde zengin uyak kullanımı oldukça fazladır.

Gökten yere saf döküldü **melekler**

Ana intac idi çarkı **felekler**

Hak katında kabul olsun **dilekler**

İkindi namazını kıldığım zaman (Ş. 72)

dizelerinde, melek/ felek/ dilek sözcükleri arasında -lek sesi benzeşimi, zengin uyağı oluştururken, -ler ekiyle de redif kullanımına gidilmiştir. Yine:

Yalnız kaldım yalvarayım ol **şâha**

Kendi kazancımla düştüm bir **câha**

Bizim çin niyaz edin **dergâha**

Ayn-cemde oturan erenler mürvet (Ş. 122)

dizelerindeki şâh/ câh/ dergâh sözcüklerinde –âh sesleri ile zengin uyak kullanılmış, “-a” eki ile de redif görevinde tekrar edilmiştir. Burada, uyağı oluşturan sesler iki tane olmasına rağmen, “â” sesi uzun ünlü olduğu için birden fazla sesi karşılamakta ve zengin uyağı oluşturmaktadır.

Tı ile zı ile sahip **zamanım**

Ayn’la dinimsin hem de **imanım**

Gayın'la kalmadı hergiz **gümanım**

Fe ile feryada kaldı işimiz (§. 128)

dörtlüğünde, zaman/ iman/ güman sözcükleri arasında –man sesleriyle sağlanan bir zengin uyak ve –ım ekiyle oluşturulmuş redif söz konusudur.

Ol nurun birisi âlâdır **âlâ**

Lahmike lâhm etmiş sır ile **Mevlâ**

Hel'ata şanında sırr-ı **muallâ**

Sedd-i seyfullahın kudret desti var (§. 90)

dizelerindeki âlâ/ Mevlâ/ muallâ sözcüklerindeki –lâ sesleri zengin uyak olarak kullanılmıştır.

Tunç Uyak

Bir dize sonundaki uyaklı sözcüklerden biri, diğer dizedeki uyaklı sözcüğün bir parçası olarak aynen tekrarlanmasıyla oluşan uyağa tunç uyak adı verilir. Tunç uyakta, kullanılan sözcüklerden birisi bağımsız bir kelime olmalı, diğeri ise uyaklı sözcüğün son hecesini oluşturmalıdır. Kul Himmet'in şiirlerinde de bu uyak türünün örneklerine rastlanılmaktadır.

Kul Himmet'im eyder sever **dilberi**

Kahr-ı küfrün nuş edersen gel **beri** (§. 91)

dizelerinde, dilberi/ beri sözcükleri tunç uyağı oluşturmaktadır. Yine:

Cömertlik ismine denilse **yeri**

Geldi temenna etti aşk **eri** (§. 107)

*

Sürüp gerçeklerin izin **izlemek**

Mâ'sukun mihrini canda **gizlemek** (§. 110)

*

Musahibe bağı **beğlerimiz var**

Aşınada gönül **eğlerimiz var** (§. 127)

*

Beni ne ağlatırsın zâri **zâri**

Nice bir çektirirsin **intizâri** (§. 165)

dizelerinde de tunç uyak örneklerini görmek mümkündür.

3.2.6.3. Ölçü

Ölçü, şiirde ahengi bir kalıba sokan, mısralar arası ses iniş ve çıkışlarını dengeleyen, vurguların uyumunu sağlayan şiirin bir ögesidir. Diğer bir deyişle vezinler, “milli bir dilin ruhundan, özünden gelen doğal seslerin kendi gerçek yapılarına ve özlerine göre üretilmiş ölçülerdir.” (Çetin, 2008: 261). Türk şiirinin milli ölçüsü her ne kadar hece ölçüsüye de, zaman zaman çeşitli etkiler altında aruz ölçüsü ve serbest ölçüyle şiirler yazılmıştır.

Halk şiirinde temel ölçü hece ölçüsüdür. Bunun yanında Klasik Türk Şiiri'nin etkisiyle aruz ölçüsünün de kullanıldığı hatta aruzlu türler denilen farklı nazım türlerinin ortaya çıkarıldığı bilinmektedir.

Kul Himmet de temelde hece ölçüsüyle şiirler yazmış, az sayıda aruzlu şiirleri bulunan bir şahsiyettir. Şiirlerindeki kullandığı ölçüler, bu ölçülerin durak ve vezinleri şu şekildedir.

Hece Ölçüsü

Kul Himmet'in şiirlerinin tamamına yakını hece ölçüsüyle yazdığı görülmektedir. Hece ölçüsü kullanırken 7'li, 8'li ve 11'li kalıbın farklı duraklarla kullanım örnekleri vardır. Örneğin:

Hey+ga+zi+ler+ şun+da/ gü+nah+kar+ol+dum 6+5=11

Me+det+pî+rim/ im+dat+ey+le/ ta+li+be 4+4+3=11

A+ra+dım+gü+na+hım/ ö+züm+de+bul+dum 6+5=11

Me+det+pî+rim/ im+dat+ey+le/ ta+li+be 4+4+3=11 (Ş. 9)

dörtlüğünde hece ölçüsünün 6+5=11 ve 4+4+3=11'li kalıbı bir arada kullanılmıştır.

De+lil+siz+men+zi+le/as+la+gi+ril+mez 6+5=11

Tak+dir+ol+ma+yın+ca/ ağ+yar+sü+rül+mez 6+5= 11

Her+bağ+da+a+çı+lan/ gon+ca+de+ril+mez 6+5= 11

Ge+ce+gün+düz+da+im/ zâr+ol+ma+yın+ca 6+5=11 (Ş. 3)

*

Sö+zü+ne+dir/ sen+ci+le+yin/çü+rü+ğün 4+4+3=11

Yü+zün+gör+me/ yü+zü+gö+zü/bü+rü+ğün 4+4+3= 11

Bak+a+şa+ğl/ in+dir+miş+sin/ sa+rı+ğın 4+4+3= 11

Kor+ka+rım+ba+şın+da/ kel+dir+e+fen+di 6+5= 11 (Ş. 36)

*

Gö+nül+ku+şu/kalp+e+vin+de/ yu+va+sı 4+4+3=11

Se+ri+mi+ze+çok+tü/aşk+ın+he+ve+si 6+5= 11

Kâ+zım+Mu+sa/A+li+Rı+za/du+a+sı 4+4+3= 11

Al+lah+bir+Mu+ham+med/A+li+di+ye+rek 6+5=11 (§. 56)

*

Kırk+i+renk+ten/ do+nu+var+dır 4+4= 8

Bi+lir+sen/söy+le+gö+re+yim 3+5= 8

Kırk+ma+kam+dan/ yo+lu+var+dır 4+4= 8

Bi+lir+sen/söy+le+gö+re+yim 3+5= 8 (§. 144)

*

Kul+Him+met+'im/ der+coş+ma+yan 4+4= 8

Aşk+ka+za+nın+da/ piş+me+yen 5+3=8

Bur+da+Hakk+'a/ u+laş+ma+yan 4+4= 8

O+ra+da+ye+te / mi+der+sin 4+4=8 (§. 150)

*

Kul+Him+met+'im/ kâ+nı+na 4+3=7

Mür+vet+gel+di/ şa+nı+na 4+3= 7

Al+lah+de+di/ baş+la+dı 4+3= 7

Ta+ri+kat/ er+kâ+nı+na 3+4= 7 (§. 130)

*

Gö+nül+ır+ma+ğı/ çağ+la+dı 5+3= 8

İn+di+yol+la+rı/ boy+la+dı 5+3= 8

Dört+ka+pı+ya/ el+ey+le+di 5+3= 8

El+der+A+li/ A+li+de+yü 4+4= 8 (Ş. 163)

biçiminde dörtlüklerde, farklı hece kalıpları ve duraklarıyla oluşmuş şiirleri görebiliriz.

Aruz Ölçüsü

İran şiirinin etkisiyle edebiyatımıza girmiş olan aruz ölçüsü, öncelikle Klasik Türk Edebiyatı dediğimiz dönemi etkilemiştir. “Hecelerin uzunluk ve kısalıkları temeline dayanan nazım ölçüsü” (Dilçin, 2009: 3) olarak tanımlanan, Arapça ve Farsça kelime ve kaidelerle birlikte bu edebi döneme yerleşen bu ölçü, Divan şairleri vasıtasıyla yer yer Âşık edebiyatını ve halk şairlerinin de kullanımına girmiştir.

Halk şairleri, Divan şairlerinin kullandığı ölçüleri değiştirerek yeni nazım türleri de ortaya çıkarmışlardır. Divan, selis, satranç, vezn-i aher gibi adlandırmalarla belli kalıplar içerisinde aruzlu türleri daha çok tercih eden âşıklar, bunun yanında farklı aruz kalıplarıyla da şiir denemelerinde bulunmuşlardır.

Doğaçlama şiir söyleyen ve halkın arı Türkçesiyle ürünler veren halk âşıkları, aruzlu şiir söylerken kusursuz şiirler ortaya koyamamışlardır. “ Bu nedenle aruzlu türler olarak gösterilen kimi şairlerin aslında hece ölçüsünün belli kalıpları ile söylenmiş âşık tarzı şiirler olduğu görüşü ağır basmaktadır.” (Yardımcı, 2002: 410). Şiirlerin, hece ölçüsünün belirli duraklarına bölündüğünde, heceli şiirlerden bir farkı olmadığı açıkça görülecektir.

Kul Himmet de az sayıda şiirinde aruzun farklı kalıplarını denemiştir. Bu kalıplara şu örnekler verilebilir.

- **Divân (fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün)**

Sad-hezâran lânet olsun ol Yezid'in cânına

Demedim ben ey münâfık Hak buyurdu şânına (§. 164)

- **Selis (feilâtün/ feilâtün/ feilâtün/ feilün)**

Cümle âlem Ali'nin mehdini söylerse müdam

Tâ kıyamete dek söylese tüketmiye diller (§. 167)

- **Feilâtün/ mefâilün/ feilün**

Ayağın hâkinin yek zerresine

Kün fekân canım kemter bahadır (§. 168)

- **Mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ûlün**

Ma'bûdem mâşukam kıblem niyâzım

Benim nem var daha senden ileri (§. 165)

biçiminde örnekler, Kul Himmet'in kullandığı aruz kalıplarındandır.

IV. BÖLÜM

4.ŞİİRLER

4.1. 11 HECELİ ŞİİRLER

1.

Alim de Fazlı'ya hem kefil oldu
 Ali'm Hayber kalesine varınca
 Hasan Hüseyin'i irehin verdi
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm mancınığa bindi, zağladı
 Kement attı belini de bağladı
 Yere göğre bir zelzele eyledi
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm kendi kendin havaya attı
 Havada üç saat akılsız yattı
 Yere göğre bir zelzele yarattı
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm dize kadar çamura battı
 Hind'de Muhammed'in carına yetti
 Seksen binlik gürzü havaya attı
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Onların bir pehlivanı var idi
 Kalenin kapısını bekler dururdu
 Kesti kellesini şapka vurundu
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm ol derri kale içine geçti
 Kâfirin bağrına vesvese düştü
 İncil yürümedi urûhban şaştı
 Ali'm Hayber kalesine varınca

İncil'i ol demde yere koydular
 Ne var ne yok deyü sual sordular
 Muhammedi seven kalksın dediler
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm ol demde de ayağa durdu
 Kâfirler Ali'den kırk sual sordu
 Ali'm kırkının da manasın verdi
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Ali'm kâfirlere bir sual sordu
 Kâfir bilemedi dayandı durdu
 Ol zaman kâfirler müslüm an oldu
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Yüz seksen bin' kâfiri sünnet etti
 Doksan bin akçayı aldı pay etti
 Din Hak dini deyü telkinler etti
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Kâfirler oturmuş kalesin öğer
 Gün bir yandan doğar bir yandan döner
 Nisan yağmurları üstüne yağar
 Ali'm Hayber kalesine varınca

Kul Himmet de ol zamanlar var idi

Kalenin kapısı çınlar göğ idi

Ali'inin alnında Zöhre göründü

Ali'm Hayber kalesine varınca

(İ.A. s. 31-32)

2.

Hey erenler kinişe şaha gidemez

Şah' a Kanber gibi kul olmayınca

Her Kanber'im diyen Kanber olamaz

Âdab ile erkân yol olmayınca

Irakta arama vardır yakını

Gerçek talip olan bulur Hakkını

Yükletmezler sana filin yükünü

Bükülüp kametin dal olmayınca

Her Mekke'ye giden hacı olur mu

Her abdal olanlar naci olur mu

Her çaput başlılar bacı olur mu

Erenler haliyle hal olmayınca

Cevahir yanmasa aşkın oduna

Sikke yazarlar mı şahın adına

Seni hiç korlar mı talip evine

Zer gibi saranp kal olmayınca

Mecnun olan gezer daim destinde

Aşkın dolusunu tutar destinde

Seni taşırlar mı başlar üstünde
Mürşit nazar edip gel olmayınca

Dermend olmayınca gönül hak olmaz
Aşık olmayınca sine çak olmaz
Kul Himmet'im eyder vücut pak olmaz
Mürşid-i kâmilden el olmayınca
(İ.A. s. 32-33)

3.

Her gördüğün şeyhi mürşit edinme
Zahiri bâtını bir olmayınca
Teslim olup sakın mürşit edinme
Bir kâmil kemalli er olmayınca

Değme kişi irfan gülün deremez
Gözlü görür bizi gözsüz göremez
Kâmil olmayınca kemal bulunmaz
Cümle kâmillerden dür olmayınca

Delilsiz menzile asla girilmez
Takdir olmayınca ağyar sürülmez
Her bağda açılan gonca derilmez
Gece gündüz daim zar olmayınca

Bu fani dünyada lezzet alamaz
Leyi u nehar ağlar dahi gülemez
Muradını maksudunu bulamaz
Bu fâni başına dar olmayınca

Hakk'ı zikreyle sen nice bin ünde
 Ak olsun yüzün de yarınki günde
 Kadr ü kıymetimi bilemezsin de
 Zahirin yanında sır olmayınca

Kul Himmet'im eyder nasihat size
 Kulak vermem olur her olmaz söze
 Münkirlerin sözü kâr etmez bize
 Aslı zâtı onun nur olmayınca
 (İ.A. s. 33-34)

4.

Fatm'Ana dünyadan vefat edince
 Gülşende gülün kokusu gelince
 Ali'ye dört melek işaret etti
 Fatm'Ana Ali'ye gözün yumunca

Ol zaman Ali'nin: kaşı seğridi
 Firkat yutuldu da gözü yaş doldu
 İmam Hasan ana deyü çağırdı
 Fatm'Ana dünyadan teslim olunca

Gülizar Ana'ya bir kara çekti
 Zeliha çeyizin üstüne döktü
 Mübarek zülfünden bir nesne çıktı
 Fatm'Ana'nın hub donların soyunca

Melekler yer(e) indi divan eyledi
 Terler özüleşti sual eyledi
 Hasan Hüseyin ağladı figan eyledi

Fatm'Ana ağaç ata binince

Ulu melekler de halısın serdi
 Ol cennet kuşları bahçeye girdi
 Muhâmmmed miraçtan kolunu gerdi
 Fatm'Ana'nın salacâsın görünce

Ol mahşer halkına bir müşkül oldu
 Yundu âb-ı zemzem suyla pak oldu
 Gökteki melekler yerde saf oldu
 Fatm'Ana'nın namazını kılınca

Kul Himmet'im eyder tavaf eyledi
 Menim ne haddim var hoca söyledi
 On'ki imam kalktı semah eyledi
 Fatm'Ana'nın ol چراغی yaranca
 (İ.A. s. 34-35)

5.

Hak mihmandır canda hazır bilenler
 Edepsizlik etme mihman yanında
 Evliya dâнна saf saf duranlar
 Yarlıganır ehl-i irfan yanında

Hak deyip de Hak'tan hazer etmezsen
 Bakıp can gözüyle nazar etmezsen
 Varlığın yokluğa bazar etmezsen
 Irıl karaltı olma dükkân yanında

Şeriat tarikat yoldur erkândır
 Marifet kapışı gevher-i kândır
 Bir kardasın dört kapısı tamamdır
 Kufi iman sayılır nadan yanında

Dünyanın ardına düşme kallaştır
 İnanmam gaziler ötesi hiçtir
 Var olup özün dergâha ulaştır
 Kadri irfan olur umman yanında

Kul Himmet'im bu sır evliyanındır
 Canım göz görenin yol varanıdır
 Kemlik bizim amma kerem senindir
 Kulun ne haddi var sultan yanında
 (İ.A. s.35-36)

6.

Talip kendi özün sen bilmeyince
 Nic'edeyim n'eyleyeyim ben sana
 Tasdik iradete bağlanmayınca
 Ya ne yapsın kaş göz ile ten sana

Riya ile cemiyete gelirsin
 Ne bulsan özünde kendin bulursun
 Sabakın bilmeden sabak alırsın
 Dün şabakln verdim idi ben sana

Hizmet etmez Hakk'ı bulayım dersin
 Gördüğüme elim süreyim dersin
 Yol içinde derviş olayım dersin
 Yakışır mı kibir ile kin sana

Kimin ile geldin sen bu cihana
 Gitmeğe de hergiz yoktur bahane
 Bir kumaş getirdin astın dükkâna
 Yokla sermayeni dayan sen sana

Er odur ki sarraf sara sarına
 İlete özün erenler danna
 Kal katınca muhabbet ikrarına
 Ya kalır mı bu ettiğin kan sana

Asıllı bezirgan korkmaz bacından
 Yağinsıza nesne gelmez haçından
Kul Himmet der vefasız yâr ucundan

Dermanı göründü yüküm (?) yansana
(İ.A. s. 36-37)

7.

Seyyah oldum şu âlemi gezerim
Çıka vardım bir örenin taşına
Daim ören ne zamandan berisin
Neler geldi neler geçti başına

Çifte çifte pınarlarım akardı
Anca beyler seyirime çıkardı
Hanlarıma yüzbin deve çökerdi
Karışılmaz bir Mevlâ'nın işine

Anca paşalar seyrime çıkanda
Kimi çalgı çalar kimi gûyende
Çok kimseler türap oldu şu bende
Bakma mısın hecesinin taşına

Nuh Peygamber zamanında su idim
Vaktında bir âdil olan bey idim
Nice yiğitleri kabire koydum
Bakma mısın fırkatıma cûşuma (Öztelli, 1996: 157)

Kul Himmet'im bunu böyle söyledi
Söyledi de azalan oynadı
Ören, yolum sana nerden uğradı
Bir dahi (ben) uğramayım düşüne
(İ.A. s. 37/ C.Ö. s. 157)

8.

İyisin Hak bilir evvel kalemde
 Dünyaya Cebrail gelmedi mi ya
 Konacak yer bulamadı âlemde
 Küfr edüben helak olmadı mı ya

Göründü Hak Çalap lütfundan n'etti
 Üçüncü ferî şteh ol yana gitti
 Dördüncü ferîşteh dahi yarattı
 Deryada kubbeye konmadı mı ya

Benim pîrim ala gözlü Dehman Şah
 Didarından mahrum eyleme Allah
 Nurdan bir kubbeye konu feristah
 Orada yeşil el bulmadı mı ya

Fatiha sûresin tefsir eyledi
 Kalem sıçıradı ta arşa yetti
 Denizin buğundan göğü yarattı
 Köpük yedi kat yer olmadı mı ya

Şu cümle âleme eyledi sâ'yi
 Anınçün yarattı güneşi ayı
 Yetmiş iki millet Hak desin beli
 Dört nebiye kitap inmedi mi ya

Kulhüvallah dedim Allahhü's-samet
 Yer duruldu karşı geldi yedi kat
 Emroldu miraca geldi Muhammed
 Toprağı misk anb er dolmadı mı ya

Elesti gününde hem hakikati
 Sonra beyan etti hem şeriati
 Elmadan yarattı o dört sıfatı
 O aslan Ali'ye gelmedi mi ya

Yasin-i ve l Kur'an hakim Monla'ya
 Bu tefsiri bilen od'a yanmaya
 Evvel şavkı düştü fani dünyaya
 Muhammed Ali'den gelmedi mi ya

Fürkan Muhammed'e İncil İsa'ya
 Zebur Davud'a da Tevrat Musa'ya
 Yüz yığirmi dört bin nebi gussaya
 Cem oluben anlar gelmedi mi ya

Kul Himmet'ten ola cümleye yardım
 Dünü günü ezberimde ivirdim
 Seni deyü geldim üstazım pîrim
 Seni bir Yaradan salmadı mı ya
 (İ.A. s. 38-39)

9.

Hey gaziler şunda günahkâr oldum
 Medet pîrim imdat eyle talibe
 Aradım günahım özümde buldum
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Varıp kırklar kapısında çağıran
 Hem çağıran hemi lebbeyk diyen
 Posttan kalkıp mührü önüne koyan
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Ere yetip er deviyle inenler
 Yemen'de taç urup hırka giyenler
 Zulumatta kalmaz sizi sevenler
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Çağırın doksan bin ere şehide
 Mağripten maşrıka cümle işite
 Hacı Bektaş Veli gele yetişe
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Sen Ali sırrısın hikmetin yete
 Fatıma kızındır Muhammed Ata
 Anları ayırmak gene bir hata
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Eyüb'ün kurdunu döküp sağ eden
 İbrahim'in yerin çayır su eden
 Kara don giyip de ak deve yeden
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Hasan Hüseyin beşir şu bir kulaktır
 İmam Zeynel İmam Bakır yanaktır
 Cafer hüsün hecesinde ayaktır
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Kâzım Musa Rıza kalemdir kaştır
 Taki Naki çeşmi anlara eştir
 Has amil Askeri dehanda diştir
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Mehdi dilini masum pâke yetirdim
 Mürvet dedim el pençeye oturdum
 On 'ki imamlara iman getirdim
 Medet pîrim imdat eyle talibe

Kul Himmet'im eyder var özün öldür
 Cümle eksikliğin mürşide bildir
 Engür şerbetini ezdiğin eldir
 Medet pîrim imdat eyle talibe
 (İ.A. s. 39-40)

10.

Eğer sofi benim aslım sorarsan
 Neye gelmiş neye gitmişim ben de
 Dura gel ki sana bir haber verem
 Eğer arif isen dinle dur sen de

Eğer alır isen bir haber verdim
 Muhammed Ali'nin Hak'lığın bildim
 On'ki imamlardan âdab öğrendim
 Okuduğum ilmin Hızır ilminde

Muhabbetten Hasan Hüseyin canım
 Hak nur olduğunu bildim inandım
 İmam Zeynel ile aldım zindanım
 Yetmiş yıldır yatar idim bir handa

Emir vefa ile bir kazan kurdum
 İmam Bakır ile zuhura geldim
 Eba Müslüm ile bir teber çaldım
 Bir zaman da cenk eyledim meydanda

İmam Cafer ilmin aldım sakladım
 Mürşidin buyruğun haktır hakladım
 Üç yüz yıl da geyik ile otladım
 Bir zaman da gezer idim seyranda

Musa Kâzım ile kurşunlar yuttum
 Anda kâmil oldum kemale yettim
 Kırk yıl Yunus ile ibadet ettim
 Bir zaman da gezer idim ummanda

İmam Inza'nın sözün haklarım
 Mecnun ile yol üstünü beklerim
 Muhammed terinden bir gül koklanm
 Bülbül idim öter idim gülşende

Taki'ye Naki'ye ikrar yetirdim
 Öküz ile şu cihanı götürdüm
 Bine yettim beş yüzlere katıldım
 Vücudumu birlemişim ol demde

Hasan Askeri'ye ervahın kattım
 Vücudum yuğurdum tabutum çattım
 Nuh ile gemiyi deryaya kattım
 Yelken idim eser idim tufanda

Mehdi ile yatar idim bir handa
 Ferhat ile öldüm Şirin yolunda
 Bir kurt idim ben Eyüb'ün teninde
 Arı idim bal ederdim kovanda

Yusuf ile bile kuyuya düştüm
 Hakk emretti Cebrail'e ulaştım
 Yunus ile bile yattım alıştım
 Yatar idim âh ü zârinan kanda

Kul Himmet günahkâr dilimde virdim
 Rabbin cemaline balkır nur idim
 Anadan doğmadan kâmil pîr idim
 Bana derler mekânınız ne yerde

(İ.A. s. 41-42)

11.

Âhiri zamanda ben bir yâr sevdim
 Muhammed Ali'nin duası ile
 Çok metan yüklendim Hind'e Yemen'e
 Hasan Hüseyin'in devesi ile

Âşıklar ismimiz yazdı bir zaman
 Bahr-i ummanlarda yüzdü bir zaman
 Haydar âşık oldu gezdi bir zaman
 O da Fatm'Ana'nın hevesi ile

İmam Ali müminlerin imamı
 Bağrında Cafer'e yoktur gümanı
 Dere eyleyip aldı Hind'i Yemen'i
 Kâzım ırza'nın duası ile

İmam Taki Naki bizi coşturdu
 Coşturup da Askeri'ye düşürdü
 Ciğerimi aşk oduna pişirdi
 Kavurdular aşkın tavaşı ile

Mehdi Dede'm geldi girdi düşüme
 Sır vermedim yaranıma eşime
 Bir kuş çağız mekân tuttu başıma
 Cücüğünü sevmez yuvası ile

Sefil Kul Himmet'im artıyor derdim
 On'ki İmam ismi dilimde virdim

Şah Nihab dağında Ali'yi gördüm
 Tur Dağı'nı gezdim havası ile
 (İ.A. s. 42-43)

12.

Gel gönül kimsenin aybına bakma
 Hazer kıl sevdiğim değme gönüle
 Arif ol cihanda bir gönül yıkma
 Hazer kıl sevdiğim değme gönüle

Daim aşk atına bin de atlı gez
 Edep öğren erkan öğren otlu gez
 Gönül yıkma halk içinde tatlı gez
 Sakın ey sevdiğim değme gönüle

Yoldaş eyle iman gibi dostunu
 Amel kazan aramazlar aslını
 Turab ol ki çiğnesinler üstünü
 Hâk ol ey sevdiğim değme gönüle

Cihâd eyle hi günahların tartasın
 Bir amel kazan ki Hakk'a yetesin
 Şar gibi her gördüğün örtesin
 Pir ol ey sevdiğim değme gönüle

Kul Himmet dilimde zikrim Muhammed

Aşk dolusun içtim Hüda'ya minnet
 Dinar ile satın alınmaz cennet
 Hazer kıl sevdiğim değme gönüle
 (Kaya, 2000: 431)

13.

Bir ihsan eylersen vaktinde eyle
 Geçti yiğit Ömrüm gel kerem eyle
 Söylersen Muhammed Ali'den söyle
 Sükker dudakların bal kerem eyle

Bektaşî Veli'den kaldı nazarım
 Fatma Ana düğmelerin çözerim
 Abdal oldum kapılarda gezerim
 Hırkalar giymişim şal kerem eyle

Hasan Hüseyin'in sevgisi candan
 Kaynayıp coşuyor gevher-i kândan
 Ol Hızır Sersem'in himmeti sırdan
 Çağırdığım yerde gel kerem eyle

İmam Zeynel ikrarım güderiz
 Bakır Cafer katarına gideriz
 İlimize garip düşmüş gideriz
 Kâzım Musa Rıza yol kerem eyle

Taki Naki Askeri'nin nurundan
 Bülbül zar ediyor Ali sırrından
 Din serveri Muhammed'in terinden
 Yüzüme sürmeğe gül kerem eyle

Mehdi-i Resul'dür benim efkânım
 Hayli demdir intizârhk çekerim
 Ah eder de gözyaşına dökerim
 Ceşmimin yaşını sil kerem eyle

Sefil Kul Himmet'im sırrı bilirim

Eğlenir de katarında kalırım

Bir gün Ali eşiğinde ölürüm

Cenaze namazım kıl kerem eyle
(İ.A. s. 43-44)

14.

Hükmünü geçiren hep cümle nâsa

Eteğin tutanlar görmedi gussa

Seyit Hasan oğlu Şah Abdal Musa

Zâhirde, bâtında sen imdat eyle

Rumeli'n fetheden ey gerçek velî

Tahta kılıç tutar hem bâtın eli

Âlemlerin kutbu Şah Kızıl Deli

Zâhirde, bâtında sen imdat eyle

Eşiğine yaslanır gerçek erler

Niyaz edip yüzün yerlere korlar

Rumel'nde yatan erenler, pîrler

Zâhirde, bâtında sen imdat eyle

Evlâd-ı Ali'nin oldu şahbazı

Cümle erenlerin şahbazı, bazı

Sultan Şucâ Baba, Seyyid-i Gazi

Zâhirde, bâtında sen imdat eyle

Eydür **Kul Himmet**, üstadım Pir Sultan

Hem Küçük Yatağan, Büyük yatağan

Erenler cellâdı yâ Hacım Sultan

Zâhirde, bâtında sen imdat eyle
(Öztelli, 1996: 95-96)

15.

Pervaneyi aşk oduna y andıran
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle
Dalga urup deryaları coşturan
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

Mansur'u fevt edip darda astıran
Çekip Zülfikar'ı taşı kestiren
Miraçta Resule nişan gösteren
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

Fani imiş şu dünyanın ötesi
Söylerim sözümün var mı hatası
Hasan ile Hüseyin'in atası
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

Zindanda Zeynel'in pacım veren
Muhammed Bakır'ın kalbine giren
Mahrum kalmaz dergâhına yüz süren
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

İmam Cafer Kâzım Musa İrıza
Mümine ırâhmet yezide ceza
Sahib-i Zülfikar Hulki İrıza
Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

Takı Naki hem dertlerin devası

Hasariü'l Askeri Mehdi likası
 Muhammed Mustafa sırr-ı Huda'sı
 Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle

Kul Himmet'im ziyan etmez kârında
 Her kulun bir sevdası var serinde
 Dünyada ahrette mahşer yerinde
 Aman Şah-ı Merdan sen imdat eyle
 (İ.A. s. 44- 45)

16.

Şunda müşkülümüz seçilmez oldu
 Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle
 Tank-ı tercüman kılınmaz oldu
 Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Zahirinde Hacı Bektaş Veli'sin
 Bâtınında kırklar başı Ali'sin
 Dört köşede cümle ilmin' varısın
 Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Derdiğimiz çiçek gül değil imiş
 Irak gitti bizim il değil imiş
 Sola doğru şaşmak yol değil imiş
 Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Eriştik bir pîre el attık düştük
 Zarafet içinde çö.....let ettik
 Geriye giderken çukura battık

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

Kul Himmet'im kemlik yoktur sözünde

Hakkı arayanlar bulsun özünde

Üç kimse gark oldu derya yüzünde

Hünkâr Hacı Bektaş sen imdat eyle

(İ.A. s. 45-46)

17.

Erenler ilmine talip olursan

Gördüğün ört görmediğin söyleme

Zahiri bâtını cümle bilersen

Gördüğün ört görmediğin söyleme

Anınçün nasihat ederler pirlər

Gıybet edenleri dinleme derler

Ayan olsun sana hep gizli sırlar

Gördüğün ört görmediğin söyleme

Söyleme yalanı yalan var 'olmaz

Veliden yalan söz lisana gelmez

Benlik eyleyenler Rabb'ini bilmez

Gördüğün ört görmediğin söyleme

Uluya hizmet et küçüğe izzet

Dünyayı tferk eyle var iken fırsat

Muhammed Ali'den kaldı imamet

Gördüğün ört görmediğin söyleme

Kul Himmet pendini kendine eyle

Var ise bildiğin kendine söyle
 İster pîrlik ister dervişlik eyle
 Gördüğün ört görmediğin söyleme
 (İ.A. s. 46-47)

18.

Evvel Allah deyip yola gelenler
 Dilinden ma'bûdun koyma divane
 Ayağın kayarsa yakana yapış
 Sakın bir kardaştan bilme divane

Sen de varıp el işine karışma
 Şeytanın atına binip yarışma
 El sana ilişsin ona ilişme
 Koy desinler sana deli divane

Sen de varıp elin kuyusun kazma
 Kuyuya düşersin yolundan azma
 Barış hasmın ile küsülü gezme
 Yüzü kara götürürler divana

Sen de varıp elin yükün getirme
 Serseriye varıp aklın yitirme
 Demircinin dükkânında oturma
 Üstüne bulaşır kara divane

Mü'min yola gelür yoldaşım gibi
 Halimden bilirse kardaşım gibi
 Mü'minin gönülü ibrişim gibi
 Dolaştırma çözemezsin divane

Sitem görmeyenler sitem süremez
 Farz sünnet nedir ki mâ'na veremez
 Murat sahipleri adam olamaz
 Kalma murat sahibinden divane

Kul Himmet'im Hak nefesin haklarım
 Hak nefesin kalp evinde saklarım
 Hatayî yüklemiş ben de yüklerim
 Kalk gidelim senin ile divana
 (İ.A. s. 47- 48)

19.

Esti seher yeli derdim artırdı
 Ateşim yanmadan koğlandı gine
 Gülistan ilinden selâm getirdi
 Sinem bülbülleri söylendi gine

Hayallerin can evime seğirtti
 Benliği perişan etti dağıttı
 Senin aşkın bana hû dost çağırttı
 Can zülfün teline bağlandı gine

Gerçek bu meydanda gafil oturmaz
 Asla vücuduna hile getirmez
 Gönül aşnasım buldu yitirmez
 Hakk'ın divanında eğlendi gine

Değme dala konmaz gönül sayyadı
 Dostun bahçesine kondurmaz yâdı
 Muhammed Ali'den tüttüm bünyadı

Gönül bu ikrarda bağlandı gine

Coştu **Kul Himmet'im** coştı ayılmaz

Tatlı dile muhabbete doyulmaz

Tabip olmayınca yaram sarılmaz

Yâr geldi yaralar sağlandı gine
(İ.A. s. 48-49)

20.

Gönül kuşu eski yuvadan uçtu

Giden gelsin bizimle dost iline

Katerler bağlandı kabile göçtü

Giden gelsin bizimle dost iline.

Aşk eseri olan karar bağlamaz

Yüreğinde dert olmayan ağlamaz

Bizi bu yerlerde kimse eğlemez

Giden gelsin bizimle aşk iline.

Bir garibim adım sanım anılmaz

Yüreğimde yaram vardır onulmaz

Aşk deryası cûş eyledi yenilmez

Giden gelsin bizimle aşk iline.

Leyl-ü Nehar akar çeşmimin yaşı

Dost yoluna koyup can ile başı

Aşk ile geçelim dağ ile taşı

Giden gelsin bizimle aşk iline.

Derviş Himmet aydır onu bilenler

Mehdin okur anda varıp gelenler

Delîlimiz oldu pîrler erenler

Giden gelsin bizimle aşk iline.
(Arısoy, 1985: 179-180)

21.

Siparımda can verdim bunu yâdıma
Yetiş car günleri Ali, Muhammed
Bastığın topraklar derman derdime
Yetiş car günleri Ali, Muhammed

Hasan'ın sevgisi candan ayrılmaz
Hüseyin'i seven yolda yorulmaz
Zeynel'abidin'i gören ayrılmaz
Yetiş car günleri Ali, Muhammed

İmam Bakır'ı dün-ü gün dilerim
Ol İmam Câfer'i yanar ağlarım
On'ki İmam'ları tesbih eylerim
Yetiş car günleri Ali, Muhammed

Musâ Kâzım, Rizâ Hakk'ın gülüdür
İmam Ali ikrarı kalû belidir
Sürdüğümüz Muhammed Takî yoludur
Yetiş car günleri Ali, Muhammed

Aliyyün Nakî de bir gizli sırdır
Ol Hasan Askerî kalbimde nurdur
Yaradan Allah'a halimi bildir
Yetiş car günleri Ali, Muhammed

Muhammed Mehdi'nin sahib-zamanı

Gitmiyor münkirin kalbi gümanı
 Dünya beyisin, ahretin sultanı
 Yetiş car günleri Ali, Muhammed

Hatâyî, **Kul Himmet**; Pir Sultan geldi
 Kur'an Muhammed'e kandilden indi
 Mucizâtın gören bu dine döndü
 Yetiş car günleri Ali, Muhammed
 (Öztelli, 1996: 97-98)

22.

Gel benim derdime bir derman eyle
 Alemler derdine derman olan Şah
 Hükmünün üstüne bir ferman eyle
 Alemler hükmüne ferman olan Şah

Bir ismi Seyit'tir, bir ismi Ali
 Hak sana Murtaza dedi ya veli
 Şu dünyanın evvelisin, ahiri
 Şu kevn-ü mekânda sultan olan Şah

Seyrangâhım oldu arşın yücesi
 Düldül'ün ıssısı, Kanber hocası
 Server enbiyanın Miraç gecesi
 Yedinci kat gökte arslan olan Şah

Musa'nın esasın ejderha eden
 İsa'ya ölüyü hem de diriltten
 Muhammed aşkına Zülfikâr çalan
 Küfür yerlerini iman eden Şah

Kul Himmet'im eydür, meydanda sırdım
 Her nereye baksam Ali'yi gördüm
 Seherin vaktında dilimde virdim
 Müminler dilinde ezber olan Şah
 (Öztelli, 1996: 32-33)

23.

Hakk'ın gevherinden arşın nurundan
 Andan hasıl oldu gürûh-ı naci
 Hak sana bir evlat ederse ihsan
 Verince tatlıdır alınca acı

Değme arif bu sözümü bile mi
 Münkirler ne bilir sırr-ı âlemi
 Doğurmazdan evvel Cibril Âdem'i
 Ruhlar idi Hak'la buluşan hacı

Arif arif ile gönül katmadan
 Kırklar ayan olup semah tutmadan
 Selman dahi ol Kırklar'a yetmeden
 Ali idi Kırklâr'daki duacı

Çekilip giderken Miraç yolunda
 Ârslan gördü sekiz uçmak ilinde
 Cennet evlerinde elma dalında
 Fatma Ana idi dar çeken bacı

Ben günahkâr kulum söylerim Allah
 Nur örtüsü kara donlu Beytullah

Körüğü gülbanktır çekeç'eyvallah
Andan hasıl oldu Ali kılıcı

Gerçek erenlerin incedir yolu
Sen seni sanmagıl divane deli
Yüz yigirmi dört bin nebi evveli
Fahr-i Alem giydi ol nurdan tacı

Kul Himmet'im eyder yeter bu sözüm
Söyletme Hüseyin'im açık can gözüm
Bir sağıma baktım bir sol omuzum
Kâmile yakındır dünyanın ucu
(İ.A. s. 49)

24.²

Aklım fikrim yâr eyledim ben sana
Öğüt verdim deli gönül almadı
Bir kileciği var almış eline
Dünyayı içine koydum dolmadı

Alması farz imiş sünnettir selâm
Hak nurdan yaratmış yaz dedi kalem
Bir çiçek yarattı ol Rabbü'l-Alem.
Anı kokulayan mahrum kalmadı

Var bir pîre eriş serseri gezme
Gözet gözün onun yolundan azma
Değme bir dükkâna yükünü çözme
Bunda bir bezirgan işi kalmadı

² d. 13/ Gençlik yaza benzer kocalık güze

Gençlik yaza hasret kocalık güze
 Yüreğim başlıdır dertlerim taze
 Boynun eğ de hizmet eyle üstaza
 Şeytan benlik ile meydan almadı

Kul Himmet'im deste gülü elinde
 Daima zikr eder Hakk'ı dilinde
 Bir güzel sevmişim Hakkın yolunda
 Hayali gönlümden zail olmadı
 (İ.A. s. 50/ A.Ö. s.724)

25.

Yerde insan, gökte melek yoğiken
 Kudrettinden bir nur indi süzüldü
 İki isim bir kandilde nur iken
 Ayın Ali, mim Muhammed yazıldı

Ol dem yaratıldı dev ile peri
 Kaf'dan Kaf'a hükmederdi her biri
 Ahların var idi bir sultanları
 Gayetten pehlivan bir zorba idi

Üç yüz altmış batman bir gürz çekerdi
 Vuruncağız Kaf'ı Kuf'u yıkardı
 Cümle devler anın havfın çekerdi
 Yedi iklim, çar köşede az idi

Üç yüz altmış arşın idi kameti
 Yetmiş yedi arşın idi sıfatı

Hiçbir kula benzemezdi heybeti
Bakınca mağripten meşrik düz idi

Kaf dağında bir bağ vardı hurmadan
O zaman yoğ idi dünyada insan
Gördü bağ içinde bir taze fidan
Şad-ü hurrem oldu güldü, sevindi

Nigâr mısın deyip sundu elini
Benliğinden geçti, sıydı halini
Özge bilemedi hiç ahvalini
Tezden hemen yüz üstüne yıkıldı

Yedi yıldan sonra buldu özünü
Eli bağlı, kan doldurmuş gözünü
Sultan Süleyman’a vurdu yüzünü
“Süleyman’sın şu bendimi çözündü”

Süleyman der; “Kim bağladı elini,
Kaddin hilal olmuş, bükmüş belini,
Kimler kıldı sana bunca zulümü,
Hakk’ın ömrü yoksa böyle yazıldı”

Dev de der ki: “Âhırinde n’olacak
Bu dert bize kıyamete kalacak
Süleyman der: “Muhammed var, gelecek
Ahir zaman yakın derler, sezindi”

Bir zaman söylendi dillerde bu âd
Nice bin yıl geçti, nice bin saat

Zâhir oldu Ali ile Muhammed
Devler geldi karşısında dizildi

Mekke Medine'nin halkı dirişdi
Devi görenlerin tebdili şaştı
Mekke'nin üstüne zülûmet düştü
Kimisi korktu da benzi bozuldu

Yedi iklim padişahı geldiler
Alay alay, taraf taraf durdular
Tezden Muhammed'e haber saldılar
Arafat'a ulu divan kuruldu

Muhammed der deve: "Nedir ahvalin?
Sinende yaran var, bağlıdır elin
Vatanın neredir, nereden gelin?
Eğlen de bir haber ver tezindi"

Dev der ki: "Kaf Dağı'dır mekânım,
Dünyada yoğ idi eşim, lökerim
Nice bin yıl ben bu derdi çekerim
Kuşça canım kafesinde üzüldü"

Muhammed der deve: "Nerdebağlandın?
Adın nedir, bunca nerde eğlendin?
Süleyman Nebî'ye, Nuh'a varmadın,
Elin bağlı bin yıl daha gezindi"

Dev der ki: "Ruzputeş'tir adım,
Kaf'tan Kaf'a kadar hüküm ederim

Süleyman Nebî'ye Nuh'a uğradım
Ne yaram onuldu, ne bend çözüldü"

"Yüz yigirmi dörde verilmez adet
Bunca peygamberden bulmadımmedet
Sahna geldim, düştüm, el-aman mürvet
Muhammed'sin, şu bendimi çözüldü"

"- Süleyman'dan haberimi alın mı?
Kaf'tan ırak yollarından gelin mi?
Elini bağlayanı görsen bilin mi?
Eğlenme, di şu orduya gezindi"

Küçük, büyük bu haberi duydular.
Dellâl koyup çarşı çarşı sordular.
Cümlesi de derildiler geldiler.
Hepsi devin karşısında dizildi.

Nice günler, nice saatler geçti.
Dert ehli de dermanına kavuşdu.
Bunca insan tek tek oldu savuşdu.
Gümanım kalmadı, umum üzüldü.

Dev de der ki: "Beni aldı bir fırak,
Gelemem bir dahi, menzirim ırak,
Deşt etdim orduyu, oğlan burada yok.
Yana yana şu vücudum köz oldu"

Muhammed der deve: "Dâva eydin,
Bunca halkı bir araya derledin.

Oğlan burada, sen oğlanı görmedin,
Elin bağlı bin yıl daha gezindi”

Dev der ki: “Sanma beni deliyim,
Kaf”tan ırak yollardan gelirim,
Görünceğiz ben oğlanı bilirim,
Kaşlarında mim duası yazılı”

Hak emriyle gökten Cebrail indi.
Okudu nâme-yi, sultana sundu.
Tanrı Muhammed’e selâm gönderdi.
“Devin ilâcını görsün tezindi”

Muhammed, Selman’a gel, dedi, geldi.
Âleme bir nurdur balkıdı, doğdu.
Selman’ın çiğninde Ali’yi gördü.
Dev, Muhammed hırkasına dolundu.

Dev de Muhammed’e söyler pusudan:
“İşte bu oğlan idi bana iş eden,
Yerde insan, gökte melek yoğiken
Duyar idim, çok dev başın keserdi”

Ali’m der: “Deve olmaz irağbet,
Dev adam eti yer imiş, bu nasıl âdet
Muhammed Ali’ye eyledi minnet
İşaret eyledi, bendi çözöldü.

Ali devin kusuruna kalmadı
Kimi inandı, kimi inanmadı

Tâ elestten ikrar veren dönmedi.
Yezid'in gönlüne lânet yazıldı.

Büyük küçük bu haberi işitdi.
Ali'nin sırrına kim erdi, yetdi.
Dev ikrarlık verdi, sılaya gitdi.
Ordu dağıldı da alay bozuldu.

Kul Himmet'im eydür, dediğim neden
Sevdası serimden ayrılmaz her dem
Ruh aşınasıydık Elest gününden
İsm-i Ali kalp evine yazıldı.
(Özmen,1995: 346, 348)

26.

İsim verilmeden cümle âleme
Hutbe-i duvazda imam yazıldı
Hak buyurdu levh üstüne kaleme
Hutbe-i duvazda imam yazıldı

İncil Tevrat Zebur Kur'an ey hoca
Yer altında dersin verildi hece
Dört kitap indi de ta uçtan uca
Hutbe-i duvazda imara yazıldı

Daha Âdem gelmemişti cihana
İblis ile buğday oldu bahane
Adem'e öğretti ol Havva Ana
Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Açılıdır Cebrail'in kanadı
 Yazılmıştır on'ki imamın adı
 Evvel baştan yerin göğün bünyadı
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Âdem de kubbe-i cennet içinde
 Fatm'Ana'yı gördüm ziynet içinde
 Bir hutbe on iki âyet içinde
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Başında nurdan taç belinde kemer
 Taç Muhammed kemer Ali'dir meğer
 Kulağında mengûş şübber ü şebber
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Mihr-i muhabbettir Hayder-i Kerrar
 Hasan Hüseyin'dir şübber ü şebber
 Ol imanı Zeynel'dir Bakır ü Cafer
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Ol İmam Rıza'dır Âli'dir Rıza
 Bizi dergâhından eyleme cûda
 Taki'nin sevgisi kalp evimizde
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Takı Naki Askeri'nin güherî
 Hu dedim de giydim tac-ı elifi
 Muhammed Mehдинin ism-i şerifi
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı

Şems çer ağın olmuş aynım içinde
 Arar iken buldum koynum içinde
 Şükür **Kul Himmet**'im kalbim içinde
 Hutbe-i duvazda imam yazıldı
 (İ.A. 50-51-52)

27.

Be erenler hizmet eylen uluya
 Din serveri Hacı Bektaş Velî'ye
 Bir kesikbaş geldi aslan Ali'ye
 Dev elinden aman aman çağırıldı

Ali bu sözleri duydu usandı
 Huri verdi Zülfikar'ı kuşandı
 Döldül'e bindi yollara döşendi
 Ali o kuyunun başına vardı

Özün kement etti kuyuya saldı
 Kement yetişmedi yanı buldu
 Yetmiş iki saat kementsiz kaldı
 İşaretlen namazını kılardı

Ali o kuyunun dibine indi
 Uyur devler efkârından uyandı
 Dey başın kaldırıp Ali'yi gördü
 Onu beğenmeyip dudak devirdi

Hatunun dizinde o devin başı
 Ali'yi görünce döktü gözyaşı
 Alarga dur bekle ey hatun kişi

Ana söyleyecek sözüm var dedi

İsm-i Âzam duasını okudu
Sanırsın yıldırım oldu şakıdı
Uyan kâfir deyip devi kakı di
Dev başın kaldırıp kalktı oturdu

Uç yüz batman gürzü aldı eline
Duman çöktü gözlerinin yoluna
Üç kez hamle kıldı Ali'nin koluna
Ali Zülfikar'ı bir kez indirdi

Hak onardı ol Ali'nin işini
Vurdu parçaladı devin başını
İndi iki böldü saray taşım
Ali Zülfikar'ı yapça değdirdi

Âdemoğlu beni öldü mü sandın
Ateşin közündeyandı mı sandın
Aşkın şarabından kandı mı sandın
Erin ere mucizâtı üç dedi

Kâfir bir demişem iki diyemem
Çiğ lokmayı inzasız yemenem
Beş yüz tutsak havfin sana komanam
Bunca canlar muştakıldı sılayı

Nice canlar atılırdı kal'aya
Varmaz idi hepisi de sılaya
Dev başın kaldırdı aman dileye

Her parçasın birer yana devirdi

Kul Himmet sağalttı bu azim yeri

Hak Muhammed Ali sözünün eri

Dağı dağ üstüne koyan devleri

Külün boran etti göğe savurdu

(İ.A. s. 52-53-54)

28.³

Muhammed Ali'nin Elham Suresi

Cebrail'in kanadında yazılı

Bektaşî Veli'de kaldı turası

Cebrail'in kanadında yazılı

Ali'nin bindiği Döldül at oldu

Kanber'in serdiği sofra zat oldu

Bin bir ismi bir harf ile mat oldu

Cebrail'in kanadında yazılı

³ Dürdane Demir'in tezinde ele geçen şiirde, şiirlerin yerinde değişmeler görüldüğü gibi dizelerdeki farklılıklar şöyledir:

d. 1/Muhammed Ali'nin ism-i sûresi
 6/Kanber'in açtığı sofra zat oldu
 7/Yedi iklim üç harf ile mat oldu
 9/ Server Muhammed'in zikri Hakk oldu
 11/Alim yazar sefil dedem okudu
 13/Server Muhammed'in bir kızı vardır
 14/Zehra'nın alnında yıldızı vardır
 18/Fehim olur uçan kuşun yuvası
 19/Kabe'dedir temel taşının duası
 21/Hasan'a ağı verdiler bize gam oldu
 22/Şah Hüseyin her yaraya em oldu
 23/Bir ay bir gün orda Oldu
 29/Musa-Kazım Rıza'dan aldım bu dersi
 31/ Ali "İmran" okur Muhammed "Küresi"
 33/Taki Naki Askerî'dir şârımız
 34/Vardır Mehdi ile bir ikrârımız
 35/Kul Himmet Ali'dir gizli sırrımız

Güzel Muhammed'in zikri Hak idi
 On iki irenkten metah dokudu
 Seyfi Dede'm yazdı Ali okudu
 Cebrail'in kanadında yazılı

Güzel Muhammed'in bir kızı vardır
 Alnında bir zühre yıldızı vardır
 Zülfikar üstünde bir yazı vardır
 Cebrail'in kanadında yazılı

Kaç katardan yedilerin devesi
 Her kuş bilmez nerde olur yuvası
 Kâ'be'deki temel taşın duası
 Cebrail'in kanadında yazılı

Hasan ağı içti bize gam oldu
 Şah Hüseyin bir yaraya em ol
 Biri ayın biri gayın lam oldu
 Cebrail'in kanadında yazılı

İmam Zeynel zindanını gezdiler
 Bakır'a Cafer'e ağı ezdiler
 Dört kitabın manasım yazdılar
 Cebrail'in kanadında yazılı

Musa Kâzım Rıza verdi bu dersi
 Ne ile dövüldü Davut'un örsü
 Al-i Ümran söyler Muhammed farzı
 Cebrail'in kanadında yazılı

Taki Naki Şah Askeri nurumuz
 Muhammed Mehdiye var ikrarımız
Kul Himmet söylemez gizli sırrımız
 Cebrail'in kanadında yazılı
 (İ.A. s.54-55, D.D. s.225)

29.

Gel gönül lal olma fehmeyle idrak
 Kimdir şu cihanın kaimmakamı
 Muhammed'e indi "Levlâke Levlâk"
 Ali enbiyanın hatmi tamamı

Ol gece Muhammed miraca erdi
 Erdi de talibin yarasın sardı
 Hakk'ın kudretinden konukluk gördü
 Dosta izzet etti döktü taamı

Muhammed taama dedi Bismillah
 Bileşince elin sundu güzel Şah
 Dedi bu el kimin yâ Resulullah
 Buyurdu Ali'nin eli ola mı

Ol gecede kabul oldu dilekler
 Lerzan oldu bütün çerh-i felekler
 Hak katında saf saf oldu melekler
 Ziyaret kıldılar güzel hocamı

Ol demde sohbetin hali bilindi
 Allah bîr Muhammed Ali denildi

Anda seyrettiler levh-i kalemi
Görüldü âlemin anda encamı

Selman karşı geldi eyvallah etti
Bir üzüm tanesin temennah etti
Kırklar ezdi içti hüvallah etti
Ali'nin verdiği engür ola mı

Hak Muhammed Ali üçü bir oldu
Muhabbet ettiler kadim yol oldu
Ali ile Muhammed nutka geldi
Anda danıştılar bin bir kelâmı

Doksan bin kelâmı dere etti buldu
Kimin nihan kimin aşıkâr kıldı
Belli otuz bini şeriat oldu
Setretti bağladı nefs-i avamı

Otuz-biri şeriat ibtida hali
Evvel rehberinden tuttular eli
Gösterdi erkânı sürdüler yolu
Dedi hoş bekle bu sedd-i kıyamı

Otuz bin tarikat zat sıfat olmaz
Zira kî topraktır hesaba gelmez
Hakikat ilmini değmesi bilmez
Danış rehberine bozma nizamı

Sen bu tecellayı sende bilmezsin
Burda görmemişsen orda görmezsin

Özün uğrusunu ele vermezsın
Dolaşıp gezersin Beytül-Haremi

Kul Himmet'im tecellasin kıldığım
El bağlayıp divanına durduğum
Sana derim günahım çok sevdiğim
Günahımla kabul eyle duamı
(İ.A. s. 55-56-57)

30.

Uyan be hey gafil hâb-ı gafletten
Ömrün geldi geçti haberin var mı
Bir haber aldın mı sırr-ı vahdetten
Murg-ı cânın uçtu haberin var mı

Bu dâr-ı rıhlettir bunda kalınmaz
Hem sonu fenadır murad alınmaz
Kafîle kalkıcak geri dönülmez
Kervanbaşı göçtü haberin var mı

Azığın var mıdır yola gitmeğe
Döşeğin hazır mı varıp yatmağa
Ejderler gibi dem çekip yutmağa
Yerler ağzın açtı haberin var mı

Ma'siyet yükünü aldın boynuna
Hiç ölüm korkusu gelmez aynına
Felek birkaç arşın bezi eğnine
Yakasız don biçti haberin var mı

Derviş himmet senden evvel gelenler
 Kimisi kul kimi sultan olanlar
 Dünya benim mülküm deyip yelenler
 Ecel câmin içti haberin var mı
 (Arısoy, 1985: 180)

31.⁴

Gerek omuz gerek baş meydanında
 Anınçün isterler bir doğru yâni
 Küffarı görünce durmaz kınında
 Ali ele aldı şah Zülfikar'ı

Ferhat'ın sevgisi Şirin'den deyü
 Mansur'un eceli dârından deyü
 Muhammed'in alın terinden deyü
 Hicab etti güle konmadı arı

⁴ d. 1/ Gerek imiş gerek baş meydanında
 3/Düşmanı görünce durmaz kınında
 4/Alî'm eli ile tutar Zülfikar'ı
 11/ Bilmem gazilerin hali nice olur
 12/ Deyüben kayırdı orada Ali
 27/Duydu dut başında, oldu tüm tutuş
 30/Baktı Ali'nin efkârına, zârına
 31/Alî'm kendin verdi Düldül uğruna
 32/Dedi Kanber: "Derviş Ali sen seni"
 42/Kudret kılıcını aldı eline
 43/Ferîştehler kanat saldı beline
 44/ Cebrail orada yetti tez varı
 47/Ol demde Muhammed'in halini sordu
 49/Muhammed, Ali'den bir yardım dedi
 53/Düldül'e kulağın verdi dinledi
 56/Düldül'ü kanlara yüzdürdü Ali
 63/Tekbir okuyup eyledi lânet
 74/Öptü gözlerini, teselli kıldı
 76/İşte böyle gerçek sevmek yâr yârı
 78/Seri, başı dost yoluna vermeyen
 80/Ha dolansın şu cihanı serseri

Gözleri ağrıdı gazadan kaldı
 Düldül Hak emriyle muntazır oldu
 Onda gazilerin hali nic'oldu
 Bunu böyle dedi kayırdı Ali

Ali Hud gazasında evde kaldı
 Zağladı Zülfikar kınından geldi
 Hud gazasından avazı geldi
 Orda çok ağladı Eyüb Ensari

Zayıf düştü İslâm askerinin işi
 Arada da kaldı gaziler başı
 Şehit düştü Muhammed'in ön dişi
 Cebrail asker yetürdü tez varı

Kâfir yemledi cengi bol etti
 Hamza Pelvan anda hem şehit düştü
 Gaziler tekbir okudu ün etti
 Aman Mevlâ'm sen Ali'yi sal beri

İslâm askerine düştü bir ateş
 Çağırdı Muhammed Ali gel yetiş
 Dut başında isen heman duttan düş
 Çağırdı Kanber'i Düldül al beri

Kanber çekti Düldülü dutun payine
 Baktı gördü Ali'nin hem efkârına
 Ali'm kendin saldı Düldül önüne
 Kanber dedi ya Ali devşir sen seni

Ali'm hurrem oldu ki çaşı geldi
 Ürperdi tüyleri donunu deldi
 Abdest aldı gaza namazın kıldı
 Kanber eyerliylenecek Düldül'ü

Fatma Ana firkatini bol etti
 Ali'm kalkanım koluna attı
 Düldül eyerlenmiş üstüne geldi
 Zülfikar eline aldı tez varı

Allah ekber getürüben diline
 Mübarek kılıcın aldı eline
 Feriştahlar kanat saldı koluna
 Melekler üstünden aldı hamleyi

Ali'ye dostundan bir haber geldi
 Feriştahlar yerin damarın dürdü
 Cenkte Muhammed'in halini gördü
 Şükreyledi iki cihan serveri

Ali bize imdat etmen mi dedi
 Yetiş imdadıma büyürdüm dedi
 Safa geldin benim aç kurdum dedi
 Okşadı Muhammed haykırdı Ali

Düldül ana kulak verdi dikildi
 Kâfir beylerinin ömrü söküldü
 Zülfikar çalındı kanlar döküldü
 Hani kâfir Hamza Pehlivan deyi

Ün etti cihanı tuttu heybeti
 Kulağı duymadı yastı mürveti
 Kâfirler ileri sürdü avreti
 Zülfikar'dan geçti hep cümle varı

Cebrail der: Zülfikar'ı kınına at
 Gözün açtı baktı bir safça avret
 Teberra okudu eyledi lâ'net
 Dine dönmez misin kâfir leşken

Hani ya Hamza'nın başın kim kesti
 İşte Ali orda mürveti bastı
 Kâfirler Ali'nin eline düştü
 Zülfikar'dan azat etti ol çeri

Hani ya Hamza'nın kalkanı atı
 Muhammed der Ali bastın mürveti
 İşitmedim ya Muhammed Hazreti
 Ali Muhammed'e düştü yalvarı

Muhammed kolunu boynuna saldı
 Öptü gözlerini tazarru kıldı
 Hak katında dilekler kabul oldu
 İşte böyle sevmek gerek yâr yâri

Kul Himmet'im bu manâdan almayan
 Canı başı Hak yoluna koymayan
 Hakk'ı kendi özünde hazır bilmeyen
 Ko dolansın bu cihanda serseri
 (İ.A. s. 57-58-59-60/ C.Ö. s.248-249-250)

32.

Naci derler bir gürüha uğradım
 Güzel şahım yarhgamış anları
 Sohbet ettim hem iradet bağladım
 Anlar bizi sevdi biz de anları

Duraklan irfan bağ ile bostan
 Silinmiş kalpleri gümandan pastan
 Anların derdi figanı bir dosttan
 Anlar bizi sevdi biz de anları

Bir nefeste bir mürşide uymuşlar
 Birinin niyazın bine saymışlar
 Kaynamışlar bir gövdeye koymuşlar
 Muhammed Ali'ye çıkar kanlan

Cümle bir mürşide demişiz beli
 Teslisimiz Allah Muhammed Ali
 İrfanı hüseyinî ismi mevalî
 Hüseyin aşkına akar kanlan

Sıratı mizam burda geçmişler
 Benlik varlık kalesini yıkmışlar
 Al giymişler yanlanndan çıkmışlar
 Gecesi Kadir 'dir bayram günleri

İstemem cenneti azmim didan
 Hergiz gam çekmezem tamunun nân
 Kurtulmuşlar secd'etmeden duvan
 Cümlelerin dergâha doğru yollan

Kul Himmet'im eyder gerçeğin meydan

Ayırma özünü uygun sürüden

Kırklar esiridi içtiği meyden

Güzel şahtan haber almış canlan

(İ.A. s. 60- 61)

33.

Seyran edip şu âlemi gezerken

Uğradım gördüm bir bölük canlan

Cümlesinin erkânı bir yolu bir

Mevlâ'm bir nurdan yaratmış anlan

Cümle bir mürşide demişler beli

Teşbihleri Allah Muhammed Ali

Meşrebi Hüseyinî ismi Alevî

Muhammed Ali'ye çıkar yollan

Duraklan irfan bağıyla bostan

Silinmiş kalpleri gümandan pastan

Cümlenin muradı o ulu dosttan

Arı gibi sadalaşır ünleri

Sıratı mizanı bunda geçmişler

Varbk benlik binasını yıkmışlar

Al giymişler yas donundan çıkmışlar

Gece kadir gündüz bayram günleri

Cennet istemezler azm-i didare

Ne korku çekerler tamuya nâra

Çevirmezler yüzlerini duvara
Didara karşı dönmüştür yüzleri

Bir nefeste bir imama uymuşlar
Birin in niyazın bine saymışlar
Kaynayıp da kabdan kaba konmuşlar
Şah Hüseyin uğruna akmış kanları

Kul Himmet'im gerçeklerin bu meydan
Özün kurtarmışlar sıfat-ı şirkten
Hep içmişler kırklar içtiği meyden
Haber duymuş dost elinden canları
(İ.A. s. 61-62)

34.

Arap hocasına vardım oturdum
Kâtibine dahi küstüm kakıdım
Sabah dörtlür Sübhaneke okudum
Pîr imandık etti kıldık namazı

Dev Ali'ye hamle etti gürzünen
Ali'm Zülfikar'ı çaldı hırsınan
Öğlen ondur sünnet ilen farzınan
Pîr imamlık etti kıldık namazı

Namazı sorarsan ağız tadıdır
Şeriatın edebidir ududur
İkindi sekiz akşam yedidir
Pir imamlık etti kıldık namazı

Âşık olan bu doludan içüptür
 Huri kızlar ile konup göçüp tür
 Yatsı on dört üçü vitir vaciptir
 Pir imamlık etti laldık namazı

Gözünü sevdiğim güzel Muhammed
 Sana hizmet etsin **Sefil Kul Himmet**
 On yedi farz ilen yiğirmi sünnet
 Pir imamlık etti kıldık namazı
 (İ.A. s. 62)

35.

Hasan Hüseyin'i severim özümnden
 Ben de beli dedim kalû beliden
 Hak Muhammed'den mürvet Ali'den
 Edebim Muhammed Ali'den geldi

İmam. Zeynel zülüfüne bağlandım
 Muhammed Bakır'ı sevdim bağlandım
 Câfer-i Sadıktan edep öğrendim E
 debim Muhammed Ali'den geldi

Musa Kâzım'ı severim özümnden
 Sevdası gitmez bu gönül gözümnden
 Irıza'ya razı oldum özümnden
 Irızam Muhammed Ali'den geldi

Muhammed Taki'dir Şah Ali Naki
 Hasanül'l-Askeri çeşnîm چراغی
 Döşendi zeyn oldu gönlümün bağı

Bağımız Muhammed Ali'den geldi

Sefil Kul Himmet'im dest-i damanı

Gel yetiş Mehdi-i şahip-zamanı

Hak nişan eylemiş külli insanı

Nişanım Muhammed Ali'den geldi

(İ.A. s. 63)

36.

Din babında bana sual edersin

Söyle kelâmım bildir efendi

Beyan eyle izhar olsun sualin

Bilemeni bu nice haldir efendi

Dinleyip öğüdün almayan kişi

Dinin tarikatın bilmeyen kişi

Dört mezhep nedendir girmeyen kişi

Harap olur nice kuldur efendi

Sabah on öğlen on bana beyandır

İkindi sekiz gerisi ziyandır

Akşam beş yatsı on üç bil ayandır

Bunları böylece bildir efendi

Bir günün farzını on yedi bildim

Yiğirmi sünneti üç vitir kıldım

Sualine cevap vermeğe geldim

Varsa senden kaçan ködür efendi

Sen kıyas eyleme geri kalırım

Gölünü aç s ana hoca olurum
 Bir yıllık namazı ezber bilirim
 Bilmezsem ölümü kaldır efendi

Beş bin yüz yigirmi farzıdır tamam
 Yedi bin iki yüz sünnettir kelam
 İncil Zebur Tevrat Hak dedi Kur'an
 Üstüne erilmez sırdır efendi

Otuz altı er gaibi diledim
 Teravi altı yüz hesap eyledim
 söyledim
 Cevaba başını kaldır efendi (Öztelli, 1996: 163)

Hak Muhammed oku Kur'an nurudur
 Cebrail de İsrail'in sırrıdır
 Ten kalesi Beytül-mamur evidir
 Bilene bir ulu yoldur efendi

Sana olaydı bir aklın yitirmiş
 Abit gibi seccadeye oturmuş
 Köylü sana yağlı kaymak getirmiş
 Kaymak ile yiyin baldır efendi

Sözü nedir sencileyin çürüğün
 Yüzün görme yüzü gözü buruğun
 Bak aşağı indirmişsin sangın
 Korkarım başın da keldir efendi

Ahmaklık edersin sözüm tanlarsan

Söyleyeyim cevabımdan anlarsan
Ben hazınm sen sözümü dinlersen
Getir çifte tanbur çaldır efendi

İbrail ileri gelemen deyü
Sualine cevap veremen deyü
Sen **Kul Himmetle** baş e demen deyü
Dersim kınarlar eldir efendi
(İ.A. s.64-65/ C.Ö. s. 162-163-164)

37.

Bâtınımda bunu verdi yâdıma
Allah medet ya Muhammed ya Ali
Sen sebep oldun benim azadıma
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Eliftir Allah'ın ismi evveli
Velayet mülkünün şahıdır Ali
Düşmüşüm ben sana sunmuşum eli
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Çün nazar kılınca levhin askına
Tutsak olduk yardım eyle düşküne
On yedi kıyam besteler meşkine
Allah medet ya Muhammed ya

AliAbdülvahab Gazi Samut Baha'ya
Seyyid Aslanoğlu Âl-i Aba'ya
Bizim için yalvaranlar Mevlâ'ya
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Sivas'ta Pir sultan şehitler eşi
 Ali Baba'yınan Hacı Bektaş'ı
 Sana minnetçi saldım Ergunası (?)
 Allah medet ya Muhammed ya Ah

Medet Hasan Hüseyin-i Kerbelâ'dan
 Zeynel Âbidin'i server âlâdan
 İzzetinle kurtar bizi belâdan
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Şefî-i Muhammed Bakır Câ'feri
 Musa Kâzım da imamlar serveri
 Şah İmam Iriza Horasan pîri
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Muhammed Taki'nin inayetiycün
 Aliyyü'l-Naki'nin hidayetiycün
 Hasan Asker Mehdi'nin hürmetiycün
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Nebiler veliler sadıklar için
 Şehitler gaziler âşıklar için
 Dergâhına lââyık kullar için
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Senin binbir adın kadı-i hâcat
 Sana sığınmışım muhibb-i da'vat
 Kapma gelene verirsin necat
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Geda Kul Himmet'in çoktur günahı

Sana sığınmışım âlem penahı

Duamızı kabul eyle İlâhî

Allah medet ya Muhammed ya Ali

(İ.A. s. 65-66-67)

38.

Günahlanm çoktur ümidim sensin

Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Kalmaz günahlara gani sultansın

Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Ayat-ı Kur'an'da indi şanına

Hain Yezit kast eyledi canına

La feta yazılı Zülfikar'ına

Allah medet yâ Muhammed ya Ali

İrahmeti boldur şefaât kânı

Umarız şefaât gevher madeni

Dilimizin virdi hem dünü günü

Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Düldül'ü önünce Kanber yürüden

İmam Hasan makamım sır eden

Hüseyin'in alkanlarm akıtan

Allah medet yâ Muhammed ya Ali

İmam Zeynel hasta idi o cenkte

Kadimi kâfirler raksa ahenkte

Güz el imamların ö cüs tu denkte
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

İmam Bakır anda içti şerbeti
Yaktı yüreğimi y andırdı kati
Okuyordu imam Cafer âyeti
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Kâzım Musa İnza'mn katarı
Katara uyalım biz de yeteri
Taki ile Naki verdiler seri
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Ol Hasanü'l -Askeri'yi çağırđı
Mehdi gelir deyü Bilal bağırdı
Kâfirleri talan edip dağıttı
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Taze gerden baş gösterir sahrada
Cümcüme'den geçit sordun deryada
Bunca keramet gösterir hoyrata
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Bazen Kabe'de göründün bazan sahrada
Kula kul satıldın yolkın satar da
Sailin borcunu ödedin anda
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Peygamber'e süt götürdün hediye
Perd'ardından bir el geldi aldı ya

Bu Ali'nin elleridir dedi ya
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Devi bende urdun hurma yağında
Tercüman getirdi taze çağında
Erişti Selman'a Erzen dağında
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Selman'ı sevdi de sundu nergizi
Kabilem sen deyü bağladı özü
Dünü günü Mekke idi niyazı
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Peygamber miraçta okurdu cevap
Bir aslan önüne geldi ne acep
Cebrail erişti görüştü habip
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Aslana borç verdiler ol hateni
Ali'nin sırrına kimse yete mi
Münkirlere sürdüresin sitemi
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Anda cümle şaz olup da güldüler
İki gönlü anlar hep bir ettiler
Bir olup miraca ol dem gittiler
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Anda şaz olup güldü ol Resul
Kırkların cemine verdi bir usul

Aç kapıyı Peygamberim ben asıl
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Ümmetine peygambersin bilesin
Benlik ile bizi nerde bulasın
El fakiri fukaradan olasın
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Özün fakir etti açıldı kapı
Biri ayağa kalktı oturdu hepi
Muhammed der taptığınız ne tapu
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Kırklar eyder taptığımız Ali'dir
İçimizden biri gerçek velidir
Şah-ı Merdan cümlemizden uludur
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Muhammed der sizden nişan isterim
Kırkınız da bir nişanı gösterin
Erin bir koluna urdu neşterin
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Kırkından kan geldi birisi sail
Etinden kan geldi oldular kail
Keşkülün meydana koydu Tufail
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Ezdiler engûru Peygamber coştı
Serteser serini meydana açtı

Mümin kullarına ırâhmet düştü
Allah medet yâ Muhammed ya Ali

Orada kırk pare buldu şemleyi
İrahmete bandırdılar cümleyi
Kul Himmet'in yaresini emleyi
Allah medet yâ Muhammed ya Ali
(İ.A. s. 68-69-70-71)

39.

Hak'tan bir sevdadır geldi serime
Allah medet ya Muhammed ya Ali
Medet senden mürvet Ari'den kaldı
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Alçakta yüksekte yatan erenler
İmam dergâhına yüzler sürenler
Temennaya tecellay a gelenler
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Yakub'un gözlerin giry an eyleyen
Yusuf u Mısır'da sultan eyleyen
Süleyman'ı mülke hakan eyleyen
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Üçler beşler kırklar yediler yüzler
Hakk'a yakın olan ışıklı gözler
Duası müstecap olan azizler
Allah medet ya Muhammed ya Ali

Kerbelâ'da alkana boyananlar
 Düşünüben aşk oduna yananlar
 Aşıklar darına boyun sunanlar
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

İbadetler emekler hürmetiyçün
 Kabul olan dilekler hürmetiyçün
 Arş yüzünde melekler hürmetiyçün
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Musa'dan İsa'ya mucizat eden
 İsa'dan ölmüslere hayat eden
 Halil'i nârlardan hem necat eden
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Ali'yi severim sevgisi candan
 Keramet Ali'den şefaât senden
 Yarhgamak Hak'tan yalvarmak benden
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Hazret-İ Ali'nin velâyetiyçün
 Hasan Hulkî Rıza hidayetiyçün
 Hüseyri-i Kerbelâ'riiri îzzetiyçün
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Zeynel Âbidinle Bakır soyuna
 Yüzüm sürdüm Cafer hâkipâyine
 Musa Kâzım Rızâ yüzü suyuna
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Muhammed Taki'dir Ali Naki'dir
 Hasan Asker gönlüm evi dağıdır
 Muhammed Mehdi'ye inürvet çağıdır
 Allah medet ya Muhammed ya Ali

Kul Himmet'im eyder zahir ü bâtın
 Güzel pîrim. kabul eyle hâcatıra
 Sana erişmiştir ruh ile zâtım
 Allah medet ya Muhammed ya Ali
 (İ.A. s. 70-71)

40.

Hünkâr efendimin hâkipâyine
 Yüzüm yoldan süre geldim ya Ali
 Âb-ı zemzem evliyanın suyuna
 Tez kavuştur bir ednayım ya Ali

Horasan'dan kalktı Urum'a geldi
 Nice gerçekleri aşkına saldı
 Mucizat gösterip işaret kıldı
 Gevher madenin gülüsün ya Ali

Hacı Bektaş konmuş Çağılözü'ne
 Şunca gerçekler de düşmüş izine
 Tez kavuştur muhabbetin tozuna
 Cefalı dostun telisin ya Ali

Beli dedik Hacı Bektaş Veli'ye
 Yüz sürenler mahrum kalmaz Ali'ye

Sorun on sekiz bin gizli veliye
Dillerde söylenir ismin ya Ali

İsmin vacip vasfın gelmez kaleme
Cümle mümin müslim durmuş selâma
Sürün dostu on sekiz bin âleme
Şefaat madenin nurusun ya Ali

Sarı Sultan Kızıl Deli geldiler
Dest-i damen edip yüzler sürdüler
Arayuben künyesini buldular
Sırr-ı sırrullahsm Merdan ya Ali

Kul Himmet'im hu der irfanı söyle
Yezid'i bıraktın böyle bir halde
Lutf-i kereminden bir ihsan eyle
Koyma bizi müşkül halde ya Ali
(İ.A. s. 72-73)

41.

Hak nasib eylese dergâha varsam
Bir dem divanına dursam ya Ali
Eğilsem dizine niyaz eylesem
Yüzüm tabanına sürsem ya Ali

Yüzüm tabanına sürdüğüm zaman
Kalmadı gönlümde zerrece güman
Ali'm Zülfikar'ın çektiği zaman
Önünce Kanber'in olsam ya Ali

Çeksen Zülfikar'ı beni öldürsen
 Her dem ağlatırsın bir dem güldürsen
 Kanber gibi hizmetine yeldirsen
 Elim eteğinden kesmem ya Ali

Hiç kesmenem eteğinden elimi
 Hak katında kabul ettim ölümü
 Doğru süren evliyanın yolunu
 Ol mümin kulların görsem ya Ali

Mümin olan çehresinden bellidir
 Hak söyleyip nefesinden bellidir
 Evliyalar yolu sabah gülüdür
 Deste deste gülün dersem ya Ali

Mümin olan müslümanı getirsin
 Getirsin de Hak cemine yetirsin
 Dizbediz gelip de bile otursun
 Doyunca yüzüne baksam ya Ali

Kul Himmet'im hizmet eyle pîrîne
 Gül'inen Muhammed Ali yoluna
 Dilerim dergâha girem gönlüne
 Yann fırsat elden gider ya Ali
 (İ.A. s. 73-74)

42.⁵

Divane gönlümüz geçmez güzelden
 Mihrin yer eyledi tenden ya Ali
 Benim arzumanım sensin ezelden
 Gitmez muhabbetin candan ya Ali

Can ü dilden sevenlerin canısın
 Âşıklara medhetmenin şanısin
 Noksana kalmayan mürvet kânısın
 Geçersin gûnahtan kandan ya Ali

Müşkülünü halledersin dostuna
 Çağırdıkça ilişirsin düşküne
 Kerb ela'da yatan imam aşkına
 Şefaât umarız senden ya Ali

Nice yüz bin yıllar kandilde durdun
 Atanın belinden madere geldin
 Anın için halkı gûmana saldın
 Baş gösterdin bin bir dondan ya Ali

Tarikat içinde şems ü kamerin
 Hakikat içinde zat-ı kemalin

⁵ d. 2/Mihr-i yâr eyledin serden yâ Ali
 6/Âşıkları mest etmeğe kânısın
 7/Kusura kalmazsın mürvetkânısın
 9/Mürşidimsin, mürvet eyle coşkuna
 10/Çağıranda imdat eyle düşküne
 11/Kerbelâ'da yatan Hüseyin aşkına
 12/Umarız şafaât senden yâ Ali
 14/Atanın belinden, anadan geldin
 17/Hakikat içinde şems-ü kamersin
 18/Tarikat içinde zat-ı keremsin

İstemem cenneti göster cemalin

Kul Himmet göçmezden bundan ya Ali

(İ.A. s. 76/ C.Ö. s. 60- 61)

43.⁶

Hak Muhammed Ali geldi dilime

Kalma günahıma mürvet ya Ali

Gine senden imdat ola kuluna

Kalma günahıma mürvet ya Ali

Hatice Fatıma mihr-i muhabbet

Umarım kuluna eyleye hürmet

İmam Hasan İmam Hüseyin mürvet

Kalma günahıma mürvet ya Ali

İmam Zeynel Âbidin'e varayım

İmamların divanına durayım

Seksen bin erlere yüzüm süreyim

Kalma günahıma mürvet ya Ali

İmam Bakır imamların serveri

Ol İmam Cafer'dir imanın nuru

Umarım çektirmeye âh ü zarı

Kalma günahıma mürvet ya Ali

Musa-i Kâzım'dan Ali Rıza'ya

Umarım ki yardım eyleye bize

Günahım çok imiş ne diyem size

Kalma günahıma mürvet ya Ali

⁶ d. 22/Safından erenler dârına durdum

Şah Taki ba-Naki dilimde virdim
 Onların dârına sığındım durdum
 Hasan Askeri'ye yüzümü sürdüm
 Kalma günahıma mürvet ya Ali

Kul Himmet der tamam oldu sözümüz
 Muhammed Mehdi'ye var niyazımız
 On'ki-imamlara bağlı özümüz
 Kalma günahıma mürvet ya Ali
 (İ.A. s. 36/ C.Ö. s. 104-105)

44.

Çok günah işledim, senin katında
 Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali
 Sen kerem-kânısın zahir bâtında
 Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali

Zahirde bâtında kerem-kânısın
 Zülfikar elinde hükm-i ganisin
 Tann'nın arslanı sırr-ı velisin
 Ya Alî mürvettir mürvet ya Ali

Mağripten mucizat topun atansın
 El uzatıp hem maşrıktâ tutansın
 Hud gazasında Resul'e yetensin
 Ya Ali mürvettir mürvet ya Ah

Kırklar meclisinde sürdün erkânı
 Münevver eyleyip açtın cihanı

Musa muhabbette görüptür seni
Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali

Kul Himmet'im Ali sırnın söyleme
Sana boy vermeyen gönlü boylama
Çoktur günahcığım hesap eyleme
Ya Ali mürvettir mürvet ya Ali
(İ.A. s. 76)

45.

Yemen illerinden bir can yürüse
Kimseler duymadan duyardı Ali
Fukaraya döktü cümle malını
Cömerttir malına kıyardı Ali

Bazı cûşa gelir kendi gülerdi
Zülfikar'ı nefsi ile bilerdi
Yetmiş bin kâfire kılıç çalardı
Gazayı kan ile boyardı Ali

Erenler hırkasın bürünür idi
Kâfire heybetli görünür idi
Cemiyette yeşil sarınır idi
Gazada kırmızı giyerdi Ali

Seksen bin küffara vardım demezdi
Doksan bin küffarda hayfın komazdı
Kırk gün sermest gezer yemek yemezdi
Yedi hurma ile doyardı Ali

Gine arttı **Kul Himmet'in** fırağı
 Hû deyince yakın eyler ırağı
 Medine'dir Muhammed'in durağı
 Uyurdu Muhammed uyardı Ali
 (İ.A. s. 76-77)

46.

Ezel meclisinde kırklar ceminde
 Muhammed nuruna bezendi Ali
 Kırklar ile bile âyin-i cem'de
 Bu askın sırrına özendi Ali

İlmin başı dedi kendin bilesin
 Muhammed'e dedi ceme gelesin
 Meydana getirdi aşkın dolusun
 Kırklara şarabı sunandı Ali

Tuba ağacından aldı dört yaprak
 Pençe-i abaya taksim kılarak
 Bir hırka ayırdı içinden erhak
 Giyindi eğnine donandı Ali

Mansur kabul etti Hakk'ın dârını
 Erenler terk etti külli varını
 Muhanimed'e verdi Hak didarını
 O nura bulandı boyandı Ali

Hû deyip birliğe kuruldu erkân
 Hakikat sürüldü dem ile devran
 Semaa kalktılar cümle âşıkân

Kırk kere meydanı dolandı Ali

Kul Himmet'im eyder Hak muhabbete

Dahi yol gider mi birlikten öte

Muhabbetten kaçan eğri sığata

Lânetullah dedi ilendi Ali

(İ.A. s. 77-78)

47.

Ali'sin Muhammed yoktur gümanım

Şeriat içinde dinimsin Ali

Tarikat içinde sırr-ı ummânım

Mârifet içinde pîrimsin Ali

Bir adın Ahmed'dir, bir adın Ali

Sensin müminlerin hak gerçek yolu

Ezeli ervahtan demişim beli

Verdiğim ikrardan dönmezsem Ali

Muhammed olup da Mirac'a gittin

Aslan olup onun önüne yattın

Doksan bin kelâma şahitlik ettin

Hasan, Hüseyin'e armağan salansın Ali

Canab-ı Hak sana Hibib dost, dedi

Orda Selman senden üzüm istedi

Kırklara gir, deyü bir yol gösterdi

Selman'a üzümü verensin Ali

Kırkların cemine girdin, oturdun

Selman oldun Kırklar'a üzüm getirdin
 Ezdin bir üzümü Kırklar'a yedirdin
 Neşteri kırklara'a çalansın Ali

Dört kapı, Kırk Makam gene sen açdın
 Kırklar'ın cemine içeri girdin
 Ezdin bir üzümü Kırklar'a yedirdin
 Hû, deyip pervaza girensin Ali

Aşk ile Kırklar'la pervaza girdin
 Orada ilim ve hikmete erdin
 Çıkardın hâtemi, Habib'e verdin
 Hâtem'i Habib'e verensin Ali

İmam Hasan ile sen zehir içdin
 Kerbelâ çölünde sen şehit düşdün
 İmam Hüseyin ile cennete göçdün
 Kendi deveni de yedensin Ali

İmam Zeynel ile zindanda yattın
 Muhammed Bâkır'ın cârına yettin
 İmam Câfer ile erkâna yatdın
 Şehitler serveri sultansın Ali

Musa Kâzım ile İmam Rizâ'dan
 Taki'yı, Naki'yı severim candan
 Askerî, Mehdî Sahib-i Zaman'dan
 Âhir Mehdî olup gelensin Ali

Dilek diler, seni severim canda

Hatâyî, Kul Himmet; Pir Sultan sende
 Rûz-i mahşerde, ulu divanda
 Mümine şefaat edensin Ali
 (Öztelli, 1996: 67-68)

48.

Mekân mı tuttun sen bu gurbet illeri
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli
 görsem sorayım sinleri
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Turna gibi kanadı var, yolu var
 Fizahı var, fırkatı var, ünü var
 Ölümün elinden çokça gamı var
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Niyaz kılın Pir Sultan'a, Pîrime
 Her kul dayanır mı böyle zulüme
 Zayıf Yusuf mehlem etsin yarama
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Hüseyin Ova'nın gen olur yazı
 Zamah tutuyor mu gelini kızı
 Bir haber vereydin Hüseyin Gazi
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Abdal Ata tekkesine varalım
 Elvan Çelebi'ye yüzler sürelim
 Koyun Baba'ya bir peyik salalım
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Bu imiş kismetim, bunda Mevlâ'dan
 Pîrime kimler kıydı ey Yaradan
 Bizi sevindirir bir gün ağladan
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Mehmet Dede Sultan, erlerden okun
 Karpuzu Büyük'ten gülleri sokun
 Var imdi düşmanlar, kınalar yakın
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Kızıl Deli imdadıma gelindi
 Şah-ı Haydar, ahvalimden bilindi
 Çoban Baba'ya garibi sorundu
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Monla Hünkâr, Umut Sultan varıyom
 Depreşir yaraya merhem arıyom
 Baba Kaygusuz'u nerde soruyom
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Sahap çıkmadım da verdi Mısır'ı
 Bilin Mısırlı'nın çokdur kusuru
 İmam Ali imiş erin asılı
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

İmam Hasan sır içinde sır idi

 Erler, imdat eylen, gönül farıdı
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

İmam Hüseyin'in makamı kanda
 Üstüne irahmet inmez mi günde
 Pîrim, kula himmet, imdat etsin de
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Vardım idi de İbrahim halil'e
 Erler niyaz kılın imam Zeynel'e
 Soralım Veysel'e, Yemen iline
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Gelindi varalım Acem şahı'na
 Kim idi sır veren İmam Bâkır'a
 Sordum, bulamadım İmam Câfer'e
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Ebâ Müslim teberini alıyor
 Himmet eylen, İsâ gökten iniyor
 Elâlem Musâ Kâzım da biliyor
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Şit Peygamber evlâdına Hû, dedi
 Güruh Naci silsilesi bu, dedi
 Muhammet Takî, Nakî'ye su, dedi
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Hasan Askerî'den bulak mîracı
 Bostan Kulu'yunan Er Kara Hacı
 Teslim Abdal, Derviş Ali dâvacı
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Abdal Musâ kalemini çalınca
 Çok çağırdım, üşermedi yalınca
 Hesabımız görek Mehdî gelince
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Şeyh İbrahim, Şeyh Hasan'ın gülüdür
 Ali Baba, Hubuyar'ın yâridir
 Er Aslanoğlu'nu dersin Ali'dir
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Gelindi varalım Hoca Bodu'na
 Ak Hoca yardımcı ikrar güdene
 Çeltek baba yardım etmez lâ diyene
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Şeyh Nusret Tekkesi'ni unuttuk
 Allah'ım şu dünyayı da kuruttuk
 Dikin kefenimi, suyum ıltıttık
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Denizli Baba'nın da açıktır çiçeği

 Yâ Seyyid Zelhaddin, erin gerçeği
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Uyan Balım Sultan, hâlim pek yaman
 Hacı Bektaş Veli göndersin iman
 Benim güttüğüm yol Sahib-i Zaman
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli

Görelim yitiği buldu **Kul Himmet**
 Yeden, gökten evvel Ali, Muhammed
 Bendenin sorduğu bir zât-i sıfat
 Göremedim Pîrimi, dertliyim dertli
 (Öztelli, 1996: 27-28)

49.

Gafil kaldır gönlündeki gümanı
 Bu mülkün sahibi Âli değil mi
 Yaratmıştır on sekiz bin âlemi
 Onun rızgın veren Ali değil mi

Yarattı Mülcem'i o oldu düşman
 Kast etti Ali'ye sonra oldu pişman
 Hangi kitapta gördün Ömer Osman
 Kur 'an' da okunan Ali değil mi

Binbir ismi vardır bir ismi Hızır
 Her nerde çağırsan orada hazır
 Ali'm padişaktır Muhammed vezir
 Bu fermanı yazan Ali değil mi

Gelin vazgeçelim biz bu gümandan
 Sakın çıkarsınız dinden imandan
 Şefa'at umarız On'ki İmamdan
 Onların atası Ali değil mi

Öksüz Kul Himmet'im ben bir fukara
 Acep bulunur mu derdime çare

Yüzü kara nice varam divana
 Divanda oturan Ali değil mi
 (İ.A. s. 78-79)

50.

Gene bülbül çeker gülün zârını
 Gül diye dikene dağlatma beni
 İrehberim doğru göster yolumu
 Korktuğum kebbana (?) uğratma beni

İkilikte idik birliğe yettik
 Çok şükür Allah'a didara yettik
 Tam yetmiş ikinin yansın tuttuk
 Döküp dallanmı ırgatma beni

Ali'nin nefesi arşta direktir
 Müminin kalbinde ikilik yoktur
 Iraktır yollan menzili çoktur
 Susuz göllerde çok susatma beni

Gelip bizim ele gözle şahımız
 Çok olur dergâhta ya günahımız
 Müminlerin kalbi seyrangâhımız
 Münkire yüzümü dağlatma beni

Kul Himmet'im şemis doğar dolunur
 İrfan sohbetinde kevser bulunur
 Pîre kısmet olan gitmez bölünür
 Gidenin ardından ağlatma beni
 (İ.A. s. 79)

51.

Hakk'ın haznesinde gizh sır idim
 Anamın beline gönderdin beni
 Ak mürekkep idim kızıl kan oldum
 Türlü irenklere bandırdın beni

Ananım rahminde ne sırta erdim
 Yedi derya geçtim ummana daldım
 İki yüz yetmiş gün ayağın derdim
 Tepemin üstüne dönderdin beni

Anamın rahminden dünyaya geldim
 Kapaştılar beni ortada kaldım
 Dokuz aylık yoldan misafir oldum
 Dünya derler hana kondurdun beni

Anadan olunca ben de ilendim
 Tuzlandım da çaputlara dolandım
 Bir zaman da beşiklere belendim
 Anamın sütüne kandırdın beni

Düşüne hey deli gönül düşüne
 Değirmenler döner çeşmim yaşına
 Vanncağız on dört on beş yaşına
 Seraser sevdaya yeldirdin beni

On beşinden yigirmiye yol oldu
 Otuzumda bozbulanık sel oldu
 Kırk yaşında çevre yanım göl oldu
 Hayrımı şerrimi bildirdin beni

Ellimde ömrümün yansı geçti
Altmışında yönüm yokuşa döndü
Yetmişimde.....
Anda ayak ayak indirdin beni

Seksenimde canım berat yazıldı
Doksanımda kemiklerim ezildi
Yüz yaşımda nakışlarım bozuldu
Yine bir masuma dönelerdin beni

Kul Himmet'i aşk oduna yandırdın
Verdin ecel şerbetinden kandırdın
Durmadin da Azrail'i gönderdin
Dünyaya gelmediğe dönderdin beni
(İ.A. s. 80-81)

52.⁷

Kahpe felek sana n'ettim n'eyledim
 Attın gurbet ele parelerimi
 Âhirinde beni sıladan ettin
 Bulunmaz derdimin çarelerini

Günden güne alkanlanm akıyor
 Yaram yürekterdir beni yakıyor
 Biri sağalmadan biri çıkıyor
 Sağ cerrah incitme yaralarımı

Bakmaz mısın tenden akan kanıma
 Yarelerim ceza verir canıma
 Gelenim yok gidenim yok yanıma
 Yine ben sarayım yarelerimi (Özmen, 1995: 335)

Bir kemlik görmedim aktan karadan
 Çetin kurtulurum ben bu yaradan
 Gözlerim ki merhem gele sıladan
 Dağlar perde tutmuş aralarımı

Kul Himmet'im ötesini bilirim
 Çeke çeke ben bu dertten ölürüm
 Vadem yeter gurbet elde kalırım
 Dost olan giyinsin karalarımı
 (İ.A. s.81/ İ.Ö. s.335)

⁷ d. 3/En sonunda beni sıladan ettin
 4/Yıktın mümkünümü çarelerimi
 6/Yaram yürekterdir beni yakıyor
 8/Sar cerrah incitme yarelerimi
 13/Bir kemlik görmedim hüsnü âlâdan
 20/Dost olan giyinsin karelerini

53.

Alıyorlar kısıvetini başından
 Soyuyorlar Şah-ı Merdan Ali'yi
 Biçildi kefeni, ılındı suyu
 Yuyuyorlar Şah-ı Merdan Ali'yi

Kâfir kasd-eyledi İmam soyuna
 Ağu attı İmam hasan payına
 Kefenini ab-ı Kevser suyuna
 Bandırdılar, Şah-ı Merdan Ali'yi

Gökte melekler de bunu duydular
 Yaman hayıf oldu deyü yandılar
 Tabutunu Tûba ağcından yondular
 Gönderdiler Şah-ı Merdan Ali'yi

Çözüp Cebrâil indirdi yerlere
 Hû deyince yakın olup erlere
 Horasan'da tabutunu dülgere
 Yondurdular, Şah-ı Merdan Ali'yi

Müminler de yaşın yaşın ağlaşır
 Orda Düldül duydu hemi kişneşir
 Hasan ile Hüseyin kibleye karşı
 Kılıyorlar, Şah-ı Merdan Ali'yi

Kul Himmet'im gelir bir duayınan
 Göğe çekildiler bin duayınan
 Arab'ın yettiği boz deveyinen
 Gönderdiler, Şah-ı Merdan Ali'yi

(Öztelli, 1996: 70-71)

54.⁸

Hey ne güzel muhabbeti var bana
Sevdikçe sevesim. gelir Ali'yi
Baktıkça yâr güzel görünür bana
Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Seherin yelleri zülfün değdiği
Kanber kulluk edip boyun eğdiği
Allah'ın arşlara deyip öğdüğü
Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Gönül kuşu pervaz vurup uçtukça
Kalkıp arzulayıp yola düştükçe
Muhabbetin deryaları çoştukça
Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Yanalım da deli gönül yanalım
Gene arayalım vücutta bulalım
Seven canlara da hemdem olalım
Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Ehline senettir anın nazarı
Ya kim sevmez sencileyin güzeli
Muhabbette ezeldir ezeli
Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

⁸ d. 5/Seher yelleri zülüm döktüğü
7/Allahın "Aslanım" deyip övdüğü
17/Yakın ehline sanattır nazarı
46/Hulki muhabbet Mehdi zamanıdır

Muhammed'in: muhabbeti kadimdir
 Beli kırklar meclisinde hadimdir
 Mürşidimdir pîrimdir üstadımdır
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Mürebbinin musahibin gediği
 Özü özüm deyip nişan koduğu
 Muhammed "Lâhmike lâhmi" dediği
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Kırmızı yakuttan kadeh elinde
 Saki kevser vardır cennet ilinde
 Başında tacı var kemer belinde
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Fatıma'dan Hasan Hüseyin oldu
 İmam Zeynel şu âleme zeyn oldu
 İmam Bakır ganimeti ayn oldu
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

İmam Cafer tarik-i tarikatın
 İmâm Musa Kâzım erdi rahatın
 İmam Ali Rıza'ya muhabbetim
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

Muhammed Taki'ye Ali Naki'ye
 Hasan Ali Asker âlem şakrya
 Bî-zevaldir baki değil faniye
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi

İmamların muhabbeti candadır
 Muhammed Mehdi'nin devri sendedir
Kul Himmet de bir sevice bendedir
 Sevdikçe sevesim gelir Ali'yi
 (İ.A. s.82- 83/ C.Ö. s. 72-73-74)

55.

Seher vakti şah kervanı gidiyor
 Anın katarından ayırma bizi
 Kanber'i önünce katar yediyor
 Anın katarından ayırma bizi

Muhammed Ali'dir cihan evveli
 Bir arap geliyor eli develi
 Rum'u irşat eden Bektaşî Veli
 Anın katarından ayırma bizi

Gül kokusu Muhammed'in teridir
 Ah ettikçe karlı dağlar eridir
 Hatice Fatıma Hakk'ın yâridir
 Anın katanndan ayırma bizi

Cebraîl de kanadım açınca
 Rahmet suyu yeryüzüne saçınca
 Hasan Hüseyin cür'asından içince
 Anın katanndan ayırma bizi

İmam Zeynel bekler zindan içini
 Umarım bağışlar mücrim suçunu
 Bakır Cafer yüklettiler göçünü

Anın katanndan ayırma bizi

Kâzım Musa Rıza Hakk'ın nurudur
Takı Naki Asker Mehdi sırndır
Selman'm yedinde deste gülüdür
Anın katanndan ayırma bizi

Kul Himmet'im eyder Mehdi nic'oldu
On'ki imamların tahtı yüc'oldu
Pîrin eşiğine giden hac'oldu
Anın katanndan ayırma bizi
(İ.A. s. 83-84)

56.⁹

Her sabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek
Bülbüller gül için figana başlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Kısmetimiz kalbimizde buluna
Veysel Kara gitti Yemen iline
Anyız uçanz kudret balına
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Fatma Ana durdu Hakk'a duaya

⁹ d. 9/Kenber, Selman, Fatma durdu duaya
13/Biz çekelim imamların yasını
14/İşit gerçek erenlerin sesini
17/Tâlib olan ince elekten elendi
18/Mümin olan Hak yoluna dolandı
23/Virdimize düştü Şah'ın havası
26/Ol İmam Bakır'a yüzler sürüldü
35/Kul Himmet pîrinin derdine düştü

İsa kahreyledi çıktı havaya
 Şehriban soyundu bindi deveye
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

Biz de çektik imamların yasını
 Dinleyelim gerçeklerin sesini
 İmam Hasan içti ağı tasını
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

Arif olan eleklerden elendi
 Talip olan Hak yoluna dolandı
 Şah Hüseyin alkanlara boyandı
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

Gönül kuşu kalp evinde yuvası
 Serimize çöktü aşkın hevesi
 Kâzım Musa Ali Rıza duası
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

İmam Zeynel parelendi bölündü
 Ol İmam Bâkır'a secde kılındı
 Câfer-i Sadık'a erkân verildi
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

Taki ile Naki nur olup gitti
 Hasanü'l-Askeri er olup gitti
 Mehdi mağarada sır olup gitti
 Allah bir Muhammed Ali diyerek

Dört kitap hak idi dördüne düştü
 Kur'an Muhammed'in virdine düştü
Kul Himmet Ali'nin derdine düştü
 Allah bir Muhammed Ali diyerek
 (İ.A. s. 84-85/ C.Ö. s.99-100-101)

57.

Eğer talip Hakk'a yeteyim dersin
 Rehberin gönlüne gir de andan gel
 Mürşidin emrini tutayım dersin
 Hizmet kapıların bil de andan gel

Kişi hizmet ile erişir Hakk'a
 Er odur ki ar gömleğin bıraka
 Özünün ayıbın özüne baka
 Özüne sitemi sür de andan gel

Tekebbürlükleri gider gönlünden
 Ağır yüklerini indir çiğninden
 Ar namus gömleğin çıkar eğninden
 Dervişler hırkasın giy de andan gel

Niçin rehberin emrin tutmazsın
 Sakın kazancından hayır görmezsin
 Hatırlar yıkarsın gönül sarmazsın
 Yıktığın hatırı yap da andan gel

Kul Himmet'im muhabbete doyulmaz
 Gerçek âşık sevdiğinden ayrılmaz
 Geleni severler kaçan kovulmaz

Muhabbet evine gir de andan gel
(İ.A. s. 86)

58.

Pervaneyi aşk oduna yandıran
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım
Dalga vurup deryaları coşturan
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

Mansur'u öldürüp darda astıran
Çalıp Zülfikar'ı taşı kestiren
Muhammed Miraçta nişan gösteren
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

Fani imiş şu dünyanın ötesi
Söylerim sözümün var mı hatası
Hasan ile Hüseyin'in atası
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

Zindanda Zeynel'in payını veren
Muhammed Bâkır'ın gönlüne giren
Mahrum kalmaz dergâhına yüz süren
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

İmam Cafer Kâzım Musa Inza
Mümine ırâhmet yezide ceza
Sahih-i Zulfikar Hulki Inza
Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

Taki Naki hem dertlerin devası

Hasanü'l - Askeri Mehdi livası
 Muhammed Mustafa sırr-ı Huda'sı
 Aman Şah-ı Merdan sana sığındım

Kul Himmet'im ziyan etmez kârında
 Her kulun bir sevdası var serinde
 Dünyada ahrette mahşer yerinde
 Aman Şah-ı Merdan sana sığındım
 (İ.A. s.86-87)

59.

Aşkta muhabbeti gördüm bir yerde
 Doyamadım deyü şuna yananm
 Muhabbet gülleri boynunu eğmiş
 Deremedim deyü şuna yanarım

El verip eteğin tuttuğum Ali
 Gerektir âşık bir doğru yolu
 Hasanla Hüseyin yoluna seri
 Koyamadım deyü şuna yanarım

Müşkül danışmağa vardım bir ere
 Gönlümde kalmadı gam gussa zerre
 İmam Zeynel gibi cismim kırk pare
 Olamadım deyü şuna yanarım

Muhammed Bâkır'dan girdim bu yola
 Açılan güllerin değmesin hara
 Tığ-bendim boynumda Mansur'un dara
 Duramadım deyü şuna yanarım

Cafer'i Sadık'tan bir nişan kaldı
 Pîrim izin verdi yoluna saldı
 Eksiklik arayıp özünde buldu
 Diyemedim deyü şuna yanarım

Musa-i Kâzım'dır imamlar hası
 Ali Musa Rıza Hakk'ın binası
 Gerçek budalanın nutuk nefesi
 Tutamadım deyü şuna yanarım

Muhammed Taki'dir Naki'dir Ali
 Anlar has bahçedir gam gussa gülü
 Misafirim Tanrı mihmamm Ali
 Doyamadım deyü şuna yanarım

Hasan Askeri'y e ince yol gider
 Gerçek olan dünyasını terk eder
 Mehdi ne zaman gelir deyü haber
 Duyamadım deyü şuna yanarım

Kul Himmet'im eyder meydana geldi
 Pirim destur verdi koluna girdi

deyü şuna yanarım
 (İ.A. s. 87-88-89)

60.

Yedi iklimi dört köşeyi dolandım
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim
Kısmet verip âlemleri yaradan
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Bir ismi Ali'dir bir ismi Allah
İnkârım yoktur hem Allah hem billah
Muhammed Ali yoluna Allah eyvallah
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Ol kudret bendini kırdım gark ettim
Sarı öküz tüyün saydım fark ettim
Arş'ı muallayı gezdim seyr ettim
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim (Pehlivan, 1992: 18)

Cennet bahçesinin nedendir taşı
İncidir toprağı hikmettir işi
Yüz yigirmi dört bin nebinin başı
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Kul Himmet'im eyder Kırklara beli
Dilim medhin söyler anlamaz deli
Evveli Muhammed âhiri Ali
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim
(İ.A. s. 50/ B.P. s. 18)

61.

Horasan'dan kalktım s  k  n eyledim
 Ŗunda Kul Yusuf u görmeğe geldim
 İndim eŖięine niyaz eyledim
 Dergâhına yüzler sürmeğe geldim

Nurdan kuŖak kuŖatmıŖlar beline
 Hak Muhammed Ali geldi dilime
 İndim gittim On'ki İmam yoluna
 İmamlar didann görmeğe geldim

DerviŖ olan bunda hırkasın ister
 Var al rehberini m  rŖide göster
 Y  k  m l  '   ge  her bir satan ister
 Kimin alıp kimin satmağa geldim

Hep muhibler m  rŖidine tapılı
 Duvarlan l  '   ge  her yapılı
 Bir Ŗehrim var yetmiŖ iki kapılı
 Kimin a  p kimin örtmeğe geldim

Kul Himmet'im eyder göğe kim uçtu
 O1 İdiris Peygamber h  lleler biçti
 Suyu suya köprü kurup kim geçti
 Erenler didann görmeğe geldim
 (İ.A. s. 89-90)

62.

Evvel Allah dedim tuttum yolunu
 Fark eyledim hem sağımı solumu
 Kerbelâ'da Müh amme d'in torunu
 Yüzüm sürüp tavaf etmeğe geldim

Yüzüm sürdüm toprağına taşına
 Neler geldi imamların başına
 Ağu kattılar Hasanın aşına
 Muhabbette haber almağa geldim

Haber aldım muhabbetin evinden
 Kûfe'de şehit olmuş Şah-ı Merdan
 Bir canım var olsun şaha kurban
 Şehitlik mertebesin görmeğe geldim

Şehitlik makamı serinde geçer
 Erenler ol aşkın meyinden içer
 Âşıklar söylerler arifler seçer
 Arifler koluna girmeğe geldim

Arifler kolundan eyledim karar
 Erenler kimseye vermezler zarar
 Bir işlek işle de ol Hakk'a yalvar
 Hakk'ın divanına durmağa geldim

Hakk'ın divanında gözlerim seni
 Gayet günahım çok azad et beni
 Sana yalvarırım ey kerem-kâm
 Keremi ihsanı görmeğe geldim

Kul Himmet der İmam Cafer pirimiz

Cebrail Ali var hem rehberimiz

Tarikat babında gizli sırrımız

Pîrin ikrarına durmağa geldim

(İ.A. s. 90-91)

63.

Eğer din bâbından haber sorarsan

Söyle kelâmını bildir efendim

Sual eyle ihsân olsun kelâmlar

Bilemezsem hâlim nedir efendim

Bir günahın farzını on yedi bildim

Yiğirmi sünneti üç fitir kıldım

Sualine cevap vermeye geldim

Viremezsem dövde öldür efendim

Sabah dört, öğlen on belli beyândır

İkindi sekizdir dime ziyândır

Akşam beş yatsı on üç farz ile

Bunu da böylece kıldım efendim

Altmış altı er kal'ayı boyladım

Altıyüz teraviyi hesab eyledim

Ben bir divaneyim böyle söyledim

Buncağz kusura kalma efendim

Kıyaset Hasan'dan gerü kaluram

Aç gözünü sana hoca oluram

Bir yıllık namazı ezber bilürem

Var senden kaçan kördür efendim

Ben binyüz yirmi farzıdur heman
 Yedi bin iki yüz sünnettür tamam
 İncil abâ Zebur Hak delili Kur'an
 O dese sırdur irmek efendim

Mabud gibi sen secdeye oturmuş
 Köy ki, sana yağlı pilav getürmüş
 Bana benden sual sorarsan
 Ballı kıymanı da yersin efendim

Sözü mü olur sencileyin özü çürüğün
 Yüzün görme yüzü, gözü buruğun
 La bak aşağı inmişsin sarığın
 Korkarım başında güldür efendim

Ezazil ileri gelemz deyü
 Sualime cevap viremez deyü
 Sen de Kul Himmet ile baş idemez deyü
 Korkarım ellerde sana güler efendim (Baygül, 1999: 163-164)

64.

Kudret kandilinde gizli sır iken
 Âleme çeşm-i چراغسın sevdiğim
 Al yeşil kırmızı heman nur iken
 Üstada renksin boyasın sevdiğim

Gevheri meve verdi derya dalgaya
 Aşk muhabbet bile geldi dünyaya
 Ebul-Kasım- Muhammed'dir cümleye
 Evliyasın enbiyasın sevdiğim

Evliyadır enbiyadır cümlesi
 Cümlesinin bendesiyim bendesi
 Muhammed'dir cümlelerin serçeşmesi
 Hem dinimsin hem imansın sevdiğim

Çıkıp arş yüzünde daim berk vuran
 Nur olup cümle âleme şevk veren
 Yedinci kat gökte durup haykıran
 Hû diyen heybetli sesin sevdiğim

Kalktı Mekke'den bıraktı sılayı
 Mâ'rrmr eyledi Bağdat Kerbelâ'yı
 Doksan bin ulyâya verdi selayı
 Necef sarına deryasın sevdiğim

Ali idi kendi kendini yuyan
 Yuyup kefenleyip tabuta koyan
 Ali idi mucizâtı gösteren
 Hem yedeni hem devesin sevdiğim

Hasan Hüseyin'i sevdim ezelden

Zeynel'in sevgisin bırakmam elden
 Bakır Câfer-i Sadık'ı görelden
 Kâzım Musa Inza'sın sevdiğim

Muhammed Taki'dir Şah Ali Naki
 Hasanü l-Askerî zülfünün bağı
 Muhammed Mehdi¹ dir gönül burağı
 Cennet bülbülü gülüsün sevdiğim

Cebrail inince Mehdi yanına
 Doksan bin âyet getirdi şanına
 Âb-ı kevser oldu canlar canına
 İnan Hel'eta suresin sevdiğim

Hakk'ı sevmek müminlerin âdeti
 Zira mümine Hak eder rahmeti
 Didaradır muhabbeti vahdeti
 Hem kendisin hem iyesin sevdiğim

Kul Himmet ne sorarsın bu suali
 Hak bir dedim asla yoktur zevali
 Tesbih-i virdimiz Muhammed Ali
 Allah bir Muhammed Ali'sin sevdiğim
 (İ.A. s. 91-92-93)

65.

Gel gönül aşk kitabın al eline
 Serimize ne yazılmış görelim
 Şehadet kelamın getir diline
 Din selverine salâvat verelim

Din selveri Hak Muhammed Ali'dir
 Bizden ihtiyarlar bizden uludur
 Mürvet umduğumuz Gani kerimdir
 Derdimizin dermanını bulalım

Tabipler dertliye derman eylesin
 Hasan insin ummanları boylasın
 Şah Hüseyin aynı erkân söylesin
 Sıdk ile kulak verip dinleyelim

Gelin dinlen imamların sesidir
 İmam Zeynel imamların hasıdır
 İkrarını inkâr eden âsidir
 İkran inkân boynun saralım

İnkâr olan münkir Hakk'a kul olmaz
 Akar gider çevresinde göl olmaz
 Ol imam Bâkır'ın sırrı deyilmez
 Sırrın ile hal evine girelim

Hal evinde hal olağın hal ile
 İmam Cafer bir yol koymuş yol ile
 Biribirimize tath dil ile
 Nasihat teselli öğüt verelim

Öğüt ver bir cana müşkülün kandır

Yönünü Musa-i Kâzım' a döndür
 İmam İnza'nın çerağın yandır
 Üstad nazarına doğru varalım

Sevdiğim üstad nazarı bakıdan
 Hoca Musa Rıza bizi okutan
 Ne buldun ne ararsın yetmiş ikiden
 Seç özünü yetmiş üçe varalım

Daim İslam dini yetmiş üç olur
 İsmail'e inen kurban koç olur
 Evvel âhir bu fânidir göç olur
 Gelen gitmiş biz nemize duralım

Geliciden gel olunca durulmaz
 Taki'yi Naki'yi seven yorulmaz
 İkilikte Hak cemine varılmaz
 İkiliği kalbimizden ıralım

Hak da sever imiş tastık kullan
 Coşkun akar muhabbetin selleri
 Firdevs bahçesinin Asker gülleri
 O gülleri dermeyene verelim

Kul Himmet'im bülbül intizar güle
 Şah Muhammed Mehdi zuhura gele
 Düşmüşlerin elin alıp kaldıra
 Temennan eyleyip yüzler sürelim
 (İ.A. s. 93-94)

66.

Gidi rakip düşmüş gelir kastıma
 Garipçe gönlümde gamım var benim
 Sığınıp gelirim eyyam üstüne
 Gâhi firkat gâhi demim var benim

Bülbül de gül ile koear diken
 Gerçekler unutmaz emek çeken
 Hak mahrum eylemez yağın yakam
 Ali dergâhında umum var benîm

Ali baktım tulü yaktım kör düne
 Sensiz gelen ezberime virdime
 Derdini derman eylesem derdime
 Tabip hacet değil emim var benim

Gerçek âşık bilir bunun farkını
 Sever mâ'budunu yermez terkini
 Dosta ulaştırıp gönül arkını
 Deryalar geçmeğe gemim var benim

Kul Himmet'im âşıkımdır mâ'budum
 Birliğine ikrar verdim şahidim
 Allah bir Muhammed Ali umudum
 Dahi ondan gayrı kimim var benim
 (İ.A. s. 94-95)

67.

....etse var Hak Muhammed Ali
Onlardan gayrı kimim var benim
Sultan Hacı Bektaşî Veli dahi
Onlardan gayrı kimim var benim

Kesildi kervanım işlemez yolum
Bastılar elime kestiler dilim
Hasan Hüseyin'e malumdur halim
Onlardan gayn kimim var benim

Bizlere kabul ettiğin ölümü
İmam Zeynel sen alasın elimi
İmam Bâkır'a arz edem halimi
Onlardan gayrı kimim yar benim

İmam Cafer halimizden bilesin
Biz düşmüşüz elimizi alasın
Kâzım Musa carımıza gelesin
Onlardan gayrı kimim var benim

İmam Rıza'dan bize ola imdat
Muhammed Taki'den ola inayet
Ol İmam Naki'den ola şefaât
Onlardan gayrı kimim var benim

On dört masum-ı pak hem sahip-zaman
On'ki İmamdan tutmuşum daman
Askeri Muhamed Mehdi elaman
Onlardan gayrı kimim var benim

Kul Himmet'im okur asıl gelirim

Şah-ı Merdan Hay der bize bir deyim
 Yeriş İmam Abbas cenab-ı âlim
 Onlardan gayrı kimim var benim
 (İ.A. s. 95-96)

68.

Eğer ben fakire haber sorarsan
 Yâ ben nerde idim nerden gelirim
 Yok değildim şu cihanda var idim
 Pîre hizmet ettim pirden gelirim

Abdürrezzak gibi Hızır'a yettim
 Selman gibi eski dini terk ettim
 Doksan bin küffan Müslüman ettim
 Tecella dağından Tur'dan gelirim

İsa ile bile idim havada
 Musa ile bile idim duada
 Ferhat ile külünk çaldım kayada
 Attım külüngümü zordan gelirim

Nuh Peygamber gibi gemiler çattım
 İletip deryaya ummana kattım
 Yusuf ile bile kuyuda yattım
 Yakup ile âh ü zardan gelirim

Kul Himmet'im bir olalım er ile
 Belki bizim kismetimiz verile
 Üçler makamında yediler ile
 Kırklar'ın olduğu yerden gelirim
 (İ.A. s. 96-97)

69.

Diyar-ı gurbette Cezayir'lerde
 Eller bayram etsin ben ah edeyim
 Ağ gerdan üstünde siyah tellerde
 Teller bayram etsin ben ah edeyim

Kırmızı güllerin dallan yerde
 Mevlâ'm uğratmasın kimseyi derde
 Yaz bahar ayında bulanık selde
 Seller bayram etsin ben ah edeyim

Kırmızı güllerin yanıp tütende
 Virane bahçede bülbül ötende
 Salınıp sevdiğim yola gidende
 Yollar bayram etsin ben ah edeyim

Kısmet olur ben sılaya varırsam
 Sağ selamet Hak selamın verirsem
 Vadem yeter gurbet elde ölürsem
 Çöller bayram etsin ben ah edeyim

Sefil Kul Himmet'im dert bana yeter
 Bunca sefaletim sevdiğim beter
 Yüce dağ başında menefşe biter
 Dağlar bayram etsin ben ah edeyim
 (İ.A. s. 97)

70.

Bana söyle dirler fitne duruyor
 Âlem fitne olmuş nesin söyleyim
 Oğloğlan çekemez anasından cevrimini
 Şöyle dile geldi nesin söyleyim

Önünü fark iyle sonunu tanı
 Tuttuğumuz işler kalur mu yâni
 Budur kıyametin küçük nişanı
 Yaşın menzil oldu nesin söyleyim

Gör ki Kadir Mevlâm netti neyledi
 Hidâyey diyenler derya boyladı
 Her gün de üç beş âşık türedi
 oldu nesin söyleyim

Alçaklar üzüldü yuhâlar itti
 Sene bin üçyüz yirmi dördte tuttu
 Evvel noktasın üstte idi şimdi alta indi
 Âlem bilici oldu nesin söyleyim

Zengin olanlar bilmiyor malını
 Hiç sormazlar fukaranın hâlini
 Terk ittiler Evliyâlar yolunu
 Kavim gayyîd durur nesin söyleyim

Softalar'da cevap virmez pîrinden
 Avratları hicap çekemz arından
 gördüm nûlkün birinden
 perde kalktı nesin söylersin

Kimse duyup ermedi bu hayra

İtibar kalmadı avrada ere
Gerçek olan doğru bakar dîdara
Âlem tecelli oldu nesin söyleyim

Sefil Kul Himmet'im bu ateş n'ola
Gelinler Uğrar kızlar bile
Dilerim bu mülkün sahibi gele
İş mâhşere kaldı nesin söyleyim (Baygül, 1999: 282-283)

71.

Garipsedim seni göresim geldi
Gül kokulu misk ü anber kokuşlum
Sen gideli gönlüm eğlenmez oldu
Gözlerini tusi maya süzüşlüm

Şahin yavrusuna benzer gözlerin
Uruhtan bedene geçti nazların
Beni divane etti şirin sözlerin
Leblerinden oğul balı süzüşlüm

Sen cennetten geldin gülsün fidansın
Aşkın ardınca zarañ edersin
Seyrana mı geldin kande gidersin
Davulbaz ses almış bican sezişlim

Gittikçe gittikçe yâr uzaklaştı
Vardı bir sarı yeri yabırladı

Kul Himmet derdinden çok firaklandı

Murat gölçeğinde gönül süzüşlüm
(İ.A. s. 98)

72.

Külli günahlanm yere döküldü
Hak için abdesti aldığım zaman
Sağ yanıma iki melek dikildi
Sabah namazını kıldığım zaman

Gökten yere indirdiler Burağı
Hû deyince yakın eyler ırağı
Dünyadan ahrete yanar چراğı
Öğlen namazını kıldığım zaman

Gökten yere saf döküldü melekler
Ana intaç idi çarkı felekler
Hak katında kabul olsun dilekler
İkindi namazını kıldığım zaman

Sofunun iyisi seraser gezer
Türamen kâtibi hayrını yazar
Cennet-i âlâyı Hak kendi düzer
Akşam namazını kıldığım zaman

Sofunun iyisi beş vaktin kılar
Anın içi dışı nur ile dolar
Hak Muhammed Ali yardımcı kılar
Yatsı namazını kıldığım zaman

Kul Himmet çağırır ey Hızır İlyas
Şilinsin kalbinden kara ile yas
Yedi Yasin ile üç dahi İhlas
Allah nasip etsin öldüğüm zaman
(İ.A. s. 98-99)

73.

Muhammed Ali'nin izine düştüm
 şah'ın Kanber'ine vardım sabahtan
 Muhabbetin kandilleri yanıyor
 Eşiğine yüzüm sürdüm sabahtan

Zülfikar'la Düldül nura batıyor
 Fatma Ana ona meyil katıyor
 Seher bülbüleri çığırıp ötüyor
 Dillerine destur verdim sabahtan

Çığıralım Hacı Bektaş pirime
 Aldı sancağını girdi Urum'a
 Ağlarken bir melek geldi yanıma
 Gönlüme teselli verdim sabahtan

Hasan bahçesine gir pazar eyle
 şah Hüseyin ile hub nazar eyle
 İmam Zeynel bülbul gibi zar eyle
 Enelhak dedim de durdum sabahtan

İmam Bakır sevdiğimdir yârımdır
 Cafer Sadık üstazımdır pîrimdir
 Musa Kâzım Rıza dili şirindir
 Eyvallah dedim de durdum sabahtan

Taki'den Naki'den dersim okurum
 Askeriyem, dost bağında şakırım
 Muhammed Ali'den dersim okurum
 İndim de dersimi aldım sabahtan

Çağır **Kul Himmet'im** Mehdi Dedem'e

On İki İmamla Gani Huda'ma
 Havva Ana ile Hazret Âdem'e
 Cümlesine destur verdim sabahtan
 (İ.A. s. 99-100)

74.

Benim sevdiceğim Muhammed Ali
 Ay ile gün gibi doğar sabahtan
 Zülfikar belinde Düldül altında
 Kanber önü sıra gelir sabahtan

Yoktan var eyledi cümle âlemi
 Cebrail cihana çaldı kalemi
 Her kim diler ise On'ki İmamı
 On'ki İmamları sorar sabahtan

Doğrudur Hasanla Hüseyin'in yolu
 Zeynel Âbidin'in balkıyor nuru
 Bâkır'dır ol dinimizin serveri
 İmam Cafer'dir ders alır sabahtan

Kâzım Musa dahi gizli sır idi
 İmam Rıza şar içinde şar idi
 İmam Taki sanki bir top nur idi
 İmam Naki dükkân açar sabahtan

Hasanü'l-Askeri dalga getirir
 Öküz balık bu dünyayı götürür
 Muhammed Mehdi divan kurmuş oturur
 Sancağın altına alır sabahtan

Söyletirse beni pîrim söyletir

Hakkın didanm seyran eyletir
Kul Himmet gürüh-ı Naci evlâdı
 Özün berdar eder durur sabahtan
 (İ.A. s. 100-101)

75.

Yezit sana eylediğim teberra
 Ezeldendir ezeldendir ezelden
 İmama tecella yezide teberra
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Lanet olsun yürü bire havariç
 Yüz bin namaz kılıp ister tut oruç
 Vardım baktım aslın hariç sen hariç
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Yağlandı kapağı bulundu çömlek
 Yezide müstehak teberra kılmak
 Mümin şehit münkirse murdar ölmek
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Siz ağn kattınız Hasan aşına
 Cefa eylediniz Hüseyin'in eşine
 Bu teberra Muaviye'nin soyuna
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Muhammed'den ayırdılar Ali'yi
 Naçarlıktan beri edip Veli'yi
 Hüseyinler sever Merdan Ali'yi
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

İmam Zeynel evi sanki bir zindan

Bâkır'a çok cefa eyledi Mervan
 Câfer-i Sadık'ın kurduğu erkân
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Benim sevdiceğim Müsa-i Kâzım
 İmam İnza'dan ayırmanı özüm
 Benim bu dergâha daim niyazım
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Muhammed Taki de canımda canan
 İmam Ali Naki kalbimde iman
 Âşıklara bu muhabbet bu nişan
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

;

Hasan Askeri'yle Mehdi Muhammed
 Sevene ırahmet sevmeze lanet
 Münkire cehennem mümine cennet
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Dilerseniz eğer Hakk'ı görmeyi
 Var bir gerçek erden alın örneği
 Mü'minîh kalbinde Hâk çekirdeği
 Ezeldendir ezeldendir ezelden

Geda Kul Himmet'im gördüm düşümde
 Ali'nin sevdası vardır başımda
 Yemen'deki hayal burda peşimde
 Ezeldendir ezeldendir ezelden
 (İ.A. s. 101-102)

76.

Cümle âlem muhabbete âşıktır
Eğer sen de âşık olabilirsen
Ruhun ermişi dosta ulaşıktır
Silip de aynanı görebilirsen

Dosta kumaş alınması âdettir
Bezirgan ziya görse bir ulu derttir
Birisi ırahmet biri mürvettir
Bu yolun çevrine doyabilirsen

Eğer sen bu yola olmazsan talip
Matlubun bulmazsın n'eylersin gelip
Yollar haramilik beller yağarlık
Merdansız menzilin alabilirsen

Mânide şu dünya murdar üleştir
Yetir nefsin gülün yetir talaştır
Bir merde merdane özün ulaştır
Muhabbet halinden bilebilirsen

Muhabbet Muhammed Ali sayıldı
Can ziyadan aşk kafadan koyuldu
Bunun aslı mürebbiden duyuldu
Deyip de nutkunda durabilirsen

Zahid bizim île niçin sürüşür
Her kişi ki sevdiğiyne görüşür
Ervahımız Hüseyinî'ye karışır
Beri gel beri gel gelebilirsen

Kul Himmet'im dosta var alı gönül

Her yareye merhem saralı gönül
 Be hey yâr elinden yareli gönül
 Var imdi gül imdi gülebilirsen
 (İ.A. s. 103)

77.

Ey âşiki saramadım yâremi
 Yâreme em olup merhem çalasın
 Yarem deşilmiştir sarılmaz madem
 Arayıp da hekimini bulasın

Dört kapı açıldı hangisi vardır
 Bu manaya ermek hayli hünerdir
 Deryanın dibinde kaç şehir vardır
 Çarşısını pazarını bilesin

Mehdî çıkmış diye tellâl bağırdı
 Bir teknesi vardır kırklar yoğurdu
 On iki kız sekiz oğlan doğurdu
 Onların ne olduğunu bilesin

Âşıkların sözlerine has derim
 Muhammed'i gördüm Ali dost derim
 Yedi bin yedi yüz âyet isterim
 Yüz on daha vardır onu bilesin

Benim sevdiceğim Takî Nakî'dir
 Dost bağında bülbüller şakıtır
 Yüz kardaşın hocası var okutur
 Onların da ne olduğun bilesin

Düzüm düzüm olmuş yüzünün beni

Açılmıştır gül benzinde yanağı
 Sar'öküzün alnındaki beneği
 Kanadında ne yazılı bilesin

Var bul bir delilin yaka fenerin
 Kaç hamail vardır şems ü kamerin
 Sar'öküzün bastıcağı mermerin
 Direğinde ne olduğun bilesin

Âriflerin sözü hilaf yazılmaz
 Güher olmayınca hatem düzülmez
 Bir kız vardır hergiz kuşağı çözülmez
 Anasının kande olduğun bilesin

Dinleyin Kul Himmet'in sözlerin
 Onda gördüm yedilerin izlerin
 Muhammed'in koynundaki kızların
 Huri midir peri midir bilesin (Kaya, 2000: 425)

78.

Cüm'âlemin ayıbını saklaya
 Gönlünde bir derya gerek talibin
 Söyledikçe dilinden gevher yağa
 Özü lâ'l-i kimya gerek talibin

Zebanında er gerektir sözleri
 Daim temennada gerek yüzleri
 Birbirinin ayağının tozlan
 Gözlerine tutya gerek talibin

Dost aşkına nuş eyleye zehirler

Görüncek imana gele kâfirler
 Sanarsa da iman ola küfürler
 Dört duvarı kible gerek talibin

Talip matlubundan ayrı gerekmez
 İnsan gerek hayvan huylu gerekmez
 Matlubundan özge meyli gerekmez
 Zebanından gevher yağa talibin

Tuttuğu etekten elin çekmeye
 Mahşer divanında mahrum çıkmaya
 Baş verip küffar yapısın yıkmaya
 İkrarından bina gerek talibin

Hak tecelli eder biri birinden
 Haberdar ola hakikatin sırnndan
Kul Himmet Murtaz a Ali pirinden
 Başında bir sevda gerek talibin
 (İ.A. s.65)

79.

Çoktanberi yâr gözlerim ben seni
 Gönlümün aş naşı yâr sen mi geldin
 Şu hasta gönlümün bağı bostanı
 Ayva turunç elma nar sen mi geldin

Sen de sevdiğimin ilinden misin
 Yoksa has bahçenin gülünden misin
 Güzel Muhammed'in terinden misin
 Cennet-i âlâdan hur sen mi geldin

Hindidir yarimin kaşları hindi

Yoksa melek midir arştan mı indi
 Bir su ver içeyim yüreğim yandı
 Temmuz aylarında kar sen mi geldin

Gelip şu karşıma oturan mısın
 Serim sevdalara yetiren misin
 Ağır yüklerimi götüren misin
 Katar maya ile yâr sen mi geldin

Kul Himmet aklını başına devşir
 Pirin sevdaları sere kavuşur
 Yarimin giydiği al ile yeşil
 Çarşılar bezenmiş al sen mi geldin
 (İ.A. s. 104-105)

80.

Dilerim onmasın şu Mülcem Oğlu
 Hañer ile kanın döktü Ali'nin
 Kodu gitti Bağdat gibi şarını
 Gözünün yaşını döktü Ali'nin

Ali'm bir dağ idi, eridi sızdı
 Kanber ara yerde ayrılık sezdi
 Tabutunu Hasan, Hüseyin düzdü
 Tabutuna bir nur doğdu Ali'nin

Ali'm de çekmedi dünya firkatin
 Alır azad eder, kulları satın
 Fatma Ana ile Şehribar Hatun
 Libasın üstüne döktü Ali'nin

Bir nur doğdu Muhammed'in veçhinden

Zülfikar oynatır Çin ve Maçın'den
 Doksan bin evliya kabir içinden
 Mezarı misk gibi koktu Ali'nin

Kul Himmet'im bilinmedi kadri
 İstediler Veyis ile Hızır'ı
 Sardılar âb-ı zemzem çadırı
 Ağ maya kapısına çöktü Ali'nin
 (Öztelli, 1996: 79)

81.

Âlemde onmasın hey gidi Yezit
 Hañçer ile kanın döktü Ali'nin
 Terkeyledi Bağdat gibi sarını
 Ecel borcu belin büktü Ali'nin

Ali'm bir dağ idi eridi sızdı
 Kanber ara yerde ayrılık sezdi
 Tabutunu Hasan Hüseyin düzdü
 Gözleri yaş ile doldu Ali'nin

Ali de çekkerdi dünya fırkatin
 Aldıazad etti kullan satın
 Fatma Ana. ile Şehriban Hatun
 Libasın üstüne döktü Ali'nin

Kurulu yayımı nice basayım
 Ben Hakk'ın emrine nice küseyim
 Buyurdu ki İmam Hasan Hüseyin
 Zülfikar'm deryaya attı Hüseyin

D erildi geldiler kırklar yediler

Ab-ı zemzem suyu ile yudular
 Dem eyleyip tabutuna koydular
 Bir arap devesin yetti Ali'nin

Aldırdım elimden dostumu deyü
 Kanber de ağladı ya veli deyü
 Nereye götürün babamı deyü
 Hasan devesini tuttu Ali'nin

Bir nur doğdu Muhammed'in vechinden
 Zülfikar oynadı Çin ü Maçin'den
 Doksan bin evliya kabri içinden
 Mezan misk gibi koktu Ali'nin

Kul Himmet'in bilinmedi kadiri
 İstediler Veyis ile Hızır'ı
 Kefeninin ab-ı zemzem çadırı
 Yeşil nur üstüne çöktü Ali'nin
 (İ.A. s. 105-106)

82.

Bî-vefalık edip anda durmayan
 Heft dostu dilbere ikrar n'eylesin
 Can gözü ile Hakk'ı görmeyen
 Baş gözün gördüğü nazar n'eylesin

Şunun aşk eseri yoksa canında
 Yakınırım şekki var imanında
 Lâ'l taşı çay taşı birdir yanında
 Yakınsız talibe rehber n'eylesin

Sarrafa oldur yollarını araya

Bir işi işle ki Hakk'a yaraya
 Bin söyle kâr etmez kalbi karaya
 Yakınsız talibe rehber n'eylesin

Erenler rahmeyler doğru gelene
 Dergâhtan nasip yok eğri gelene
 Ezelden imanı eğri olana
 Keramet mucizat tafer (?) n'eylesin

Zahit gel beli de Âl-i Aba'ya
 Ne için bakarsın nur-ı Huda'ya
 Gerek mescide var gerek Kabe'ye
 Dışın sofı için kâfir n'eylesin

Kul Himmet der pîrim benim Ali'dir
 Ezelden can ü aşkın abdalıdır
 Her nereye baksam âlem doludur
 Kör düştüğün görmez inkâr n'eylesin
 (İ.A. s. s. 106-107)

83.

Ezelden divane kıldı aşk beni
 Hüseyinî'yiz mevaliyiz ne dersin
 Yine ta'n edersin tarik düşmanı
 Hüseyinî'yiz mevaliyiz ne dersin

Şefaatçim Muhammed Mustafa'dır
 İmanımız Ali aynı vefadır
 Pîr elinden zehir içsem şifadır
 Hüseyinî'yiz mevaliyiz ne dersin

Şah Hüseyin eşiğinde sailiz

Yezidin münkirin Azrail'iyiz
 Şah-ı Kerbelâ'nın Tufail'iyiz
 Hüseyin'yiz mevaliyiz ne dersin

Zeynel Âbidin'den Bakır'a yettik
 Câfer-i Sadık'ın yolunu tuttuk
 Şükür iman ettik can cana kattık
 Hüseyin'yiz mevaliyiz ne dersin

Musa-i Kâzım'dan erişti irşat
 İmam Inza'nın buyruğun gözet
 Yezitlere lanet mümine rahmet
 Hüseyin'yiz mevaliyiz ne dersin

Muhammed Taki'dir hem Ali Naki
 Hasan Askeri'den dolu içtik saki
 Şeyh olmak şah olmak mürşidin işi
 Hüseyin'yiz mevaliyiz ne dersin

Kul Himmet'im müridiydim Dehman'a
 Özüm ulaştırdım sahip-zamana
 İradet getirdim Şah Tahmasb Han'a
 Hüseyin'yiz mevaliyiz ne dersin
 (İ.A. s. 107-108)

84.

Hey gaziler yıldızımız tutuldu
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin
 Derdin veren dermanını vermez mi
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin

Çelebiler ırak yola gittiler
 Kazdılar hendeği tamam ettiler
 Cellatlar Önünce atın yettiler
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin

Çelebiler ırak yola kuruldu
 Yeşilleri dellallara verildi
 Gözyaşından yerler gökler delindi
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin

Çiçek gibi gözyaşına döküldü
 Atanın ananın beli büküldü
 Kerbelâ'da genç aslanım yıkıldı
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin

Kul Himmet'im son harmanım savruldu
 Atanın ananın başı çevrildi
 Kerbelâ'da genç aslanım devrildi
 Ali'nin evladı İmam Hüseyin
 (İ.A. s. 108-109)

85.

Kişinin başına olmaz işler gelür
Bizi kurtaran imam Hüseyin
Kusur bende imiş kime ne diyem
Bizi kurtaran imam Hüseyin

İletüp hayıra demedi bizi
Erenler çiğnemez yerdeki yüzi
Yarın yol gününde isterik sizi
Bizi kurtaran imam Hüseyin

Âşık olan bu sevdadan yorulmaz
Merhem olmayınca yaram sarılmaz
Kul bunalmayınca er çağırılmaz
Bizi kurtaran imam Hüseyin

Bir nefesnen içeriye katıldık
Bir karından dışarıya atıldık
Münkirlerin durağına tutulduk
Bizi kurtaran imam Hüseyin

Öksüz Kul Himmet'im yolları aşam
Mürveti mi kalur sana çağırın kişi
Oniki İmam'ların ser çeşme başı
Bizi kurtaran imam Hüseyin
(Baygül, 1999: 229)

86.

Münkir ben pirime inkâr değilim
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin
 Hanedan düşmanına yâr değilim
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Muhammed'dir iki cihanın şahı
 Ali'dir âşıkların kıblegâhı
 Hasan Hulki kudret fazl-ı ilâhi
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Dillerde yadigâr söylenir adın
 Gönlümün evinde tahtın bünyadm
 Salkıyıp nur oldu Zeynel Âbidin
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Muhammed Bâkır'dır gönlü ganidir
 Âşıkların can içinde canıdır
 Hem sahavet hem mürüvvet kânıdır
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Cafer-i Sadık'tır gönlüm hemrahi
 Musa-i Kâzım' dır haktır dergâhı
 Ali Musa Rıza müminler şahı
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Taki'ye kul oldum Naki'ye kemter
 Pîrim mürşidimdir Hasanü'l- Asker
 Düldülle Zülfıkar sahib-i Kemter
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin

Kul Himmet içtiğin doludur demdir
 Mehdinin irşadı sahip-zamandır
 Pirimiz Ali'dir duvaz imamdır
 Pîrim serverimdir İmam Hüseyin
 (İ.A. s. 109-110)

87.

Be gaziler Muhammed'in Ali'nin
 Dünyaya geldiği gün huğun bugün
 Cumaya gecesi hünkâr Veü'nin
 Anadan doğduğu gün bugün bugün

Hariciler ok attılar üstüler
 Mancınığın kurup zahim açtılar
 İmanı Hüseyin'in kanın içtiler
 Kanını döktüğü gün bugün bugün

Şehriban Ana'ya neler ettiler
 Açtılar mah yüzün seyran ettiler
 Yigirmi dört bacı üryan ettiler
 Deveye bindiği gün bugün bugün

Kimseye vermesin Eyüp derdim
 Hakk'a şükrederdi kârımız verdi
 Sakladı bedenini döktü kurdunu
 Hak kerem kıldığı gün bugün bugün

Mah-ı Şerif derler bir ulu kale
 Cem'i halk derile oraya gele
 Hışım hışım ile hem soran ola
 Merika (?) olduğu gün bugün bugün

Orda hüküm iki olmaz bir olur
 Mazlumun hakkını zalimden alır
 Severler demiyse yüzü kara olur
 Yanıp kül olduğu gün bugün bugün

Kul Himmet'im var mı sözümde hata
 Bakmaz mısın alna yazılan kıta
 Cumaya gecesi mümin cennete
 Cennete dolduğu gün bugün bugün
 (İ.A. s. 110-111)

88.

Ağlar da gezerim dağlar başında
 Yâr elinden yarası var gönlümün
 Gündüz hayalimde gece düşümde
 Yâr elinden yarası var gönlümün

Felek soldurunca açılan gülüm
 Ötmez oldu aşk bağında bülbülüm
 Eğer dostlar sorarlarsa ahvalim
 Yâr elinden yarası var gönlümün

Yâre yâr olanlar bana yâr ise
 Dursa benim ile bile yürüse
 Ya çekilen nedir gam ile gussa
 Yâr elinden yarası var gönlümün

Bahri olmayanlar ummana dalmaz
 Akar şu gözümün yaşı korumaz
 Her tabip yaraya merhem saramaz
 Yâr elinden yarası var gönlümün

Sefil Kul Himmet'im kime ne deyim

Kime derdini yanıp halim şu deyim

Kime kimden kimi şekva edeyim

Yâr elinden yarası var gönlümün

(İ.A. s. 111-112)

89.

Her sabah her sabah kalkar silkinir

Şeytanın atına biner avratlar

Hışrn ile erinin yüzüne bakıp

Peygamber kavlinden çıkar avratlar

Birisi içerde başını bağlar

Birisi taşrada obayı kollar

Atların kapıda kuyruğun teller

Şeytanın sancağın çeker avratlar

Çıkmış yücesine engine bakar

Ayağına bakmaz başına bakar

Hocadan gelmiş hep cümle kızlar

Şeytanın dersim ahr avratlar

Kıyamet kopsa kov söyler unutmaz

Eli değip kendi başın kaşmaz

Yükün çözüp içeriye taşımaz

Alçaktan yüceye çıkar avratlar

Pek azgın bed ile avratın feyli

İyisin sorarsan oraktan eğri

Yârini görünce titirer canı

Şeytanın alemin çeker avratlar

Okuyanı fermam bildireni deyü
 Cihanı kendime güldüreni deyü
 Düşür em erimi öldürem deyü
 Derin derin kuyu kazar avratlar

Sefil Kul Himmet'im necatsız eri
 Şeytandır avratın üstadı pîri
 Yalınız bir şehri yıkıyor biri
 Şeytanın sancağın çeker avratlar
 (İ.A. s. 112-113)

90.

Pîrlik âleminde bir güzel gördüm
 Muhabbetten Muhammed'dir ismi var
 Bir adı cennette Ebü'l-Kasım'dır
 Külli şeyden sebebi var kısmı var

Bir adı göklerde çığırdı Ahmet
 Mukarrirlik ile şadd-i mukayyet
 Huda'sı mücella ruhu mücerret
 Kandilde bir nur yaratmış dostu var

Ol nurun birisi âlâdır âlâ
 Lahmike lâhm etmiş su- ile Mevlâ
 Hel'ata şanında sırr-ı muallâ
 Sedd-i seyfullahın kudret desti var

Has an'la Hüseyin evlad-ı Hay der
 Zeynel'den Muhammed Bâkır'ı Câ'fer
 Kâzım Musa İnza'ya ya server
 Şah-i Horasan'da imam nesli var

Muhammed Taki'yi severim candan
 Aliyye'l-Naki'ye uyduk erkândan
 Hasanü'l-Askeri sahip-zamandan
 Mehdi çıkar havaricin hasmı var

Bahıtlı şunları seven canlan
 Dergâha doğrulmuş cümle yönleri
 Cennetten çıkar kuduret hunları
 İyesinden kazancı var kisbi var

Kul Himmet sıdk ile demiştir beli
 Kim ola sevmeye böyle güzeli
 Tesbihimdir Allah Muhammed Ali
 Irak değil birbirine vasfı var
 (İ.A. s. 113-114)

91.

Birlik âleminde bir güzel gördüm
 Leblerin sükkeri var kandi var
 Âşıklar çok imiş aradım buldum
 Nice bencileyin derdinıendi var

Kim gelirse bu sevdaya bulaşır
 Muhammed Ali'den kısmet ulaşır
 Muhabbet nuruna düşmüş dolaşır
 Âşıkın boynunda ikrar bendi var

Sevdalan gitmez hayalde düşte
 Gönül ne gezersin semada arşta
 Mağrippe maşırıkta Yemen'de Beç'te
 Âlemde misli yok hemen kendi var

Gah gelir gülşende gökte görünür
 Gah gelir isimde dilde görünür
 Gah vücuda girer Sultan görünür
 Âşıkların türlü türlü fendi var

Kul Himmet'imeyder sever dilberi
 Kahr-ı küfrün nuş edersen gel beri
 Budur kâinatın yekta gevheri
 Her nereye baksan Ali kendi var
 (İ.A. s. 114)

92.

Her bir söze sakın dilin uzatma
 Doğru söyleyene dilde nemiz var
 Aybın görüp elin gıybetin etme
 Kendimiz görelim ilde nemiz var

Nadana söz atıp dile getirme
 Cahile uyup da kendin yitirme
 Her ağaç dibine varıp oturma
 Meyvesi olmayan dalda nemiz var

İhtilaf çoğaldı okur kitaptan
 Her bağa girilmez oldu gazelden
 Ayırma gönlünü sen de sohbetten
 Halk içinde kıl ü kaide nemiz var

Herkese kaş çatıp fena söyleme
 Helaldan gayrıya minnet eyleme
 Her güle gül diye hizmet eyleme
 Dikende açılan gülde nemiz var

Olur olmaz yerde, çok sır verilmez
 Cümle bir sıfattır kâmil bilinmez
 Her akan suların abdest alınmaz
 Yuvarlanıp akan selde nemiz var

Sakın bir kimsenin metân satma
 Bülbül gibi bezm-i gülşende ötme
 Her gördüğün bala parmağın batma
 Lezzeti çıkmayan balda nemiz var

Kul Himmet'im der ki bu sır Ali'nin
 Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin
 Kurbanıyım erkânının yolunun
 Kırmızıları giydik alda nemiz yar
 (İ.A. s. 115)

93.

Vücudum şehrin gir seyran eyle,
 Çık yüzün üstüne, cihana dilber.
 Serden gayrı sermayem yok elimde,
 Serimden ziyade daha ne dilber.

Bunca aşıkların aklın almışsın,
 Nicesini bu sevdaya salmışsın,
 Hindistan ilinden kumaş gelmişsin,
 Söyle, metâna baha ne dilber.

Bunca aşıkların sendedir meyli,
 Gezdirdin cihanı, dolandım hayli,
 Bir Şirin gelmiştir, bir dahi Leyli,
 Bir de sen gelmişsin cihane dilber.

Yakuttur yanağın, hilaldir kaşın,
 Şekerdir dudağın, incidir dişin,
 Gezdim şu cihanı, yok imiş eşin,
 Bulamadım hüsnüne bahane dilber.

Kaşların “lamelif” gözlerin “ayın”
 Hûri kızlarında yok imiş tay’ın,
 Sığındır bakışın, ceylandır soyun,
 Gözlerin benziyor, şahana dilber.

Ben bezirgân olsam, sen de bir esir,
 Yeter mi bahana Şam ile Mısır
 Yüz bin altın versem, daha ne kusur
 İşte kıymetine, daha ne dilber.

Aşık derler cemalini görene,
 Evlad-ı Resul derler yeşil sarana
 Sefil Kul Himmet’in nedir, diyene
 Kölemdir, diyesin sorana dilber.
 (Özmen, 1995: 345)

94.

Ol kudret nuru kandilde iken
 Şefaati Mustafa’ya verdiler
 Ruhlar ta karınca şeklinde iken
 Şeraiti ulemaya verdiler

Huda kân emrinde, kaf ile nun da
 Bunu bilmek gerek çarh-ı gerdünde
 Zülfikar elinde, düldül altında
 Cesareti Murtaza’ya verdiler

Ne esrar var gör kim hüküm calarda
 Alimler tafsilin görüp kitapta
 Yüz yirmi dört bin nebi turabda
 Sematı mesihaya verdiler

Himmedi nuş etti aşk ırmağında
 Peygamberler tahtı arşın sağında
 Şakka elkamer nuri bir parmağında
 Mucizatı enbiyaya verdiler
 (Atalay, 1991: 138-139)

95.

Atası Muhammed Fatima kızı
 Bakın Patm'Ana'mız üç ay dardadır
 Anların çektiği musahib kavli
 Bakın Fatm'Ana'mız üç ay dardadır

Fatm'Ana Ali'ye söz karşı kodu
 Ali Muhammed'e şekvaya vardı
 Muhammed kızını düşkün eyledi
 Bakın Fatm'Ana'mız üç ay dardadır

Hasanla Hüseyin dardayken oldu
 Hazret-i Zehra da kundağa sardı
 Hem Hasan Hüseyin müryete erdi
 Bakın Fatm'Ana'mız üç ay dardadır

Hasanla Hüseyin dardayken oldu
 Yetmiş bin evliya derildi geldi
 Doksan bin evliya şefaat kıldı
 Bakın Fatm'Ana'mız üç ay dardadır

Yeryüzünü yeşil çimen bürüdü
 Libasını çözdü donlar döküldü
 Çeşmi yaşı değirmenler dönderdi
 Bakın Fatm'Ana'mız üç ay dardadır

Kul Himmet 'im bu nefesi bilenler
 Gökyüzüne yeşil meydan kuranlar
 Ufacık tefecik terceman olanlar
 Bakın Fatm'Aria'mız üç ay dardadır
 (İ.A. s. 116)

96.

Dünya ile bir pazarlık eyledim
 Ne virane ne harabe ne şendir
 Seyrettim de bir dükkâna uğradım
 Ne çarşıdır ne bedesten ne handır

Sırr-ı surullahtır âleme inen
 Dedim harfin manasını duyana
 Çiçeğe uğradım kokusu bana
 Ne bağdadır ne beğbandır ne güldür

Bir makam seyrettim ya kim gelecek
 İkrarsızlar kıyamete kalacak
 Bir gerçek harfim var mana alacak
 Ne mezheptir ne imandır ne dindir

Yed'iklim çar köşe kilidi birdir
 Ana akıl ermez bir gizli sırdır
 Sorarsan anha dünya misaldir
 Ne ağızdır ne burundur ne dildir

Kitabın kalbinde olur mu iman
 Ümmet-i billah da Ali'ye ayan
 Doluyu bu demde elime sunan
 Ne âdemdir ne insandır ne kuldur

Kul Himmet'im bu manadan al imdi
 Alamazsın bir gerçeğe sor imdi
 Senede bir kere doğdu dolandı
 Ne ülkerdir ne yıldızdır ne gündür
 (Kaya, 2000: 431)

97.

Bektaş-ı Veli'nin yolun bilmeyen
 Gündüzü karanlık gece sayılır
 Evlad-ı Ali'ye biat etmeyen
 Zümresi münafık pice sayılır

Evlad-ı Mürsel'dir tutmazsa damen
 Anlardan ıraktır din ile iman
 Her kim Ali evlada ederse güman
 Yüz bin emek çekse hiçe sayılır

Arşın yücesidir başımın tacı
 Ka'be'ye ulaşır zülfürün ucu
 Ehl'i beyt katarı güruh-ı naci
 Cümle güruhlardan yüce sayılır

Kul Himmet'im bu manaya erenler
 Zamanında imanını bulanlar
 Hazret-i Hünkâr'ı mürşit bilenler
 Bir niyazı yüz bin hoca sayılır
 (Kaya, 2000: 431-432)

98.

Sana derim sana divane sofu
Eğer kalp ararsan bu kalp sendedir
Hak Teâlâ seni övmüş yaratmış
Din ü iman ile Kur'an sendedir

Cismini de dört nesneden yarattı
Ervahından ervahına nur kattı
Cümle melek Âdem'e secde etti
Cemaat ararsan iman sendedir

Eline dest verdi beline kemer
Taç Muhammed Ali şems ile kamer
Şah Hasan Hüseyin ol İmam Cafer
Bakıra kân olan sultan sendedir

İleri gel derim beri gelmezsin
Muhabbet gömleğin bir hoş giymeysin
Okuduğun ilmin aslın bilmezsin
Cafer'in mezhebi erkân sendedir

Mürşit eşiğine sürsen yüzünü
İmam Inza'ya söyle sözünü
Pirinden ayırma sakın gözünü
Taki Naki Asker heman sendedir

Gelmiş haber ister İmam Mehdi'den
Ol iblistir gaip ilme hükm eden
Ne ararsın Şam-i Şerif Mekke'den
Kâ'betullah ile Fırkan sendedir

Kul Himmet'im gezer oldum ırağı

Süremez kimse Şeyh Safî. süreği
 Hak kadı Muhammed ilmin durağı
 Vücudun kuşudur mihman sendedir
 (İ.A. s. 116-117)

99.

Efendim cemalin görmeğe geldim
 Muhammed Ali'nin nuru sendedir
 Ayağına yüzüm sürmeğe geldim
 Hasan Hüseyin'in nuru sendedir

Ervah-ı ezelde kandilde nurdur
 Hacı Bektaş Veli pîr sana yârdır
 Lâhmike lâhmi ikranna vardır
 Şahın pinhan olan sırrı sendedir

Fahr-i Âlem elif tacı giyindi
 Kırkların ceminde saki can idi
 Serden baştan geçip mest üryan idi
 Yedi ehl-i irfan hali sendedir

Fatıma Ana'sı cömert ganisin
 İrahmet deryası gevher kânısın
 Cümle aşıkların secdegâhısın
 İlm-i ledün ilm-i kitap sendedir

Zühre yıldızını alnında gördüm
 Cavidan okurum her seher virdim
Kul Himmet dergâha yüzümü sürdüm
 Muhammed miracı nutku sendedir
 (İ.A. s. 117-118)

100.

Alçakta yücede yatan erenler
 Ayrılık derdinin dermanı nedir
 Önümüzce giden bozatl Hızır
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Deryanın yüzünde döner üç gemi
 Yiyelim içelim sürelim demi
 Deryanın bekçisi ol Hızır Nebi
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Deryanın dibinde ufacık damlar
 İçinde oturur ne güzel canlar
 Deryanın bekçisi On'ki İmamlar
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Ak sadeler giymiş incedir beli
 Severim gayetten şirindir dili
 Tann'mn aslanı Hazret-i Ali
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Küser isem ben yârime küseyim
 Siyah zülfün man yüzüne asayım
 Kerbelâ'da yatan İmam Hüseyin
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Bidemden akıttım kan ile yaşı
 Sineme basayım toprağı taşı
 Rumeli'de yatan Hacı Bektaş'ı
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

İstanbul'da yazındır goçeği
 Kerbelâ'da görünüyor sancağı
 Dedem Hızır Abdal pîrim ocağı
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Dünyanın ötesi bir dipsiz anbar
 Ali'nin yoldaşı Zülfikar Kanber
 Kabe'yi yaptırdı Halil Peygamber
 Ayrılık derdinin dermanı nedir

Kul Himmet'im okur aktan karadan
 Bizi ayırmasın cemden sıradan
 On sekiz bin âlemleri yaratan
 Ayrılık derdinin dermanı nedir
 (İ.A. s. 118-119)

101.

Amân mürvet bir müşkülüm var benim
 Nacinin gittiği doğru yol nedir
 Besmeleden sonra Tanrı kelamı
 Kudret kalemini tutan el nedir

Kur'an azim gökte mi yazılmıştır
 Yoksa yeryüzünde hoca yazmıştır
 Kangı ay kangı gün nazil olmuştur
 Getirip de haber veren kul nedir

Yüz yirmi dört bin nebiden evveli
 Kurulmadan şu dünyanın temeli
 Ay ile gün yayılmazdan evveli
 Mağripten maşnka doğan gün nedir

Kâmilim sanmadasın birini
 Bilir misin kâmillerin pîrini
 Pîrim Muhammed Ali'nin nurunu
 Neden halk eyledi kudret el nedir

İnceden inceye kurdular yolu
 Kime mürşit kime rehber demeli
 Dört kitapta yazılmadan evveli
 Aslımıza cevap veren dil nedir

Yer gök yapılmazdan evvel nur idi
 Hak Muhammed Âli anda var idi
 Sırrı buy eyleyip hem settar idi
 Bu meydanda hazır olan er nedir

Kul Himmet aşk ile aklım şaşırdım
 Kudret lokmasını anda pişirdim
 Kim kesti kim biçti kime giydirdim
 Hırka ile tacı diken el nedir
 (İ.A. s. 119-120)

102.

Âdemoğlu şu cihana gelince
 Kuru ağaçta gül bitmiş gibidir
 Kâmil olup on yaşına gelince
 Yükünü kumaştan tutmuş gibidir

Bir tek eşiğine başım yaslasam
 Yüzüm dönüp ol,..... yetsem
 Giderken sevdiğim sesin isitsem
 Gökte gönül turnam uçmuş gibidir

O nedir i'den i'ye ay ile
 Yiye içe yakasından soluya
 Şahın sofrasında karnın doyura
 Kend'eliyle ağı içmiş gibidir

Dostun bahçesinde yayılan ceran
 Yad avcı gelmesin sen sana yören
 Şem'asın delire salını veren
 Kendisin çileye atmış gibidir

Kul Himmet'im sözüm yoktur yalana
 Gönül kuşu şu cihanı dolana
sevdiği yasta olana
 Günde düğün bayram etmiş gibidir
 (İ.A. s. 120-121)

103.¹⁰

Hayallerin beni mecnun eyledi
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir
 Didar-ı muhabbet serimde kaldı
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Şimdiki mahluka düştü gulgule
 Elif hattın söylemiştir dal dala
 Bir kez güle baksam bir de bülbüle
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

¹⁰ d. 13/Hakikat kapısı açıldı bugün
 13/Cuş etti dalgalar saçıldı bugün
 14/İçmedim içmeden mest oldum bugün
 19/Zeynel Âbidin'in içtiği meyin
 21/Muhammet Bakır'dan bulduk ilacı
 22/Başında getirir Elifi Tacı
 26/Gösterir mârifet erkanı yolu
 27/İmam Rıza da bir velinin gülü
 30/Erenler halledüp kandığım kana

Bülbülün figanıvardır gülüne
 Canım kurban imamların yoluna
 Umarım ki imdadımda buluna
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir (Öztelli, 1996: 57)

Muhabbet kapısı açıldı bugün
 Coştı dalgalarım fırkatim yeğün
 İçtim aşk meyinden mest oldum bugün
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Gel dinini imanım Hasan Hüseyin
 İndim tavaf ettim ol hâk-i pâyin
 Şah İmam Zeynel'in riuş ettim meyin
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Muhâmmmed Bâkır'dır derdin ilâcı
 Basma urunmuş elifi tacı
 Yetiş îmam Câfer Gürûh-ı Naci
 Arzumanım Şâh-i Merdan Ali'dir

Musa-i Kâzım'a demişim beli
 Gösterdi hakikat erkânı yolu
 Ol İmam Rıza da bir dalın gülü
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Şah Taki ba-Naki Askeri bile
 Haileyle müşkülüm karialgam kana
 Mehdi sahip-zaman delildir bana
 Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Deli gönül Şah Abbas'ı arzular
 Her andıkça azalarım sızılar

On'kî İmam atasıdır gaziler
Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir

Kul Himmet'im tuttum pirden bendimi
Dîdarınaa ulaştırı kendini
Daim zikrederim ol efendimi
Arzumanım Şah-ı Merdan Ali'dir
(İ.A. s.121- 122/ C.Ö. s.57- 58)

104.

Bir kiral oğlunu Selman eyledi
Arz an a dağına atan Ali'dir
Selman da soyunup gölü boyladı
Hırkanın üstüne yatan Ali'dir

Selman şaşırıp inledi baktı
Kible tarafından kır atlı çıktı
Arslan da atlıyı görünce kalktı
Selman'ın carına yeten Ali'dir

Atlı da Selman'ın halin sormadı
Ne taraftan geldiğini bilmedi
Atlının sırrına akıl ermedi
Selman'm carına yeten Ali'dir

Atlıda Selman'm halini sordu
İbrahim gülünden nergisi derdi
İletip nergisi hediye verdi
Ananın rahmine düşen Ali'dir

Ananın rahminden dünyaya düştü
Kimse tutamadı yüzüstü düştü

Gören ebelerin tebdili şaştı
Yüzünün üstüne yatan Ali'dir

Akıldaneler derilip geldiler
Bunda bir âcaip hal var dediler
Anda Müh amme d'e peyik saldılar
MuhammedÎn kolun tutan Ali'dir

Selman geldi öllüğünüeledi
Âdet üzre beşiğine beledi
Ejderha beşikte yutmak diledi
Ejderhayı iki böleri Ali'dir

Evvel Ali idi sonra Vel'oldu
Selman hizmet eyleyip lala oldu
Üç yaşında münafiğa belâ oldu
Kâfire Zülfikar çalan Ali' dir

Selman'ın çiğninde bahçeye gitti
Elmayı yedi de çiğidin attı
Hurmanın çiğidi Selman'a battı
Çiğidi Selman'a atan Ali'dir

Selman dedi çocuk gel edepli dur
Çocuk dedi Selman yaşımızı sor
Selman dedi üç yüz yıldan haber ver
Hırkanın üstüne yatan Ali'dir

Selman orda ele aldı özünü
İndi türaplara sürdü yüzünü
Ali sensin deyip öptü gözünü
Kaşının altından gülen Ali'dir

Kul Himmet'im ikisi de bir oldu
 İkisinin işleği sırrı sır oldu
 Selman gitti ol kırklara yâr oldu
 Bir olup birliğe yeten Ali'dir
 (İ.A. s. 122-123-124)

105.

Gel beri gel beri gelebilirsen
 Yedi kere konup göçen Ali'dir
 Eğer şu meydanda haber alırsan
 Ol hakkı bâtıldan seçen Ali'dir

Kim uyardı yetmiş yıllık ölüyü
 Hem dokurdu bin çiçekli halıyı
 İntikamdan öte binbir doluyu
 Nuş edip doluyu içen Ali'dir

Haydar Zülfikar'ı kına takınca
 Ha deyip de bir menzile yetince
 Kendi kendin mancınıktan atınca
 Kalkıp gökte pervaz döneri Ali'dir

Hû deyip de şu gülleyi götüren
 Keramet üstüne sofraya getiren
 Peygamberin döşğinde oturan
 Müminlere hülle biçen Ali'dir

Kul Himmet'im sırrullahâ erince
 Eyvallah deyip de dara durunca
 Cümle günahımız ele alınca
 Cümle günahlardan geçen Ali'dir

(İ.A. s. 124-125)

106.

Şu benim sevdiğim Muhammed Ali
Kumru dost dost deyü öten Ali'dir
Sakınan çağırın mahrım mu kalır
Şu sefiller carına yeten Ali'dir

Ali'm tuttu Zülfikâr'ın sapını
Döndirdi kâfirin dine hepini
Mağribde attı kudret topunu
Maşrıkta uzatıp tutan Ali'dir

Muhammed mi'raca gidecek oldu
Ali Muhammed'i gönderi geldi
Doksan bin kelâmı o demde sordu
Soran Muhammed dinleyen Ali'dir

Âşık dilden halife kılından
Bülbül ayrılır mı gonca gülünden
Dad be dad çağırır devin elinden
Kesikbaş carına yeten Ali'dir

Ecel kayıp nasip kayıp er kayıp
Ya Ali sırrına ermedim deyip
Kul Himmet ortaya bir nişan koyup
Bir olup birliğe yeten Ali'dir.

(Kaya, 2000: 425)

107.¹¹

Her nereye baksam Ali görünür
 Dört köşede serhat yekser Ali'dir
 Nice canlar talip olmuş sürünür
 Kuluyam Hâce-i Kanber Ali'dir

Ali'dir cümle eşyaya zat olan
 Ali'dir ölmüşe hem hayat olan
 Ali'dir her işte mucizat olan
 Güzel şah-ı server serdar Ali'dir

Ali'nin haktır zahiri bâtını
 Gerçek özünde birleşmiş zâtını
 Hak için ederse muhabbetini
 Yâr yâre baktığı nazar Ali'dir

Ali'dir hayatı cümle cihanın
 Ali'dir cünbüşü pîr ü civanın
 Ali'dir sahibi ulu divânın
 Hakikat kadı-i mahşer Ali'dir

Pervaneyi oda yakan Ali'dir
 Mansur'u berdara çeken Âli'dir
 Gülde burcu burcu kokan Ali'dir
 Bülbülün dilinde öten Âli'dir

¹¹ d. 8/Kuluyam, Hâce-i serdar Ali'dir
 13/Âli'dir hayatı cümle peyvânı
 18/Mansur'u da dâra çeken Âli'dir
 19/Gülde burçak burçak kokan Âli'dir
 25/Âli'dir aşkından bu derd-ü ahlar
 29/Cömertlik ismine dilesen beri
 31/Verdi sofrayı, katarı, Kanber'i
 43/Âli'dir mümine dahi hep sahip
 63/Uyar isen aşk ehline helâldir

Ali'dir Mecnun'a yollar bekleten
 Ali'dir Leylâ'yı sevip haklatan
 Ali'dir Ferhat'a kaya şaklatan
 Şirin ile Şirin olan Ali'dir

Ali aşkınadır bu der d ü ahlar
 Ali'dir sürülen demler semahlar
 Ey Ali çağırır sazlar silahlar
 Dillerde vird olan ezber Ali'dir

Cömertlik ismine denilse yeri
 Geldi temennan etti aşk eri
 Verdi sonra kerameti Kanber 'i
 Cömerttir saki-i kevser Ali'dir

Ali'dir arslan görülen Selman' a
 Ali'dir gene kurtaran divana
 Ali'dir mucizat veren Süleyman'a
 Kaf'tan Kaf'a hüküm kılan Ali'dir

Ali'dir İsa'ya ruhullah olan
 Ali'dir Musa'ya fahrullah olan
 Ali'dir Halil'e Beytullah olan
 Tur-ı münacat-ı ekber Ali'dir

Ali'dir Muhammed ile muvafık
 Lâhmike lâhminde kavli musahip
 Ne bilsin Ali'yi her bir münafık
 Ruh-ı fazilette rehber Ali'dir

Hasanla seyreden fuhl-i âlâya
 Hüseyin'le pîş plan Al-i Abâ'ya

Zeynel'le zeyn olan Zeynel İba'ya
Muaammed Bâkir'i Cafer Ali'dir

Ali'dir cümle nebiye can olan
Cümle evliyaya ser divan olan
Musa-î Kâzim'a gelip kân olan
Rıza ran nutkunda gevher Ali'dir

Ali'dir şefî-i yevmü-1 kıyame
Ali oldu her kitapta sername
Bile devr eyledi On 'ki İmama
İmam Taki Naki Asker Ali'dir

Yakın kaldı Mehdi yâr-i Rıza'dır
Âhir demde havarice gazadır
Ali hem Mustafa hem Murteza'dır
Manada hatm-i peygamber Ali'dir

Kul Himmet'im aşkına müptelâdır
Mümine cennet münkire belâdır
Gel uyarsan aşk ehline saladır
İmam-ı Hayder-i Kerrar Ali'dir
(İ.A. s. 125-126-127/ C.Ö. s. 75-76)

108.¹²

Dün gece seyrimde bir sara vardım
Niyaz ile kapılan açılır
Lâleli sünbüllü bağını gördüm
Bülbül öter gonca güller dağılır

Pazarında gül alırlar satarlar

¹² d. 4/Bülbül öter gonca güller seçilir

Koklaşuban canı cana katarlar
Gerçekleri bir kıl ile yederler
Müminlere hülle donu biçilir

Dallarında baharları yazılı
Yapraklan bir sıraya dizili
Meleşirler kurbanları kuzulu
Canlar bağışlanır kandan geçilir

Gül kokusu Muhammed'in teridir
Gönlü saf olanlar Hakk'ın yeridir
Âşıka mâ'sukun bergüzarıdır
Sevdalar nasipler nurlar saçılır

Bu şar **Kul Himmet**'im erenler şarı
Bu şarda satarlar erenler varı
Bu sarın adı var gönül pazarı
Engürler ezilir meyler içilir
(İ.A. s.127-128, E.U. s.343)

109.

Elest kaleminde birlik evinde
Ruhum kandildeki nura çevrilir
Biz de beli dedik sultan önünde
Canım Ali bir ikrara çevrilir

Bir yakın ehli bulursan çek beri
İkrarına lâtm düşmez şek arı
Bülbül gülü sever tuti şekeri
Kumru dost dost deyip yâre çevrilir

Yakın ehli yakın ile oturur

İkrar ehli ikrarını yetirir
 Gevherin alır sarrafa getirir
 Pazarlık ettiği sara çevrilir

Anda bir nişandır anda bilişen
 Bilişmeyip hem andan ayrı düşen
 Arife mânidir aşka bir nişan
 Anınçün pervane nâra çevrilir

Kul Himmet pirinden sebakın
 alır Tastik olan talip Mevlâ'sın
 bulur Gönül âşinâsın her yerde sorar
 Gelir.....çevrilir
 (İ.A. s. 128)

110.

Gönül evine bir karartı gelse
 Sol nefis bulutunun delâletidir
 Kişi yol bulmasa yabanda kalsa
 Yaramaz huylarının şiddetidir

Ettiği günahı eline alsa
 Erenler cemine mürvete gelse
 Kişi eksikliğin özünde bulsa
 Dervişlik müminlik alâmetidir

Sürüp gerçeklerin izin izlemek
 Mâ'sukun mihrini canda gizlemek
 Üstad nazarında edep gözlemek
 Beli şu gerçeğin cennet zâtıdır

Zira cennet zattır cehennem sıfat

Hırsın nefsin öldür bulasın necat
 Edep üstad-durur ilim hakikat
 Öğrenegör Hakk'ın zanaatıdır

Miyan beste olan üstadsız olmaz
 Rehber olmayınca bu yol bulunmaz
 Üçü bir kimsedir ismi bilinmez
 Mürebbi farz musahip sünnetidir

Erhak nazarıdır üstad nazan
 Gerçek olan alır gevher pazan
 Süreler dergâhtan mizan bozanı
 Çal düşür bindiği meydan atıdır

Muhammed Ali'dir Ali Muhammed
 Sevenin ivazı didar muhabbet
 Mürşid-i kâmile getir iradet
 Ol Hakk'ın seyyidi saadetidir

Nesline beli de Murteza Ali'nin
 Bülbülü olasın cennet gülünün
 Can mert iyesidir aşkı Ali'nin
 Ezelden buluşmuş ünsiyetidir

Mürşit de Ali'dir tarik ehline
 Bilişen buluşur erer rahmine
 Gel beri durursan diken zahmine
 Bülbül; hod bu gülşenin lezzetidir

Muhabbet şerbetini üleştiren
 Beni zülfü teline dolaştıran
Kul Himmet'i sevdaya ulaştıran

Gene güzel şahın inayetidir
(İ.A. s. 129-130)

111.

Dünya ile bir pazarlık eyledim
Ne virane ne hadrane ne kuldur
Seyranımda bir dükkâna uğradım
Ne çarşıdır ne bedestan ne haldir

Sırrı sırmllahtır âleme ine
Dedim bir harfım var manasın ana
Bir çiçeğe vardım kokusun bana
Ne bağdadır ne bağvandır ne güldür

Bir makam seyrettim ya kim gelecek
İkr arsızlar kıyamete kalacak
Bir küçük hırkam var mânâ duyacak
Ne mezheptir ne îmandır ne dindir

Yed'iklim çar köşe kilidi birdir
Ana akıl ermez bir gizli sırdır
Dünyayı sorarsan ona misaldir
Ne ağızdır ne burundur ne dildir

Kitabın kalbinde olur mu iman
Ümmet-i billahta Ali'ye inan
Doluyu bu demde elime sunan
Ne âdemdir ne insandır ne kuldur

Kul Himmet'im bu manâdan al imdi
Anlanızsın bir gerçeğe sor imdi
Senede bir kere doğdu dolundu

Ne Ülker'dir ne yıldızdır ne gündür
(İ.A. s. 130-131)

112.

Muhabbetten geçen Hak'tan da geçer
Muhammed de muhabbetten hasıldır
Arifler boyuna bir kaftan biçer
Neslin yitirmeyen yine asıldır

Amel olmayınca Hakk'a varılmaz
Mürvet demeyince dara durulmaz
Şimdiki insana öğüt verilmez
Eğer arif isen hemen usul dur

Cehd eyle kendine sen iyi dedir
Özünün karâsin mürşide yudur
Hemen sofuluktan menfaat budur
Garazdan buğuzdan kinden kesil dur

Derviş olup meyden içeyim dersin
Sırat'ı mizanı geçeyim dersin
Ahrete imanla göçeyim dersin
Günah bende de de darda asıl dur

Kul Himmet'im haklı nefes tutulmaz
Burda kalbe giren orda atılmaz
Türap olmayınca Hakk'a yetilmez
Türap gibi ayaklarda basıl dur
(İ.A. s. 131-132)

113.

Bir sarpın üstünden bîr pınar akar
 Sana lâzım ise var kabın doldur
 Musahip şüphesiz yola varırsa
 Ol Hakk'ın yanında bir doğru yoldur

Pirinin önünce yol süren kişi
 Amelin azdırmış şeytan yoldaşı
 Dâima zulmette kalmaktır işi
 Dünyadan ahrete figanı boldur

Mürşidin önünde yol sürüp gitme
 Arkadan söyleyip gıybetin etme
 Hak dediğin yerin küfrünü tutma
 Hak bir coşkun akar bulanık seldir

Tek değilim arzuhalim sunmağa
 Yalancı değilim yoldan dönmeğe
 Bir dert ehli gerek bunda kalmağa
 Cerideyle hevesin nefsim öldür

Muhammed Ali'nin aslın ararsan
 Kılı kıldan seçip yolu sorarsan
Kul Himmet'in hizmetini sorarsan
 Cümlelerin sahibi ol yeşil eldir
 (İ.A. s. 132)

114.

Kadir Allah senden bir dileğim var
 İşte ölüyorum halim nic'olur
 Azrail çıktı da göğsüm üstüne
 Alıyor canımı halim nic'olur

Kefenim biçtiler boylu boyunca
 Ecel şerbetini içtim doyunca
 Kavim kardaş gelip libas soyunca
 Çıktım tenesşire halim nic'olur

Cenazem kılındı yollandım yola
 Bir günah ey leş em defterim bile
 İnince kabir e bakarlar hale
 Yatarım yaralı halim nic'olur

İki melâike çifte geldiler
 Arabice benden sual sordular
 Günahım çok imiş beni urdular
 Yatarım yarelim halim nic'olur

Kul Himmet'im ağlayıp da gülmedim
 Her veçhile muradıma ermedim
 Pirden irehberden destur almadım
 İşte gidiyorum halim nic'olur
 (İ.A. s. 133)

115.

“Sebbü'l Mesani” kitabın okusan
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur
 Bülbül olsam dört kapıda şakısam
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur

Türab ol ki, çiğnesinler üstünü
 Anda fark et düşmanını dostunu
 Nesimî gibi yüzdüregör postunu
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur

Türab ide özün türab ol türab
 Kalbindeki kini kibrini bırak
 Muhammed Ali'nin cemâlin görek
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur

Şükr olsun türablıktan doğrudur yolum
 Ali'ye de malûm, ahvâlîm, halim
 Balım Sultan Haydar kend'aslan Ali'm
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur

Balı'yı türab eden aşkın meyidir
 Ali Seydi Şâh İbrahim soyudur
 Türablıktan Şâh-ı Merdan huyudur
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur

Kul Himmet'im "Kulhüvallahü ahad"
 Cesetimden can kalmadı bu saat
 Dün ü günü bildim idim Muhammed
 Türablıktan a'lâ yol mu bulunur
 (Baygül, 1999: 171)

116.

Gülzar bahçesinin kilidin açtım
 Göz gezdirdim çevre yana üzgündür
 Bir saattir ben de yâri görelî
 Saatim yıl geçti sandım yüz gündür

Doludur dünyası hublan çoktur
 Yahşiyi yamanı yaratan Hak'tır
 Benim efendimin manâsı çoktur
 Dideleri yaşlı kaşlar süzgündür

Pirimi görmeye ben utanırdım
 Pîri görsem nuru gördüm sanırdım
 Bin canın içinde görsem tanırdım
 Kılık gerdan üslup endam düzgündür

Tenden ayrılmadır canın ezeli
 Çok olmadı ben bu yari seveli
 Hadden ola emeklerin zevali
 Kelp irakip ize düşmüş zengindir

Kul Himmet'im yâri görmedim müdam
 Büblül gül üstüne eyler âh ü gam
 Şu gözlerim yâri görmese bir dem
bezgindir
 (İ.A. s. 133-134)

117.

Gece gündüz hayalinde gezerim
 Bir gece "rüyama gir Hacı Bektaş
 Günahkârım günahlardan bezerim
 Özüm dare çektim sor Hacı Bektaş

Yandı bu kulunun nedir çaresi
 Gene tazelendi yürek yarası
 Onulmaz dertlere derman olası
 Bin sınık bendimi sar Hacı Bektaş

Arının yaptığı bala benzersin
 Şu garip ellerde gönlüm eğlersin
 Bend edüben ikrarına bağlarsın
 Sailin sattığı kul Hacı Bektaş

Gâhi bulut olup göğe ağarsın
 Gâhi yağmur olup yere yağarsın
 Ay mısın gün müsün gökte doğarsın
 Ilgıt ılgıt esen yel Hacı Bektaş

Derdimin dermanı yaramın ucu
 Dört anasır mevcut Güruh-ı Naci
 Belinde kemeri başında tacı
 Yüzünde balkıyor nur Hacı Bektaş

Kul Himmet daima eder niyazı
 Pir Sultan yolundan ayırma bizi
 Ol mahşer gününde isteriz sizi
 Muhammed önünde car Hacı Bektaş
 (İ.A. s. 134-135)

118.¹³

Gece gündüz yalvarırım pîrime
 On'ki imam seher vakti gel yetiş
 Kanım kaynar ehl-i beytin yoluna
 On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Kimin umudu var kimin akçası
 Kimi şallar giyer yoktur bohçası
 Bu garip gönlümün bağı bahçesi
 On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Gönül kuşu cevlan eder gülşende
 Mansur'u çektiler dara meydanda
 Nice sefillerin boynu urganda
 On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Bizi iletiler Mansur darına
 Dediler ki ikrar eyle pîrine
 Lâ'net olsun münafığın canına
 On'ki İmam seher vakti gel yetiş

Kul Himmet'im kulhuallahü ahat
 Cesedimde can kalmadı bu saat
 Gece gündüz virdim Ali Muhammed
 On'ki imam seher vakti gel yetiş
 (İ.A. s. 135-136/ C.Ö. s. 101-102)

¹³ d. 1/ Gece gündüz intizârım pîrime
 9/Tavus kuşu cevlan kurar bu demde
 14/İmam ikrar getir derler pîrine

119.

Tâ kalu beladan sevdik seviştik
 Bizimle ezelden yârdır muhabbet
 Ustaz nazarında ikrara düştük
 Mümine kadim ikrardır muhabbet

Muhabbettir la ilahe illallah
 Muhabbettir Muhammed resulullah
 Muhabbettir Ali sem-i vechullah
 Âşıklara Hak didardır muhabbet

Allah bir Muhammed Al'ortasında
 Beytullah içinde Hak haznesinde
 Kudret kandilinde aşk sahrasında
 Cibril'in gördüğü nurdur muhabbet

Kudret kelâmım söyler Cebrail
 Rıza lokmasını sunar Mikâil
 Canı cana ulaştırır Azrail
 İsrafil ağzında surdur muhabbet

Muhabbettir yerin göğün direği
 Muhabbet ehlinin yanar çerağı
 Âşıkın Beytullah olur durağı
 Hak nazar ettiği yerdir muhabbet

Muhabbet kadimdir insan içinde
 Zira can severiz ol can içinde
 Kırklar meydanında erkân içinde
 Ne istersen vardır sardır muhabbet

Can cana muhabbet etse erkândır

Zira muhabbetin arzusu candır
 Kırklar meydanına eren civandır
 Rıza kapısında birdir muhabbet

Bori gel beri gel iman edersen
 Gelme hakkın değil güman edersen
 Sırrın tercemandır ayan edersen
 Zira halk içinde sırdır muhabbet

Bu her dem bahardır bunda kış olmaz
 Öter bülbülleri dilleri durmaz
 Kokusu tükenmez hem rengi solmaz
 Bir acaip bağ-ı gülzardır muhabbet

Muhabbet edenler muradın alır
 Muhabbet ehli; de birbirin bulur
 Serçesine; Muhammed Ali'den gelir
 Dalgası tükenmez göldür muhabbet

Merakı gülşendir hem. Şirin Ferhad
 Leyla da Mecnun'a göründü üstad
 Muhammed Ali'den kuruldu bünyad
 Tâ ezelden beri vardır muhabbet

Kul Himmet bu makam özge makamdır
 Muhabbetin mihri On'ki İmamdır
 Güzel şahın nazarında tamamdır
 Hakikata vasıl eder muhabbet
 (İ.A. s. 136-137)

120.

Benim yârim Şah-ı Merdan Ali'dir
 Âşıklar canna yetenden medet
 İşaret parmağın Hayber kapısın
 Sıdk ile kopanp atandan medet

Cimcime haberin herkesten alıp
 Kul edip özünü zulmete s alıp
 Beşikte ejderi on iki bölüp
 Ağ devin bendini çatandan medet

Onlar imiş zahir bâtın duraldan
 Bin bilirsen bir haber al birinden
 Yetmiş kere öldürüp de dirilden
 Nusayri destini tutandan medet

Kuduretleri hun karışmış hununa
 Onlar girer zahir bâtın donuna
 Asuman yüzünde arslan donuna
 Resulün önüne yatandan medet

Kul Himmet'i aşk meyinden kandıran
 Bir kıya bakışla pîri yandıran
 Üç yüz yıldan sonra nişan bildiren
 Selman'a nergisi sunandan medet
 (İ.A. s. 138)

121.

Bismillah sur-ı Huda hakkı için
 Kalma günahlara el'aman mürvet
 Elhamdülillah didar hakkı için
 Kalma günahlara el¹ aman mürvet

Rabbü'l âlemin Aliyyü'l Murteza
Errahman-irrahim çektirme ceza
 Hasan Şah Hüseyin hitfeyle bize
 Kalma günahlara el'aman mürvet

Malik-i yevmiddin'den bir hizmet aldım
 İmam-ı Zeynel'den bir himmet aldım
 Bâkır'a Cafer'e tecella kıldım
 Kalma günahlara el'aman mürvet

Eyyâke-na'büdü Musa-i Kâzım
Eyyâke-nestain benim niyazım
 İmâm ırıza'ya doğrudur özüm
 Kalma günahlara el'aman mürvet

Ehdina's-Sirate'l-mustakim
 Taki **Sirate'l lezine** Aliyü'n-Naki
 Yerin göğün arşın kürsün direği
 Kalma günahlara el'aman mürvet

En'amte aleyhim geçmeden yetiş
 Ecel şerbetini içmeden yetiş
 Askeri gam gussa basmadan yetiş
 Kalma günahlara el'aman mürvet

Gayr mağdub aleyhim bir isim Şah'a

Veleddâlin âmin ve Mehdi maha
 Bizi de varınca ulu dergâha
 Kalma günahlara el'aman mürvet

On dört masum-i pak on iki nazır
 Üçler beşler yediler kırklar da hazır
Kul Himmet'im der ki bizdedir özür
 Kalma günahlara el'aman mürvet
 (İ.A. s. 138-139)

122.

Bugün tutsak oldum kollarım bağlı
 Ayn-cemde oturan erenler mürvet
 Erenler serveri Erdebiloğlu
 Ayn-cemde oturaij erenler mürvet

Erenler ne desin kendi gelene
 Eksikliğin kend'özünde bilene
 Bizim gibi merd-i garip olana
 Ayn-cemde oturan erenler mürvet

Yalnız kaldım yalvarayım ol şaha
 Kendi kazancımla düştüm bir câha
 Bizim için niyaz edin dergâha
 Ayn-cemde oturan erenler mürvet

Yezidin yanında söyleyemedim
 İnip aşk deryasın boylayamadım
 Arttı yaram merhem eyleyemedim
 Ayn-cemde oturan erenler mürvet

Kul Himmet ya nice olur halimiz
 Açılmadı kaldı gonca gülümüz
 Küçük büyük mümin müslim varımız
 Ayn-cemde oturan erenler mürvet
 (İ.A. s. 140)

123.

Saki-i berkuhtan bir dolu içtim
 Şerbetim Mühammed Ali'den oldu
 Muhabbetten Muhammed'e eriştim
 Muhibbim Muhammed Ali'den oldu

Hasan Hüseyin'dir anlar ezelden
 Anlari severiz kalu beliden
 Hulk-i muhabbetten mürvet Ali'den
 Muhabbetim mürvet Ali'den oldu

İmam Zeynel'in zülfüne bağlandım
 Muhammed Bâkır'ı sevdim ilendim
 Caferi'den ilm-i erkân öğrendim
 Erkânım Muhammed Ali'den oldu

Gayretim umarım Musa Kâzım'dan
 İrıza'ya rıza oldum özümden
 Sevgisi gitmez gönülden gözümden
 Sevdiğim Muhammed Ali'den oldu

Muhammed Taki Ali Naki durağı
 Ali Askeridir çeşmim çer ağı
 Bize zeyn oldu gönlümün şan
 Şöhretim Muhammed Ali'den oldu

Muhammed Mehdi'dir sahip-zamane
 Anları sevenler kalmaz gümâne
 Hak nişan komuştur kâmil insana
 İnsanım Muhammed Ali'den oldu

Kul Himmet'im eyder günahım çoktur
 Can bir emanettir tende konuktur
 Söyleyip söyleten dinleten Hak'tır
 Virdimiz Muhammed Ali'den oldu
 (İ.A. s. 140-141)

124.

Fatm'Ana başına kara bağladı
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü
 Kanber ciğerini od'a dağladı
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü

Fatma Ana görmüş idi düşünü
 Dua etti Hakk'a varsın işini
 Keşiş bin altına aldı başını
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü

Umanm yezide koymaya vefa
 Ali'nin oğluna çok oldu cefa
 Tıraş olmadı Muhammed Mustafa
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü

Âşık da o nasın yüzüne bakmaz
 Öğüşmüş kuşlar suyunu içmez
 Coşkun sular gibi çağlayıp akmaz
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü

Kul Himmet'im böyle çıktı falımız
 Havran ile Mervan kesti dilimiz
 Ol Ali'ye malum oldu halimiz
 İmam Hüseyin'in yasıdır deyü
 (İ.A. s. 141-142)

125.

Zahit hû demeyi inkâr eyleme
 Ya niçin çağırır insan hû deyü
 Hû demenin aslı nedendir söyle
 Gel edelim sana beyan hû deyü

Evvel hû âhir hû Allahü Ekber
 Cemal-i nurundan doğdu bu gevher
 Muhammed Mustafa Imam-ı Hayder
 Ol gevherden oldu keyvan hû deyü

Çün bu tecelliden iş başa geldi
 Gevher derya oldu hem cışa geldi
 Onda çark-ı felek cümbüşe geldi
 Dem bu demdir döner dünya hû deyü

Erenler gizliydi ulu mekânda
 Muhammed'le Ali bir idi anda
 La feta okuyup karşı divanda
 Yedi kez çağırdı sultan hû deyü

Muhammed hatem-i peygamber oldu
 Ali enbiyaya şah-ı ser oldu
 Selman Muhammed'e hem rehber oldu
 Ol günde yürüdü erkân hû deyü

Kırklar'm birine neşter çalındı
 Aktı kanı cümle isb at olundu
 Hak anda mevcuttu mevcut bilindi
 Hüvallah çağırdı sultan hû deyü

Bir üzüm tanesi ol Şah elinde
 Kırklar'a gönderdi kismet gününde
 Çıkınca Mustafa Miraç yolunda
 Şehadet eyledi Selman hû deyü

Bir tane üzümü getirdi Selman
 Kırklar da ol demde gördüler üryan
 Ahmet engûr ezdi içtiler her can
 İçtiler şerbetten her can hû deyü

Kırklar dahi içti cümle mest oldu
 Şah-ı Merdan cümlesinden üst oldu
 Hezar post bağlayıp kemerbest oldu
 Semaa girdiler heman hû deyü

Anlar oturdular yâr yâre karşı
 Ederler niyazı Settar'a karşı
 Nice yüz bin yıllar didare karşı
 Baktılar kaldılar hayran hû deyü

Hû ile hû demenin manâsı birdir
 Ezelden kurulmuş bir kadim yoldur
 Hak Muhammed Ali cümlesi birdir
 Hak'tan nida geldi yeksan hû deyü

Hû demenin aslı böyledir böyle
 Dahi ne şüpheden var gel beri söyle

İmanın tazele şehadet eyle
Gel seri de bu renge boyan hû deyü

Kul Himmet meydanda sarhoş olalı
Can gözü tecelliye hem düş olalı
Habibin nuruna yoldaş olalı
Hayali gönlümde mihman hû deyu
(İ.A. s. 142-143-144)

126.

Deli gönül dost evini dolanır
Girmek ister irehbersiz varılmaz
Derebilirsen bağvancının gülünü
Gül seni seyreden canlar yorulmaz

Gezdirirler seni halden ederler
Demirden gürzünü telden ederler
Sırat köprüsünü kıldan ederler
Geçer mümin kullar sorgu sorulmaz

İçerime düştü yanıyor bir od
Ko değilsin haramla..... at
Ne gökte bulut yar ne yerde rahmet
Serime bir damar çöktü ırılmaz

Bin ayağı bir pabuca takarlar
Kimi Kavran olmuş ona bakarlar
Her kardaşı günahınca yakarlar
Hakla hak sorarlar kimse darılmaz

Eyder **Kul Himmet'in** aldın izini
Düşüne düşünce söyle sözünü

Divit yoktur dilden anla yazını
İleri varıp da geri durulmaz
(İ.A. s. 144)

127.¹⁴

Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz
Dergâhına gider bu yollarımız
Evvel On'ki İmamı sevenlerdeniz
Duvaz imam okur bu dillerimiz

Biz müminiz münafıktan üşendik
Türap olduk topraklara döşendik
Kemer bestelerden kuşak kuşandık
Bağlıdır Ali'ye şu dillerimiz

Biz müminiz kalbimizde kara yok
Bunda yoka var demezler vara yok
Gönül düşmüş ayrılmağa çare yok
Meğer harla açılmış güllerimiz

Biz de öğüt aldık bizden uludan
İhsan Muhammed'den mürvet Ali'den
Katara bağlıyız kalu beliden
Başta değil ayakta ellerimiz

¹⁴ d. 2/Dergâha doğru gider yollarımız
3/Şol güzel Ali'yi sevenlerdeniz
4/Düvezdeh imam okur dillerimiz
8/Pir Ali'ye bağlı bellerimiz
10/Bunda yoka yok demezler vara yok
11/Nasip olmuş ayrılığa çare yok
16/Başta değil etekte ellerimiz
17/Rabba musahip iyilerimiz var
18/Aşınada gönül illerimiz var
20/ Şaha Şah der de öter bülbüllerimiz
26/Mahabbet mülkünde ahır ü ezel
27/Severim şahım Hasan'ım ne güzel

Musahibe bağı beğlerimiz var
 Aşınada gönül eğlerimiz var
 Dudulu kumrulu bağlarımız var
 Şah deyü ötüşür bülbüllerimiz

Bizdedir Muhammed Ali'nin nuru
 Bizde olur On'ki İmamın teri
 Kalbimiz pak olur aynamız arı
 Sedefli mercan olur göllerimiz

Kul Himmet'im sen de katarı düzel
 Ali'ye ikrarım ezeldir ezel
 Severim şahımı hüsnü ne güzel
 Aynımdan gitmiyor hayallerimiz
 (İ.A. s.145/ İ.Ö. s.333)

128.

Yüz yigirmi dört bin nebinin aslı
 Elifi İmran'a bağı başımız
 Be ile badeyi içenler kandı
 Te ile temenna etmek işimiz

Se ile silip kalbim pak eyle
Cim ile cihanda hak nefes hakla
 Ha ile hor görüp hatırlar yıkma
 Hî ile Huda'ya kaldı işimiz

Dal ile derdimin dermanı sensin
 Zal ile lutfeyle müşkülüm kansın
 Re ile rahmeten-liüah âlemsin
 Ze ile zevale kaldı işimiz

Sin ile serimi odlara yakma
 Sın ile şeytanın şerrinden sakla
 Şad ile sadık ol pür nefsi hakla
 Dad ile dergâha kaldı işimiz

Ti ile zı ile sahip-zamanım
 Aydınla dinimsin hem de imanım
 Gayıh'la kalmadı hergiz gümamm
 Fe ile feryada kaldı işimiz

Kaf ile kaşların hem kıblegâhım
 Kef ile kerem kıl gül yüzlü şahım
 Lam ile lutfeyle affet gümamm
 Mim ile Mevlâ'ya kaldı işimiz

Nün ile Yarabbi sen eyle emin
 Vav ile ye ile bilesin halim
 Lâmelif ile sen yiyesin malım
 Her dem o mahalde beter işimiz

Sefil Kul Himmet'im demişim beli
 Pîrim Şah-ı Merdan üstazım Ali
 Erenler koydular erkânı yolu
 Elestü deminden var ikrarımız
 (İ.A. s. 146-147)

129.

Bölük bölük olup gelen dedeler
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz
 Bölük bölük olup gelen dedeler
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Dedelik edersin gezdiğin yerde
 Muzuluk edersin azdığın yerde
 Yarmayı bulguru sezdiğin yerde
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Şeriattan tarikata erdiniz
 Hakikatin evin nerde gördünüz
 Bir düveyi yardı yedi dördünüz
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Haramilik dedelikten iyi mi
 Biz varmadan tuttunuz siz toyunu
 Yardığınız anbar mıdır kuyu mu
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Halifelik nişanı var börkünde
 Çok keramet vardır san kürkünde
 Arpa mıdır buğday mıdır terkinde
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz

Kul Himmet'in bu sözüne küstünüz

Hasım olsun hırka ile postunuz
 Talipleri damızlıktan kestiniz
 Dedeler siz yağmadan mı geldiniz
 (İ.A. s. 147)

4.2. 7 VE 8 HECELİ ŞİİRLER

130.

Kul Himmet'im kânına

Mürvet geldi şanına

Allah dedi başladı

Tarikat erkânına

Tarikat inan gerek

Bir tasdik imai gerek

Talip bu dört kapının

Varında tamam gerek

Sofi perde-pûş gerek

Dahi zehri nuş gerek

Daima sakın olup

Yer kimi hamuş gerek

Sofi daim zat gerek

Yer kimi memat gerek

Gördüğünü örtmeli

Settare sıfat gerek

Gördüğün örtmek gerek

Günbegün artmak gerek

Talip ol taliptir kim

İssı ziyan tartmak gerek

Sözünü bilmek gerek

Pîrin mi olmak gerek

Marifet tohumunu

Ol yere salmak gerek

Ol tohum bitip çıkıp
 Üstad yüzüne bakıp
 Marifetten su akıp
 Anı suvarmak gerek

Ol tohumdan dem biter
 Birisinden ol biter
 Talip özün devşürür
 Bu dergâha yön gerek

Dükkânına sorula
 Samanından ayrıla
 Değirmende un ölüp
 Üstaz elinde yuğrula

Dosta bilişmek gerek
 Âşinâ düşmek gerek
 Muhabbet envannda
 Hallolup pişmek gerek

Bu derde yanmak gerek
 Aşka boyanmak gerek
 Velayet sofrasında
 Hallolup yenmek gerek

Ne yerli ne dağlısın
 Pes sen kime bağılsın
Kul Himmet der ey gönül
 Di gel kimin oğlusun

Aşk elinden dağlıyım
 İr ehbere bağılıyım

İradetim mürşide
Beli men yol oğluyum

Ta ezel ezeliden
Gerçek dönmez beliden
Yol kimden kaldı dersin
Yol Muhammed Ali'den

Yol şeriat tarikat
Bir deryadır hakikat
Dost dostu ulaşanda
Şahit eder marifet

Kul Himmet ceme geldi
Aşka düştü deme geldi
Ehl-i tarik içinde
Evvel taç kime geldi

Tank yolu haç geldi
Mümine miraç geldi
Ehl-i tarikat içinde
Beş kimseye taç geldi

Evvel Adem'e geldi
Nuh'tan o deme geldi
İbrahim Halilullah
Ahmet Dede'ne geldi

Zülfün bana bağ geldi
Gerçek sözün sağ geldi
Üçünün rengi yeşil
Muhammed'e ağ geldi

Ol dili salâvattan
 Seyyid-i saadetten
 Ali'ye kırmızı geldi
 Şerbet-i şehadetten

Cemalin arzı nedir
 Bela göz ırzı nedir
 Deyiver gönül bana
 Beş tacın farzı nedir

Tacı farz bulaşmaktır
 Gerçeğe ulaşmaktır
 Yadlu huyun terk edip
 Yahşiye ulaşmaktır

Bu bir ulu sabaktır
 Gözün aç dinle bakdur
 Kaçın taazzini belli
 Eyvallah zikre haktır

Meyl-i taç elifedir
 Salınan zülüfedir
 Tacın kıblesi belli
 Eyvallah halifedir

Şahım şahlar şahıdır
 Alemin penahıdır
 Türküler duvaz imam
 Manası münahidir

Baliğ nedir âkil nedir

Bu sırra dahil nedir
 Deyiver gönül bana
 Pes tac-ı cahil nedir

İsminde ismin bilmez
 Resminde resmin bilmez
 Tac-ı cahil oldur ki
 Gine de nefsin bilmez

Her kim ki nefsin bilir
 Bu sımın ashın bilir
 Nefsin bilen kişiler
 Evvel Rabb'isin bilir

Ehl-i iman aşkına
 Şah-ı Merdan aşkına
Kul Himmet'in günahın
 Bağışla imam aşkına

İradetim tacımdır
 Eliha miracımdır
 Şahın duacısıyım
 Şah benim duacımdır

Gevher çok harcetmeğe
 Kudretim yok yetmeğe
 Binde birin söyledim
 Gerçek er gerek tutmağa

Kul Himmet'e ayan oldu
 Güzel Şah imam oldu
 Şahın cemal-i vechinde

Bu vasf kelâm tamam oldu
(İ.A. s. 148, 152)

131.

Bize imdâd oldu Hak'tan
Sabreyle gönül sabreyle
Âlemi yarattı yoktan
Sabreyle gönül sabreyle

Âşıkların işi zârdır
Yüreğinde yanar nârdır
Bir eşref saat vardır
Sabreyle gönül sabreyle

Âşıkın eyyâmı gâmda
Böyle çalınmış kalemde
Bitmez iş olmaz âlemde
Sabreyle gönül sabreyle

Acele âhır melâmet
Sabrın sonudur selâmet
Az sabırda çok kerâmet
Sabreyle gönül sabreyle

Kul Himmet'im çekem minnet
Ölüm farz mı yoksa sünnet
Murada irerüz elbet
Sabreyle gönül sabreyle
(Baygül, 1999: 153)

132.

Size derim behey canlar
 Gidelim erkân üstüne
 Yunsun yıkansın yetenler
 Gidelim erkân üstüne

Bir araya derilelim
 Çarşambada sorulalım
 Perşembede gömülelim
 Gidelim erkân üstüne

Erkâna aç kapımızı
 Mısmıl eder hepimizi
 Hakk beklesin yapımızı
 Gidelim erkân üstüne

Bekçiler gelsin beklesin
 Huriler çıksın saklasın
 Müminler özün yoklasın
 Gidelim erkân üstüne

Gözcüler görsün otursun
 Salsın haklara ye tirsin
 İrehber erkân getirsin
 Gidelim erkân üstüne

Kalkın cemâte varalım
 Birbirimiz hoş görelim
 Tarik tercüman verelim
 Gidelim erkân üstüne

Hak için oynan oyunu
 Sürün Ali'nin soyunu
 İçip tarikat suyunu
 Gidelim erkân üstüne

Al eline aşk aynasın
 Söyle yürekler kaynasın
 Mümin müslim hep uyansın
 Gidelim erkân üstüne

Sofracılar sofra sersin
 Nikaplar eksiğin görsün
 Fetreciler lokma versin
 Gidelim erkân üstüne

Çıracılar çıra yaksın
 İrenge irengin görsün
 Güzel pîrim destur versin
 Gidelim erkân üstüne

Kul Himmet askın yândır
 Gönül günaha rayidir
 Bu yol Ali'nin yoludur|
 Gidehm erkân üstüne
 (İ.A. s. 153-154)

133.

Ağlar gezerim cihanda
 Ali diye Ali diye
 Yalvarırım Muhammed'e
 Ali diye Ali diye

Bektaş veli'de hal var
 Fatm'Ana'da bir hayal var
 Gece gündüz Hakk'a yalvar
 Ali diye Ali diye

Hasan Hüseyin inleşir
 Melekler çıkar çığırır
 Sinemde bülbül ötüşür
 Ali diye Ali diye

İmam Zeynel samah
 Tutar Bâkır'a Cafer'e yeter
 Kumru dost dost diye öter
 Ali diye Ali diye

Musa Kâzım'a danıştık
 İmam Rıza'ya ulaştık
 Şahın sevdasına düştük
 Ali diye Ali diye

Taki Naki bu dediler
 Askeriye hu dediler
 Mehdi bir kırklar yediler
 Ali diye Ali diye

Kul Himmet'im katar katar

Gevher alır gevher satar

Arşullahta bir kuş öter

Ali diye Ali diye

(İ.A. s. 154-155)

134.

Kapuya bir sail geldi

Ya Ali ben acım dedi

Irak yollardan gelmişim

Nana muhtacım dedi

Ali'nin yoktu azuğu

Arab'a geldi yazuğu

Çıkardı verdi yüzüğü

Var sara nan al deyü

Arap yola revan oldu

Bir uluca sara vardı

Yüzüğü Cıfit'a verdi

Ağırınca nan ver deyü

Cıfit ol yüzüğü aldı

01 dem dükkânına geldi

Bir şehri ekmeğe saldı

Daha yüzük ağır deyü

Arap sen bize gelmişsin

Gelip mihmanım olmuşsun

Yüzüğü benden çalmışsın

İşte şahidim şar deyü

Cıfıt ben size gelmedim
 Gelip mihmanın olmadım
 Yüzüğü senden çalmadım
 Yüzüğün ısı var deyü

Şehir mahluku derildi
 Nemrud kadısı buyurdu
 Yüzüğü Cıfıt'a verdi
 Var şurada dur deyü

Diktiler demir dayağın
 Sordular haberin sağın
 Bağlattı elin ayağın
 Sen hele burda yat deyü

Ondan küreler çattılar
 Yüzüğü ateşe attılar
 Bin batman demir eridi
 Daha yüzük boz deyü

Yazık araba yazık
 Arabın gül benzi bozuk
 Tekin değil bu yüzük
 Var Arap'tan sor deyü

Arap çağırır birine
 Âlem boyanır nuruna
 Yâ Ali yetiş carıma
 Sefil halimden bil deyü

Kul Himmet'im yandı tüttü
 Sinem bülbülleri öttü

Pirim Ali geldi yetti
 Yüzüğün ıssı ben deyü
 (İ.A. s. 155-156-157)

135.

Dilimde vird eyledim
 On'ki İmam Ali Ali
 Eyle sefillere yadım
 On'ki İmam Ali Ali

Sefilim halimden bile
 Ağladıkça çeşmim sile
 Çağırdığım yerde gele
 On'ki İmam Ali Ali

Hasan Hüseyin'in seri
 Zeynel Âbidin'in nuru
 Muhammed Bakır'm sırrı
 On'ki İmam Ali Ali

İmam Cafer Sadık'ın da
 Musa Kâzım divanında
 Şefaate eyle gününde
 On'ki İmam Ali Ali

İmam Ali Musa Rıza
 Dergâhından etme cüda
 Şefaate eyle sen bize
 On'ki İmam Ali Ali

Muhammed Taki'nin gülü
 Aliyü'n Naki'nin sırrı

Sen düşürdün kaldır bizi
On'ki İmam Ali Ali

Hasan Askerî'nin Mehdi
Gelmeye vardır ahdi
Yıkılsın Yezit'in tahtı
On'ki İmam Ali Ali

Kul Himmet'im durduk dâre
Yüz sürelim ere pîre
Çağırdığım yerde gele
On'ki İmam Ali Ali
(İ.A. s. 157-158)

136.

Serimi sevdaya salan
Hak Muhammed pîrim Ali
Aklımı başımdan alan
Hak Muhammed pîrim Ali

Çok olur kulun hatası
Bun deminde yetesi
Hasan Hüseyin atası
Hak Muhammed pîrim Ali

Zeynel'i zindana koyan
Âşıklar halinden bilen
Bakır Cafer Hakk'a dayan
Hak Muhammed pîrim Ali

Kâzım Musa Rıza şahım
Taki Naki kıblegâhım

Yerden gökten çok günahım
Hak Muhammed pîrim Ali

Asker'in sevgisi candan
Mehdi-i sahip-zamandan
İhsan senden noksan benden
Hak Muhammed pîrim Ali

Kul Himmet'im meyden içti
Deli gönül serden geçti
Kırk irenkten pazar açtı
Hak Muhammed pîrim Ali
(İ.A. s. 158-159)

137.

Yüzün benzer bedir aya
Sensin ömrüme sermaye
Senin gibi tusi maya
Taçlı Han'a peşkeş geldi

Taçlı Han'ım tacın över
Menkuş küpe çiğnin döver
Sora sora karlar yağar
Bolcan dağına kış geldi

Senin böylece işlerin
Kargaya benzer kuşların
Kıya kıya bakışların
Divanelere hoş geldi

Kul Himmet yârin över de
Çıkar yollara döver de

Nerde nerde bu pınarda
 Leylâ Mecnun'a hoş geldi
 (İ.A. s. 159)

138.

Bugün yâr bize geldi
 Gülleri taze geldi
 Öğünde Kanber ile
 Ali Murtaza geldi

Ali benim mâhımdır
 Kâbe kıblegâhımdır
 Mira,'aç'taki Muhammed
 O benim Padişâhımdır

Padişâhım Yaradan
 Okurum ağ-karadan
 Ben yardan ayrılalı
 Yüzyıl geçti aradan

Arayı uzattılar
 Yaraya tuz ektiler
 Avluya bir kul geldi
 Bedestende sattılar

Sattılar bedestende
 Gül biter gülistanda
 Muhammed'le Hatem'i
 Bergüzardır aslanda

Aslan'da Bergüzarım

Ben sevdanla gezerim
 Eller yarine kavuşmuş
 Daha ben intizârım

İntizârlık çekerim
 Gözyaşını dökerim
 Dökerim göz yaşını
 Bak Mevlâ'nın işine

Dört eyledi kapısın
 Lâl'ı gevher yapısın
 Kâfirler şehit etti
 İmamların hepisin

İmam Hüseyin'i kıydılar
 Hasan'a ağı verdiler
 Zeynel ile Bakır'ı
 Bir zindana koydular

Zindan bize mezardır
 Hak yolları gözetir
 Câfer'in bin yarası
 Mehdi'yi Kazım Rıza'dır

Irıza'ya ağladım
 Çeşmim yaşı çağladım
 Ol Hasan Askeri'yle
 Onikiye bağladım

Onikidir katarım
 Türlü mercan satarım
 Yüküm lâl'i gevherdir

Müşteriye satarım

Satarım müşteriye
Kalka gören yürüye
Melekler el kaldırdı
Cennetteki huriye

El kaldırdı Süphan'a
İsm-i Âzam okuna
İmamların duâsı
Kaldı ulu divana

Ulu divan kuruldu
Cümle mahlûk dirildi
.....oldu
Muhtar önde vuruldu

Muhtara hû dediler
Ehline nûr dediler
Muhammed rehber oldu
Ali'ye pîr dediler

Pîr dediler Ali'ye
Hacı Bektaş Veli'ye
Hacı Bektaş nâmını
Verdi Kızıl Deli'ye

Kızıl Deli tâcımız
Muhammed Mir'ac'ımız
Gürledik mi Karaca Ahmet
Yalancık duâcımız

Kul Ümmet'tir adımız
 Burada yoktur yadımız
 Şah-ı Merdan aşkına
 Hak versin muradımız
 (Baygül, 1999: 156, 159)

139.¹⁵

Serime bir sevda geldi
 Muhammed Ali'den beri
 Yandı vücudum kül oldu
 Tâ Kalu Belî'den beri

Ali Fatıma Kanberî
 Arka tutunduk onlan
 Sevdik on'ki imamları
 Atası Ali'den beri

Hasan Hüseyin'i sevdik
 Biz onlara ikrar verdik
 Kâfirlerin putun kırdık
 Halilü-1 Rahman'dan beri

İmam Zeynel'in yollan
 Açılmış gonca gülleri
 Sevdığım Bakır serveri
 Severim imandan beri

Mürşidim Musa-i Kâzım

¹⁵ d. 11/Kâfirleri bütün kırdık
 12/İbrahim Halil'den beri
 16/Severim fermandan beri
 25/Taki'den etek tutmuşum
 26/Naki'ye gönül katmışım
 34/Sevdığım Muhammed server
 35/Gel bizi isteyen canlar

Rızaya bağılıdır özüm
 Yolunda şahbazım bazım
 Beslerim zamandan beri

Muhammed dünyaya geldi
 Bu âlem nur ile doldu
 Hocam İmam Cafer oldu
 Okurum Kur'an'dan beri

Takı sırrına yetmişim
 Naki'den etek tutmuşum
 Askeri'den mey içmişim
 Sarhoşum deminden beri

Bu kerem bendim boşaldım
 İndim türaba dōşendim
 Mehdi'den kılıç kuşandım
 Bilirim zamandan beri

Kul Himmet'im Hakk'a yalvar
 Hak Muhammed Ali server
 Aslımız sorarsan eğer
 Gelirim divandan beri
 (İ.A. s. 160-161/ C.Ö. s. 120-121)

140.

Sabahın seher vaktinde
 Ali'yi gördüm Ali'yi
 Eğildim niyaz eyledim
 Ali'yi gördüm Ali'yi

Kaşı kirpik deste deste
 Armağanlar sunar dostu
 Muhammed ile Mir aç'ta
 Ali'yi gördüm Ali'yi

Arslanı gördüm meşede
 Kırk mum yanar bir şişede
 Yedi iklim çar köşede
 Ali'yi gördüm Ali'yi

Arslanı gördüm çağında
 Açılmış cennet bağında
 Musa ile Tur Dağı'nda
 Ali'yi gördüm Ali'yi

Cennet kapısında duran
 Hayber'in kilidin kıran
 Kâfir'e Zülfikar çalan
 Ali'yi gördüm Ali'yi

Çişkin dağlar başı çişkin
Kul Himmet'im oldu küskün
 Cümle yerden erden üstün
 Ali'yi gördüm Ali'yi
 (İ.A. s. 161-162)

141.

Sevdiğim Muhammed Ali
 Çağınram gel ha gel
 Ururn'da Bektaşî Veli
 Çağmram gel ha gel

Cebraîl arşın yüzünde
 Melekler döner izinde
 Hızır Nebî hazır demde
 Çağınram gel na gel

Ferhat isen dağı dolaş
 Şehit isen kana bulaş
 Fatma Ana cara ulaş
 Çağınram gel ha gel

Zeynel Bakır Cafer canda
 Çok günahlar vardır bende
 Özüm darda yüzüm yerde
 Çağırırım gel ha gel

Kâzım Musa Rıza aman
 Taki'ye Naki'ye deman
 Eriş Mehdi sahip-zaman
 Çağınram gel ha gel

Kul Himmet söylemez yalan
 Sen de bu ikrara dolan
 Kesikbaş carına gelen
 Çağınfâm gel ha gel
 (İ.A. s. 162-163)

142.

Gel ey âsilerden âsî
 Gel Muhammed Ali'ye gel
 Silinsin kalbinin pası
 Gel Muhammed Ali'ye

Yola gel gezme serseri
 Cehennemden kurtar seri
 İki cihanın s erveri
 Gel Muhammed Ali'ye gel

Candan seversen Hasan'ı
 Hüseyin 'e ulaştır seni
 Kusurlara kalmaz Gani
 Gel Muhammed Ali'ye gel

İmam Zeynel imam Bakır
 Cafer kudret ilmin okur
 Budur evvel budur âhir
 Gel Muhammed Ali'ye gel

Kâzım bakınır gözeden
 Musa ayrılmaz Rıza'dan
 Rahmet umarsan Huda'dan
 Gel Muhammed Ali'ye gel

Muhammed Takı ba-Naki
 Hasan Asker yüzüm ağı
 İslâm dininin direği
 Gel Muhammed Ali'ye gel

Mehdi'ye derler Muhammed

Sevenin mekânı cennet
 Günahın al da Kul Himmet
 Gel Muhammed Ali'ye gel
 (İ.A. s. 163-164)

143.

Düşme dünyanın peşine
 Ne hub nesne sandın gönül
 Gördün derdine çare yok
 Ne de tez usandın gönül

İbadet ettin Al'Allah
 Muhammed'i Habib-ullah
 Aliyyü'llah Veliyy-ullah
 Kul oldun bağlandın gönül

Hasan şehrine varalım
 İmamlara yüz sürelim
 Şah Hüseyin-i Kerbelâ'da
 Al renge boyandın gönül

İmam Zeynel'den zikirini
 Daim Hakk'adır şükürüm
 Bakır Cafer'den okurum
 Gafletten uyandın gönül

Mürşidim Musa-i Kâzım
 Rıza'ya vardır niyazım
 Taki kolunda şahbazım
 Şah koluna kondun gönül

Ali Naki'nin sırrına

Askeri'nin askerine
On'ki İmam katarına
Cehd ettin ulaştın gönül

Coştı **Kul Himmet'im** coştı
Muhammed Mehdi'ye ulaştı
Pîr elinden dolu içti
Serçeşme'den kandın gönül
(İ.A. s. 163-164)

144.

Kırk irenkten donu vardır
Bilirsen söyle göreyim
Kırk makamdan yolu vardır
Bilirsen söyle göreyim

Dört harfın binbir manâsın
Kırkların da meyhanesin
Gökteki kuşun anasın
Bilirsen söyle göreyim

Şu karşıki dağlar taşlar
Gökte vardır dört kardaşlar
Yedi kattır arşlar kürsler
Bilirsen söyle göreyim

Sadık olan derya boylar
Cömert olan acı toylar
Sar'öküz bir kelâm söyler
Bilirsen söyle göreyim

Kul Himmet sözün beşini

Söyler düşünü düşünü
 Kabe'nin kendi taşını
 Bilirsen söyle göreyim
 (İ.A. s. 165-166)

145.¹⁶

Dün gece seyrim içinde,
 Ben dedem Ali'yi gördüm.
 Eğildim niyaz deminde,
 Ben dedem Ali'yi gördüm.

Üç çırağ yanar şişede,
 Aslanlar gizli meşede,
 Yedi iklim dört köşede,
 Ben dedem Ali'yi gördüm.

Kızıl güller deste deste,
 Bergüzar yolladım dostu,
 Üç ulu mihmandan üstte,
 Ben dedem Ali'yi gördüm.

Cennet kapısında duran,
 Kilidin mührünü kuran,
 Yezid'e kılıcı vuran,
 Ben dedem Ali'yi gördüm.

Yüce dağlar coşkun coşkun,
Kul Himmet'im aşka düşkün,
 Cümle meleklerden üstün,

¹⁶ d. 2/ Men dedim Ali'yi gördüm
 11/Üç dolu mihmandan iste
 14/Kilidin mührünü kıran
 17/Yüce dağlar boran coşkun
 19/Cümle mülklerden üstün

Ben dedem Ali'yi gördüm.
(Kocatürk, 1968: 254- 255)

146.

Allah bir Muhammed Ali
Gönüller evinde mihman
Hocanın mübarek ismi
Olup dur her derde derman

Hatice için Muhammed
Ana vacip oldu cennet
Muhammed Ali muhabbet
Kul oldu ya Kanber Selman

İmam Hasan için dağlar
İmledi yerler göğler
Ah Hüseyin deyü ağlar
İmam kul etti hem ihsan

Zeynel'den kuduret yağdı
Marifet güneşi doğdu
Muhammed Bakır'a değdi
Cafer'in delil-i burhan

Severim Musa-i Kâzım
Inza'ya var niyazım
Vechinde Kur'an-ı azim
Yazıldı Sure-i Rahman

Dinimdir Muhammed Takı
İmamındır Ali Naki
Askeri Mehdi durağı

Kul oldu cennet-i rıdvan

Kul Himmet'im derdim beter

Yeter güzel hocam yeter

Gel bizi zulmetten kurtar

Kutb-ı devran hacetül -kayyum

(İ.A. s. 166-167)

147.

Yürü bire yalan dünya

Hiç murat almadım senden

Kâh al giydin kâh kırmızı

Yönünü dönderdin benden

Şimdi başlar ayak oldu

Çark devrildi devir döndü

Şimdi gün sofunun oldu

Hiç güher gitmez kalbinden

Kıldan köprü yaratmışsın

Ne hoş hayıra batmışsın

Şöyle tasarruf tutmuşsun

Kulun nice geçsin ordan

Sen kadı ol biz varalım

Hak divanına duralım

Hele sen geç biz görelim

Kulun sonra geçsin ordan

Sen Hak'sın Hızır'sın bugün

Çok günahım derdim lâkin

Sana derim sözüm sağın

Hele ben geçemem ordan

Kul Himmet'im deper misin

Hak evini yapar mısın

Çerçi misin bakkal mısın

Kaldır teraziyi yoldan

(İ.A. s. 167-168)

148.

Pare pare yalan dünya

Yalan dünya değil misin

Hasan ile Hüseyin'i

Alan dünya değil misin

Ali bindi düldül ata

Âşık dayanır firkate

Boz kurt ile kıyamete

Kalan dünya değil misin

Ali'nin Düldül'ün alıp

Arslanını dağa salıp

Yedi kere üste kalan

Dolan dünya değil misin

Ah şu kaşa ah şu göze

Ciğer kebab oldu köze

Muhammed'i bir ham beze

Saran dünya değil misin

Yetik Kul Himmet'im yetik

Gerçeğin eteğin tutup

İnsan gül ot gibi bitip

Dolan dünya değil misin
(Kaya, 2000: 430)

149.

Yürü bire yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Hasan ile Hüseyin'i
Alan dünya değil misin

Tanrı'nın aslanın alan
Düldül'ü dağlara salan
Yedi kere ıssız kalan
Kalan dünya değil misin

Bak şu kışa, bak şu güze
Ciğer kebab oldu köze
Muhammed'i bir top beze
Saran dünya değil misin

Ali'm bindi Düldül ata
Can dayanmaz bu firkata
Boz kurt ile kıyamete
Kalan dünya değil misin

Kul Himmet'im ne yanarsın
Kurulmuş çarhı dönersin
Ne konarsın, ne göçersin
Yalan dünya değil misin
(Öztelli, 1996: 132)

150.

Kalk kardaş yola gidelim
 Hak yoldan öte mi dersin
 Murat-ı maksuda erelim
 Bu söze hata mı dersin

Arif olan kallaş olan
 Bellidir meyli boş olan
 Vefasıza yoldaş olan
 Menzile yete mi dersin

Sırrıhı verme kallaşa
 Kalbi çürük meyli boşa
 Kıvılcım düşse bir taşa
 Yanmadan tüte mi dersin

Sırrını vernie hoyrata
 Senden alır gider yada
 Damızlık koysan çiğ süte
 Pişmeden tuta mı dersin

Kul Himmet'im der coşmayan

Aşk kazanında pişmeyen
 Burada Hakk' a ulaşmayan
 Orada yeter mi dersin
 (İ.A. s. 168)

151.

Bunca şehitlerin başı
 Ya güzel imam Hüseyin
 Hemi huriler yoldaşı
 Ya güzel İmam Hüseyin

Hüseyin'dir anın adı
 Yezitler etti inadı
 Muhammed Ali evladı
 Ya güzel İmam Hüseyin

Aslı bir ikrarı sağlı
 Susuzluktan ciğer dağlı
 Hazrei-i Ali'nin oğlu
 Ya güzel İmam Hüseyin

On'ki İmamların pîri
 Zarilik kılarıdı yarı
 Şehribah Ana'nın oğlu
 Ya güzel İmam Hüseyin

Fatm'Ana yollara bakar
 Gözünden kanlı yaş akar
 Sandığından nurlar çıkar
 Ya güzel İmam Hüseyin

Yetmiş kişi yürüdüler
 Kerbelâ çölün(e)-erdiler
 Savaşı karide gördüler
 Ya güzel İmam Hüseyin

Gaziler bunda kalalım

Yazımız nedir bilelim
 Hak yoluna ser verelim
 Ya güzel İmam Hüseyin

Yezitler üstüne geldi
 Zülcenac atından indi
 Naciler ateşe düştü
 Ya güzel İmâm Hüseyin

Gövdesinden başı gitti
 Varlığın yokluğa sattı
 At Bilal'e haber etti
 Ya güzel İmâm Hüseyin

Kurulu yayların yastı
 Şehit olmak imiş kastı
 Şemir mel'un başın kesti
 Ya güzel İmam Hüseyin

Atası üstüne geldi
 Hüseyin halin ne dedi
 Halim budur şükür kıldı
 Ya güzel İmam Hüseyin

Suda balıklar ağlaştı
 Denizler kaynadı coştı
 Müminlere matem düştü
 Ya güzel İmam Hüseyin

Şehriban Ana'yi aldılar
 Hur üzerine saldılar
 Yezitler sitem sürdüler

Ya güzel İmam Hüseyin

Kul Himmet bundan dönmeye

Yezitler size kalmaya

Sevenler malurum olmaya

Ya güzel İmâm Hüseyin

(İ.A. s. 169-170)

152.

Pîrim güzel şahı görelim

Yoluna da can ve baş var

O canı şaha verelim

Erenler ilen pazar var

O can erenlere gitti

İndi Mekke'yi seyretti

Ali Şah Necefte yattı

Munzur'da bir çim ağ taş var

Ali'm Necef teri göçtü

Bağdat ehli de ağlaştı

Hasan Hüseyin inleştı

Anunçün gözümde yaş var

Kal deyince durdu Hacer

Tenimiz toprakta kocar

Kerbelâ'da oyuk tecer

Ziyareti de on beş var

Gine taşı Pasın suyu

Yoktur Alagöz'ün dağı

Samsun'da Kör İsa suyu

Sonusa'da Akartaş var

Sür dünyada zevk ü safa
Kılma gör canına cefa
Gündüz de Hasan Halife
Niksar'da Melik Gazi'ye iş var

Karababa esriğinden
Pîrim Holgin gitmez candan
Dolu iç Köse Süleyman'dan
Önüm Saru Yaser hoş v ar

Şeyh Ash Merzifonlu
Ayık Erenler önünce peyik
Pîr Nebat, Çöreği Büyük
Önünce beş on derviş var

Aslanöğlü içmiş içmiş
Gözü kânlü nere gitmiş
Şeyh Nüsreddin çerağ yâkmiş
Pervane şem'ine düş var

Kırağ yayırası boran olmuş
Gelmez geyikleri küsmüş
Ziyaretleriri kar basmış
Ağdağ üstünde pek kış yar

San Saltuk Babadağ'da
Kes ismini şerif doğra
İn İbrahim Hacı'ya uğra
Bulgar'da Boz-Oğlan aş var

Sivas şehrine vârnağa
 Ali Baha'yı görmeğe
 Abdülvehab'a yüz sürmeğe
 Kaynar yüreğinde cuş yar

Palas Gölü Budaközü
 Ernefes'dendir de düzü
 Engürü'de Seyit Gazi
 Urum'da Hacı Bektaş var

Al Koyun Baha'dan tövbe
 Hem küfür getirmiş leb' ev
 Hû demde er Gulu Baba
 Sende bâtında çok iş var

İstanbul'da Nigâr Saru'ya
 Ayasofya'ya yüz sürüye
 Var Eyüp Sultan'a uğra
 Eline ayağına düş var

Kul Himmet erenleri öğer
 Duası müminlere değer
 Her tüyünden rahmet yağar
 Beytü'l-Ma'mur'da bir kuş var
 (İ.A. s. 171-172-173)

153.

Öt bire sarı tanburam
 Senin aslın ağaçtandır
 Ağaç dersem gönüllenne
 Kırmızı gül ağaçtandır

Nûr, Ali'nin eşiği
 Âlemi tutar ışığı
 Hasan, Hüseyin'in beşiği
 O da yine ağaçtandır

Ali'dir Fatma'nın yârı
 Ali çaldı, Zülfikâr'ı
 Düldül atının eğeri
 O da yine ağaçtandır

Ali vardı Hakk'a yetti
 Zülfikâr denize battı
 Seyyid Vakkas bir ok attı
 O da yine ağaçtandır

Yeter Kul Himmet yeter
 Dertlilere dermen eder
 Türlü türlü meyvan biter
 O da yine ağaçtandır
 (Baygül, 1999: 169)

154.

Yolcu oldum yola düştüm
 Yollarım Ali çağır
 Bülbul oldum güle düştüm
 Güllerim Ali çağır

Bir zaman türapda yattım
 Türölü çiçeklerden bittim
 Arı ile çok b al yaptım
 Ballarım Ali çağır

Bulut oldum göğē ağdım
 Yağmur olup; yere yağdım
 Coşkun coşkun ben kaynadım
 Sellerim Ali çağır

Haneye mihman gelmişim
 Kâh ağlayıp kâh gülmüşüm
 Bahr-i ummana dalmışım
 Göllerim Ali çağırır

Kul Himmet'im aşka düştü
 Aşk deryası boydan aştı
 Virdimiz Ali'ye düştü
 Dillerim Ali çağırır
 (İ.A. s. 173-174)

155.

Bizi bu sevdaya salan
 Kendi cenab-ı Allah'tır
 Bu sevdaya meyil veren
 İşi gücü eyvallahtır

Eyvallahı bilen kişi
 Her dem artar aşla cuşu
 Resulün bastığı taşı
 Hâlâ durur muallaktır

Bir sözüm vardır tutana
 Er odur Hak'tan utana
 Kul olmuşuz Pîr Sultana
 Eşiği de kiblegâhtır

Er odur ki Hakki öge
 Desti damanma dege
 Benzemez ağaya beye
 Ali Şah bir ulu şahtır

Dest ü dameni salmanam
 Cevhersiz göle dalmanam
 Kırklarsaili Selman'am
 İşim gücüm şeydullahtır

Kul Himmet'im okur yazar

Şu cihanı eler gezer
 Hak'tan bize oldu nazar
 Bu bir sırr-ı sırrullahtır
 (İ.A. s. 174)

156.

Yer altında sarı öküz
 Hak bilir kaç yaşındadır
 Ver anın manâsın bana
 Dünya anın peşindedir

Alnı sakar önü sakar
 Kulağını dikmiş bakar
 O da candır korku çeker
 Bir sinektik düşündedir

Alnı yardır önü yardır
 Sargısı mısın sardır
 Üç yüz elli ayağı vardır
 Herbiri bir yaşındadır

Tüyünün üstü nur tutmuş
 Tırnakları taşa batmış
 Burnu Hindistan'a yetmiş
 Elbistan bir dışındedir

Kul Himmet'im gevher-kânı

Dağlardan kalındır gönü
 Çifte koşa idim anı
 Hikmet anın işindedir
 (İ.A. s. 175/ M.T. s. 31)

157.

Muhammed'in bahçesinde
 Servi çınarım Ali'dir
 Tâ ezelden vücudumda
 Canda damarım Ali'dir

Eseriz seher yelinde
 İmara Hasan'ın kolunda
 İmam Hüseyin yolunda
 Belde kemerim Ali'dir

Zeynel'i zindana tıkan
 Şah Bakır'a vermez aman
 İrfanda gül gibi kokan
 İmam Cafer'im Ali'dir

Kâzım'a kıldılar ceza
 Münafık kalır mı size
 Horasan'da Şah înzâ
 Sırr-ı penahım Ali'dir

Taki'dir gönlümü açan
 Naki'dir müşkülüm seçen
 Hasan Askeri' den içen
 Saki pınarım Ali'dir

Hep bir işler olsa gerek
 Pir ahdine dursa gerek
 Mehdi pede'm gelse gerek
 Sırr-ı pinhanım Ali'dir

Kul Himmet'im bir gerçek er

Müminler Ali'yi sever

Nur olmuş âleme doğar

Şems ü kamerim Ali'dir

(İ.A. s. 175-176)

158.

Ey zahit Muhammed Ali

Kandilde nur değil midir

Lâhmike lâhmi kâvlitide

İkisi bii- değil midir

Ali'dir lâhmike lâhmi

Ali'dir cismimin cismi

Ali'dir cümlemin aslı

Ali gevher değil midir

Nasru min-allaihâyeti

Ali'ye geldi gayeti

Zülfıkar'ınhidayeti

Ali'de sır değil midir

Hel'ata süresi Allah

Şanına gelmiştir yallah

Ali'dir"zât-i babullah

Ehl-i tefsir değil midir

Bu sırrın aslı duymayan

Varlığın elden koymayan

On'ki İmama uymayan

Dergâhtan dür değil midir

Şek getiren evliyaya
 Şah Hasan Hulki Rıza'ya
 Şah Hüseyin-i Kerbelâ'ya
 Piş olan Hur değil midir

Al biat İmâm Zeynel'den
 Dönme gel tuttuğun elden
 İsmi Muhammed ezelden
 İmam Bakir değil midir

Nur kandilden gelip uçan
 Musa'nın müşkülün seçen
 Rahmet deryasmi içen
 İmam Câfer değil:midir

Musa Kâzım imam hası
 Evliyalar serçeşmesi
 Budur erenler nefesi
 Döğünmez gevher değil midir

Şah Ali Rıza Musa'da
 Şehit oldu Horasan'da
 Hak yoluna baş verende
 İrgör bir er değil midir

Taki Muhammed Mustafa
 Naki Aliyyü'l Murteza
 Bize iman-ı rehnüma
 Hasan Asker değil midir

Kul Himmet der mürvet aman
 Budur istediğim heman

Şah Mehdi-i sahip-zaman
 Cümle nazar değil midir
 (İ.A. s. 176-177-178)

159.

Sana derim be hey sofi
 Evvel imamınız kimdir
 Selâvat indi şanına
 Hak Muhammed Ali diyendir

Evvelkisi İmam Hasan
 İkincisi İmam Hüseyin
 Üçüncüsü İmam Zeynel
 Dördüncüsü İmam Abidin'dir

Beşincisi İmam Bakır
 Altıncısı İmam Cafer
 Yedincisi Musa Kâzım
 Sekizincisi Rıza'dır

Dokuzuncu İmam Takî
 Onuncusu Ali Nakî
 On birinci Hasan'ü Askeri
 On ikinci Mehdi sahib-zamandır

Kul Himmet'im bakışına
 Böyle mi girdi düşüne
 İki cihân güneşine
 Pâkedenin kırandır
 (İ.A. s. 178-179)

160.

Yol içinde yol sorarsan
Yol Muhammed Âli'nindir
Din içinde din ararsan
Din Muhammed Ali'nindir

Müminin bahçesi güldür
Yezidin emeği seldir
Bu yol ezel kadim yoldur
Yol Muhammed Âli'nindir

Varma yezidin yanına
Kokusu siner tenine
Yazık değil mi canına
Can Muhammed Ali'nindir

Şu dünyaya ezel gelen
Beş vaktini tamam kılan
On parmağın pınar eden
El Muhammed Ali'nindir

Ülker terazi seçildi
Ali'nin nuru saçıldı
Bahçede bir gül açıldı
Gül Muhammed Ali'nindir

Kul Himmet'im ancak ancak
Din İslama çıktı sancak
Din kitaba yaranacak
Din Muhammed Ali'nindir
(İ.A. s. 179-180)

161.¹⁷

Yattım bir dağda uyudum
 Yetiş pirim Hızır yetiş
 Selâm aldım selâm verdim
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Terkide heğbesi dolu
 Bize gitse doğru yolu
 Cümle erdei pirden ulu
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Kürkü yeşil börkü yeşil
 Âlemi doyurur aş
 Hızır dedem üç kardaşı
 Yetiş pîriiri Hızır yetiş

Atı var üveyik donlu
 Eyeri şöretli şanlı
 Yemez içmez kendi canlı
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Elinde kamçısı yeşil
 Saatte âlem dolaşır
 Car deneri yerde ulaşır
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Depip atın doldurmadın

¹⁷ d. 1/ Ulu dağ başında yattım
 5/Her nereye gitse yolu
 6/Altında terkisi dolu
 7/Allah bir Muhammed Ali
 11/Hızır İlyas'ın kardaşı
 15/ Yemek yemez kendi canlı
 29/Kul Himmet'im yetemedim
 30/Yollarımda ölemedim

Çağınp da kaldırmadın
 Eim olduğun bildirirnedin
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Eliften be'ye hecem var
 Gündüzden beyaz gecem yar
 Hızır derler bir hocam var
 Yetiş pîrim Hızır yetiş

Kul Himmet'im göremedim
 Ben bu sırra eremedim
 Kim olduğun bilemedim
 Yetiş pîrim Hızır yetiş
 (İ.A. s. 180-181/ C.Ö. s. 108-109)

162.

Şu âleme bir sultansın
 Yâ Ali senden medet
 Muhammed der âdil hansın
 Yâ Ali senden medet

Hasan Hüseyin'den kamer
 Zeynel'den de gevher damar
 Bunalanlar imdat umar
 Yâ Ali senden medet

Bâkır'a Gâfer'e eren
 Gonca güllerim deren
 Seni koyam nere gîdem
 Yâ Ali senden medet

Musa Kâzım müşkül haldir

Rıza'yı sevmesi yoldur
 Ezelden ihsanın boldur
 Yâ Ali senden medet

Sanma Takı Naki uyur
 Özünü nadandan ayır
 Sefil kullarını kayır
 Yâ Ali senden medet

Hasan Askeri'ye deme
 Mehdi'yi uğratma gama
 Sevenleri mahrum koma
 Yâ Ali senden medet

Coştu **Kul Himmet'im** coştu
 Dalga geldi baştan aştı
 Şimdi gayret sana düştü
 Yâ Ali senden medet
 (İ.A. s. 181-182)

163.

Gönül ırmağı çağıladı
 İndi yolları boyladı
 Dört kapıya el eyledi
 El der Ali Ali deyü

Sevdiğim Muhammed Ali
 Farklar da sever bu yolu
 Selman'ın elinden dolu
 Sunar Ali Ali deyü

İmam Hasan yara bağlar
 Şah Hüseyin gönlün eğler
 Seherde bülbüler söyler
 Söyler Ali Ali deyü

Ağla şu gözlerim ağla
 Gelir teslim tastik kula
 Yetmiş yıl Zeynel zindanda
 Ağlar Âli Ali deyü

Muhammed Bakır da geldi
 İmam Cafer bir yol kurdu
 Aba Müslim teber çaldı
 Çalar Ali Ali deyü

Musa Kâzım Hak bilenler
 İnza'ya kul olanlar
 Kafes içinde bülbüller
 Öter Ali Ali deyü

Taki Naki gider gelir

Mümin özün şehit kılar
 Abdallar da samah eyler
 Döner Ali Ali deyü

Gelse gerek HasanAsker
 Şehit düştü Mehdirehber
 Bahçenin içinde güller
 Öter Ali Ali deyü

Çevrede yanar ışıklar
 Di darın gözler âşıklar
 Hep mâsum-ı pak uşaklar
 Ağlar Ali Ali deyü

Günde yuyan hüküm kıldı
 Din İslam üzere geldi
 Yer ile gök karar kıldı
 Döner Ali Ali deyü

Arşı götüren dört melek
 Zülüfleri kelep kelep
 Durmaz döner çarh-ı felek
 Döner Ali Ali deyü

Bak sar'öküzün işine
 Sinek ile savaşına
 Dünyayı almış başına
 Tutar Ali Âli deyü

Yedi yıl dünyayı gezen
 Kim idi kabrini kazan
 Mikâil elinde mizan

Durur Ali Ali deyü

Gel Cebrail gel Mikâil

Sur ağzındadır İsrail

Ruhu bendedir Azrail

Alır Ali Ali deyü

Neler geldi neler geçti

Cebrail can tohmunsacı

Âdem Peygamber çift koştı

Sürer Ali Ali deyü

Cazu n'eyledi dünyaya

Doyup kanmadı safaya

Nuh gemisini deryaya

Salar Ali Ali deyü

Ali'dir cümleden yüce

Şah-ı Merdan oldu hoca

Server Muhammed Mirac'a

Çıkar Ali Ali deyü

Dost ile pazarlık etmiş

Yükün lal ü gevher tutmuş

Kul Himmet'im dükkân açmış

Satar Ali Ali deyü

(İ.A. s. 182-183-184)

4.3. ÂRUZLU ŞİİRLER

164.

Sad-hezâran lanet olsun ol Yezid'in canına
Demedim ben ey münafık Hak buyurdu sânına

Ümmetiyim der de Muhammed'e verirsin selâm
Ali'ye şek getirirsin yuf ahd ü peymâmna

Sen ki Hazret-i Ali'den adavetin kesmedin
Şefaât kimden umarsın cürmüne işyanına

Ey Azâzil ahsen-i takvime secde etmedin
Şöyle olmuşsun ki mat ceddine imânına

Lahmike lahmi kavline sen iman getirmedi
Sol zamandan beri karışmadı kanın kanına

Elli kerre hacca varsan kabul olmaz tavafın
Arafat'ta kurban kes s en kurt düşer kurbânına

Tövbe kıl **Kul Himmet** daim şahı sevenlerden ol
Ol keremler kâını şahtır kalmaya noksanına
(İ.A. s. 185)

165.

Beni ne ağlatırsın zari zari
Nice bir çektirirsin intizârı

Karışmaz hayvana insan olanlar
İnsanın insanıdır itibârı

Er arifi sever cahil nadanı
Cihanda herkesin var bir sikan

Kerkesin işidir murdara konmak
Reva mıdır zağa vermek sikan

Seni Hak bilmeyen münkir münafık
Kem olsun rakibin gece feneri

Ma'bûdem mâ'şukam kıblem niyazım
Benim nem var daha senden ileri

Budur **Kul Himmet'in** candan muradı
Nasip eyle hocam vuslûn didârı
(İ.A. s. 185-186)

166.

Çünkü yandı aşk odu kül olmaktır muradım

Düşüp ayak altına yol olmaktır murâdım

İşbu kesretten geçip vahdet iline uçup

Lâ-mekâna yol açıp çöl olmaktır murâdım

Sa'y ile duruşunca yâr ile görüşünce

Ummâne erişince göl olmaktır murâdım

Bakmam nefsin alına aldanmam akvâline

Gülzâr-ı aşk dalına gül olmaktır murâdım

Himmeti'ye sorana dost yoluna varana

Hak'tan haber verene kul olmaktır murâdım

(Arısoy, 1985: 180-181)

167.

Yüz yirmi dört bin nebiye Muhammed oldu ser
Üç yüz on üç mürseller içinde öldürür server

Yüz yirmi dört bin nebinin güzidesidir ol şah
Nice mürseller eşiğinde üftade-i çaker

Gölgesi yere düşmezdi ol şah-ı cihanın
Nur idi baştan ayağa ol,

Kim ki kötülük etse ol ana iyilik ederdi
Saklamazdı gönlünde zerrece kin ü mekr

Gerçe iki cihana şah idi ol fahr-i âlem
Yatıncağz yer ederdi gövdesine hasırdaki ipler

Hak derdi ki sana istediğini altın edeyim
Ol derdi ki ümmetini gerekmez zerre kadar zer

Lâhmike lâhmi hadisini Bedir gazasına
Ali hakkında çağırdı ol sahib-i minber

Hem derdi ki Ali benim ben Ali'yim bilmiş olasız
Bu doğru söze şek getiren münkir kâfir

Ali ser-i evliyadır ben ser-i enbiya
Ali hatm-i evliyadır ben hatem-i peygamber

İkimiz nur-ı tevhidiz tâ ezeli ezelden
Ali Bedir fahridir ben şems-i enver

Ey âşık olup aşka düşüp hub sevenler

Gel Âli'yi sev ki bulunmaya Ali gibi dilber

La feta illâ Ali demenin manâsı budur :
Yeryüzüne gelmedi hergiz Ali gibi er

La seyfe illâ Zülfikar demenin manâsı budur
Yeryüzüne kılıç gelmedi illâ ki Zülfikar

Dört kitabın manâsı Ari'nin hasletin söyler
Tevrat Zebur İncil Fırkan hakkında mükerrer

Dört ırmağa saki olup tur ol şah-ı velayet
Biri süt biri su biri bal biri kevser

Cümle âlem Ali'nin medhini söylerse müdanı
Tâ kıyamete dek söylese tüketmiye diller

Sid'e aslan göründü felekte Ahmed'e
Anınçün dediler ana Esedullah Hayder

Gaza kapusun isteyicek ol şâh-ı velayete
Hizmete bel bağlar idi Selman'la bile Kanber

Dediler donu kırmızı Aliyyü'l-Murteza'ya
Anınçün ana geldi Hak'tan hülle tac-ı ahmer

Şerbet-i şehadet gel ol şah-ı velayete
Bile içtiler ol şerbeti Şebber ü Şübber

Hasan'a ağu verdi avratı ol Muaviye meşveretiyle
Ol yüzü dönmüş ol bî-vefa ol tohm-ı Kayser

Ah Hüseynim deyü ağlar idi Ümmü Seleme
Hem Şah-ı Hüseyin-i Şehribanu ederdi ezher

Hem verdiği iki cihanı gez sem ey şahoğlu şah
Vakta ki bulmayalım senin gibi bir sana benzer

Cemalin gönlümde kaldı firakın canımda
Bir dahi göre mi gözlerim seni ey hüsn-i münevver

Ey Ali'nin yadigârı Muhammed'in ciğer kuşesi
Ey huyu güzel hulku şirin sözleri sükker

Kerbelâ'ya şeref olan hublarra,,.....—:.....
Ey yüzü gül gözleri nergis sözleri şeker

Yerde insan ağladı şah için suda balıklar
Gökte melek cennette huri feristeh-i peyker

Hüseyin'in kanlı gömleğin Fatma Ana'nın
Alıp divana ilete ol yevm-i mahşer

Diye ki Hüseyinî'leri bağışla bu kanlı gömlek aşkına
Hak diye ki bağışladım Hüseyinîleri begül ü yekser

Sen dahi Hüseyinî olagör ey yâr cihanda
Vücudun pak ola tende hayra döne şer

Hüseyinî'dir Zeynel Abidin Hüseyinî'dir Muhammed Bakır
Hüseyinîler tarikin beyan etti ol İmam-ı Cafer

Ol İmam-ı Musa-i Kâzım kân-ı evliyadır

Ali Musa Rıza bakire-i cevher

Onlar da şehit düştü imamlar yolunda
Muhammed Taki Aliyyü'n-Naki Hasanü'l-Asker

Devr-i âhire gelse gerek Mehdi-i sahip-zaman
Zülfikar sara imamlar aşkına ol şah-ı kişver

İmamlar hayfın ala ol tohm-ı yezidden
Ol demde yezidin boyuna gece..... teber

Eüseynî'dir bu Kul Himmet tâ ezeli ezelden
Hüseynîler tarikin beyan eyledi bu kemine-i kemter

İmamlar güruhundan yad etme ol Hak bu **Kul Himmet'i**
Uyduk imama deyicek Allahü ekber Allahü ekber
(İ.A. s. 186-187-188-189)

168.

Menim arzuhalim her dem şahadır
Yönüm doğru niyazım dergâhadır

Ayağın hâkinin yek zerresine
Kün fekân canım kemter bahadır

Ruyindir ayât-ı sebû'l-mesâni
Kaşın mihrab hem alnın ve'd-duhâdır

Makam-ı kabrine irmez melekler
Ki errahman ali arş üstüvadır

Lîk yakut dişin lü'lü-i gevher
Saçın ve'l-leyl vechin bedr-i ricadır

Dehânın fetheder innâ fetehnâ
Kemali ayn-ı zâtın Kibriya'dır

Şerâben tahuren saki olan sen
Şanına nazil olan hel'etadır

Mutasevver ki gölgen düşmez yere
Çü baştan ayağa cismin ziyadır

Ne bilsin kıymetin câhil olanlar
Bilen bilir o gubar-ı âlâdır

Esip zeyn eyleyen behişt sarını
Zülûfe dokunan bad-ı sabadır

Seni inkâr eden münafıklann

Zayi olur emekleri hebadır

N'ola **Kul Himmet'im** ihsan olursa

Temennah olunan hamd-i nevadır

(İ.A. s. 189-190)

169.

Sabah mescide giderken yolum meyhaneye düştü

Kadehler sundu lutfundan can olcananeye düştü

O meyhane-i vahdette muhabbet cür'asın içtim

O cür'a-i muhabbette içen mestaneye düştü

Bu hanede kabul oldu iradetler ibadetler

Dualar müstecab oldu müminler şaneye düştü

Bu haneyi yapan mimar ırak olmaz bu haneden

Arif tanıdı Rabb'ini cahil efsaneye düştü

Fena olmaz ise bunda beka bulunmaz ey salık

Bulanlar genc-i viranda ta ol viraneye düştü

Ben ol saki-i Hayder'den riûş ettim âb-ı kevserden

Muhammed Ali virdinde dilim dürdaneye düştü

İmam Hasan-dürür ceddin Hüseyin'e bağıdır şeddim

Atam mürşit anam rehber hizmetim âneye düştü

Hüseyin oğlu Zeynel'den Muhammed Bakır'a geldi

Bilindi imamın nesli nişani şanâye düştü

Alırsan lâ'l ü gevherden sebak al ilm-i Câ'fer'den

Kâzım İrıza'ya yetken kân-ı kârharıeye düştü

Muhammed Taki-i server Ali Naki Hasan Asker
Kudret burcundan ol canlar doğup nuraneye düştü

Âşıkın kıblesi didar münafığın divar oldu
Ezelden bülbüle gülzar ateş pervaneye düştü

Bilirsin ki be hey dilber gene herşeydö mevcutsun
Bu vuslette bu vahdette ya bu fırkat neye düştü

Kul Himmet'im der âhiret havarice kılıç çalmak
İmamlar serveri Mehdi sahip-zamaneye düştü
(İ.A. s. 190-191)

170.

Mahlukun âbad oluşu kâf ile nündan çıkar
Bir soru var ey dil illâ âkibet candan çıkar

Ondan sonra bir dahi var zuhur eyler taaccüb
Şüphe ile dediler ki o da insandan çıkar

Zebur'da var Tevrat'ta var ol ne ki kelâmda yok
İncil'de yâr Kur'arı'da var bir dahi selamda yok

Sende bir bende iki hayvanda üç âlemde yok
Âhiret isen anla bunu cümle lisandan çıkar

Mecnun'a değdi bir nesne değmedi Zeliha'ya
..... değdi merkum değmedi evliyaya

Mustafa'ya değen ey yâr değmedi âliyaya
Arif isen anla bunu cümle lisandan çıkar

Kul Himmet'irn var mı acep bunların bir ilâcı
Bir âdeme nikâh oldu bir günde bir üç bacı

....oldu cümle kelâm gayrı yoktur ilacı
İki nokta üç huruf dört..... ..andan çıkar
(İ.A. s. 192)

171.

Nasrun-min-Allah nusret için olsun ey Huda
Şevket-i İslâmın için hidayet kıldı bize fbn-i
Ummi yâr ü yoldaş hem Aliyyü'l-Murteza
Ya imamü'l-müttakin server Muhammed Mustafa
Ruhuna yer selâvatı canında bulsun safa

Duayı irsali-nak illâ rahatü'l-âlemin
Eyyamın hükmüyle rahmet dedi Cibril-i emin
N'ola hüsnün sıfatında bu semavat bu zemin
Ya imamü'l-müttakin server Muhammed Mustafa
Ruhuna ver salâvatı canında bulsun safa

Bir münevver nur idi ki yere düşmez gölgesi
Döşeginde otururken arşa çıkar Hû sesi
Evliyanın enbiyanın cümlelerin serçeşmesi
Ya imamü'l-müttakin server Muhammed
Mustafa Ruhuna ver salâvatı canında bulsun safa

Kuru hurma ağacına nazar kıldı aşikâr
Zemheride hurma yetirdi habip ne hoş hüner
Çaldı parmağın semaya iki şak oldu kamer

Ya imamü'l-müttakin server Muhammed Mustafa
Ruhuna ver salâvatı canında bulsun safa

Yâ İlâhi lütfün olsun bu geda **Kul Himmet'e**
Kamu mü'minler ile vasl-ı didar-ı cennete
Günahından gayrı armağanı yoktur Hazrete
Ya imamü'l-müttakin server Muhammed Mustafa
Ruhuna ver salâvatı canında bulsun safa
(İ.A. s. 192-193)

SONUÇ

16. yüzyılın son yarısında yaşamış Kul Himmet, Alevî Bektâşî Edebiyatı'nın en güçlü saydığı 7 şairden biridir. Alevî Bektâşî yazınıyla ilgili hemen hemen tüm dergilerde, cönklerde ismi geçen Kul Himmet, hem bu zümre edebiyatı hem de Türk edebiyatı için önemli bir şahsiyettir.

Şiirlerinde, hem Alevî Bektâşî Edebiyatı'nın hem de Âşık Edebiyatı'nın özelliklerini görebildiğimiz Kul Himmet, yaptığımız bu çalışmayla daha iyi tanınacağı inancındayız.

Daha çok dinî konularda, öğretici nitelikte şiirler verdiğini gördüğümüz Kul Himmet, din dışı konularda da şiir söyleyerek toplumun farklı kesimlerine seslenebilmiştir. Dinî şiirlerine baktığımızda, Alevî Bektâşî terminolojisine hâkim olduğunu, bu kültürün içinde yetişmiş bir şair olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum bizi, belki medrese eğitimi almamış olsa bile, güçlü bir halk eğitiminden geçmiş, kendi kültürünü bilen bir şahsiyet olduğu görüşüne götürmektedir.

Dizelerini oluştururken dil kullanımına dikkat etmiş, yerel söylemlerden ve anlam çoğaltma yollarından yararlanmışır. Bu da güçlü bir söyleyişe ulaşmasını sağlamıştır.

Kul Himmet'in etkilendiği ve kendisinden sonra etkilediği birçok şair söz konusudur. Özellikle Pir Sultan Abdal ile etkileşimi yoğun olduğu tespit edilmiş, aralarında usta- çırak ilişkisi olduğu görüşü öne çıkmış ve Kul Himmet'in birkaç şiiriyle bu görüş desteklenmiştir.

Şiirlerinde yoğunluk olarak hece ölçüsüyle yazmış olan Kul Himmet, âruz ölçüsünü de denemiş ve az sayıda bu ölçüyle şiirler vermiştir. Şiirlerde öne çıkan temler:

Sevgi temi: Allah, Muhammed ve Hz. Ali sevgisi başta olmak üzere, Hacı Bektaş Veli, On İki İmam, Ehl-i Beyt ve dini kişi ve kavramlara duyulan sevgi temi oldukça yoğun işlenmiştir. Bazı şiirlerinde ise aşk duygusu öne çıkmış, sevgiliye duyulan duygular da dile getirilmiştir.

Özlem temi: Hz. Ali'ye duyulan özlem sıkça dile getirilmekle birlikte, sevgili, vatan özlemi de şiirlerde yer yer dikkat çekmektedir.

Sosyal temler: Öğretici nitelikte şiirleriyle Kul Himmet, sosyal mesajlar vermiştir. Bunun yanında, toplum sorunları, bozuk düzen, dünya ve kadere isyan eden şiirlerle sosyal düzen şiirlerde işlenmiştir.

Tasavvufî unsurlarla bezenmiş şiirleriyle Kul Himmet, didaktik, dinî ve din dışı konularda, halkın söylemine yaklaşarak ve eğitimi öne çıkaran bir şair olmuştur. İçten söyleyişleri hem döneminde hem sonraki dönemlerde örnek alınmış ve dilden dile yayılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKKAYA, N.(1999). **Türk Halk Şiirinde Özel Adlar**. Balıkesir:Akademi Yayınları
- AKSAN, D.(2009). **Anlambilim**.Ankara: Engin Yayınevi.
- (2005). **Halk Şiirimizin Gücü**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (2006). **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**. Ankara: Engin Yayınları
- ARISOY, M. S.(1985). **Türk Halk Şiiri Antolojisi**. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ARTUN, E.(2006). **Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı, Alevî- Bektâşî Edebiyatına Genel Bir Bakış**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ASLANOĞLU, İ. (1984). **Âşık Veli**, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- (1961). **Divriği Şairleri**.İstanbul: Ekin Basımevi.
- (1997). **Kul Himmet**. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- (1995). **Kul Himmet Üstadım**. İstanbul: Can Yayınları.
- (1984). **Pir Sultan Abdallar**. İstanbul: Erman Yayınevi.
- ATALAY, B.(1991). **Bektâşîlik ve Edebiyatı**. İstanbul Ant Yayınları.
- BAYGÜL, N. (1999). **Tokat ve Divriği Kaynaklı Cönkler Üzerinde Bir Tetkik. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, C. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüs
- BİRDOĞAN, N.(2003). **Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik**.İstanbul: Kaynak Yayınları.
- (1991). **Şah İsmail Hataî**. İstanbul: Can Yayınları.
- BORATAV, P. N. ve FIRATLI, H. V (1943). **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi**. Ankara: Ankara Maarif Matbaası.
- ÇETİN, N.(2008). **Şiir Çözümleme Yöntemi**. Ankara: Öncü Kitap Yayınları

- DEMİR, D.(1997). **Zile Kaynaklı Bir Cönk Üzerine Tetkik**.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, C.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEVELLİOĞLU, F.(1996). **Osmanlı- Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN, C. (2009). **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERGÜN, S. N. (1944). **Bektâşî Şairleri ve Nefesleri**. İstanbul: İstanbul Maarif Kitaphanesi.
- GÜREL, Z.(1980). **Hak Âşıklarından Deyişler**. Ankara: Olgaç Matbaası.
- GÖLPINARLI, A.(2010) **Alevî-Bektâşî Nefesleri**. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- KARADAĞ, M. (1998). **Türk Halk Şiirinde Anlam Çerçevesi**. Balıkesir: Akademi Yayınları.
- KAYA, D. (2000). **Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Kul Himmet'in Bilinmeyen Deyişleri**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- KAYGUSUZ, İ.(2005). **Anadolu Bilgeleri**. İstanbul: Su Yayınları.
- KOCA, T. (1990). **Bektâşî Nefesleri ve Şairleri**.İstanbul: Naci Kasım İstanbul Maarif Matbaası.
- KOCAKAPLAN, İ. (1992). **Açıklamalı Edebî Sanatlar**. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.
- KOCATÜRK, V. M. (1968). **Tekke Şiiri Antolojisi**. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- KORKMAZ, E.(1994). **Pir Sultan Abdal Divanı**. İstanbul: Ant Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M. F.(1962). **Türk Saz Şairleri**. C.IV, Ankara.
- KUTSİ, T.(1978). **Türk Halk Şiiri**. İstanbul: Toker Yayınları.
- NECDET, A.(1997). **Tekke Şiiri**.İstanbul: İnkılâp Yayınları.

- OGUZ, M. Ö.(1988), **Yozgath Hüzni**. Ankara: Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları
- ÖZ, G.(1996). **Aleviliğin Tarihi Kökleri ve Anadolu Erenleri**. Ankara: Uyum Yayıncılık
- ÖZDEMİR, A. (2009) **Karacaoğlan**. İstanbul: Tarsus Belediyesi Kültür Yayınları.
- ÖZKAN, A. (2003). **Başlangıcından Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi**. S:3. İstanbul: Boyut Yayınları.
- ÖZMEN, İ.(1995). **Âlevi- Bektaşî Şiirleri Antolojisi**. C:2. Ankara: Saypa Yayın Dağıtım.
- ÖZTELLİ, C. (1973). **Bektaşî Gülleri**. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- (1996). **Pir Sultan'ın Dostları**. İstanbul: Özgür Yayınları.
- PEHLİVAN, B.(1992). **Anadolu'da Alevilik**. İstanbul: Alev Yayınları.
- SEÇMEN, H. (1983). **Karacaoğlan, Yaşamı- Sanatı- Şiirleri**. İstanbul: Deniz Kitap Yayın Dağıtım.
- SEVENGİL, R. A. (1965). **Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri**. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- TOKLU, M. O. (2003). **Şiir Dili ve Çevirisi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- TURAN, M. (1994). **Kul Himmet**. Ankara: Günorta Yayınları.
- ULU, E.(1987). **100. Yılda Almus**. İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri.
- ULUDAĞ, S.(2005). **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- YALINCAKLI, H. (1995). **Kul Himmet Ustadım**. Ankara: REM Baskı.
- YARDIMCI, M. (2003). **Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Âşık Tarzı Şiirlerde Uyak ve Redif Sorunu**. Ankara: Ürün Yayınları.

----- (2003). **Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Kul Himmet Üstadının Kul Himmetle Karıştırılan ve Bilinmeyen Şiirleri.** Ankara: Ürün Yayınları.

----- (2002). **Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri.** Ankara: Ürün Yayınları.

ZELYUT, R. (1989). **Halk Şiirinde Başkaldırı.** İstanbul: Sosyal Yayınlar.

----- (1992), **Halk Şiirinde Gerçekçilik.** İstanbul: Sosyal Yayınlar.